

Bromatologia seu doctrina de esculentis et potulentis / [Joseph Jacob Plenck].

Contributors

Plenck, Joseph Jacob, Ritter von, 1738-1807.

Publication/Creation

Viennae : R. Graeffer, 1783.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/fx9x4jcp>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

63020/3

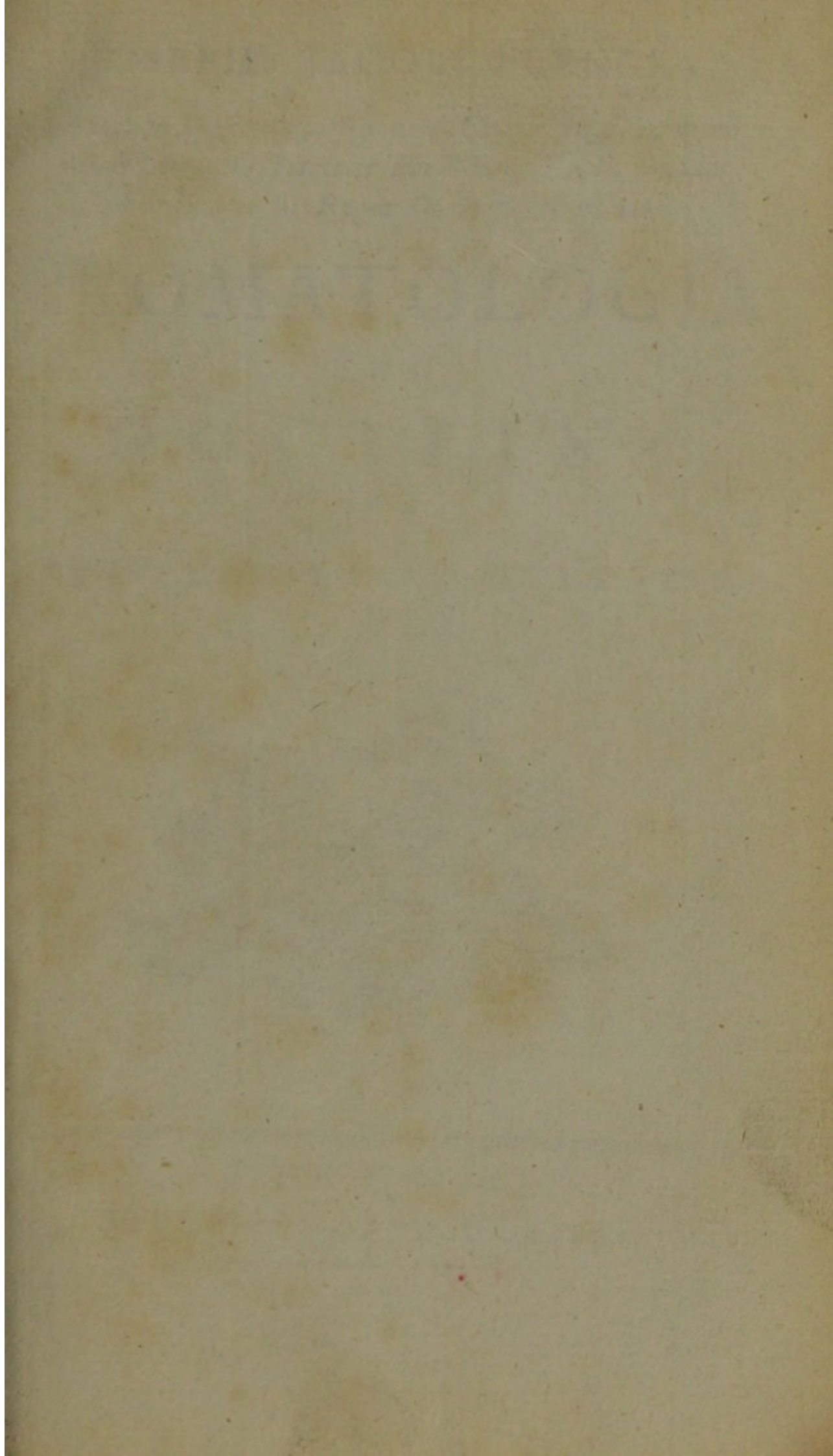
The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark

FLENCK, J.J. von

V4

JOSEPHI JACOBI PLENCK,

*Chirurgiæ Doct̃oris, nec non Chirurgiæ, Anatomes
atque Artis Obstetriciæ Professoris Regii, publici
ac ordinarii in Regia Universitate Budensi.*

BROMATOLOGIA

S E U

DOCTRINA

D E

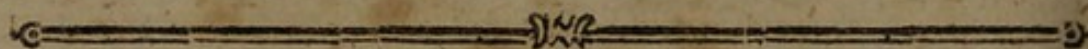
ESCULENTIS ET POTULENTIS.

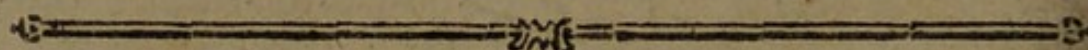
Jac. Adam fecit Vienna

V I E N N Æ,
APUD RUDOLPHUM GRÆFFER.

1 7 8 3.

Non aër, non pontus, non terra, denique cuncta
Sufficiunt nostræ vix elementa gulæ.

PERILLUSTRI, EXPERTISSIMO,
DOCTISSIMO, AC CELEBERRIMO

JOANNI ALEXANDRO
BRAMBILLA

SAC. CÆS. REG. APOST. MAJ.
CHIRURGO PRIMARIO
NEC NON

EXERCITUM ET PRÆTORIANORUM IM-
PERIALIUM CHIRURGO SUPREMO

ACADEMIÆ CHIRURGICÆ REGIÆ
PARISIENSIS, MONTISPESUL.
BONONIENSIS ET MANTI-
NENS. MEMBRO

Hoc quaecunque opusculum in observan-
tiæ monumentum.

DEDICAT ET CONSECRAT

AUTHOR.

P R Æ F A T I O.

E A corporis humani est conditio, ut ipsius vitæ actionibus omni momento partes solidæ deterantur & fluidæ corrumpantur; hinc sanitas diu illibata & vita longa sperari nequit, nisi detritæ partes & corrupti humores, nova restauratione iterum quotidie resarciantur. Cum vero hæc restauratio solis alimentis fieri possit, hinc primum ac præcipuum medici officium esse opinor, ut esculentorum & potulentorum indolem optime pernoscat; sola enim hujus notione diætæ, cuilibet ætati, temperamento, sexui, anni tempori, climati, consuetudini & morbo congruam præscribere valebit. Hæc notitia denique multiplici alia ratione necessa-

P R Æ F A T I O.

ria est, morbi enim plurimi potissimum ex pravo victu originem habent, plurimi ideo bona diæta præcaveri, plurimi hac sola facilius quam medicaminum farragine curari se fiunt. Consentiunt denique Diætologi omnes, inter causas longæ vitæ nostrorum Proavorum non postremam fuisse, quod ignorarent adhuc in prima morum simplicitate tot sensim ab ingeniosa gula invecetas cibi & potus corruptelas, tot condimenta, quæ magnatum & divitum mensis apposita, succos generant impuros aut ventriculum oppresso naturæ sensu ad nimium ingerendum alliciunt.

Non vero mihi mens est in hoc opusculo Hygiænes aut Diæteticæ integram tra-

P R Æ F A T I O.

dere doctrinam, sed eam solummodo amplissimæ hujus doctrinæ partem, quæ rem cibariam specialem pertractat, aphoristico, prælectionibus apto, percurrere sermone.

Nemo mihi, opinor, vitio dabit, quod etiam cibos regionum exoticarum & illos, qui annonæ defectu in usum alimentarem adhibebantur, recenseam; prius etenim completus esculentorum elenchus exigit & alterum multis esse potest utilissimum, ne calamitatis tempore latrantem stomachum nocivis aut ineptissimis ad nutritionem rebus infarciant, aut ne fame pereant.

Cum vero utilissimæ rei alimentariæ doctrina maximum suum incrementum immor-

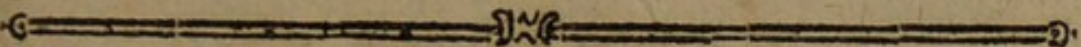
P R Æ F A T I O.

talibus lucubrationibus LINNÆI, ZÜKERTI,
SPIELMANNI, BERGII, MURRAY, GAT-
TERERI, RICHTERI debeat, hinc plu-
rimis in locis ipsa horum illustrium virorum
verba potius retinere quam meis offerre
volui.

ELENCHUS GENERALIS

De esculentis generatim.

ESCULENTA VEGETABILIA.

Cerealia. *Getreidfrüchte.*

Legumina. *Hülsenfrüchte.*

Olera. *Gartengemüse.*

Fungi. *Schwämme.*

Acetaria. *Salatpflanzen.*

Fructus. *Gartenfrüchte.*

Esculenta vegetabilia succedanea. *Nothspeisen.*

ESCULENTA ANIMALIA.

Mammalia. *Saugthiere.*

Aves. *Federthiere.*

Pisces. *Fische.*

Amphibia. *Amphibien.*

Insecta. *Insecte.*

Vermes. *Würme.*

CONDIMENTA.

Condimenta salina. *Salzgewürze.*

_____ acida. *Saure Gewürze.*

_____ dulcia. *Süße.*

_____ pinguis. *Fette.*

_____ lactea. *Milchartige.*

_____ gelatinosa. *Sulzartige.*

Condimenta aromatica. *Aromatische.*

————— extraordinaria. *Ausserordentliche.*

————— narcotica. *Betaubende Gewürze.*

P O T U L E N T A.

Aquæ. *Wässer.*

Cerevisiæ. *Biere.*

Vina. *Weine.*

Spiritus vinosi. *Brandweine.*

Lacta. *Milcharten.*

Potulenta dulcia. *Süsse Getränke.*

————— calida. *Warme Getränke.*

D E
E S C U L E N T I S
G E N E R A T I M.

QUÆ ventriculo nostro ingesta in naturam nostrī corporis mutari se sinunt, *cibi* seu *nutrimenta* vocantur.

Scientia, quae esculentorum, & potulentorum doctrinam complectitur, *Bromatologia* audit.

Etymon est a ῥῆμα, *cibus*, & λογός, *doctrina*.

Nutriendi facultate pollent corpora, quæ *principium constitutivum* continent

1. *Amylaceum* ut cerealia, legumina & quædam radices.
2. *Gelatinosum* : ut animalia.
3. *Oleosum* : ut animalia & nuclei quorundam fructuum.
4. *Sacharinum*, quod in vegetabilibus quibusdam invenitur.
5. *Gummosum*, quod e vegetabilibus aliquibus exfudat.
6. *Glutinosum*, quod in cerealibus, caseo & animalibus abundat.

7. *Mucilaginosum* quod vegetabilibus & animalibus quibusdam inest.

8. *Lactæum* quod e vegetabili ut amygdalis, sed præprimis ex animali petitur regno.

Denique quilibet cibus præter principium nutriens alia quoque principia constitutiva continet, quæ sub digestionem in ventriculo simul se evolvunt, inde habentur.

Esculenta *acescentia*, e quibus *acidum*, ut e cerealibus.

—— *alcalescentia*, e quibus *alkali urinosum* ut ex animalibus, fungis

—— *putrescentia*, e quibus *putridum*

—— *rancescentia* e quibus *oleum acre*

—— *glutinescentia* e quibus *gluten* vel *mucus*

—— *salina* e quibus *sal culinare*, ut e carne salita se sub digestionem evolvit.

—— *flatulenta* e quibus magna copia *aeris* sub digestionem extricatur.

DIVIDUNTUR esculenta:

1. A *regno* e quo depromuntur

in *vegetabilia*, quæ e vegetabili

—— *animalia*, quæ ex animali desumuntur regno

—— *vegeto-animalia* seu *mixta* quæ ex animali & vegetabili regno mixtis constant.

2. A *consistency* denique dividuntur

in esculenta *liquida*

—— ——— *mollia*

—— ——— *dura*

3. A *facili* vel *difficili* digestionē

in *eupepta*, quæ cito & facile digeruntur:
ut mollia & friabilia, facile solubilia,
nempe carnes animalium juniorum &
mediæ ætatis, cerealia præparata, ve-
getabilia tenera &c.

— *dyspepta*, quæ difficulter vel plane non
a ventriculo digeruntur, ut tenacia,
dura, difficulter succo gastrico solubi-
lia. Carnes animalium vetustorum, ce-
realia cruda, legumina, olera plurima.
Pisces & Carnes salitæ, infumatæ, pin-
guia valde. Hæc ventriculum suo pon-
dere gravant, in saburram crudam ab-
eunt, unde varii generis morbi in pri-
mis & ex crudo chylo in sanguinem
transseunte in secundis viis oriuntur.

4. A *quantitate* contentæ substantiæ nutritivæ

in *polychyla*, quæ multum substantiæ nu-
tritivæ continent: ut gelatinæ aut jura
ex animalibus extracta.

— *oligochyla*, quæ parum substantiæ nu-
trientis, multum substantiæ non nutri-
tivæ continent, ut pisces, olera, legu-
mina; horum ciborum ergo magna co-
pia & robustus ventriculus pro nutri-
tione exigitur.

5. A *salubritate* chyli, quem elargiuntur,

in *euchyma*, quæ bonum largiuntur chy-
lum, qui ex mera substantia nutritiva

constat, ut lac, gelatina, carni-
jura

in *cacochyma*, quæ malum largiuntur chy-
lum: si nempe cum illo materia visci-
da, salina, terrea, putrida sanguinem
simul ingreditur, ut cum glutinosis,
acidis, salsis, rancidis, putrescentibus
cibis fieri solet. Varii ex talibus cibis
propullulant morbi.

Ex his pronum est intelligere, qui victus homini *sano*,
qui cuique *temperamento*, qui *ægroto*, qui cui-
libet *ætati*, qui *climati*, qui anni *temporibus* ma-
xime sit conveniens. De quibus vide *Diæticam*
generalem & specialem, quam *Hygiene* tradit.

Diæta homini *sano* maxime conveniens est victus *ve-*
geto-animalis seu ex vegetabili & animali *mi-*
stus, ut carniū urinoſa acrimonia vegetabilium
acido mitigetur.

Qui enim ſolo victu animali perpetuo victitant, hu-
mores acrimonia urinoſo-putrida inquinant; hoc
enim comprobatur fœtor manifeſtus oris, urinæ &
ipſius lactis animalium carnivororum atque ſcor-
buti & morborum putridorum frequentia in gen-
tibus, quæ ſola carne veſcuntur.

A ſolo victu vegetabili ſanguis nimium aquoſus vel
pituiſoſus redditur, corporis & ventriculi debilitas,
faciei pallor, acida in ventriculo ſaburra naſcitur.

Necesseſſitatem cibi ex vegetabilibus & animalibus
etiam docent inſtinctus, qui hominem in utrum-
que cibi genus allicit & fabrica corporis, quam

cum herbivoris & carnivoris animalibus communem habet. *

VASA CULINARIA.

Cum mors sæpe lateat in olla, hinc Diæteticus etiam notitiam vasorum culinarium habeat oportet.

Vasa, in quibus esculenta & potulenta conservari, arte culinari præparari & mensis apponi solent, generatim dividuntur

in *lignea*, *terrea*, *vitrea*, *porcellana* & *metallica*.

VASA LIGNEA. Hæc innocua sunt, dummodo bene & sæpe purgentur, alias a servatis cibis pinguibus vel acescentibus rancor vel acor poris inhærens novos inditos inficit cibos.

VASA TERREA seu *FIGULINA.* Huc pertinent.

α. nigra seu *plumbaginæ*. Ex plumbagine & argilla conficiuntur ollæ illæ nigræ, quæ coquendis cibis inserviunt. Sunt vasa innocua, neque enim a pinguibus nec ab acidis solvuntur cibis.

β. argillacea. Vasa ex argilla ficta non sunt nociva, nisi ea, quorum superficies interna vitrificatione viridi ex lythargyrio, cinere cupri ac sabulo confecta, obducitur. **

* *Cel. ZÜCKERT. mat. aliment. p. 50. & Ill. HALLERI Elem. Physiol. T. VI. p. 189.*

** *Cel. DELIUS Etwas zur Revision der Weinprobe p. 33 & 34.*

Vitrificatio autem *fusca* ex magnesia vitrario-
rum confecta nihil nocet.

γ. *lapidea* Steintöpfe dicta. Ex argilla in lapidem
ope ignis cum sale communi indurata, sunt
innocentia.

VASA VITREA. Hæc maxime innocua & purissi-
ma sunt vasa: at ob fragilitatem non omni usui
culinari adhibenda.

VASA PORCELLANA seu *MURRHINA*, quæ
ex terra argillacea alba conficiuntur, & in *vera*
& *spuria* vasa porcellana dividuntur, sat tuti sunt
usus culinaris. Encaustum horum vasorum calx
stanni vel plumbi ingreditur quidem, at encau-
stum non facile a cibus acidis vel pinguibus dis-
solvi se finit.

Possunt etiam vasa e laminis metallicis *encausto* ob-
ductis in usum culinarem adhiberi. *

VASA METALLICA. Hæc varii sunt generis: ut

α. *Aurea.* Cum aurum nec acidis nec alcalinis nec
pinguibus solvatur cibus, hinc præstantissi-
ma ex auro essent vasa culinaria; at ob in-
gens ejus pretium solas mensas regum ornant.

β. *Argentea.* Argentum *purum* a nullo etiam ci-
bo solubile est: at vulgare argentum utplu-
rimum cupro est adulteratum. Hinc cibi

* *Celeb. MACQUERS Chymisches Wörterbuch. 4. Th.*
p. 687.

pingues, acidi, vel vinum diutius in tali vase retenta, emesim & tormina causant.*

γ. *Stannea*. Stannum purum nec pinguibus, nec vino, nec acidis solvitur cibis: at tale vix venale invenitur, sed utplurimum arsenico, plumbo, cupro contaminatum. Hinc cibi acidi vel pingues diu in vase stanneo servati sæpe noxios exserunt effectus.

δ. *Cuprea stanno obducta*. Incrustatio stannea ex stanni partibus duabus & plumbi parte una constat.

Detrita incrustatione stannea, quæ vix chartæ crassitiem habet, cibi ærugine contaminantur, quæ vomitus, tremores, nauseam, pustulas, dolores spasmodicos abdominis, diarrhæas producit.

ε. *Ferrea stanno obducta*. Ex laminis ferreis crassissimis elaborata intus stanno obductis. Ferrum innocens est metallum, hinc hæc vasa detricto etiam stanno non nocent, si ferrum etiam a cibis acidis aliquantum solvatur. At cibi inde nigrescunt.

ζ. *Ferrea zinco obducta*. Zincum purum nec stanni impuri nec cupri vitia habet, hinc ad vasa ferrea obducenda est præstantissimum metallum.

η. *Aenea seu Aurichalcea*, ex cupro & zinco vel stanno confecta, ut etiam vasa ex cupro

* Ill. VAN SWIETEN *Comment.* T. VII. p. 733.

albo , quod arsenicum ingreditur , valde
sunt noxia.

Sapor mineralis , qui ex cochlearibus inde con-
fectis linguæ imprimitur , ubi juscule iis hau-
riuntur , docet , quam insalubre metallum
æneum fit.

ESCULENTA
VEGETABILIA

ELENCHUS GENERALIS

Cerealìa. *Getreidfrüchte.*

Legumina. *Hülsenfrüchte.*

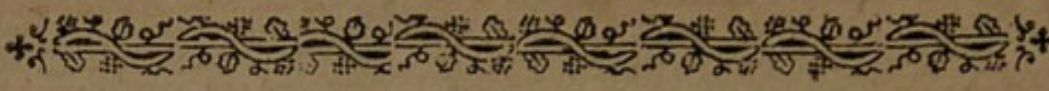
Olera. *Gartengemüse.*

Fungi. *Schwämme.*

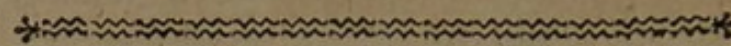
Acetaria. *Salatpflanzen.*

Fructus. *Gartenfrüchte.*

Esculenta vegetabilia succedanea. *Pflanzenartige Noth-
speisen.*

ELENCHUS SPECIALIS

CEREALIA.

- Triticum. *Weizen.*
Secale. *Rocken.*
Hordeum. *Gerste.*
Oryza. *Reiss.*
Avena. *Haber.*
Panicum miliaceum. *Hirsen.*
Panicum italicum. *Bitzweizen.*
Fagopyrum. *Buchweizen.*
Polygonum tartaricum. *Sibirischer Buchweizen.*
Polygonum erectum. *Pohlischer Gries.*
Zea Mays. *Türkischer Weizen.*
Spelta. *Spelz.*
Holcus sorghum. *Indianische Hirse.*
Grana mannæ. *Schwaden.*
—— Sago. *Sagogrüze.*
De pane generatim.
Panis triticeus. *Weizenbrod.*
—— fecalinus. *Rokenbrod.*

LEGUMINA.

- Pisum. *Erbse.*
Lens. *Linse.*
Phaseolus. *Phasole.*
Faba. *Saubohne.*
Cicer. *Ziserl.*
Caragana. *Baumerbsen.*

O L E R A.

RADICES.

- Brassica Rapa. *Weisse Rübe.*
 ——— oblonga. *Lange Rübe.*
 ——— Napobrassica. *Kohlrübe.*
 ——— Napus. *Rübensaamen Rübe.*
 Caulorapa seu Gongylodes. *Kohlrabe.*
 Daucus Carota. *Gelbe Rübe. Möhre.*
 Sium Silarum. *Zuckerwurzel.*
 Scorzonera hispanica. *Scorzonerwurzel.*
 Tragopogon pratense. *Bocksbart.*
 ——— porrifolium. *Haberwurzel.*
 Pastinaca sativa. *Pastinak.*
 Campanula Rapunculus. *Rapunzel.*
 Apium Petroselinum. *Peterfilie.*
 Carum Carvi. *Kümmelwurzel.*
 Bunium Bulbocastanum. *Erdkösten.*
 Nymphaea Nelumbo. *Wasserbohnen.*
 Batatta. *Batatten.*
 Solanum tuberosum. *Erduffel.*
 Helianthus tuberosus. *Erdäpfel.*
 ——— Cynara. *Erd - Artischoke.*
 Lathyrus tuberosus. *Erdnuss.*
 Cyperus esculentus. *Erdmandeln.*

FOLIA.

- Brassica capitata. *Weisser Kopfkohl. Weisses Süßkraut.*
 ——— acidulata. *Sauerkraut.*
 ——— rubra. *Rother Kopfkohl. Rother Süßkraut.*

Brassica viridis. Grüner Wirsching.

—— *sabauda. Weißer Wirsching. Savoyerkohl.*

—— *laciniata. Blaukohl.*

—— *Selenisia. Blumaschekohl.*

—— *sectilis. Schnittkohl.*

—— *botrytis. Blumenkohl. Carfiol.*

—— *Brocoli. Brocoli.*

Spinacia oleracea. Spinat.

Endivia. Endivie.

Portulaca. Portulak.

Beta Cicla. Weißer Mangold.

—— *rubra. Rothe Rübe.*

Oxalis Acetosella. Sauerklee.

Rumex Acetosa. Sauerampfer.

—— *scutatus. Schildformiger Sauerampfer.*

—— *Patientia. Englischer Spinat. Mönchsrhabarber.*

Urtica dioica. Brennessel.

Atriplex hortensis. Garten Melde.

Malva rotundifolia. Gänsepappel.

T U R I O N E S.

Asparagus officinalis. Spargel.

Humulus lupulus. Hopfen.

Cynara Cardunculus. Cardi. Artifi.

D I S C I.

Cynara Scolymus. Artischoke.

L E G U M I N A V I R I D I A.

Phaseolus vulgaris. Grüne Phasole.

—— *floralis. Blumenphasole. Türkische Bohne.*

—— *saccharatus. Zucker Phasole.*

Phaseolus nanus. *Zwergphasole.*

Pisa viridia. *Grüne Erbsen.*

— *saccharina.* *Zukererbsen.*

Fabæ virides. *Grüne Bohne.*

F U N G I.

Agaricus campestris. *Champignon.*

— *deliciosus.* *Reizker.*

— *Chantarellus.* *Pfifferling.*

— *lactifluus.* *Bräddling.*

— *Mouceron.* *Mouceron.*

— *piperatus.* *Pfefferschwamm.*

— *violaceus.* *Violenschwamm.*

— *integer.* *Taubling.*

— *Kremlinga.* *Kremling, Kohlentaubling.*

— *Georgii.* *Reisling. Mayschwamen. Georgenschwamen.*

Boletus bovinus. *Pilze. Bilsling.*

Clavaria coralloides. *Corallenschwamm.*

— *fastigiata.* *Ziegenbart.*

Phallus esculentus. *Maurachen.*

— *Mitra.* *Spizmorchem.*

Lycoperdon Tuber. *Trüffel.*

— *Bovista.* *Bovist.*

A C E T A R I A.

BLANDIORA.

Lactuca sativa capitata. *Kopf-Salat. Hapel-Salat.*

— — *crispa.* *Krauser Salat.*

Cichorium Endivia. *Endivien.*

— *Intybus.* *Cichorien. Wegwart.*

- Valeriana Locusta olitoria. Vögerlsalat. Feldsalat.*
Sedum reflexum. Rückwärtsgeschlagene Fettehenne.
 ——— *rupestre. Felsen - Fettehenne.*
 ——— *Anacampseros. Kriechende Fettehenne.*
Campanula Rapunculus. Rapunzel.
Oenothera biennis. Nachtkerze. Rübrapunzel.
Portulaca oleracea. Portulak.
Apium graveolens. Celleri. Peterlein.
Smilax aspera. Scharfe Stechwinde.
Chærophyllum bulbosum. Knollichter Kälberkropf.
Pöperlsalat.
Leontodon Taraxacum. Löwenzahn. Pfaffenröhrlein.
Brassica capitata. Kohlsalat.
 ——— *Rapa. Rübenkraut.*
Cucumis sativus. Gurken.
 ——— *anguinus. Schlangenförmige Gurke.*
Receptacula Mays. Gugeruz.
Beta rubra. Rothe Rüben.
Scorzonera Picroides. Bittere Scorzoner.
ACRIORA.
Nasturtium hortense. Gartenkresse.
 ——— *crispum. Krauser Gartenkresse.*
 ——— *aquaticum. Brunenkresse.*
Cochlearia. Löffelkraut.
Beccabunga. Bachbungen.
Barbarea. Barhenkraut. Winterkresse. Wassersenf.
Salicornia. Glaschmalz.
Dracunculus. Dragun.
Tamus. Gemeine Schmerwurz. Jungferwurz.
Pimpinella italica. Pimpernel.

Nasturtium indicum. Indianische Kresse.

Borrago. Porretsch.

Raphanus. Rettig.

Armoracia. Meerrettig.

Gemmæ Sambuci. Hollunder Pözen.

FRUCTUS.

ACIDI.

Citrus. Citrone.

Limonium. Limone.

Berberis. Weinschärl. Berberizen.

Cerasum acidum. Weixel. Saure Kirschen.

Ribes rubrum. Rothe Johannisbeer.

—— *album. Weiße Johannisbeer.*

Tamarindus. Tamarindenfrucht.

Cassia. Cassiefrucht.

Hippophaë Rhamnoides. Hasdornfrucht.

Karatas. Wilde Ananas.

ACIDO - DULCES.

Ananas. Ananas.

Aurantium. Pomeranze.

—— *sinense. Apfelsine.*

Armeniaca. Apricose.

Persica. Pfirsching.

Pomum. Apfel.

Pyrum. Biern.

Pruna. Pflaume.

Prunus Padus. Schwarze Vogelkirsche. Faulbeer.

—— *virginiana. Virginische Kirsche.*

—— *avium. Gemeine Vogelkirsche.*

Cynosbatus. *Hanbutten.*

Cerasum dulce. *Kirsche.*

Fragum. *Erdbeere.*

Morum nigrum. *Schwarze Maulbeere.*

—— rubrum. *Rothe Maulbeer.*

—— album. *Weisse Maulbeer.*

Uva. *Weinbeere. Weintrauben.*

Passulæ corinthiacæ. *Corinthen Trauben, kleine Weinbeer.*

Baccæ Sambuci. *Hollunder Beere.*

Rubus idæus. *Himbeer.*

—— arcticus. *Nordländische Himbeer.*

—— fruticosus. *Brombeer.*

—— cæsius. *Bocksbeer.*

—— saxatilis. *Steinbeer. Felsenhimbeer.*

—— Chamæmorus. *Multbeer.*

—— occidentalis. *Virginianische Himbeer.*

AQEQ - DULCES.

Melo. *Melone.*

Dudaim. *Apfelmelone.*

Citrullus. *Wassermelone.*

Pepo. *Kürbis.*

Cucurbita lagenaria. *Flaschenkürbis.*

Ficus. *Feige.*

—— Sycomorus. *Pharaonische Feige.*

Dactylus. *Dattel.*

Jujuba. *Brustbeer.*

Sebestena. *Schwarze Brustbeer.*

Siliqua dulcis. *Johannisbrod.*

Empetrum nigrum. *Schwarze Affenbeer.*

Melongena. *Melanzonäpfel.*
 Lycopersicum. *Paradisapfel.*
 Granatum. *Granatapfel.*
 Ribes nigrum. *Schwarze Johannisbeer.*
 — alpinum. *Süsse Johannesbeere.*
 Grossularia. *Stachelbeer.*
 Uva crispa. *Krause Stachelbeer. Kruselbeer.*

ACERBIUSCULI.

Cornus mascula. *Kornelle. Diendel.*
 — fucica. *Schwedische Kornelle.*
 Mespilus germanica. *Mispel.*
 Sorbus domestica. *Speyerling. Eierschützen.*
 — aucuparia. *Vogelbeere. Sperberbeere.*
 Cratægus Aria. *Mehlbeer.*
 — fucica. *Schwedische Mehlbeere.*
 — torminalis. *Elsebeere.*
 — Oxycantha. *Hagedornbeere. Weisdornbeere.*
 — Azerolus. *Lazeroli. Azerollen.*
 Vaccinium Oxycoccos. *Moosbeere.*
 — Myrtillus. *Gemeine Heidelbeere.*
 — Vitis idæa. *Preuselbeere.*
 — uliginosum. *Sumpfheidelbeere. Moorbeere.*
 Oliva. *Oliven.*
 Cydonium. *Quitten.*
 Acacia. *Schlehen.*
 Myrobalanus. *Mirobalanen.*
 Arbutus Uva ursi. *Bärentraube.*
 — Unedo. *Erdbeerbaumfrucht.*
 — alpina. *Alpen Erdbeerbaumfrucht.*

OLEOSI.

- Amygdala dulcis. *Süße Mandeln.*
 ——— amara. *Bittere Mandeln.*
 Avellana. *Haselnuss.*
 Nux Juglans. *Wallnuss.*
 Pistacia. *Pistazie.*
 Pineolæ. *Zirbelnüsse. Pinien.*
 Nux fagi. *Bucheicheln. Bucheckern.*
 — Cembræ *Cembernüsse.*
 Anacardium occidentale. *Abendländische Elephanten-*
laus.
 ——— orientale. *Morgenländische Elephanten-*
laus.
 Castanea. *Castanie.*
 Cacao. *Cacaubohne.*
 Tribulus aquaticus. *Wassernuss.*

FRUCTUS VALDE EXOTICI.

- Musa. *Pisang. Paradiesfeige. Musa.*
 Banana. *Banane.*
 Annona. *Annona.*
 Garcinia Mangostana. *Mangopflaume.*
 Psidium Guajacanum. *Gwajawen.*
 Dillenia. *Rossapfel Frucht.*
 Chrysophyllum. *Sternapfel.*
 Chrysobalanus. *Kacoapflaume.*
 Genipa. *Genipabeere.*
 Morinda. *Indianische Maulbeer.*
 Moringa. *Moringe Frucht.*

- Malum indicum. *Indianische Jujubenapfel.*
 Spondias Mombin. *Mompin.*
 Diospyros. Kaki. *Kakiapfel.*
 Mammea. *Mameypfersche.*
 Ochna. *Jabotapita - Frucht.*
 Opuntia. *Indianische Feige.*
 Eugenia Jambos. *Gemeine Jambusen.*
 Cocos nucifera. *Kokosnuss.*
 ——— butyracea. *Butterkokosnuss.*
 Jacapucaya. *Topfbaumnuss.*
 Catappa. *Catappenuss.*
 Gnemon. *Gnemonbaumnuss.*
 Canarium. *Canarienbaumnuss.*
 Solanum montanum. *Bergpapa.*
 Cucumis Chate. *Türkische Gurken.*
 Petola. *Gemeine Petole.*
 Strychos potatorum. *Wassertrinker - Nuss.*
 Soja. *Sojabohne.*
 Dolychus tetragonolobus. *Vierwinklichte Bohnen.*
 ——— sinensis. *Chinesische Bohnen.*
 ——— lignosus. *Indianische Bohnen.*
 Durio. *Durione.*
 Papaia. *Papaya.*
 Averrhoa acida. *Saurer Averrhoepfel.*
 Bilimbi. *Bilimbiapfel.*
 Carambola. *Carambolaapfel.*
 Malpighia. *Malpighische Frucht.*
 Melastoma. *Schwarzmund.*
 Podophyllum. *Mayapfel.*
 Mangifera. *Mangefrucht.*

- Corypha. *Schirmpalmfrucht.*
 Borassus. *Weinpalme.*
 Arundo saccharifera. *Zuckerrohr.*
 Grias. *Griasfrucht.*
 Calaba. *Schönblattfrucht.*
 Elæocarpus. *Graniterbaumfrucht.*
 Persea. *Avogatofrucht.*
 Areca oleracea. *Kohlpalmbaum.*
 Cassava. *Amerikanische Mehlmurzel.*
 Sitodium. *Mehlfrucht.*
 Caffra. *Mehlrinde.*
 Lachryma Jobi indica. *Indianische Hiobsthräne.*

ESCULENTA VEGETABILIA SUCCEDANEA.

LOCO CEREALIU M.

- Scirpus maritimus. *Meer-Semsen.*
 Bromus secalinus. *Rocken-Trespe.*
 Avena fatua. *Windhaber.*
 Lolium temulentum. *Sommerlolch. Schwindelhaber.*
 Triticum repens. *Queckenwurzel. Hundegras.*
 Convallaria Polygonatum. *Weißwurz.*
 Multiflora. *Vielblümige.*
 Rumex acutus seu Lapatum acutum. *Gemeine Gründ-
 wurz.*
 Polygonum Convolvulus. *Buchwinde.*
 ——— viviparum. *Keimender Wegetritt.*
 ——— aviculare. *Blutkraut. Vogelwegetritt.*
 ——— Bistorta. *Natterwurz.*
 Arbutus Uva ursi. *Bärentraube.*

- Spargula arvensis. *Akerspark.*
 Cratægus Aria. *Mehlbeer. Atlasbeer.*
 ——— Oxycantha. *Weisdornbeer.*
 Sorbus aucuparia. *Vogelbeer. Quitfernbeer.*
 Spiræa Filipendula. *Rother Steinbrech. Erdeicheln.*
 Cynosbatus. *Hagebutte.*
 Stachys palustris. *Sumpffrosfpoley.*
 Melampyrum arvense. *Ackerkuhweizen.*
 Orobus tuberosus. *Knolliche Erven.*
 ——— niger. *Schwarze Erven.*
 Pisum maritimum. *Meerstrands - Erbse.*
 Lathyrus Cicera. *Purpurrothe Platte - Erbsen.*
 Ervum Ervilja. *Giftige Erven.*
 Vicia sativa. *Wiken.*
 Lupinus albus. *Feigbohne.*
 Trifolium repens. *Kriechender Klee.*
 Scorzonera humilis. *Niedriger Scorzoner.*
 Calla palustris. *Sumpf - Calla.*
 Arum esculentum. *Esbarer Aron.*
 ——— maculatum. *Gefleckter Aron.*
 ——— Colocasia. *Egyptischer Aron.*
 Fagus sylvatica. *Gemeine Buche.*
 Glandes. *Gemeine Eichel.*
 Pinus sylvestris. *Gemeine Fichte.*
 Abies. *Gemeine Tanne.*
 Hymenæa Courbaril. *Heuschreckenbaum.*
 Zizania aquatica. *Seehafer.*
 Cichorium Intybus. *Cichorienwurzel.*

LOCO OLERUM.

- Lilium Camschatcense. Camschatenser Lilie.*
Arisarum. Kohlaron.
Dioscorea sativa. Blutkohl.
 ————— *bulbifera. Oebiswurzel.*
Cyperus Papyrus. Aegyptische Papierrinde.
Arachis hypogæa. Erdpistazien.
Anchusa officinalis. Officinelle Ochsenzunge.
Primula veris. Schlüsselblume.
Campanulæ. Glockenblumen.
Lapsana communis. Gemeiner Rainkohl.
Chenopodium Bonus Henricus. Guter Heinrich.
Sonchus alpinus. Alpen Gänsedistel.
 ————— *oleraceus. Kohlartige Gänsedistel. Hasenkohl*
Helianthus annuus. Gemeine Sonnenblume.
Heracleum Spondylium. Bärenklau.
Sempervivum tectorum. Hauslaub. Hauswurzel.
Ranunculus Ficaria. Scharbockkraut.
Lamium album. Weiße Taubenessell.
 ————— *lævigatum. Rothe Taubenessell.*
Sinapis arvensis. Ackersenf.
Ornithogalum luteum. Vogelmilch.
Crambe maritima. Meerkohl.
Carduus palustris. Sumpfdistel.
Melocactus. Melonendistel.
Carlina acaulis. Stammlose Eberwurzel.
Onopordon Acanthium. Weiße Bergdistel.
Cnicus oleraceus. Kohlartiges Krautkraut.
Hipochæris maculata. Geflecktes Saukraut.

Alga saccharifera. *Isländisches Meergras.*

Amaranthus oleraceus. *Amaranth.*

Blitum. *Maier - Amaranth.*

Lichen islandicus. *Isländisches Moos. Flechte.*

—— velleus.

Fucus saccharinus. *Zukersüßes Meergras.*

—— esculentus. *Eshares Meergras.*

—— palmatus. *Handförmiges Meergras.*

Tremella Nostoc. *Sternputz.*

Ulva umbilicalis. *Meernabel.*

Tataria hungarica. *Tatarwurz.*

Phytolacca decandra. *Kermesbeere.*

Arctium lappa. *Grosse Kletten.*

Borrago. *Borretsch.*

Eryngium maritimum. *Meerstrand. Mannstreu.*

Mercurialis annua. *Gemeines Bingelkraut.*

Betonica. *Betonie.*

Ononis. *Hauhechel.*

Salicaria. *Weiderich.*

Angelica Archangelica. *Erz - Engelwurz.*

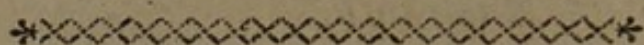
Epilobium angustifolium. *Schmalblättricher Weide-
rich.*

Panicum sanguinale. *Bluthirse.*

Fœnum græcum. *Bockshorn.*

C E R E A L I A.

VEGETABILIA, e quorum seminibus farinaceis *Panis* aliique *cibi* farinacei parari solent, *Cerealia* dicuntur.

Duplici constant *principio nutriente*. Uno *amylaceo*, quod acescit & aqua calida solvitur. Altero *glutinoso*, quod alcalescit, putrescit & aqua calida solubile non est.

Principium amylaceum destillatione decomponitur in oleum & acidum. *Glutinosum* vero in alcali volatile & *gluten* animale resolvitur. Hoc principium maxima quantitate in tritico invenitur. *

Solent *cerealia triplici modo* in usum alimentarem adhiberi:

1. *Semina integra*, vel in granula minima seu *Grutum* Griesß ope molendini contrita cum aqua, jure carniū vel lacte coquantur. Vel
2. *Semina* ope molendini in *farinam* rediguntur. Ex qua ope aquæ in massam pastaceam redacta *cibi farinacei* variæ formæ parantur, qui cum aqua, jure carniū vel lacte

* Inde origo principiorum constitutivorum chyli & lactis patet. *Cremor* ex oleo, *serum sacchariferum* ex acido vegetabili, *caseus* ex glutine & alcali volatili *cerealiū* nascitur. Cēl. BERGII *mat. med.* p. 51.

aut solo butyro cocti comeduntur. * Rarius farina simplex vel tosta cum lacte in *pulmentum* redigitur.

3. Demum massa farinacea ope additi fermenti fermentationi comittitur & clibani calore in *panem* coquitur.

VIRTUS. Cerealia & cibi farinacei bene cocti egregie nutriunt, facile digeruntur, mucilagine tenui acrimonias involvunt, acescentia putredini humorum resistunt: hinc hominibus sanis & non valde debilibus aptissimum & saluberrimum supeditant nutrimentum. *Panis* tamen bene fermentatus longe facilius adhuc, quam cibi farinacei *non fermentati*, digeritur.

Abusus vero ciborum farinaceorum præsertim non fermentatorum aut non satis coctorum in primis viis glutinoso - acidam saburram generant: inde sensatio ponderis in ventriculo, dyspepsia, vermes, apoplexia, atrophia, vel leucophlegmatia,

* Varium imponitur cibis farinaceis nomen tum a figuratum ab additamentis: ut *Diphthongi Knebel, Noduli Rosen. Placentæ quadratæ Strudel. Macaronēs Macaroni. Torundulæ Rudehn. Placentæ Kuchen*, hæ variaz sunt butyraceæ, axungiatæ, saccharatæ, quæ minores sunt, majores enim vocantur *Tortæ Torten. Clibanites* seu *Artocreas Pastete* est panificium, cui includuntur carnes vel pisces varie parati.

febris pituitosa , scrophulæ & obstructis visceribus hydrops varius. *

T R I T I C U M.

T R I T I C U M hybernum LINNÆI. Weizen.

ODOR nullus; SAVOR farinaceus. INDOLES glutinoso-amylacea, hinc cibus vegeto-animalis. Nam $\frac{1}{4}$ glutinis animalis continet, utpote qua quantitate hoc cereale ab omnibus reliquis discriminatur.

VIRTUS est magis nutriens & minus acescens quam reliquorum cerealium, sed lentos generat succos.

USUS. *Farina* pro pane & cibus farinaceis parandis frequentissime adhiberi solet.

Grutum tritici Weizengries cum lacte vel jure carni-um coctum dat gratum & valde nutriens pul-mentum.

* *III.* VAN SWIETEN observavit, pueros quosdam, qui semina tritici matura avidius comederant, cunctos male se habuisse, & infarcto ac tumido abdomine diu languisse; tandemque binos eorum periisse hydropicos, reliquis purgantium ope servatis, quibus putrida saburra glutinosa expulsa fuit. *Comment. T. IV. p. 108.* Idem expertus est ipse GALENUS, dum adolescens adhuc, aliorum ciborum inopia, triticum coctum, sale conditum, esuriens avide ingessisset, mox pondus sensit in ventriculo, postero die sequebatur omnis cibi fastidium, molesti flatus, capitis dolor & caligatio oculorum, alvo interea suppressa. *De alimentorum facultat. lib. I. c. VII.*

Farina tritici cum lacte in *pulmentum* cocta consuetum in nostris regionibus neonatorum alimentum est. At nisi infans simul lacte materno fruatur & pulmentum rite paratum * sit, modicaque copia ingeratur, sua glutinositate putrida primas vias obducit, vasa lactea glandulasque mesaraicas obturat. Inde atrophia corporis cum abdomine tumido, diarrhæa, apoplexia & mors infantum hoc pulmetto nutritorum. **

* De legitima præparatione & usu pulmenti triticei vide mea *Elementa artis obstetriciæ* p. 79.

** Im freymaurer Weissenhaus zu Stockholm, dicit *Celeberrimus* MEISNER, gab man den Kindern Brey, halb Wasser und halb Milch, und ungesauerten Rockenzwieback, und wenn einige unruhig waren, so gab man ihnen Reisswasser zu trinken. Allein man fand Ursache, damit bald aufzuhören. Die meisten Kinder sollen am Schlage mit vorgängigen Erbrechen und Ruhr gestorben seyn. Auch in Londen wurde es versucht, die Findlinge mit Brey zu füttern. Man fand aber, das von 50 derselben 45 in einem Jahr sterben, wogegen von 80 die man aufs Land zu Ammen gethan hatte, nur 29 dem Tode zu Theil wurden. Herr RAULIN erzählet, daß zu Rouen von 132 Kindern, die man mit Kuhmilch und vom 8 Tage an mit Brey ernähret hatte, nicht mehr als 5 am Leben geblieben, und das es zu Paris bey eben der Nahrung nicht besser gegangen seye. Vide MEISNERS *zwo Abhandlungen über die Frage: Sind Findelhäuser vortheilhaft oder schädlich?* Göttingen 1779. p. 32. & p. 139. At videtur Celeberrimus Author pulmento so-

Corrigit noxiam pulmenti qualitatem addita pauca quantitas vitelli ovi, sacchari & magna copia lactis.

Ex finissima tritici farina *torundæ italicæ*, quæ *Macaroni* vocantur, fiunt, quorum magnus in jussulis cum jure carniū factis usus est.

Panis triticeus est præstantissimus, tenerrimus & facillimæ digestionis cibus. Vide *Panis triticeus*.

S E C A L E.

SECALE cereale L. Roßten. Korn.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus. INDOLES: viscosæ mucilaginis ponderis sui dimidium vehit.

VIRTUS nutriens, inviscans, tritico facilius acescens, at minus constipans.

Usus. Farina pro pane secalino et cibus farinaceis adhibetur. *Pulmentum* ex gruto vel farina secalina, quam pauperes in cibum recipiunt, est valde viscosus cibus.

Ptyzana secalina valde cito acescit.

Panis secalinus est sapidus, facilis stomacho & primarius cibus gentium septentrionalium. Vide *Panis secalinus*. Saluberrimus est panis ex fecali & tritico mixtus.

H O R D E U M.

HORDEUM vulgare L. Gerste.

li nimium adscribere: aër enim nosocomii corruptus potissima lethality causa mihi esse videtur.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus. INDOLES: Farina hordei $\frac{3}{4}$ mucilaginis largitur.

VIRTUS. Nutrit minus quam triticum* & secale, refrigerat, semen virile auget.

Usus. Hordeum *integrum* coctura suam mucilaginem non dimittit, nisi ad tegminis crepaturam usque coquatur. Hordeum *mundatum*, id est, suo tegmine privatum, cum jure carniū coctum exhibet cibum gratum, multum nutrientem, sua mucilagine acrimoniam temperantem, facillimæ digestionis. Hordeum *perlatum* Gerstengraupe, seu in minora granula contritum ejusdem est virtutis, salubre præbet alimentum.

Cremor hordei ob vim demulcentem & antiphlogisticam optimus est cibus in morbis acutis, inflammatoriis, febrilibus, catarrhosis.

Panis hordeaceus est secalino albidior, at gravior & viscedinem diu retinens. Recens est quidem satis sapidus, antiquior vero ficcus & insipidus evadit, hinc digestu difficilis, tenax, summe flatulentus cibus.

O R Y Z A.

O R Y Z A *fativa* L. Reis.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus. INDOLES gelatinosa, mucilaginis siccae $\frac{1}{2}$ largitur.

* Ideo militibus romanis, qui male se in pugna gesserunt hordeum loco tritici in pœnam distribuebatur.

VIRTUS valde nutriens, subexsiccans, constipans, at gratum & saluberrimum alimentum. Vulgatissimus Orientis cibus.

Usus. Oryzæ puls ad cuncta ciborum genera loco panis adhibetur per totam Indiam orientalem, Persiam & Japoniam. Semina oryzæ cum aqua, jure carniū vel lacte in pultem cocta egregium fanis & ægrotis exhibent cibum, qui in diarrhæa & dysenteria pro victu subexsiccante commendatur. *

Jusculum oryzæ mucilagine gelatinosa non viscosa gaudet, coloris lactescentis, & egregium obvolvens acrimoniæ est.

Mahometani oryzam in balneo vaporis præparant, qua additis sale & croco quotidie vescuntur, quem cibum *Pilau* dicunt.

Panis ex oryza paratus, albus quidem & adspectu pulcher est, at ob farinæ particulas duriusculas nondum emollitas & imperfecte fermentatas ponderosus, difficulter mandendus & digereudus.

A V E N A.

A V E N A sativa L. Haber.

ODOR nullus; *Sapor* farinosus, insipidus. *Indoles* ex anaticis partibus amyli & mucilaginis constat.

VIRTUS minus quam hordei nutriens, & obvolvens sed magis adhuc refrigerans.

* An pulmentum oryzæ valde calidum ventriculo ingestum cæcitatem & hæmorrhoides, ut BONTIUS refert, inducat, nondum sufficienter compertum est.

Usus. *Grutum avenæ*, seu *Grualtum* Haber = Grûge, seu semina in farinam crassiorē redacta cum jure carniū cocta utilem & facilis digestionis præbent cibum.

Juscula avenacea ob vim refrigerandi & acritatem involvendi in morbis hæticis, tussi, sputo cruento, arthritide & morbis inflammatoriis laudantur.

Panis avenaceus est niger, amaricans, difficillimæ digestionis.

PANICUM MILIACEUM.

PANICUM miliaceum. L. Hirsen.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus.

VIRTUS nutriens, alvum constipans, pauci alimenti & difficilioris digestionis cibus.

Usus. *Pultes* cum aqua vel lacte paratæ frequens pauperum & plebis cibus est.

Panis e panico miliaceo confectus, aridus, friabilis, ingratus, difficilis digestionis, pauci alimenti cibus, Lombardis in usu est.

PANICUM ITALICUM.

PANICUM italicum L. Bistweizen.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus, dulcescens.

VIRTUS. Cibus nutriens at brevi fastidium inferens.

Usus. Ad pulmenta cum lacte vel jure carniū adhibetur. In annonæ caritate ad panificia cogi posset. Massilienses in obsidione panico vivebant.

F A G O P Y R U M.

POLYGONUM Fagopyrum L. Buchweizen.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus, debilis.

VIRTUS. Cibus digestu non facillimus, panico miliaceo plus nutriens, tritico minus acescens, at plus constipans, hinc hominibus alvo laxa laborantibus utilis cibus.

Usus. Semina excorticata cum lacte vel jure carniū in pultem cocta præstans constituunt ferculum. *

POLYGONUM TARTARICUM.

POLYGONUM tartaricum L. Sibirische Buchweizen.

Usus. Incolæ Sibiriae septentrionalis & Russiae panem, placentas & alios cibos ex farina conficiunt. Gravis hic cibus a robustis his gentibus bene tamen concoquitur. **

POLYGONUM ERECTUM.

POLYGONUM erectum L. Pöhlischer Gries.

ODOR & SAPOR farinaceus.

Usus. Ex seminibus alimentum tenue & leve in jusculis lactaceis, quæ phthisicis commendantur, parari solet.

Z E A M A Y S.

ZE A Mays. L. Türkisches Korn. Türkischer Weizen. *Frumentum turcicum*. Mans.

* *Schwed. Abhandl.* 6. B. p. 105.

** *Schwed. Abhandl.* 8. B. p. 28.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus. INDOLES viscosa, duriuscula.

VIRTUS nutriens, at constipans, digestu difficilis, rusticis relinquendus cibus.

Usus. Americani hoc unico cereali ab omni tempore vitam sustentarunt. Gens Valachiæ ex farina Mays cum lacte cocta valde nutriens pulmentum parat, quod *Malay* seu *Polentam* dicunt. Alii conos seminum mox maturorum sub cineribus ustulatos in deliciis habent.

Semina sub cineribus tosta in mortario conquassata a pelliculis separata cum saccharo mixta peregrinantibus per longa deserta exoptatum præbent alimentum, cujus pauca quantitas cum aqua vel pinguedine in pulvem redacta *Quitzero* vocatur & validum dat nutrimentum.

Farina Mays difficulter fermentans dat *panem* viscosum, constipantem: at cum farina secalina vel triticea mixta dat panem salubrem, album, apertientem. *

S P E L T A.

TRITICUM Spelta L. Dünkelsorn. Spelz. Alica.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus. INDOLES viscoso-glutinosa.

VIRTUS plus hordeo, minus tritico nutriens, constipans.

* *Schwed. Abhandl.* 13. B. p. 313 & 14 B. p. 29.

Usus. *Panis* ex farina speltacea tenax, cito arefcens, concoctū valde difficilis. Incolis circa Rhenum communis est. Ex *Spelta majori* paratur *Alica* *Himmelsgerste*, quæ hordeo perlato præfertur.

HOLCUS SORGHUM.

HOLCUS Sorghum L. Sorgo. Indianische Hirse.
Melca.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus, subdulcis.

VIRTUS nutriens, at ob magnum lentorem digestu difficilis, flatulenta, constipans.

Usus. Semina a rusticis Ferrariensibus in Italia in panificium adhibentur. Hoc unicum Indorum, ante Europæorum adventum erat frumentum. Indi spicam vix maturam edunt assatam.

SEMEN MANNÆ.

FESTUCA fluitans L. Schwaden. Mannagras.
Manna polonicum.

ODOR nullus, SAPOR farinosus, dulcescens.

VIRTUS nutriens, salubris & sapidior quam grana Sagu cibus, at constipans.

Usus. *Semina* in grutum contusa sapidissimam exhibet pultem. *Farina* seminum in panis, placentarum vel aliorum ciborum præparatione cæteris cerealibus parum cedit.

GRANA SAGU.

CYCAS circinalis L. Sago. Sago = Grûje. Sed etiam hæc grana ex varii generis palmis, quarum

nondum satis determinatus caracter est, parantur. Indi ex caudice palmæ medullam seu amyllum aqua extrahunt, quod in pastam efformant, dein per cribrum meare cogunt, ut granulorum subrotundorum formam induat, quæ deinde super lenem ignem ficcant, usque dum indurescant.*

ODOR granorum nullus; SAPOR farinaceo - gelatinosus.

VIRTUS nutrienda, digestu facilis, gelatinosa, obvolvens.

Usus. Grana Sagu cum aqua vel jure carniū vel lacte vel vino cocta cibum sistunt delicati saporis, appetitum excitantis, gulam raucam bene lenientis. Hinc debilibus, exhaustis, tussientibus & tabidis commendatur.

Farina Sagu cum aqua cocta in pulmentum abit, gelatinæ amyli triticei simile, quod vero vaporem dat nutrimentum ad leucophlegmatiam disponens.** Indi ex farina Sagu etiam *panem* sibi conficiunt, quum hi insulani oryza vel alio frumento careant, hinc panis hicce arboreus iis quotidiano in usu est.

* *Cel. ZUKERT mat. alim. p. 79. BRUCKMANN'S Abh. von Sago. & commerc. lit. Norimb. Ann. 1744.*

** RUMPHIUS narrat fœminas Amboinenses, quæ papeda Sagu maxime delectantur, tumidum habere corpus leucophlegmaticum & in hydropem facile incidere, si corpus non multo labore exerceant.

In aliis regionibus panis pinfitur & puls conficitur ex medulla farinosa trunci & ramorum *CHAMÆROPIS humilis L.* Folia Cycadis circinalis sub nomine *olus Calloporides* in aqua cocta forma asparagorum comeduntur.

DE PANE GENERATIM.

Massa farinacea fermentata & clibani calore cocta *Panis* dicitur.

Differentia vero ingens Panis datur:

1. Quoad *cerealium*.
2. ——— *farinam*.
3. ——— *figuram*.
4. ——— *additionem*.
5. ——— *præparationem*.
6. ——— *vitia*.

Respectu *cerealium* usitatissimus & optimus est *triticeus* & *secalinus*: minus bonus ex reliquis *cerealibus*, ut hucusque recensuimus.

Respectu *farinæ* optimus est *siligineus*, & *domesticus*, minus bonus *confusaneus* & *furfuraceus*, ut postea dicetur.

Respectu *figuræ* habetur:

1. Panis *placentatus* Læbbrod, qui magnam placentam refert, quique vehementer tostus per totum annum servari potest & pani biscocto proximus est.
2. ——— *similageus*, parvam placentam refert.
3. ——— *spiratus*, in spiram contortus.

4. *Panis buccellatus*, in buccellas confectus. Russi in castris & itineribus hoc pane utuntur.

Respectu *additionis*. Ingredientia necessaria panis sunt *farina*, *aqua*, *fermentum*, *sal*. His vero alia quandoque simul adduntur ingredientia, inde vocatur panis

1. *lacteus*, quando lac loco aquæ additur. Inde candidus & gratissimi saporis panis conficitur.
2. *Ovatus*. Admixta ova panes molliores & magis friabiles reddunt.
3. *Saccharatus*, quando saccharo sapor dulcis conciliatur.
4. *Mellitus* seu *piperatus*, Pfefferkuchen, si mel & piper addantur. Optimus est Norimbergensis.
5. *Aromatisatus*: ut *crocatus*, *fœniculatus*, vel *coriandro*, *cumino* conditus; hæc aromata gratum saporem pani conciliant, & ventri flatulentiam tollunt.
6. *Butyraceus*, si addatur butyrum.
7. *Fructaceus*, quando uvæ passæ, passulæ corinthicæ, caricæ, taleoli pomorum, pyrorum, nucum adduntur.

Respectu *præparationis* habetur: panis

1. *biscoctus* seu *dipyrus*. Ob siccitatem maxime attrahit salivam & humorem gastricum, hinc facillime digeritur. Ob siccitatem diutissime conservari potest, ideo in navibus frequens

ejus usus est , tropicos transit situm non contrahens.

2. *Azymus* seu *non fermentatus* , qui absque fermento paratur.

VITIA PANIS. Bonus & salubris panis legitime fermentatus , salitus & coctus esse debet ; hinc sit non nimis recens , bene siccatus , porosus , tener , sapidus , in ore facile deliquescens , alias multos infert morbos. Est autem panis vitiosus

1. Panis *calidus* , quem multi butyro illitum in deliciis habent. At dentes reddit molliores * & vacillantes , difficulter digeritur : hinc dyspepsiam , stomachi debilitatem , flatulentiam , sitim , passionem hystericam & chlorosim infert. **
2. Panis *nimis mollis*. Inflat & debilitat ventriculum , hinc diarrhææ obnoxii morbum semper ex pane recente recurrere sentiunt , debilitat etiam gingivas. *** *Crusta* facilius quam *mica* panis digeritur.

* *III. LINNÆUS* in *amœnit. acad. Vol v. p. 64* dicit : Ebur & cornu cervi ab artificibus pani præcalido inclusum emolliri solet , veluti cera flexilis.

** *HIPPOCRATES rat. victus L. I.* panem calidum comestum repentinam repletionem & sitim inducere , tum tarde e ventre discedere & corpus flatibus distendere docet.

*** Rusticis , qui sub feriis per totos 14 dies nonnisi molliori pane vescuntur , dentes sentiunt vacillantes. Hinc

3. Panis *nimis antiquus*. Firmatur ventriculus pane vetere & sicco, qui, etsi alvum aliquantum adstringat, optime tamen digeritur. Si vero panis ob antiquitatem jam nimis aridus est, tunc vix masticari, & difficillime digeri potest.
4. Panis *nimis exustus*. Ob carbonaceam indolem vix nutrit.
5. Panis *nimis humidus*. Ob spongiosam molli-
tiem humores gastricos non absorbet, hinc digestu difficillimus eadem mala ac panis nimis mollis infert.
6. Panis *non bene fermentatus*. Ob gluten fermentatione non bene attenuatum, viscidum in primis viis generat & alvum cohibet, hinc eadem mala. Fermentatio enim panem reddit porosum & lentorem glutinosum attenuat. Panis talis *collapsus* est.
7. Panis *non bene coctus*. Sic nimis humidus manet & farinaceam indigestibilem indolem retinet. Farina enim cruda non digeritur.
8. Panis *nimis acidus*. Scani rustici, qui molles & valde acidos comedunt panes, habent dentes plerumque cariosos & impuros, quod in aliis provinciis non observatur. * Panis fecalinus ob aciditatem hypochondriacis &

etiam opulentorum pane molli utentium dentes & gingivæ sunt molliores dicit *Ill. LINNÆUS l. c.*

* *Ill. LINNÆUS l. c.*

hystericis multis sodam & cardialgiam causat.

9. Panis *non bene salitus*. Insuper est & non facile digeritur.
10. Panis *mucidos*. Omnis mucor saporem amarum & odorem nauseosum & venenatum habet, unde etiam canes panem mucidum non facile devorant. Habet mucor vim septicam.
11. Panis *vermiculosus*. Nauseam excitat, etiam si hæ larvæ non sint venenatæ.
12. Panis *arenosus*. Ubi lapilli a lapidibus molaribus detriti farinæ immiscentur, panis cum fridore dentium masticator.
13. Panis *ex frumento immaturo*, &
14. Panis *ex frumento corrupto*, ex quibus sæpe varii morbi epidemici observantur.
15. Panis *venenatus*. Ab admixto bromo secalino seu Lolio temulento, Lathyro cicera, Ervo Ervilja, Secali cornuto &c. De his vide *Toxicologiam*.

Consuetissimæ & maxime salubres panis species sunt:

PANIS TRITICEUS.

Est panis ex farina tritici paratus. Weizenbrod.

Ex tritico *quintuplex* paratur farinæ species:

1. *FARINA SILIGINEA TRITICI*.
Weizen Mundmehl. Quæ flos farinæ est, tenerrimum & facillimæ digestionis dat pa-

nem. Cum lacte panem *lacteum* Milchbrod constituit.

2. *FARINA SIMILAGEA TRITICI*. Est pura farina triticea, inde Similagine Mund- semeln conficiuntur.

3. *FARINA CIBALIS* Speisemehl. Ex farina & furfure subtili constat. Inde *panis domesticus albus* Weißes Hausbrod paratur.

4. *FARINA CONFUSANEA*. Weizen Mangmehl. Ex farina a furfuribus non separata constat. Inde *panis militaris triticeus* Weizen Kommißbrod paratur.

5. *FARINA FURFURACEA*. Kleyenmehl. Ex grossiori furfure & pauca farina constat. Inde *panis furfuraceus* Kleyenbrod conficitur, qui solo annonæ tempore a pauperibus in cibum adhibetur.

ODOR levis, gratus; SAPOR gratissimus, COLOR albus.

VIRTUS. Panis triticeus in ventriculo facile solubilis, & in humorem lacti analogum, valde nutriendum & acescentem mutabilis est, alvum parum constipat, cito arescit.

Usus. Est opulentorum saluberrimum, frequentissimum & copiosissimum alimentum. Libræ duæ panis homini sano pro die sufficiunt.

Aegrotis *Panatella* seu panis cum jure carnis in pulvem coctus, pro cibo, & *Decoctum panis* aut

panis tostus cum aqua infusus ob vim nutrien-
tem & acescentem in morbis acutis inflammato-
riis, febrilibus & putridis pro potu salubri suf-
ficit.

Panis vino intinctus valde & cito refocillans car-
diacum est.

Gelatina e crusta panis cum pauca quantitate vitel-
li ovorum & lacte est optimum infantum neona-
torum alimentum. *

PANIS SECALINUS.

Est panis ex farina secalina paratus. Rostenbrod.

ODOR levis, gratus; SAPOR gratus; COLOR nigricans.

VIRTUS. Est pane triticeo sapidior, nec adeo cito are-
scens, minus alvum obstruens, magis deter-
gens.

Usus. Est primarius ac frequentissimus hominum ple-
bejorum cibus, digestu facilis, valde nutriens,
at aliquantum flatulentus. Ad remum damnati solo
pane nigro & aqua vivunt.

Panis secalinus crassior subtiliore furfure remixtus
non assuetis alvum movet. Saluberrimus panis ex
secali & tritico mixtus est.

Abusus saburram acidam generat hinc infantibus
infarctus mesenterii, abdomen tumidum, tabes,

* *Samml. für pract. Aerzte* 8. B. 1. p. 35. VON DER
HAAR über das beste Nahrungsmittel für neugebohrne
Kinder.

scrophulæ, vermes, ab acido rachitis, & pyro-
rosis. *

Ex secali quadruplex paratur farinæ species :

1. *FARINA SILIGINEA* secalis. Feines Ro-
ckenmehl. Ex subtilissima farina pura constat.
Inde *Similagines secalini* parantur.

2. *FARINA DOMESTICA*, Roeken-Haus-
mehl. Farina mediæ tenuitatis est. Inde *panis*
domesticus niger, Schwarzes Hausbrod para-
tur. Hicce est

a. *Dulcis* e farina & tartaro cerevisiæ paratus.
Est valde sapidus, nutriens, stomacho fa-
cilis.

b. *Acidus* e farina & pasta acida paratus. Hic
refrigerans est, minus nutriens, diætæ
animali convenientissimus.

3. *FARINA CONFUSANEA*. Roeken-Mang-
mehl. Ex farina a furfuribus non separata con-
stat. Inde panis militaris secalinus. Roeken-
Kommisbrod conficitur.

4. *FARINA FURFURACEA SECALINA*,
Roeken-Kleinenmehl ex solis furfuribus constat.
Inde *panis furfuraceus* seu *caninus* Kleinen-
brod seu Hundebrod pro canum pabulo pa-
ratur.

* Ill. HALLERI *mat. med.* T. II. p. 157. nunquam
sine pyrofi panem atrum Göttingæ comedere potuit.

LEGUMINA.

Sunt semina farinosa, quæ manu, non falce ut cerealia, leguntur & e quibus, panis parari non solet.

ODOR nullus; SAPOR peculiaris *leguminosus* dictus.

VIRTUS. Nutriunt principio amylaceo: at cerealibus multo flatulentiora & digestu difficiliora sunt, adeo ut colicam flatulentam, alvum constipatam inferant & iis, qui primarum viarum debilitate laborant, integra secedant. Hinc non nisi laboriosæ vitæ hominibus concedenda, debilibus & sedentariis præsertim herniosis, ne hernia incarcerationetur, evitanda.

USUS. Ingeruntur legumina aqua ad mollitiem cocta, additis condimentis carminativis & sale. In aqua fluviali facile, in puteali difficulter ad mollitiem coquuntur.

PISUM.

Pisum sativum L. Erbsen.

ODOR feminum maturorum vix ullus; SAPOR subdulcescens, leguminosus, peculiaris; *Cochorum* magis dulcescens.

VIRTUS nutriens, subflatulenta,

USUS. Semina integra cum carne salita & fumata coquuntur.

Panis e pisis est ponderosus, satis gratus, dum recens est, at saporis dulcescentis, leguminosi &

per dies nonnullos servatus siccus & non sapidus.

L E N S.

ERVUM lens L. Linse.

ODOR vix ullus; SAPOR subamaricans, leguminosus, qui adhuc in transpiratione corporis post ejus esum percipitur. *Coctura* sapor dulcescit.

VIRTUS nutriens. Lentescit non ingrati quidem sunt saporis, sed flatibus molestissimæ* & digestu difficiles.

Usus. Semina integra cum carnibus coquuntur. Etiam juscula ex seminibus nostræ culinæ parant.

P H A S E O L U S.

PHASEOLUS vulgaris L. Phaseole seu Bohne.

ODOR nullus; SAPOR leguminosus, coctura tener, sapidus.

VIRTUS nutriens, minus flatulenta quam in pis. s.

Usus. Semina integra cum carne salita & fumata coquuntur. *Jusculum* phaseolorum est spissum ob partem cotyledoneam, quæ coctura non solvitur.

F A B A.

Vicia Faba L. Saubohne. Duplex datur varietas: una semine *majori*, altera semine *minori*.

* Lentescit equos flatulentia necarunt. Ill. HALLERI *stirp. helv. n. 421.*

ODOR nullus; SAPOR leguminosus, dulcescens ut pisum.
forum.

VIRTUS fabarum *maturarum* nutriens: at flatulentus, digestu difficilis cibus, rusticis relinquendus.

Usus. Præstat seminibus tenellis vesci utpote tenuioribus. Vide *fabas virides*.

C I C E R.

CICER arietinum L. Ziserl seu Richerl.

ODOR vix ullus. SAPOR dulcescens ut pisum. Arilli COLOR variat, unde distinctio in *cicer rubrum*, *album* & *nigrum*.

VIRTUS nutriens, mucilaginea: at flatulentus, difficulter digerendus cibus, hinc bajulis relinquendus.

Usus. Semina virentia & immatura in jusculis coquuntur. Semina in sartagine fricta & sale conspersa apud veteres Romanos plebi in theatris vendebantur, quæ cicere fricto, dum fabulæ agebantur, famam sedare solebat.

Cicer tostum coffeæ loco adhiberi potest.

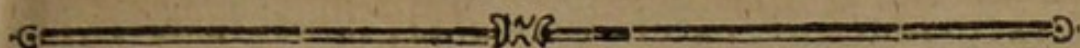
C A R A G A N A.

ROBINIA Caragana L. Baumerbsen.

ODOR nullus. SAPOR leguminosus.

VIRTUS nutriens, flatulenta.

Usus. Incolæ Sibiricæ seminibus hujus fruticis ut pisa paratis, vescuntur.

O L E R A.

Sunt vegetabilia esculenta, quæ cocta comeduntur.

ODOR nullus. SAPOR tener, oleraceus, proprius.

DIVISIO in radices, folia, turiones, discos & legumina viridia. *

VIRTUS. Principio, gummoso, vel amylaceo, vel saccharino nutriunt, at minus quam cerealia & legumina. Et utut tenera sentiantur, flatulenta tamen & digestu longe difficiliora sunt quam caro animalis. At tenue & aquosum dant alimentum, quod refrigerat, transpirationem & stimulum veneris minuit, vi saponacea alvum aperit, viscerum obstructions & lentorem humorum resolvit, atque scorbutum curat.

Hinc atrabilariis, emphracticis, scorbuticis, alvo dura aut lentore humorum laborantibus olera conveniunt.

USUS. Cum aqua elixata & dein jusculeo butyraceo emhemmata comedi solent.

R A P A.

BRASSICA Rapa L. Weiße Rübe. Halmrübe.

ODOR subfragrans; SAPOR dulcescenti-subamaricans, subacris.

* De methodo olera recentia in usum hyemalem siccandi vide *Ill. BERGH mat. med.* p. 573.

VIRTUS nutriens, parum flatulenta, carnes laxiores, humores mites generans, alvum apertam servans, antiscorbutica, pectoralis, diuretica.

Usus. Rapæ in aqua elixatæ & postea cum embemmate butyraceo aut cum lacte in pulvem coctæ cibum præbent facillimæ digestionis, edulcorantem, salubrem, non adeo flatulentum, ut vulgo putatur. Rapæ a quibusdam etiam *crudæ* & *toftæ* comeduntur.

RAPA OBLONGA.

BRASSICA Rapa sativa oblonga L. Lange Rübe.
Grosse Rübe. Wasserrübe.

ODOR subfragrans; SAPOR dulcescens, nullam fere acridinem habens.

VIRTUS nutriens, at flatulenta.

Usus prioris.

NAPOBRASSICA.

BRASSICA Napobrassica L. Rohlrübe seu Krautrübe.

ODOR fere brassicæ albæ; SAPOR subdulcescens. VARIETAS lutescens præstantior atque dulcior est.

VIRTUS nutriens, edulcorans, antiscorbutica. *

Usus. Editur cocta in jusculis: at rapis est durior.

NAPUS.

BRASSICA Napus L. Steckrübe. Rübsatwurz.
Rübsaamen-Rübe.

* Götting. Gel. Nachricht. 45. St. 1779. p. 705.

ODOR rapæ. SAPOR dulcescens Napobrassicæ sapidior.

Radix junior delicatissima. Radices majores cariosæ & tenaces ut plurimum sunt.

VIRTUS nutriens, antiscorbutica, & flatulenta.

Usus. Radices in aqua elixantur & juxta carnes eduntur. Incoquantur etiam jusculis.

C A U L O - R A P A.

BRASSICA Gongylodes L. Kohlrabe.

ODOR rapæ; SAPOR dulcescens Napobrassicæ, sed post coctionem magis tenerescit & sapidior, dulciorque est.

VIRTUS nutriens.

Usus. Editur decorticata more Napobrassicæ.

C A R O T A.

DAUCUS Carota L. Gelbe Rübe seu Möhre.

ODOR subaromaticus non ingratus. SAPOR dulcescens, subaromaticus.

VIRTUS nutriens, aperiens, diuretica, antiscorbutica, anthelminthica.

Usus. Radix cum jure carniū cocta gratum ac salubre exhibet cibum, qui hystericis, scrophulosis, phthisicis, aphthosis & calculosis commendatur.

Radix *cruda* scorbuticis & pueris verminosis * conducit.

* *Ephem. N. C.* 1730. p. 449.

Succus expressus valde laudatur in tussi sicca, phthysi & contra vermes. *

S I S A R U M.

Sium Sifarum L. Zuferwurzel.

ODOR debilior in radicem petroselini incidens. SAPOR subdulcescens, gratus.

VIRTUS. Principio amylaceo & saccharino ** egregie nutrit. Urinæ & feminis secretionem quandoque promovet.

USUS. Radix recens jusculis incoquitur aut elixata cum butyro & aromate paratur,

S C O R Z O N E R A.

Scorzoneræ hispanica L. Scorzonewurzel.

ODOR nullus. SAPOR, aquoso - succulentus, dulcescens.

VIRTUS nutriens *** , aperiens, temperans humores acres.

USUS. Radix in aqua elixata cum embemmate butyraceo vel acidulo mensis apponitur.

* *Hamb. Magazin.* 8. B. 6. St.

** *Libra civilis dimidia ficcatae radices ʒiβ dat sacchari. Cel. MARGGRAFF in Mémoires de l'Academ. de Berlin.* Ann. 1747.

*** *Cel. CARTHEUSERI diff. de radicibus esculentis in genere* §. 4. ʒj radices suppeditat ʒv. substantiæ mucilagineæ nutrientis.

TRAGOPOGON PRATENSE.

TRAGOPOGON pratense L. Bocksbartwurz.

ODOR nullus. SAPOR subdulcescens ut asparagi, sed aliquantum amaricans.

VIRTUS nutriens, * aperiens, humores acres blandos reddens.

USUS. Radix aqua elixata cum embemmate ut asparagus comeditur. *Folia* primo vere erumpentia, prope radicem resecta inter saturas herbarum sapidas locum tenent.

TRAGOPOGON PORRIFOLIUM.

TRAGOPOGON porrifolium L. Haberwurz.

ODOR nullus; SAPOR subdulcescens.

VIRTUS & USUS præcedentis.

PASTINACA.

PASTINACA sativa L. Pastinak.

ODOR fragrans. SAPOR dulcescens, subaromaticus. Primo vere dulcior.

VIRTUS egregie nutriens, diuretica, minus rapis flatulenta. **

* Hæc radix est, qua JULIUS CÆSAR suum exercitum a POMPEJO cinctum per longum tempus unice aluisse dicitur. *Cel. ERHART Deconom. Pflanzenhistorie* 2. B. p. 147.

** Quandoque primo vere, antequam folia progerminant radices *hyosciami* vel *cicutæ* vel *cytupii* pro pastinacis in foro venduntur. Hinc caveant sibi coqui.

Usus. Radix recens incoquitur jusculis carniū vel elixatur in aqua & cum embemmate ex butyro acidulato editur.

*Annosæ radices pastinacæ habentur venenatæ. **

R A P U N C U L U S.

CAMPANULA Rapunculus L. Rapunzel.

ODOR nullus. SAPOR dulcescens.

VIRTUS nutriens, appetitum excitans, lac augens.

Usus. Radix ut asparagus cum embemmate butyraceo editur cocta.

P E T R O S E L I N U M.

APIUM Petroselinum L. Petersilie.

ODOR radicis subaromaticus. SAPOR dulcescens, aromaticus. Radix vere & autumnō præstantissima. Sed cave, ne cum venenata cicutæ radice confundas.

VIRTUS nutriens, diuretica, aperiens. Epilepticis ** hystericis & oculis inflammatis noxia censetur. ***

* *Ill. MURRAY ap. med. T. I. p. 284.*

** *Cel. HANNEMANNUS in Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. p. 78. epilepticum citat, qui post petroselinum in jusculis vel aliis ferculis comestum semper graviori paroxysmo correptus fuit. Plura exempla similia narrat. Cel. MARIOTTE in Journal de Medic. T. 23. p. 545.*

*** *Cel. ALSTONUS (lectures on Mat. med. Vol. I. p. 381) ex comesto copiosius petroselino crudo plenitudinem vasorum capitis & levem inflammationem oeu-*

Usus. In culinis radices recentes jusculis carniū incoquuntur. Etiam quandoque ut Pastinaca parantur.

CARUM CARVI.

CARUM Carvi L. Kümmelwurzel. Speisfömmel.

ODOR radicis subaromaticus. SAPOR consimilis, gratus.

VIRTUS nutriens, aperiens.

Usus. Radices, adhuc teneræ in Anglia more Pastinacæ vel Dauci paratæ eduntur. *Folia* tenera cum oleribus coquuntur.

BULBOCASTANUM.

BUNIUM Bulbocastanum L. Erdbösten. Castanea porcina.

ODOR radicis tuberosæ nullus. SAPOR castaneæ aliquantum similis.

VIRTUS nutriens, aphrodisiaca.

Usus. Radix decorticata incoquitur cum pipere jusculis carniū. Editur etiam cruda.

NELUMBO.

NYMPHÆA Nelumbo L. Wasserbohne.

ODOR seminum nullus. SAPOR dulcescens, oleraceus.

VIRTUS nutriens, æstum temperans, antaphrodisiaca.

lorum & faciei observavit. Ophthalmiam ab esu petroselini auctam refert *Cel. BOYLE Works* T. I. p. 503.

Usus. Semina baccarum decorticata cum saccharo in pul-
terem coquuntur, qui reconvalescentibus refo-
cillans dicitur esse cibus. *Radices* coctæ vel assa-
tæ saporem cynaræ Scolymi habent. Veteres ex
fabis his panem conficiebant. *

B A T A T T A.

CONVOLVULUS Batatas L. Batatten. *Ubium.* Des-
biswurzel.

ODOR nullus. SAPOR dulcis, siccus, farinaceus.

VIRTUS. Radix farinacea optime sapit, valde nutrit,
optimumque carnis instar nutrimentum est. Cito
fatiat, stomachum gravat, si nimia ingurgitatur
copia. Est frequens Indorum cibus.

Usus. Editur *cruda* in frusta conscissa ad carnes &
pisces, vel butyro aut oleo *fricta* vel forma ob-
sonii loco oryzæ. Portugalli ex contrita & sac-
charo subacta radice *Marmodam* vel ex cocta &
trita radice conficiunt pulterem lactis forma instar
albam, quam *Pepadam* dicunt.

SOLANUM TUBEROSUM.

SOLANUM tuberosum L. Kartoffel. Erdussel.
Grundbiern.

* PYTHAGORAM, ubi dicit, a fabis abstinendum esse,
semina Nelumbi intelligere opinatur III. LINNÆUS.
Vide *Amœnit. acad.* T. VI. p. 364.

ODOR tuberum recentium subaphrodisiacus. SAPOR subfatuus. Tuberum *coctorum* sapor farinoso - leguminosus.

VIRTUS nutriens, digestu facilis, acidum spontaneum in ventriculo domans. *Abusus* vero generat abdominis, viscerum & glandularum infarctus pituitosos.

USUS. Hæc tubera plurimis gentibus primarius sunt cibus. Esitantur in aqua subsalita vel in jure carni-um elixata cum embemmate butyraceo vel cum lardo sive carnibus salitis. Eduntur etiam elixata cum aceto & oleo forma acetarii vel sub cineribus tosta cum butyro & sale. Varia denique alia esculenta e solano tuberoso parantur.

Panis ex sola farina solani crudus, & insalubris est, si autem farina hæc misceatur cum frumentacea, melior eixnde nascitur panis, quo in Silesia & Saxonia inferiori multi utuntur homines pro firmissimo alimento. *

Amylum e solano tuberoso cum addito fermento in fermentationem non abit, hinc panis inde coqui nequit. At ex amylo cum lacte cocto sapida parantur pulmenta & variæ sapidæ placentæ.

Amylum hoc juri carni-um additum, gelatinosum hoc reddit, licet limpidum maneat.

HELIANTHUS TUBEROSUS.

HELIANTHUS tuberosus L. Erdäpfel.

* *Hannov. nützliche Samml. vom Jahr. 1458. 51. Stück.*

ODOR nullus. SAPOR vix ullus. Tubera hæc *coctura* evadunt tenera, dulcescentia, albida, odore fere pisi cocti.

VIRTUS nutriens, subflatulenta, antiscorbutica. *

Usus. Hæc tubera incoquantur jusculis carniū, quibus bonum conciliant saporem & ipsa fiunt sapida, sed sæpe flatus generant. Etiam butyro frixa eduntur.

HELIANTHUS CYNARA.

HELIANTHUS Cynara. Erd- Artischocke. Gallice *Taupinambour*. Est Corona solis parvo flore, radice tuberosa Tourn.

ODOR tuberum recentium nullus. SAPOR fatuus. Tubera *cocta* perfecte fere saporem disci cynaræ coctæ æmulantur.

VIRTUS nutriens, sapidissima, caput parum quandoque temulentans. **

Usus. Tubera hæc in taleolos scissa, elixata & deinceps embemmate butyraceo ut asparagus parata delicatum sistunt cibum.

LATHYRUS TUBEROSUS.

LATHYRUS tuberosus L. Erdnüße. Nuceterræ. *Panis porcinius*. Saubrod.

* *Ill. RICHTER Chirurg. Biblioth. 5. Band 1. Stück p. 131.*

** Ego saltem aliquoties post hujus cibi pastum sentiebam levem temulentiam in capite.

ODOR subaphrodisiacus. SAPOR dulcescens leguminum virentium pisi hortensis, INDOLES magis amylacea quam solani tuberosi.

VIRTUS nutriens.

USUS. Tubera in aqua elixata & cute nigra detracta eduntur cum butyro recente. Tartaris hæ radices primum sunt alimentum.

CYPERUS ESCULENTUS.

CYPERUS esculentus L. Erdmandeln. Arabische Süßwurzel. Italis *Dolci Thrasi*.

ODOR nullus. SAPOR dulcis,

VIRTUS nutriens, at siccus, durus & constipans cibis.

USUS. Radices frequenter coctæ eduntur in Italia. Alii e crudis radicibus rejecta pellicula dulcem exsugunt succum.

BRASSICA CAPITATA.

BRASSICA capitata L. Weisser Kopfkohl. Weißes Süßkraut.

ODOR foliorum debilis. SAPOR oleraceus, subdulcescens.

VIRTUS nutriens, victum tenuem subministrans, flatulenta, diuretica, eccoprotica, putrescibilis cum fœtore.

USUS. Capita recentia dissecta elixantur in jure car-

nium, usque dum plurimum brodii incoctum fuerit, & sic eduntur cum carnibus.

Brassica acidulata Sauerkraut & *Brassica muriata* seu muria condita, sunt optima præparata.

BRASSICA ACIDULATA.

Capita *BRASSICÆ capitatae* L. in filamenta ope cultri vel dolabræ peculiaris minutim conscissa anetho, cumino & sale permixta, in dolio mediante pistillo ligneo arcte compacta & clausa sponte intra aliquot dies in breviusculam fermentationem spirituosam, dein acidam abeunt. Sauerkraut. *

ODOR acidulus: SAPOR acido-oleraceus, gratus.

VIRTUS nutriens. Cibus grato acore multis placens & sapidissimus, at magna copia ingestus, duriusculus, digestu difficilis, flatulentus, ut & tormina, anxietatem, vomitum aliaque mala subinde excitet & quandoque supra triduum in intestinis immutatum permaneat. **

Usus. *Brassica acidulata* juri carniū incocta frequentissimus est cibus, quod cum carne pingui, lardo vel farciminibus sapidissimum nobis exhibet ferculum.

VIRTUS MEDICA. Efficacissima est diæta, quæ contra scorbutum in itineribus marinis tuetur & enatum jamjam morbum mirifice coercet & curat. Eo

* *Ill. MURRAY app. med. T. II. p. 331.*

** *Cel. ROSENBLAD.*

magis commendabilis, quum brassica acidulata ultra annum in navi integram sese servari patiatur: libra una singulo nautæ bis vel pluries per hebdomadem data sufficit. Hæc instar acetarii cum aceto vini vel & cum alia esca cocta ingeri potest. Vis antiscorbutica non solum ab acore sed vel maxime ab aere fixo, qui ex brassica sub digestionem in ventriculo extricatur, dependet.*

Hungari Brassicam acidulatam crudam cum oleo lini comedunt.

BRASSICA RUBRA.

BRASSICA rubra L. Rother Kopfkohl. Rother Süsskraut.

ODOR brassicæ capitatæ. SAPOR dulcescens.

VIRTUS magis tenera est, minus flatulenta.

USUS. Sapidior fit cibus si brassicæ rubræ cum jure carniū in pulmentum coctæ addatur acetum. Brassica hæc cum vino rubro & saccharo lente cocta delicatissimum sistit cum carne salita tenera ferculum.

* Virtus antiscorbutica plurimis observatis extra dubium posita invenitur in *Ill. PRINGLE'S Means for preserving the health of mariners.* p. 29. &c. & *Medical and phil. Comment. Vol 4. p. 237. Cel. LIND on the Scurvy p. 172. Cel. FORSTERS observations during a Voyage round the world p. 631.* ubi miro exemplo 119 hominum vita per triennium in itinere marino incolumis maximam partem brassica acidulata fuit servata.

BRASSICA VIRIDIS.

BRASSICA viridis L. Grüner Wirsching. Kelch.
ODOR nullus. SAPOR dulcescens. *Erixatæ* sapor tener, gratusque.

VIRTUS nutriens, facilius ob teneritudinem digeritur quam Brassica alba & rubra. Quo tenerior enim est brassica, eo facilius concoquitur.

Usus. Capitula dimidiatim dissecta cum jure carniū coquuntur.

BRASSICA SABAUDA.

BRASSICA Sabauda L. Weisser Wirsching. Savoyerkohl.

ODOR nullus. SAPOR præcedente adhuc dulcescens magis.

VIRTUS præcedentis.

Usus præcedentis.

BRASSICA LACINIATA.

BRASSICA Sabellica L. Blaufohl. Blauer Kelch.

ODOR in raphanum incidens. SAPOR subdulcescens in rapam incidens.

VIRTUS. Difficillima est concoctu, nisi gelu tenerescat: tunc vero nutriens, antiscorbuticus & pectoralis censetur cibus.

Usus. Coma hujus brassicæ ad mensam ut spinacia paratur. Quandoque castaneæ tostæ cum ea miscentur.

Hæc brassica frigoris etiam sævioris patientissima, sub nive sepulta virens tamen & succosa est. Pro gentibus borealibus ob climatis atque diætæ vitia scorbuto maxime obnoxiiis valde utilis cibus est. Ut aliæ brassicæ species non putrescit cum fœtore. *

BRASSICA SELENISIA.

BRASSICA selenisia L. Blumenkohl.

ODOR nullus. SAPOR subdulcescens, *coctione* mollissima, sapidissima fit.

VIRTUS nutriens, ob mollitiem digestu facilis.

USUS. Paniculæ eduntur cum oleribus.

BRASSICA SECTILIS.

BRASSICA maritima BAUH. Schnittkohl.

ODOR debilis. SAPOR in brassicam fabellicam incidens.

Utilis brassicæ species est, cum tota æstate sectilis haberi possit.

VIRTUS præcedentis.

USUS. Paratur ad mensam ut spinacia.

BRASSICA BOTRYTIS.

BRASSICA Botrytis L. Blumenkohl seu Carfiol.
Cauliflora.

ODOR debilis. SAPOR brassicæ dulcescens, *coctura* sapidissimus.

* *III. BERGIUS mat. med. p. 575.*

VIRTUS nutriens, digestu facilis, ob teneritudinem & saporis gratiam præripit palmam omnibus brassicis.

Usus. Paniculæ coctæ cum embemmate butyraceo sapidissimum fiunt cibum. Potest Botrytis per hyemem totam in frigidario facile recens servari.

BRASSICA BROCOLI.

BRASSICA Brocoli MILL. Brocoli. Brassica italica purpurea seu alba. Italiânischer Kohl.

ODOR nullus. SAPOR brassicæ Botrytios.

VIRTUS nutriens.

Usus. Coquitur planta integra resecto trunco prope radicem & resectis apicibus foliorum, in aqua salita, postea cribelli ope ex olla eximitur, integraque patinæ immittitur, atque cum embemmate ex sale, oleo, aceto vini & succo citri comeditur. Estur Brocoli frequentissime in Italia & Sicilia.

S PIN A C I A.

S PIN A C I A oleracea L. Spinat.

ODOR nullus. SAPOR debilis, herbaceus. Folia cocta sub masticatione subarenulosum quid mentiuntur.

VIRTUS parum nutriens, temperans, alvum emolliens.

Usus. Folia cum jure carniū in pulmentum coquuntur. Sunt æconomi, qui folia viridia in furno

tepido torrefaciunt & in usum hyemalem servant.

E N D I V I A.

CICHORIUM Endivia L. Endivie.

ODOR foliorum nullus. SAPOR grate amaricans, mollis.

VIRTUS nutriens.

Usus. Folia cocta esitantur.

P O R T U L A C A.

PORTULACA oleracea L. Portulak.

ODOR foliorum & caulium nullus. SAPOR herbaceo-aquosus, vix acidulus. Sed folia cocta tenera acidula.

VIRTUS nutriens, refrigerans, in æstu viscerum utilis.

Usus. Folia recentia cum summitatibus caulium fervide infunduntur aquæ, tum per cribellum ab aqua bene liberata, frixantur & macerantur in butyro; dum penitus mollescunt, addatur saccharum & si placet vinum; tandem conficiantur cum cremore lactis vel vitellis ovorum.

B E T A A L B A.

BETA Cicla L. Mangold.

ODOR herbæ nullus. SAPOR herbaceus, mitis.

VIRTUS nutriens, eccoprotica.

Usus. Folia recentia ut spinacia parata comeduntur.

Radix ob fatuitatem non amplius in usu culinari est. *

B E T A R U B R A.

BETA vulgaris L. Rothe Rüben.

ODOR herbæ nullus. SAPOR mitis, herbaceus.

VIRTUS nutriens, spinacia multo mihi saltem sapidior.

Usus. Folia recentia pari modo ut spinacia parantur.

Radix vero betæ rubræ ob nauseosam & fatuam dulcedinem nisi aceto condita forma acetarii.

A C E T O S E L L A.

Oxalis Acetosella L. Sauerflee.

ODOR foliorum nullus. SAPOR grate dulcescenti-acidus.

VIRTUS minus refrigerans, quam acetosæ.

Usus. Folia jusculis & oleribus, quibus admiscentur, saporem conciliant gratum. Hinc talia juscula in morbis inflammatoriis, biliosis & putridis conveniunt.

A C E T O S A.

RUMEX Acetosa L. Sauerampfer.

* Betæ rubræ & albæ radicem apud priscos Romanos in usu culinari fuisse præsertim apud plebem, quæ vino & pipere betam coquebat, docet MARTIALIS.

Ut sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,

O quam sæpe petet vina piperque coquus.

ODOR foliorum nullus. SAPOR intensius acidus, gratus.

VIRTUS refrigerans, antibiliosa, antiscorbutica, saporem acidum cibis concilians.

USUS. Folia eduntur in jusculis, vel cum aliis oleribus cocta. Frequentissimus vero usus in embemmate ad carnes est. Lappones folia hæc cum lacte cocta comedunt. Juscula acetosæ in morbis biliosis & putridis profunt.

RUMEX SCUTATUS.

RUMEX scutatus L. Schildförmiger Sauerampfer.

ODOR foliorum nullus. SAPOR acidus, sed gratior & sapidior quam Acetosæ.

VIRTUS acetosæ.

USUS idem cum acetosa, sed rarius ob folia nimis parva adhibetur.

RUMEX PATIENTIA.

RUMEX Patientia L. Englischer Spinat. Möhnsrhabarbar.

ODOR foliorum nullus. SAPOR grate acidulus. Utilis planta frigoris & solis patiens.

VIRTUS refrigerans, antiscorbutica. Folia recentia initio veris inter prima olera obveniunt. Cito coquantur & cocta valde tenera evadunt.

USUS. Folia in aqua leniter infusa, butyro frigida addito pauxillo farinæ & sacchari & tandem cum

cremore lactis acidulo sive vitellis ovorum condita sapidum exhibent cibum.

URTICA DIOICA.

URTICA dioica L. Grosse Brennessel. *Urtica major*.

ODOR foliorum debilis. SAPOR herbaceus.

VIRTUS nutriens, eccoprotica.

Usus. Folia tenella primo vere in Suecia tamquam oleris species frequentissime ut spinacia parata comeditur.

ATRIPLEX HORTENSIS.

ATRIPLEX hortensis L. Garten Melde.

ODOR foliorum nullus. SAPOR debilis, herbaceus.

VIRTUS nutriens.

Usus. Folia tempore æstivo cum cerefolio, allio fistuloso & carnibus in jusculum spissum coquuntur.

MALVA.

MALVA rotundifolia LIN. Gänsepappel. Gänse-Malve.

ODOR nullus. SAPOR herbaceus, debilis, mucilagineus.

VIRTUS nutriens, eccoprotica; * at dura, digestu difficilis herba.

* *Exoneraturo ventrem mihi Villica malvas attulit & varias, quas habet hortus opes, dicit MARTIALIS.*

Usus. Apud veteres Romanos malva culinaris fuit. Sciebant autem Malvam & Betam adeo laute condire, ut suavissima esset daps. *

ASPARAGUS.

ASPARAGUS officinalis L. Spargel.

ODOR turionum vix ullus. SAPOR dulcescens, exacte leguminosus ut pisi crudi, Turiones *cocti* minus dulces, obscure amaricantes, pulposi.

VIRTUS nutriens, mundificans, diuretica, aphrodisiaca, alcalescens, urinam odore peculiari imbuens, qui vero sanis nullam noxam infert. Calculosis, podagricis & mictu cruento & hæmorrhoides laborantibus a copioso asparagorum esu paroxismus quandoque accelleratur. **

Usus. Coquuntur turiones in aqua subsalsa & eduntur cum embemmate butyraceo vel ex vitello ovi, succo citri, butyro recenti & saccharo.

Comeduntur turiones etiam semicocti & refrigerati cum embemmate ex oleo olivarum & aceto. *Ju-sculis carniū* gratum conciliant saporem. Asparagi turiones valde crassi in pretio habentur, atque ditiorum mensas tempore vernali opulentant.

* CICERO (*Epistol. libr. 7. epist. 26*) dicit se in cœna augurali apud LENTULUM facile quidem ostreis & muræis abstinere potuisse, at a Beta & Malva ob luxuriosam præparationem tam copiose comedisse, ut gravi 10 dierum diarrhœa correptus fuerit.

** *Cel. ERHART. l. c. 3. B. p. 11.*

Vilioris pretii est *Asparagus sylvestris* Wiesen-
spargel. & *Asparagus maritimus*. Meerspargel,
Corallenkraut, ejus turiones in acetariis su-
muntur.

L U P U L U S.

HUMULUS Lupulus L. Hopfen.

ODOR turionum recentium vix ullus. SAPOR amari-
cans.

VIRTUS nutriens, roborans, sapida ob gratam ama-
ritiem.

Usus. Primo vere prorumpentes turiones ut asparagi
ad mensam parati comeduntur.

C A R D U N C U L U S.

CYNARA Cardunculus L. Cardi seu Artifi.

ODOR foliorum virentium debilis, graviusculus, bala-
samicus. SAPOR amarus at *coctione* gratus.

VIRTUS nutriens, diuretica. Fœtorem axillarum &
oris tollere dicitur.

Usus. Folia virentia ut turiones asparagi præparata
eduntur.

C Y N A R A.

CYNARA Scolymus L. Artischofe.

ODOR squammarum crudarum & receptaculi vix ul-
lus. SAPOR amaricans, ingratus. *Coctura* vero
sapor vix amaricans, gratus redditur.

VIRTUS nutriens, aphrodisiaca, urinam violaceo odore inficiens. Cibus sedentariis conveniens.

Usus. Capita virentia ante florescentiam resecta elixantur in aqua subsalsa & dein cum embemmate butyraceo vel acidulo comeduntur. A squammis calycinis ope dentium abraditur pulpa lateris interioris. Receptaculum ut tenerrima & maxime carnosa pars, sapidissimum est.

PHASEOLUS VIRIDIS.

PHASEOLUS vulgaris L. adhuc viridis. Grüne Phaseole.

ODOR leguminum & seminum viridium subhircinus.
SAPOR dulcescens, subnauseosus.

VIRTUS egregie nutriens: at pisis viridibus phaseoli legumina sunt duriora, hinc iis digestu difficiliora.

Usus. Legumina adhuc tenella aqua elixata & cum embemmate butyraceo parata tenerum & sapidum sistunt cibum.

PHASEOLUS FLORALIS.

PHASEOLI vulgaris L. varietas cum flore puniceo. Blumen-Phaseole. Türkische Bohne, welsche oder Schminkebohne.

Usus. Legumina tenella cocta priori specie sunt sapidiora. Recentes phaseoli, virides & elixati, in segmenta scissi sed abstractis longis filis, quæ ora nectunt.

PHASEOLUS SACCHARATUS.

PHASEOLI vulgaris L. varietas. Zucker-Phaseole.

Usus. Legumina cocta priori specie dulciora, teneriora, sapidiora.

PHASEOLUS NANUS.

PHASEOLUS nanus L. Zwergel Phaseole.

Usus. Legumina coctura evadunt sapida & tenera minus tamen quam reliquæ species.

PISA VIRIDIA.

PISUM sativum L. Grüne Erbsen.

ODOR. Leguminum immaturorum moderatus. SAPOR leguminum, & seminum dulcescens herbaceus.

Coctura sapidissimus.

VIRTUS nutriens, eccoprotica, non flatulenta, digestu facillima.

Usus. Legumina integra, tenella adhuc vel ex adultioribus semina viridia exempta cocta cum embemmate butyraceo comeduntur, vel pullis coctis adduntur. Siccata & leniter tosta ad hyemen servari quidem possunt, at ventriculum gravant.

PISA SACCHARINA.

PISI sativi L. varietas. Zuckererbsen.

ODOR nullus. SAPOR multo dulcior quam præcedentis speciei.

VIRTUS prioris at magis sapida & eccoprotica.

Usus præcedentis.

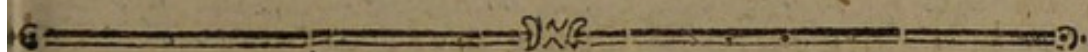
FABÆ VIRIDES.

Viciæ Fabæ L. legumina tenella. Græne Gaus-
bolyne.

ODOR leguminum immaturorum moderatus. SAPOR
dulcescenti-oleraceus.

VIRTUS nutriens: at cibus digestu difficilior, quam re-
liqua legumina viridia.

Usus. Legumina tenella pariter ac semina immatura
sapidum dant ferculum si cum radice dauci in
aqua coquantur, ac dein cum butyro & petro-
felino conficiantur. Solent etiam semina immatu-
ra in aqua fervida citissime infusa in usum hyema-
lem fervari.

CLASSIS FUNGORUM.

Vegetabilia mollia, floribus foliisque destituta ex ha-
bitu omnibus nota *fungi* vocantur.

ODORE & SAPORE singulari *fungoso* dicto instruuntur.

PRINCIPIA CONSTITUTIVA sunt gluten, sale alcalino
volatili dives, facile putrescens. Multum conti-
nent aquæ, vix enim pars octava fungi est so-
lida.

VIRTUS nutriens, aphrodisiacus ac delicati saporis
cibus, gulæ gratus. Tartari in Russia, qui ec-
clesiam græcam profitentur, in frequentissimis suis
jejuniis fere solis fungis vescuntur, & robusto ta-
men gaudent corpore. At debili non conveniunt

stomacho. Nam ob coriaceam & glutinoso - putridam, quam coctura induunt indolem, parum nutriunt, & sæpe, indigesti alvo excernuntur. Magna copia ingurgitati in stomacho intumescunt, unde a distensione ejus anxietas, cardialgia, colica, singultus, quandoque indigesti triduo in stomacho retinentur: dein putrescunt & præter priora symptomata gastritidem & diarrhæam gangranosam inducunt.

Cum fungorum genera & species quædam venenata sint, hinc fungi esculenti a venenatis bene in culina distinguantur. Non comedantur fungi, qui instruuntur

1. stipite cavo.
2. Odore *tetro* & sapore *acri*, urente.
3. Qui sibi relictæ cito in *liquamen putridum* defluunt, aut cocti valde indurantur.
4. *Color* fungi nihil certi docet.

Ex his ergo patet, fungum ob virus metum semper *ancipitem* esse cibum.

Notissimi fungi esculenti sunt sequentes.

AGARICUS CAMPESTRIS.

AGARICUS campestris L. Champignon. Chrgürtel.

ODOR fungosus. SAPOR consimilis, subdulcescens, gratus. Est vulgatissimus fungus in nostris culinis.

VIRTUS parum nutriens at sapidissimus cibus.

Usus. Recens fungus incoquitur embemmatibus va-

riis carniū & piscium. Aceto vini conditus per hyemem salvo grato suo sapore servari potest.

AGARICUS DELICIOSUS.

AGARICUS deliciosus L. Reizker. Tännling.

ODOR fungosus. SAPOR confimilis, satis gratus, mastigatus in faucibus levem sensum acrimoniæ relinquens.

VIRTUS. Ob gelatinosam indolem priori magis nutriens. Brodium hujus fungi, dum refrigeratur, valde spissescit & revera gelatinescit, quod apud alios fungos non adeo observatur.

Usus. Recens fungus embemmatibus incoctus est sapidissimus. Multo sale conditus aut aceto coctus & pipere conditus per hyemen servatur.

AGARICUS CANTARELLUS.

AGARICUS Cantarellus L. Psifferlinge. Eierschwamm.

ODOR fungosus. SAPOR confimilis, subsalsus, cum levi sensu acrimoniæ in ore & faucibus mordente.

VIRTUS nutriens, sapida.

Usus. Ut prior species paratur.

AGARICUS LACTIFLUUS.

AGARICUS lactifluus L. Brädling.

ODOR fungosus, gratus. SAPOR confimilis. Coctus gratissimus.

VIRTUS nutriens, sed ob duriusculam carnem digestu difficilis.

Usus. Cum butyro & petroselino frictus valde gelatinescens & sapidus evadit.

AGARICUS MOUCERON.

AGARICUS Mouceron GLED. * Mouceron. Naßlinge.

ODOR fungosus. SAPOR consimilis, subsalsus, subaromaticus, gratus.

VIRTUS nutriens, gratum embemmatibus concilians saporem.

Usus. In culinis ficcatus servatur hic fungus per hyemem. Recens vel ficcatus embemmatibus incoquitur.

AGARICUS PIPERATUS.

AGARICUS piperatus L. Pfeffereschwamm.

ODOR fungosus. SAPOR acris.

VIRTUS. Etsi caro hujus fungi lacte croceo valde acris & fere caustico repleatur, tamen in Russia, ubi in doliis ad tempus quadragesimæ reservatur, comedi solet.

AGARICUS VIOLACEUS.

AGARICUS violaceus L. Violenschwamm.

ODOR fungosus. SAPOR mollis.

VIRTUS & Usus sequentis.

* GLEDIT fungus 110.

AGARICUS INTEGER.

AGARICUS integer L. Taubling. *

ODOR fungosus, debilis. SAPOR subdulcescens, far-
tuus. *Caro* duriuscula, at tenera. *Color* vel ru-
ber vel violaceus, vel albus vel viridis.

Datur Agaricus integer *venenatus*, qui habitu, fi-
gura & colore esculento perfecte similis est, sed
differt ab esculento *odore tetro*, *sapore acri* fere
caustico & carne *laxa*. Unicus venenatus cum
plurimis esculentis coctus omnes hos emeticos &
venenatos reddit. **

VIRTUS nutriens. Fungus adultior facile verminescit.

USUS. Coquitur cum butyro, sale, pipere & petro-
felino.

AGARICUS KREMLINGA.

AGARICUS Kremlinga L. Kremling. Rohlentaub-
ling.

* *Cel. KRAPF Beschreibung der in Unterösterreich wach-
senden Schwammen I. Heft p. 5.*

** Vide egregium opus mox citatum *Cel. KRAPF* p. 9.
An ex hac observatione explicari potest, cur quibus-
dam authoribus visum fuerit fungos eisdem certis an-
ni temporibus esculentos, aliis vero temporibus esse
venenatos? Aut an idem fungus pro diversitate loci,
in quo crescit, bonus vel malus sit, ut de plantis um-
bellatis, quæ in locis aquosis crescentes solummodo
venenatae sunt, notum est. At CELEBERRIMI *Krapf*
Agaricus integer venenatus crescebat in eodem loco
cum esculentis l. c.

ODOR debilis. SAPOR subdulcescens.
VIRTUS & USUS prioris.

AGARICUS GEORGII.

AGARICUS Georgii L. Reißling. Manschwamm.
Georgen-Schwamm.

USUS. Convenit cum priore.

BOLETUS BOVINUS.

BOLETUS bovinus L. Pilze. Bilsling.

ODOR & SAPOR debilis, fungosus.

VIRTUS nutriens, bonum saporem concilians.

USUS. Ut plurimum siccatus ad condimenta jusculorum
& ciborum adhibetur.

CLAVARIA CORALLOIDES.

CLAVARIA Coralloides L. Corallenschwamm.

ODOR fungosus. SAPOR debiliter fungosus, in sapo-
rem rapæ recentis incidens. Fungus masticatus
sensum acrimoniæ & amaroris in ore & faucibus
relinquit.

VIRTUS nutriens, sapidum præbens cibum.

USUS. In culinis paratur fere ut agaricus deliciosus.
Coquitur nempe cum butyro, sale, petroselino
& basilico per semihoram circiter, postea cum
cremore lactis & ovis recentibus perficitur.

CLAVARIA FASTIGIATA.

CLAVARIA fastigiata L. Ziegenbart.

ODOR & SAPOR debilis, fungosus.

VIRTUS & USUS præcedentis.

PHALLUS ESCULENTUS.

PHALLUS esculentus L. Morchel. Maurachen.

ODOR debilior non ingratus. SAPOR odori congruens, sublubricans.

VIRTUS nutriens.

USUS. Infunditur fungus integer in aqua, quæ abjicienda, dein coquitur in butyro, tum additur saccharum atque vinum. Adhibetur etiam ad perficienda embemmata. Potest etiam siccari & per totum annum stipitibus rejectis servari.

PHALLUS MITRA.

PHALLUS Mitra. Spizmorchel.

ODOR fungosus. SAPOR phalli esculenti, facillime masticatione comminuendus.

VIRTUS nutriens.

USUS. Recens, aqua calida infusus, dein butyro maceratus, iterum cum pauca aqua per semihoram, addito petroselino & pauxillo basilici coquitur, tandem perficitur cum cremore lactis; unde sapidissimus fit cibus.

Siccatus etiam diu servari potest.

LYCOPERDON TUBER.

LYCOPERDON Tuber L. Trüffel. Hic fungus per totam hyemem effoditur e terra, sub qua

ad dimidium pedem delitescit. Hinc aut casu invenitur, aut suibus, qui tubera odore percipiunt, vel etiam canibus ad vestiganda tubera condocerfactis inquiruntur. Quæ hyeme inquiruntur, nigricant, quæ tempore occurrunt æstivo, pulpam minus obscuram habent, minusque sapida at fragrantia tamen.

ODOR fragrans. SAPOR gratus.

VIRTUS nutriens, aphrodisiaca, gratissimum saporem cibis concilians.

Usus. Tubera *recentia* sub cineribus vel prunis fricta valde sapida & fragrantia sunt. *Siccata* evadunt tenacia, odorem saporemque fragrantem fere perdunt, in magnatum tamen epulis usitata. *Oleo* condita diutius tenera, hinc siccatis præstantiora, parum tamen sapida sunt, quare hæc solummodo cibis & embemmatibus tanquam condimentum adduntur.

LYCOPERDON BOVISTA.

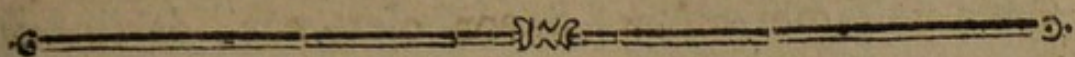
LYCOPERDON Bovista L. Bovist.

ODOR fungi recentis fungosus. SAPOR consimilis.

VIRTUS nutriens.

Usus. In Italia recens fungus non solum exiguus, sed etiam magnus conscissus, coctus, dein frictus, sale & oleo conditus esitatur. *

* *Ill. HALLERI mat. med. T. II. p. 277.*

CLASSIS ACETARIORUM.

Vegetabilia esculenta, quæ cruda aceto, oleo & sale irrorata comedi solent, *Acetaria* dicuntur.

Folia tenera, succulenta, glabra, sapore & odore ingrato destituta huic scopo sunt apta.

ODOR plerumque nullus.

VIRTUS. Plantæ acetariæ succo gaudent solvente, saponaceo, refrigerante, antiseptico, parum nutriente, eccoprotico, & diuretico; ob additum acetum ventriculum grato stimulo irritante.

Hinc appetitum excitant, diathesin inflammatoriam, atrabilariam, alcalinam, putridam, scorbuticam humorum impediunt, corrigunt; linguam, ventriculum, intestina & renes fordibus liberant, sanguinem refrigerant, attenuant; obstructions hepatis aliorumque viscerum solvunt.

Conveniunt sedentariis, scorbuticis, biliosis, sanguineis, calidis, præsertim climatis aut æstatis calore debilitatis.

NOCENT vero acetaria frigidis, pituitosis, inertia bilis vel acido laborantibus.

DIVIDUNTUR acetaria a suo sapore in *blandiora* & *acriora*.

LACTUCA CAPITATA.

LACTUCA sativa capitata L. Kopfsalat. Hapelsalat.

ODOR foliorum nullus. SAPOR oleraceus, debilissime amaricans.

VIRTUS succo lacteo refrigerans, solvens, abstergens eccoprotica, antaphrodisiaca, subanodina. Satis facilis est digestu: si vespere comedatur, noctes facit tranquillas, ardorem viscerum, æstum nocturnum temperat.

Usus. Capita aliquoties discissa aceto, sale & oleo irrorantur, optime cum ovi vitellis in aceto solutis sapit.

LACTUCA CRISPA.

LACTUCA sativa crispa L. Krauser = Salat.

ODOR foliorum nullus. SAPOR aliquantum magis amaricans.

VIRTUS prioris.

Usus prioris.

ENDIVIA.

CICHORIUM Endivia L. Endivie Salat.

ODOR foliorum nullus. SAPOR grate amaricans. Si folia primo vere germinantia ad apices filo neuntur, tunc folia interiora magis alba, tenera, dulcia evadunt.

VIRTUS nutriens, aperiens, temperans, eccoprotica, diuretica.

Usus prioris.

CICHORIUM.

CICHORIUM Intybus L. Cichorie. Wegwart = Salat.

ODOR foliorum tenerorum nullus. SAPOR grate amaricans.

VIRTUS aperiens, tonica, diuretica. Hypochondriacis, ictericis, obstructione hepatis laborantibus utilis.

USUS. Folia tenella acetariis, radices jusculis & carnibus adduntur.

LOCUSTA OLITORIA.

VALARIANA Locusta olitoria L. Feldsalat. Bösgerlsalat.

ODOR nullus. SAPOR debilis, austeriusculus, gratus.

VIRTUS refrigerans, humores acres corrigens, tonica.

USUS. Folia vere & autumno, antequam caulescat herba, leguntur & radice rejecta, forma acetarii eduntur.

SEDUM REFLEXUM.

SEDUM reflexum L. Rückwärtsgeschlagene Fettehenne.

USUS est vulgatissimus Hollandis pro acetariis & oleis.

SEDUM RUPESTRE.

SEDUM rupestre L. Felsen-Fettehenne.

USUS præcedentis.

ANACAMPSEROS.

SEDUM Anacampseros L. Kriechende Fettehenne.

ODOR foliorum subrancidus. SAPOR aquoso-acidulus.

VIRTUS nutriens, refrigerans, antiscorbutica.

USUS. Folia recentia acetariis admiscentur. Sola per se non facile assumuntur.

R A P U N C U L U S.

CAMPANULA Rapunculus L. Rapunzel.

ODOR nullus; SAPOR dulcescens, gratus.

VIRTUS nutriens, sapida.

USUS. Recentes radices in acetariis adhibentur, coquantur etiam cum carne vel jure carniū.

O E N O T H E R A.

OENOTHERA biennis L. Nübrapunzel.

ODOR radices nullus. SAPOR dulcescens, oleraceus fere rapunculi.

VIRTUS nutriens, sapida.

USUS. Radices coctæ forma acetarii comeduntur.

P O R T U L A C A.

PORTULACA oleracea L. Portulak. Portlak.

ODOR caulium nullus. SAPOR herbaceo-aquosus, coctura acidulus.

VIRTUS nutriens, refrigerans, antiscorbutica, solvens obstructa.

USUS. Caules aqua fervida infunduntur, dein oleum & acetum adfunditur in forma acetarii, quod ad carnes comeditur. Caules crudi condiuntur cum aceto, sale, pipere & foliis lauri, atque ita per hyemem servantur.

A P I U M.

APIUM graveolens L. Celleri.

ODOR radicis graveolens, aromaticus. SAPOR subdulcescens, subaromaticus.

VIRTUS nutriens, diuretica, subnarcotica, emmenagoga. Noxia dicitur morbo nervoso laborantibus.

USUS. Radix cruda vel levissime cocta secatur in taleolos & ad carnes vel pisces affatas, aceto, oleoque condita editur.

S M I L A X A S P E R A.

SMILAX aspera L. Stechwinde.

USUS. Turiones frequenter Constantinopoli in acetariis comeduntur.

C H Æ R O P H Y L L U M B U L B O S U M.

CHÆROPHYLLUM bulbosum L. Pöperlsalat.
Knollichter Rälberkropf.

ODOR radicis junioris nullus; SAPOR subdulcescens instar Apii.

VIRTUS nutriens, censetur suspecta. *

USUS. Radices teneræ crudæ vel coctæ ad finem hyemis seu tempore quadragesimæ forma acetarii co-

* Vertiginem, gravedinem, doloremque capitis esu hujus radicis causari propria experientia testatur *Celeb. CLUSIUS*. At ego & mea familia multoties tum Viennæ tum Budæ his radicibus in juscule, tum & acetarii forma sine noxa vescebamur.

meduntur. Jusculis incoctæ bonum conciliant saporem.

T A R A X A C U M.

LEONTODON Taraxacum L. Löwenjahn. Pfaffenröhrlein.

ODOR foliorum nullus. SAPOR primo vere amaricans, æstate amarus. Tota planta admodum lactescit.

VIRTUS nutriens, aperiens, valde diuretica. Hinc dicitur vulgo in Gallia *Pissenlit* seu *lectiminga*; infantes enim vesperi taraxacum in acetario comedentes, lectum facile permungunt.

Usus. Folia primo vere propullulantia adhuc alba ad acetarium colliguntur. Hoc asciticis, isticis, scorbuticis & obstructione hepatis laborantibus valde convenit.

B R A S S I C A C A P I T A T A.

B R A S S I C A oleracea L. Süßes Kraut.

ODOR nullus. SAPOR oleraceus, subdulcescens.

VIRTUS nutriens, diuretica, at valde flatulenta.

Usus. Capita brassicæ albæ vel rubræ ope cultri vel dolabræ peculiaris in minutissima filamenta confissa aceto calido perfusa & addito lardo in minimas molleculas scisso & calefacto forma acetarii ad carnes affatas præsertim porcinas comeduntur.

Hungari brassicam *acidulatam crudam* cum oleo lini forma acetarii comedere amant.

BRASSICA RAPA.

BRASSICA Rapa L. Rübenkraut. Radices arenæ immissæ per totam hyemem albos turiones cum foliis flavescentibus emittunt, quæ instar acetarii usurpantur.

ODOR foliorum nullus. SAPOR dulcescens, gratus.

VIRTUS nutriens.

USUS. Hæc folia in defectu aliarum herbarum acetariarum in usum trahuntur pro acetariis.

CUCUMIS SATIVUS.

CUCUMIS sativus L. Gurken. Umrufen.

ODOR pomorum crudorum & immaturorum fatuus.

SAPOR subdulcescens, crudus, fatuus.

VIRTUS nutriens, refrigerans, solvens.

USUS. Fructus tenelli seu *immaturi* Essiggurken.

Conditi sale & aceto per totam hyemem conservantur & frequentissime ad carnem bubulam comedi solent; signum bonæ conservationis est, si rigidi, subfragiles non autem flaccidi deprehendantur. In vase cupreo cocti valde virides & fragiles evadunt, at ob cuprum venenati sunt. *

Eduntur etiam crudi in taleolos resecti addito aceto, sale, & pipere forma acetarii. Si succus exprimitur, digestu sunt difficiles & ructus cucumerinos generant, quod non observatur a taleolis non expressis.

* *Cel. GMELIN Geschichte der mineralischen Gifte*
P. 75.

Fruſtus paullo *maiores* vel ſolutione ſalis parati.

Salzgurken, ad carnem bubulam comeduntur.

Coquuntur cucumeres conditi vel recentes in aqua, qui tenerrimi fiunt & cum embemmate butyroceo ad carnes comeduntur.

Cucumeris taleoli cum ſaccharo matutinis præſertim temporibus comesti vel ſuccus expreſſus, commendatur phthiſicis, hæticis & hæmoptoicis. *

Cucumerum ſuccus in ventriculo non putreſcit ut ſuccus melonum & cucurbitarum. **

CUCUMIS ANGUINUS.

CUCUMIS anguinus L. Schlangenförmige Gurken.

ODOR nullus; SAPOR amaricans.

USUS. Indiani fruſtu immaturo, exempta medulla & amaritie per coſturam in aqua ablata, veſcuntur.

MAYS ACETATA.

ZE A Mays L. Gefauelter Mayß ſeu Gugeruß.

USUS. Receptacula florum fæmineorum adhuc tenella cum aceto condita ſuaviſſimum edulium, loco cucumerum ad carnem comedendum ſiſtunt.

BETA RUBRA.

BETA vulgaris L. Rothe Rube.

* *Cel. Muzell Wahrnehm. I. Samml. p. 5.*

** *Cel. Zuckert l. c. p. 190.*

ODOR radicis debilis. SAPOR dulcescens, fatuus.

VIRTUS nutriens, refrigerans, mucilaginea. *Succus* expressus naribus attractus sternutationem movet.

Usus. Radices recentes elixantur in aqua & in taleolos sectæ aceto & sale conditi ad tempus hyemale conservantur. Sic conditæ rubro suo & refrigerante succo gratissimum constituunt acetarium, quod ad carnem bubulam comedi solet.

SCORZONERA PICROIDES.

SCORZONERA Picroides L. Bittere Scorzoner.

Usus. Folia Monspelii in oleribus & acetariis comeduntur.

NASTURTIUM HORTENSE.

LEPIDIUM sativum L. Gartenfresse.

ODOR foliorum debilis, contusorum fragrans. SAPOR vix subamaricans, acris, linguam faucesque calefaciens.

VIRTUS solvens, antiscorbutica.

Usus. Folia nuper erumpentia, sola vel lactucæ intermixta tempore vernali forma acetarii comeduntur.

NASTURTIUM CRISPUM.

LEPIDIUM sativum crispum L. Krauser Gartenfresse.

ODOR foliorum debilis. SAPOR præcedentis sed dulcior & validior.

VIRTUS & Usus præcedentis.

NASTURTIIUM AQUATICUM.

SISYMBRIUM Nasturtium aquaticum L. Brunenfresse.

ODOR foliorum debilis. SAPOR acriusculus.

VIRTUS antiscorbutica.

USUS. Folia præcipue in Germania eduntur in acetariis.

COCHLEARIA.

COCHLEARIA officinalis L. Löffelkraut.

ODOR foliorum debilis, subnasturcinus. SAPOR amarus, in nasturtium incidens, acris; *masficata* fugacem acritatem ori & faucibus inprimunt.

VIRTUS antiscorbutica, diuretica, mundificans.

USUS. Folia recentia herbis pro acetario intermiscentur.

BECCABUNGA.

VERONICA Beccabunga L. Bachbungen.

ODOR foliorum contusorum debilis. SAPOR amaricans, stypticus, acriusculus.

VIRTUS antiscorbutica, incidens.

USUS. Folia tenera tempore verno præsertim a Silesis comeduntur. Turiones primo vere cocti gratum præbent olus.

BARBAREA.

ERYSIMUM Barbarea L. Winterfresse. Barbenkraut. Wassertsenf.

ODOR foliorum fere brassicæ. SAPOR nasturtii, vix acris, amaricans, linguam & fauces leniter calefaciens.

VIRTUS antiscorbutica, duriuscula.

Usus. Folia per totam hyemem sub nive virent. Nulla igitur aptior planta in regionibus frigidis aut tempore hyemali pro acetariis antiscorbuticis invenitur.

SALICORNIA.

SALICORNIA herbacea L. Glasßchmalz.

ODOR foliorum nullus. SAPOR falsus, submordax.

VIRTUS antiscorbutica, herbæ aceto conditæ appetitum excitans.

Usus. In Zeilandia mensibus æstivis planta cocta, caulibus lignosis exuta, lactucæ instar oleo, aceto & pipere condita, ut gratum antiscorbuticum forma acetarii comeditur. Herba aceto *condita* per hyemem facile servatur.

DRACUNCULUS.

ARTEMISIA Dracunculus L. Dragun. Kaiser-salat.

ODOR foliorum fragrans, suaveolens, subambrosiacus.
SAPOR aromaticus, gratus, vix amaricans.

VIRTUS stomachica, tonica, emmenagoga.

Usus. Folia recentia condimenti iustar ob gratiam saporis adduntur acetariis.

T A M U S.

TAMUS communis L. Schmerwurz. Jungferwurz.
zel.

Usus. Turiones in Oriente forma acetarii comeduntur.

PIMPINELLA ITALICA.

POTERIUM Sanguisorba L. Pimpernel.

ODOR foliorum fragrans, graviusculus, gratus. SAPOR congruus.

VIRTUS stomachica, bonum saporem concilians.

Usus. Folia recentia saturæ herbarum pro acetariis adduntur.

NASTURTIUM INDICUM.

TROPÆOLUM majus L. Indianische Kresse.

ODOR florum exacte nasturtii hortensis. SAPOR nasturtinus, subacris.

VIRTUS antiscorbutica, eccoprotica, saporem nasturtii concilians.

Usus. Flores recentes saturæ herbariæ pro acetariis ob gratum saporem & amœnum colorem fulvum adduntur.

Baccæ aceto conditæ vim habent purgantem.

B O R R A G O.

BORRAGO officinalis L. Porretsch.

ODOR florum & foliorum debilis. SAPOR subcucumerinus, herbaceo.-aquosus.

VIRTUS refrigerans , in ardore viscerum utilis , acetario saporem cucumerinum concilians.

Usus. Juniora folia minutim conscissa aceto diluta embemma frigidum cucumerini saporis ad carnem bubulam comedendum constituunt. Folia tenera ut & flores cœrulei acetariis adduntur.

R A P H A N U S.

RAPHANUS sativus L. Rettig.

ODOR radicis subfragrans , SAVOR calidiusc ulus , acris.

Corticalis pars acrior , quam reliqua. *Codrus* raphanus aut solumodo siccatus fere insipidus.

Varietates sunt:

1. *Raphanus niger.*
2. ——— *oblongus rubens.*
3. *Radicula.*

VIRTUS antiscorbutica , diuretica , ructatrix.

Usus. Omnes raphani varietates crudæ cum sale & aceto comeduntur. Raphanus niger diutius hyemis vim sustinet.

A R M O R A C I A.

COCHLEARIA Armoracia L. Meerrettig.

ODOR radicis fragrans , pungens , penetrans , oculos feriens. SAVOR acris , fervidus , dulcescens , quandoque subamaricans. *Masticata* fauces & linguam pungens , tussim excitans , nares feriens , oculos lachrimantes reddens , at effectu fugaci.

Codæ aut *siccæ* radicis sapor & odor debilis.

VIRTUS appetitum excitans, diuretica, incidens, irritans, antiscorbutica.

Usus. Radix rafa aceto diluta, vel, ut acrimonia involvatur, lacte & butyro fuso subacta, forma em-
bennatis ad bubulam comeditur. Cum primis
piscium insipidorum condimento inservit.

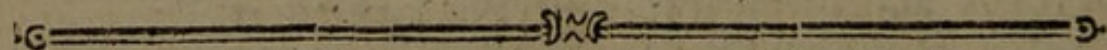
GEMMÆ SAMBUCI.

SAMBUCUS nigra L. Hollunder Nojen.

ODOR gemmarum primo vere erumpentium balsami-
cus. SAPOR amaricans, acris, nauseosus.

VIRTUS purgans.

Usus. Gemmæ quædam tempore vernali scopo alvum
ducendi saturæ herbarum pro acetariis addun-
tur. Sed cave ne nimium addas, ne anacatharsis
oriatur.

CLASSIS FRUCTUUM.

Edules & succulenti plantarum fœtus, qui ex semine
& receptaculo constant, *fructus* vocantur.

A tempore *maturationis* dividuntur

in *horæos*, qui æstate

— *hyemales*, qui hyeme vel sero autumno matu-
rescunt.

VIRTUS. Nutriunt principio saccharino & mucilagi-
neo. Vi saponacea solvunt humores, solida hu-
meant & lubricant. Vi eccoprotica abstergunt,
primas vias & urinam movent. Abundante aere

fixo bilis & humorum putredini resistunt. Sapore acidulo sitim sedant, æstum temperant, refrigerant. Maxime conveniunt tempore æstivo, quo recte maturescunt & regionibus calidis, quæ illis ex summi Creatoris voluntate copiosissime abundant.

Usus. Hinc conducunt hominibus robustis, calidis, biliosis, febricitantibus, alvo tarda, viscerum obstructione, saburra biliosa aut dysenteria biliosa, * melancholia vel scorbuto laborantibus.

Abusus vero causat flatulentiam, tormina, diarrhæam, laxitatem, transpirationem suppressam, hinc proclivitatem in febres intermittentes. Fructus *immaturi* vero copiosius ingurgitati abdominis, viscerum & glandularum infarctum & peculiarem scabiem causant. **

* Error popularis est quod pruna reliquique fructus horæi dysenteriam causent; æstiva autem dysenteria biliosa est, quæ grata fructuum aciditate & vi eccoprotica bilem solvente, evacuantem & ejus putredini resistente impeditur & si adest potius curatur. Hinc potius prophylaxis & medela dysentericæ sunt. Multi dysenterici fiunt, qui tempore æstivo fructibus abstinent, & *Cel. DEGNER de dysent.* p. 250. refert dysentericum a dysenteria curatum ex bacc. Ribium rubr. libris 3 intra bihorium comestis. Sed in dysenteria autumnali a refrigeratione corporis seu transpiratione suppressa orta fructus horæi non conveniunt, cum ipsi transpirationem supprimant,

** *III. VAN SWIETEN Comment. T. 3. p. 335. dicit:*

Dividuntur fructus respectu saporis in acidos - dulces, aqueo - dulces, adstringentes & oleosos.

FRUCTUS ACIDI.

CITRUS.

CITRUS medica L. Citrone.

ODOR pulpæ debilis. SAPOR intense acidus. *Epidermis* aromatica. *Albedo* adstringens.

VIRTUS pulpæ refrigerans, antiseptica, antibiliosa, an-
riscorbutica, vomitum & colicam a putredine vel
bile acri sistens.

Usus. Fructus in taleolos sectus, saccharo conspersus
editur. *Succus* embemmatibus piscium & carnum
teneriorum & insipidorum additur.

LIMONIUM.

MALUS Limonia acida BAUCHIN. Limonie.

ODOR pulpæ debilis. SAPOR subamaricans, citro aci-
dior.

VIRTUS citri.

Usus. Fructus in taleolos sectus embemmatibus car-
nium, præsertim quibus clibanitites infarciuntur,
additur.

dum rusticorum pueri immaturis fructibus abutuntur,
tumido abdomine, infarctis visceribus, glandularum in-
durationibus, scabiei quadam specie toties poenas
luunt.

CITRUS DECUMANA.

CITRUS decumana L. Pomпельмус.

ODOR corticis gratus. SAPOR pulpæ fragis congruens, obtinet magnitudinem capitis humani. Datur *varietas* cum carne alba & *altera* cum carne *rubra*, quæ præstantior est.

VIRTUS refrigerans, analeptica.

USUS. In cibum recipitur in Asia & America septentrionali.

B E R B E R I S.

Berberis vulgaris L. Weinschärl. Saurau. Berberizen.

ODOR baccarum recentium nullus. SAPOR intensius acidus.

VIRTUS refrigerans, antiseptica. In febribus putridis & diarrhæa biliosa laudatur. Est *succedaneum* succi citri.

USUS. Baccæ saccharo conditæ ad carnes feras in intinctu comeduntur. Succus ob aciditatem & colorem rubrum loco succi citri ad confectiorem potus polopuntix seu *Puntsch* inservit.

CERASUM ACIDUM.

PRUNUS Cerasus acida L. Saure Kirschen. Weißel. Amarella.

ODOR fructuum nullus. SAPOR dulcescenti-acidus.

VIRTUS refrigerans, saponacea, nutriens.

Usus. Fructus crudus vel coctus tempore æstivo & ficcatus tempore hyemali avide comeditur.

R I B E S R U B R U M.

RIBES rubrum L. Rothe Johannisbeer. Ribisel.

ODOR baccarum vix ullus. SAPOR subvinosus, dulcescenti-acidus.

VIRTUS refrigerans, antiputredinosa, appetitum excitans, æstum febrilem temperans. Phthysicis noxius, at dysenteria biliosa laborantibus utilis censetur cibus. *

Usus. Baccæ comeduntur integræ, saccharo pulverato intinctæ.

Gelatina absque coctione paratur cum saccharo, quæ ad carnes feras gratum intinctum exhibet.

R I B E S A L B U M.

Est varietas *RIBES rubri* L. Weiße Johannisbeer.

ODOR nullus; SAPOR dulcior quam ribes rubri.

VIRTUS præcedentis.

Usus. Baccæ albæ ut rubræ, at sine saccharo integræ comeduntur.

T A M A R I N D U S.

TAMARINDUS indica L. Tamarindenfrucht.

ODOR pulpæ nigræ in leguminibus contentæ debilis, subvinosus. SAPOR intensius acidus, gratus, subnauseosi tamen aliquid continens.

* *Cel. DEGNER de dysent.* p. 250.

VIRTUS refrigerans, antibiliosa, eccoprotica, in morbis biliosis utilissima.

Usus. Peregrinatores in India sitim sibi hoc fructu restinguunt. In nostris regionibus pulpa in morbis biliosis adhibetur.

C A S S I A.

CASSIA Fistula L. Cassiefrucht.

ODOR pulpæ in leguminibus contentæ nullus. SAPOR dulcis leniter acidulus, vix nauseosus.

VIRTUS refrigerans, eccoprotica, diuretica. Acidus fructus hystericis noxius esse dicitur.

Usus. Cassia rarius quam Tamarindus in cibum vertitur.

HIPPOPHAE RHAMNOIDES.

HIPPOPHAE Rhamnoides L. Hasstdornfrucht.

ODOR baccæ nullus. SAPOR acidissimus; hinc crudus fructus negligitur, sed roob inde conficitur.

VIRTUS refrigerans, appetitum excitans, bonum saporem concilians.

Usus. Piscatores Alandi embemma gratum, quod ad pisces & carnes comedunt, sibi parant.

K A R A T A S.

BROMELIA Karatas L. Wilde Ananas.

ODOR fructus gratus. SAPOR vero acris & acidissimus.

Usus. Succus potui polopuntix in America ab Anglis admiscetur. Vinum ex succo valde inebrians & calefaciens, at non diu conservandum paratur.

FRUCTUS ACIDO - DULCES.

A N A N A S.

BROMELIA Ananas L. Ananas.

ODOR fragrantissimus, gratissimus omnium fructuum.

SAPOR consimilis, ad armeniacam cum vino mixtam accedens.

VIRTUS nutriens, analeptica. Gravidis noxia censetur.

Usus. Fructus decorticatus & in taleolos sectus comeditur.

A U R A N T I U M.

CITRUS Aurantium L. Pomeranze.

ODOR flavedinis fragrans, at citro ingrator. SAPOR pulpæ amaricans, aromatico - acidus.

Datur varietas

dulce, süsse Pomeranzen, quæ dulci
amarum, bittere Pomeranzen, quæ amari-
cante gaudet sapore.

VIRTUS refrigerans, stomachica, antiscorbutica.

Usus. Fructus in taleolos sectus intermixtis taleolis citri & sacharo conspersus forma acetarii dulcis, apponitur mensis. Etiam pulpa ex integro fructu cum vel sine sacharo comedi solet. Fructus integer *assatus* in potum *Bischoff* adhibetur.

Succus expressus inspissatione vel mixtione cum spiritu vini vel etiam saccharo conditus diu servari potest, & a navigatoribus ut eximium antiscorbuticum in itineribus marinis æstimatur.

AURANTIUM SINENSE.

CITRUS Aurantium sinense L. Apfelsine. Varietas prioris, at cum cortice esculento.

ODOR prioris. SAPOR dulcior, vinosus.

VIRTUS summe refrigerans, & reficiens.

Usus præcedentis.

ARMENIACA.

PRUNUS Armeniaca L. Apricose. Marille. *Malum armeniacum*.

ODOR drupæ nullus. SAPOR dulcescenti - subacidulus, succosus, sapidissimus.

VIRTUS nutriens.

Usus. Fructus communiter crudus, quandoque vino coctus comeditur.

PERSICA.

AMYGDALUS Persica L. Pfirsching. *Malum persicum*.

ODOR drupæ gratus. SAPOR gratissimus, dulcescenti-acidulus.

VIRTUS nutriens, eccoprotica; Fructus nimia sumptus copia excitans tormina.

Usus. Sapidissimus hic fructus comeditur crudus.

P O M U M.

PYRUS Malus L. Apfel. Infinitæ dantur pomorum *varietates*, respectu saporis, coloris, maturationis & qualitatis. Optimæ varietates sunt:

α. Pomum *borsdorfianum*. Borsdorfer seu Maschanzter Apfel.

β. ——— *renetinum*. Reinetapfel.

Vilioris notæ sunt:

1. Poma *præcocia*. Johannisapfel.

2. ——— *rosea*. Rosenaepfel.

3. ——— *Melapia*. Honigaepfel.

4. ——— *Hæmatinomela*. Rothe Clavierapfel.

5. ——— *Stettinensia*. Stettiner Apfel.

ODOR debilis. SAPOR gratus, acidulo - dulcis; in *borsdorfiano* subrosaceus, in *renetino* subvinosus. Sapor pomorum sylvestrium acerbus, acidissimus est.

VIRTUS nutriens, refrigerans, antibiliosa, subecoproptica. Poma cruda sub sera vespera comesta facillime digeruntur, concoctioni ciborum opitulantur, alvum leniter laxant, scorbuto resistunt, & ut quidam ajunt, a calculo præservant. *

Usus. Poma eduntur cruda, vel cocta vel assata. Poma cocta & in *gelatinam* redacta saluberrimus est cibus pro ægrotis acute decumbentibus, aut febre quacunque vexatis.

* Ill. LINNÆI *Amœnitat. acad.* T.

Succus expressus cum anatica portione sacchari in
syrupum coctus, tussientibus est utilis.

Poma *sylvestria* lacti incocta refrigerans jusculum
messoribus præbent. De *pomaceo* inter potulenta
dicetur.

P Y R U M.

PYRUS communis L. Biern. *Varietates* pyrorum
sunt admodum multæ, præprimis laudantur.

α. *Pyra Isenbartensia*. Isenbart.

β. — *Bergamita* seu *Falerna*. Bergamoten.

Vilioris notæ species sunt:

α. *Pyra moschata*. Moschattenbiern.

β. — *moschatellina*. Moschateller.

γ. — *malvatica*. Gute Christbiern, dantur æ-
stivalia & brumalia.

δ. — *butyracea* seu *lardacea*. Schmalzbiern.

ε. — *aquosa*. Michaelisbiern. Wasserbiern.

ζ. — *saccharina*. Zuckerbiern.

η. — *strangulatoria*. Würgebiern. Streng-
ling.

θ. — *sylvestria*. Holzbiern.

ι. — *hyemalia*. Winterbiern.

ODOR vix nullus. SAPOR dulcescens, gratus.

VIRTUS nutriens, dum nuper ex arbore decerpuntur,
hi fructus salubres & grati sunt, diu autem ser-
vati nimium emolliuntur vel subfarinacei fiunt,
stomacho tunc sunt difficiles. *Pyra* cruda sunt fla-
tulenta, *cōcta* autem saluberrima, gratissima.

Usus. Hi fructus esitantur crudi vel cocti. *Pyra sylvestria* sunt austera, inde *pyraceum* paratur. *Pyra strangulatoria* non nisi cocta & saccharo condita hyeme eduntur.

P R U N A.

PRUNUS domestica L. Pflaume. Zwetsche. *Varietates* sunt:

α. *Pruna Damascena*. Damascener Pflaume.

β. — *Brignola*. Prunellen. *Pruneola* seu *Prunella*.

γ. — *cereola*. Mirabellen. *Reine Claude*.

δ. — *cera*. Gelbe Pflaume. Catharinenpflaume. Spenling.

ε. — *pertigona*. Schwarze seu Spanische Pflaumen.

ζ. — *præcocia*. Frühe Pflaume. Gludern.

ODOR drupæ debilis. SAPOR acidulo - dulcescens. *Varietas* fructu flavo dulcior, aquosior.

VIRTUS nutriens, refrigerans, eccoprotica, hinc conspatis utilis. Copia nimia sumptus fructus facile in ventriculo corrumpitur.

Usus. Esitantur prunæ tempore æstivo autumnali & integræ vel crudæ vel enuclentæ & coctæ. Eodem modo comeduntur siccata tempore hyemali. *Prunellæ* ad nos siccata veniunt & cibum sistunt refrigerantem, reficientem, sitim moderantem, febricitantibus exoptatum.

PRUNUS PADUS.

PRUNUS Padus L. Schwarze Bogelfirsche. Faulbeer.

ODOR drupæ nullus. SAPOR ingratus, subnauseosus.

Usus. Rusticorum pueri has drupas interdum cum sale comedunt. Norvegi fructus contusos cum vino miscent, unde gratus vino conciliatur sapor.

PRUNUS VIRGINIANA.

PRUNUS virginiana L. Virginische Kirsche.

Usus. Fructus ruber cum Pruno Pado convenit, sed major & gravior est.

PRUNUS AVIUM.

PRUNUS avium L. Gemeine Bogelfirsche. Schwarze Waldfirsche.

ODOR nullus. SAPOR subdulcis. Crescunt sponte in sylvis.

Usus. A pueris rusticorum eduntur. *

CYNOSBATUS.

Fructus *ROSÆ caninæ* L. Hanbüthen. Hefenrosenbeere.

ODOR baccarum maturarum fere nullus. SAPOR acidulus. Pulpæ coctæ sapor acidior. Baccæ hæ aculeis occultis masticatæ pueris offensæ.

* *Cel. LOESELIIUS Fl. Pruss. p. 42.*

VIRTUS pulpæ coctæ nutriens, refrigerans, eccopro-
tica.

USUS. Baccæ bene maturæ, siccatae & probe exacina-
tæ dant *Roob cynosbati*, quod additis passulis vel
pruneolis & saccharo gratum embemma vel in-
tinctum ad carnes feras præbet.

E baccis *siccatis* etiam juscula parantur. Et e *peta-
lis* destillatur aqua suaveolens, cujus usus etiam
varius in re cibaria apud suecos est.

CERASUM DULCE.

PHUNUS Cerasus dulcis L. Kirsche. *Varietates*
plures sunt:

α. *Cerasum nigrum*. Schwarze Kirsche.

β. ——— *avium*. Waldfirsche vide *PRUNUS*
avium L.

γ. ——— *cordatum*. Herzkirsche, Bunte-Kirsche.
Knorpelkirsche.

δ. ——— *hispanicum*. Spanische Kirsche.

ε. ——— *aqueum vel vitreum*. Wasserkirsche.
Glasfirsche.

ζ. ——— *album*. Weiße seu Eyerfirsche.

ODOR nullus. SAPOR dulcissimus.

VIRTUS refrigerans, solvens, sed nimia copia inge-
stus fructus facile in ventriculo corrumpitur.

USUS. Comeduntur hi fructus integri, crudi vel co-
cti, nec non tempore hyemali siccati. Rejician-
tur nuclei ne in intestinis congregati obstructio-
nem alvi vel ileum causent.

F R A G U M.

FRAGARIA vesca L. Erdbeer. *Varietates* sunt:

α. *Fragum hortense*. Gartenerdbeere. Probstling.

β. ——— *pratense*. Wiesenerdbeere.

γ. ——— *chilonense*. Chilische Erdbeere. Riesenerdbeere.

ODOR baccæ fragrans, suaveolens, gratissimus. SAPOR leniter acidulus, odori congruens. Fraga *pratensis* & *chilonensis* minus odora & magis aquosa sunt. Baccæ recentes intra unum alterumve diem facile corrumpuntur.

VIRTUS subrefrigerans, eccoprotica, diuretica, copia vix nocens, urinam odore violaceo imbuens, humores acres infringens, concretiones tartareas solvens, hinc arthriticis, podagricis, * calculosis & phthisicis utilis cibus. **

Usus. Hæ baccæ eduntur crudæ vel vino aut lacte commixtæ.

M O R U M N I G R U M.

MORUS nigra L. Schwarze Maulbeer.

ODOR baccarum vix ullus. SAPOR acidulus insimul in saporem cucumerinum dulcissimum incidens.

VIRTUS refrigerans, solvens.

* *Ill.* LINNÆUS baccis recentibus copiose quotannis comestis, per plures annos a podagra prorsus se librum evasisse dicit. Afferit simul baccas has tartarum dentium egregie solvere.

** *Ill.* HOFFMANN.

Usus. Baccæ comeduntur crudæ. Roob mororum in febribus, aphthis, & angina conducit.

MORUM RUBRUM.

MORUS rubra L. Rothe Maulbeer.

Usus. Fructus est præcedenti longior, & magis adstringens.

MORUM ALBUM.

MORUS alba L. Weiße Maulbeer.

ODOR vix ullus. SAPOR subfatuus, dulcis, cucumerinus.

Usus ob fatuam dulcedinem plerumque negligitur.

U V A.

VITIS vinifera L. Weinbeer. Weintraube.

ODOR baccarum nullus. SAPOR vel dulcis vel acidus vel moschatus. Color pelliculæ mox viridis, mox rubellus, mox cæruleus vel brunus, vel flavus. *Figura* aliis oblonga, aliis globosa.

VIRTUS nutritiva, impinguans carne laxa, sitim mitigans, blanda vi saponacea solvens, calorem & putredinem temperans.

At si nimia copia hi fructus debiliori ingerantur ventriculo, tunc fermentescunt, colicam flatulentiam & non raro diarrhæam vel alvi constipationem inducunt. Ex fructu maturo *vinum*, ex immaturo, quæ *Agresta* vocatur *Omphactum* paratur, de quibus suo loco dicetur.

Uvæ passæ seu *Passulæ majores*. Grosse Rosinen. Znyeben, sunt uvæ sole vel alio artificio siccatae.

Usus. Uvæ recentes comeduntur crudæ. *Acini* qui multos generant flatus ut & pelliculæ, quæ non digeruntur, exspui debent. Uvæ fumatione aliquantum siccatae in loco temperato in seram hyemem usque servari possunt.

Passulæ majores eduntur frequentissime in bellariis cum amygdalis dulcibus; Adduntur etiam placentis & embemmatibus carniû. Infantes modice uvis passis vesci debent, ne saburra mucosa, quæ vermium generationi favet, nascatur.

UVA CORINTHIACA.

Vitis apyrena L. Kleine Weinbeer.

ODOR debilissimus. SAPOR acidulo - dulcis.

VIRTUS nutriens, refrigerans, eccoprotica.

Usus. Hi fructus rarius crudi eduntur, sed exacinati & sole siccati sub nomine *passularum minorum* seu *Corinthiacarum*, Weinberl seu kleine Rosinen, cibis & panificiis quibusdam admiscuntur.

BACCÆ SAMBUCI.

Sambucus nigra L. Hollunder - Beere.

ODOR baccarum debilis, subnauseosus. SAPOR acidulus.

VIRTUS nutriens, eccoprotica, diaphoretica.

Usus. Baccæ in pulvem coctæ & saccharo dulcificate comeduntur.

RUBUS IDÆUS.

RUBUS idæus L. Himbeere.

ODOR baccarum fragrans, suaveolens, gratissimus.

SAPOR grate acidulus, odori congruus. Varietas *baccis albis* dulcior est, sed sæpius hæ baccæ larvis seu vermiculis scatent.

VIRTUS nutriens, refrigerans, analeptica, concretiones tartareas sed minus quam fraga solvens.

USUS. Hæ baccæ crudæ vel saccharo conditæ eduntur.

In culinis Gelatina, conditum & Roob sapidissimum e baccis paratur.

RUBUS ARCTICUS.

RUBUS arcticus L. Nordländische Himbeer. Ackerbeere.

ODOR baccarum fragrans, suaveolens, vinosus, gratissimus. SAPOR aromaticus nonnihil acidior baccis rubi idæi. Hæ baccæ inter sapidissimos fructus numerantur.

VIRTUS refrigerans, analeptica, æstus febrilem bene temperans.

USUS. Baccæ saccharo vel melle conditæ mensis secundis in Suecia apponuntur. Vino impositæ gratissimum conciliant saporem.

RUBUS FRUTICOSUS.

RUBUS fruticosus L. Brombeer.

ODOR baccarum nigrarum gratus; SAPOR acidus, gratus, cum vino gratissimus.

VIRTUS præcedentis.

Usus prioris. Studiose attendendum est, ne infantes ex errore loco harum baccarum *baccas Belladonnæ*, quæ venenatæ sunt, decerpant.

RUBUS CÆSIUS.

RUBUS cæsius L. Bocksbær.

ODOR baccarum nigrarum rore cærulescentium & SAVOR ut rubi fruticosi.

VIRTUS præcedentis.

Usus. Baccæ crudæ sapidissimæ, præsertim vino rubro infusæ. Roob succedaneum Mori.

RUBUS SAXATILIS.

RUBUS saxatilis L. Steinbær. Jelsen = Himbær.

ODOR baccarum gratus, at SAVOR præcedentibus Rubis magis aquosus, minus sapidus.

Usus. Solis fere pueris in Suecia leguntur hæ baccæ.

RUBUS CHAMÆMORUS.

RUBUS Chamæmorus L. Maltbær.

ODOR baccarum vix ullus, nisi apud baccas supermaturas & tunc debilis, subingratus, minime aromaticus. SAVOR acidulus, simul incidens in labulum coagulatum & vappidum.

VIRTUS refrigerans, antiscorbutica, humectans, hæmoptoicis & phtysicis utilis censetur.

Usus. Baccæ maturæ coquuntur, ut inde brodium fiat, cui postea absque ulteriore coctione baccæ sub-

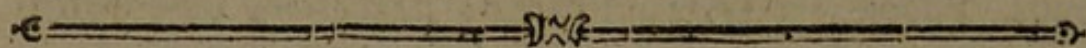
maturæ immittuntur, sic in vasis ligneis per totam hyemem servari possunt. Baccæ sic conditæ frequentissima acetaria hyberna in Suecia sunt. Lappones baccas sub nive sepultas diu recentes servant.

RUBUS OCCIDENTALIS.

RUBUS occidentalis L. Virginianische Himbeer.

ODOR gratus. SAPOR gratior quam rubi cæli & fruticosi.

VIRTUS & Usus idem.

FRUCTUS AQUEO - DULCES.

M E L O.

CUCUMIS Melo L. Melone. Zuckermelone.

ODOR suaveolens. SAPOR dulcescens, aquosus, sapidus in cucumerinum quandoque incidens. Dantur qui in externa superficie *reticulosi*, alii, qui *tuberculosi* sunt, hi *Cantalupæ* vocantur, & sapidissimi sunt.

VIRTUS nutriens principio dulci, refrigerans, sitim tempore æstivo bene extinguens, hæticis, * & scorbuticis saluberrimus fructus. At pro debili stomacho est difficilis digestionis, & facilis corruptionis. Hinc febrem quartanam & diarrhæam, mictum copiosum producit. ** Copiose ingestus carnes

* BORELLI *Histor. & observ. Cent. IV. obs. 70.*

** ARBUTHNOTH *von den Eigenschaften der Speisen.*
2. Th. p. 5.

laxas generans & ad febres intermittentes disponens.

Usus. Fructus maturus cum vel sine saccharo editur crudus, quibusdam placet additio piperis, cinnamomi, imo tabaci hispanici.* *Immaturus* conditur saccharo vel aceto pro bellariis.

D U D A I M.

CUCUMIS Dudaim L. Apfelmelone.

Usus. Fructus meloni simillimus, sed vix citri magnitudinem habens, at sapore & odore melonem longe antecellit.

C I T R U L L U S.

CUCURBITA Citrullus L. Wassermelone.

ODOR debilis. SAPOR pulpæ dulcescens, subcucumerinus, aquosus, frigidus, quasi congelatus.

VIRTUS nutriens, refrigerans, humectans, calorem æstivum & sitim temperans. Fructus nimia copia ingestus colicam flatulentam provocat. Si in ejus esu excedatur facile oritur cholera, dysenteria, hydrops.**

Usus. Fructus bene maturus editur crudus. In regionibus calidis utilissimus fructus. Si calidissimæ Indiæ habitatores hocce fructu destituerentur, æstu solis facile perirent.

* *Cel. De HAEN* rat. med. cont. T. 2. p. 44.

** *LABAT* Reise nach Spanien und Welschland. 6. Th.

P E P O.

CUCURBITA Pepo L. Kürbis. Pluſer. Pfebe.

ODOR vix ullus. SAPOR pulpæ debilis, fatuus, subdulceſcens, in melonis ſaporem obſcure incidens.

VIRTUS nutriens, bonos gēnerans ſuccos, at carnes laxas. Fructus jam putreſcens colicam & vomitum veneni inſtar cauſavit. *

Usus. Fructus crudus non comeditur, ſed coquitur in obſoniis vel pulſ hinc conficitur cum lacte, butyro, vino & pipere. Eſt pauperum & ruſticorum eſca.

CUCURBITA LAGENARIA.

CUCURBITA lagenaria L. Flaſchen-Kürbis.

ODOR nullus. SAPOR pulpæ amarus.

VIRTUS pulpæ purgans.

Usus. Pauperes in Aegypto pulpam aceto conditam coquunt & edunt. * Ex duro tegmine huius fructus cochlearia, infundibula, lagenæ, ampullæ &c formantur in commoda præcipue peregrinantium, qui liquida aliaque neceſſaria horum auxilio commode transferunt.

F I C U S.

Ficus Carica L. Feige.

* *Cel. HAUTESIERK Samml. med. und chirurgiſcher Wahrnehm. I. B. p. 179.*

** *Cel. HASSELQUIST'S. Reſa p. 448.*

ODOR fructus recentis vix ullus. SAPOR dulcis, in cucumerinum leniter incidens. *Odor caricæ siccae* subunguentarius. *Sapor* dulcis, melligenus, gratus masticatione glutinosus. *

VIRTUS nutriens, impinguans carne laxa, emolliens, pectoralis, eccoprotica. Gravidis & hydropicis ob vim eccoproticam utilis. Nimius ficum esus gingivas corrumpere, sudorum foetidum & scabiem causare scribitur. ** Fructus *immaturus*, lacteus, confetur venenatus.

Usus. Fructus recentes & siccati eduntur crudi.

FICUS SYCOMORUS.

Ficus Sycomorus L. Pharaonische Feige.

ODOR nullus. SAPOR gratus, mollis, aqueo - dulcis, subaromaticus.

VIRTUS & Usus præcedentis.

D A C T Y L U S.

Phœnix dactylifera L. Dattel.

ODOR drupæ *siccae* nullus. SAPOR melligenus, dulcissimus. Dactylorum recentium sapor vinoso - dulcis, gratior. Hi fructus non tota sua substantia ut

* E caricis siccatis post aliquod tempus pulvis albus saccharatus efflorescit, si hoc fit, tunc saporem dulcem perdunt, & cum aliquo foetore putrescere incipiunt.

** *Amœnit. acad. Vol. I. p. 45.*

nostri, sed successive ab apice versus basim maturescunt.

VIRTUS nutriens, edulcorans, mucum restituens*, pectoralis.

Usus. Fructus in India erudi apud nos siccati eduntur. Indiæ gentes palmicolæ vitam fere solis dactylis sustentant & varia inde fercula atque vinum parant.

J U J U B A.

RHAMNUS Zizyphus L. Rothe Brustbeer.. *Zyzypha*.

ODOR nullus. SAPOR dulcis, subviscosus.

VIRTUS nutriens, tussientibus utilis.

Usus nobis est in decocto pectorali.

S E B E S T E N A.

CORDIA Myxa L. Schwarze Brustbeere.

ODOR nullus. SAPOR dulcescens, viscosus.

VIRTUS nutriens, obvolvens, pectoralis, occoprotica ad Zij ingesta.

Usus. Apud nos fructus siccatus pro potu pectorali adhibetur.

SILIQUEA DULCIS.

CERATONIA Siliqua L. Johannisbrod. Bockshörndel.

* Tussis a defectu muci bronchialis vel a tenuitate acris sanguinis orta a dactylorum principio amylaceo vel mucilagineo mitigatur.

ODOR leguminis nullus. SAPOR dulcis , melligenus.

Siccatae filiquæ sapidiore quam recentes.

VIRTUS nutriens, expectorans, pectoralis. In soda & raucedine utilis.

Usus. Fructus pauperibus, & suis in regionibus orientalibus porrigitur, hinc victus filii deperditi fuisse creditur. Gentes orientales succo e filiquis expresso condita sua sæpe parant.

EMPETRUM NIGRUM.

EMPETRUM nigrum L. Schwarze Felsenstrauchbeer. Schwarze Affenbeer.

Usus. Hæ baccæ in Kamschatka & in Suecia solummodo a gulosis & voracibus pueris comeduntur, justo majori copia ingurgitata cephalalgiam inducere dicuntur. * Grœnlandi inde vini speciem parabant.

MELONGENA.

SOLANUM Melongena L. Melanzonapfel.

ODOR cucumerinus. SAPOR acidulo-amarus, subcucumerinus.

VIRTUS nutriens, grata nec flatulenta & facilis digestionis.

Usus. Fructus editur præsertim a Mauritanis coctus & affatus. Post primam coctionem fructus forti expressione a succo amaro liberantur, sæpe cum vino & saccharo coquuntur. Coquuntur etiam cum

* *Ill. LINNÆI Flor. Lapp.* p. 306.

carne ut radices Napi. In India & Oriente adeo familiaris cibus est ut apud nos cucumeres.

LYCOPERSICUM.

SOLANUM Lycopersicum L. Paradiesapfel. Liebsapfel. *Pomum amoris.*

ODOR nullus. SAPOR acidulus, subnauseosus.

VIRTUS nutriens, gratum saporem concilians. Censetur venenata, at ego centies sine noxa fructum in embemma coctum comedi.

Usus; in embemma coctus fructus ad carnem bubulam comeditur.

GRANATUM.

PUNICA Granatum L. Granatapfel. *Malum granatum* seu *punicum.*

ODOR pulpæ nullus. SAPOR acidulus, gratus, subvinosus, leniter stypticus.

VIRTUS pulpæ refrigerans, adstringens leniter.

Usus. Ex succo expresso, & fermentato *Vinum granatorum* conficiunt calidarum regionum incolæ.

RIBES NIGRUM.

RIBES nigrum L. Schwarze Johannisbeer.

ODOR baccarum subnarcoticus. SAPOR dulcescenti-acidulus.

VIRTUS refrigerans. Infusum stipitum & foliorum in morbis rheumaticis utile.

Usus. E baccis *roob* paratur, quod in angina utile.
E baccis etiam *vinum* saturate purpureo-rubrum,
spissiusculum, bonum. *

Folia ribium nigrorum tenella, recentia, citissime
in aqua calida infusa & mox siccata ob fragran-
tem odorem & subausterum saporem qua *succe-*
daneum Theæ Chinenſis a quibusdam adhibetur.

RIBES ALPINUM.

RIBES alpinum L. Süße seu Alpen = Johannis-
beer.

ODOR baccarum vix ullus. SAPOR subdulcis, fatuus.

Usus. Baccæ a solis fere pueris leguntur.

GROSSULARIA.

RIBES Grossularia L. Stachelbeer. Ufras.

ODOR baccarum bene maturarum in baccas rubi idæi
debilius incidens. SAPOR gratus, dulcescens, de-
bilius acidulatus, subvinosus. Sapor baccarum
immaturarum acidus, adstringens.

VIRTUS refrigerans.

Usus. Baccæ maturæ eduntur crudæ. Baccæ maturæ
in furno *siccatae* gratum saporem acidulum con-
ciliant jusculis præcipue hordeatis & e Sagu.
Baccæ *submaturæ* in embemmatibus ad pisces &
carnes etiam adhibentur.

* *Ill. BERGIUS m. med. p. 156.*

U V A C R I S P A.

RIBES Uva crispa L. Krausbeere. Kruselbeer.
Krause Stachelbeer.

ODOR baccarum nullus. SAPOR aquosus, subdulcis,
parum acidulus. *Varietas* baccis rubris & luteis
parum differt.

USUS. Baccæ maturæ imprimis pueris sapiunt. Baccæ
immaturæ cum cremore lactis coctæ eduntur.
Elixatæ in ampulla vitrea probe clausa in seram
hyemem pro acetariis asservantur.

FRUCTUS ACERBIUSCULI.

C O R N U S.

CORNUS mascula L. Kornelle. Diendel.

ODOR nullus. SAPOR parum austerus, gratus tamen.

USUS. Fructus in Austria frequens editur crudus.

CORNUS SUECICA.

CORNUS suecica L. Schwedische Kornelle.

ODOR nullus. SAPOR aquoso - dulcis, subfatuus.

VIRTUS humectans.

USUS. Baccæ in Norlandia a pueris comeduntur.

M E S P I L U S.

MESPILUS germanica L. Mispel.

ODOR baccæ nullus. SAPOR fructus *immaturi* summe
austerus, stipticus, firmus. Fructus vero *matu-*

rus

rus est emollitus, saporis grati, dulc-acescentis, subadstringentis, subvinosi.

VIRTUS fructus maturi nutriens, refrigerans. Mespili, quamdiu arboribus insident, semper immaturi permanent, quare decerpti collocantur super stramenta, ut maturecant.

Usus. Fructus maturus editur crudus, aut saccharo fuso abductus.

S O R B U S.

SORBUS domestica L. Spenerling. Eierschützen.

ODOR baccæ nullus. SAPOR baccæ *immaturæ* austerus, *maturæ* sapidus, subvinosus, subadstringens.

VIRTUS nutriens, obstipans, flatulenta.

Usus. Baccæ probe maturæ eduntur crudæ.

S O R B U S A U C U P A R I A.

SORBUS aucuparia L. Vogelbeere. Sperberbeere.

ODOR baccarum nullus. SAPOR subfatuo - adstringens.

VIRTUS præcedentis. *Succus* baccarum expressus dat *Cideram* grati saporis.

C R A T Æ G U S A R I A.

C RATÆGUS Aria L. Mehlbeer. Atlasbeer.

ODOR baccarum nullus. SAPOR succoso - subfatuus, farinosus.

VIRTUS nutriens at flatulenta, sero autumnio maturescens fructus, præcipue dum frigus autumnale leviter illum attigit.

Usus. Baccæ eduntur crudæ.

CRATÆGUS SUECICA.

CRATÆGUS Suecica L. Schwedische Mehlbeer.

VIRTUS præcedentis.

CRATÆGUS TORMINALIS.

CRATÆGUS torminalis L. Elsebeer. Egelbeer.

ODOR baccarum nullus. SAPOR subacerbus, fatuus.

Usus. Baccæ eduntur crudæ.

CRATÆGUS OXYCANTHA.

CRATÆGUS Oxycantha L. Hagedornbeer. Weißdornbeer.

ODOR baccarum nullus. SAPOR subacerbus, fatuus.

Usus. Pauperes in Germania his baccis vescuntur crudis.

AZAROLUS.

CRATÆGUS Azarolus L. Lazaroli.

ODOR fructuum pomiformium nullus. SAPOR dulcis parum adstringens.

Usus. Fructus comeduntur crudi.

OXYCOCCUS.

VACCINIUM Oxycoccos L. Moosbeer.

ODOR baccarum gelu maturescentium vix ullus. SAPOR acidulus fere baccæ Vitis idææ.

VIRTUS. Syrupus vel Mel oxycocci refrigerans, æstum febrilem temperans, febricitantibus utilis.

Usus. *Baccæ crudæ* ob austeram aciditatem vix comeduntur. *Baccæ* vero saccharo *conditæ* in Suecia mensis secundis inter bellaria apponuntur. *Gelatina* cum saccharo parata gratissima est.

M Y R T I L L U S.

VACCINIUM Myrtillus L. Heidelbeer.

ODOR baccharum nigrarum rore cæruleſcentium nullus. SAPOR acidulus, non ingratus. *Baccæ mafficatæ* linguam labiaque colore cæruleo - purpureo inhærente tingunt.

VIRTUS refrigerans, adstringens, in diarrhæa a laxitate utilis.

Usus. *Baccæ crudæ* eduntur vel solæ vel cum vino rubro vel cum lacte. *Conquassatæ* cum jusculo vel cum embemmate coquuntur. *Succatæ* vel *toſtæ* pro hyeme ſervantur. *Succus* ad fartus culinares ſervatur in Suecia.

V I T U S I D Æ A.

VACCINIUM Vitis idæa L. Preuſelbeere.

ODOR baccharum nullus. SAPOR acidiffimus, ſubacerbus, dentes ſtupefaciens.

VIRTUS refrigerans, adstringens, roborans.

Usus. *Baccæ* ſaccharo *conditæ*, *Roob* & *Gelatina* *Vitis idææ* inter bellaria mensis apponuntur.

Infuſum baccharum recentium in aqua fontana frigide paratum diu ſervatur in lagenis vitreis bene obturatis. Sapidum eſt, refrigerans, acidulum, rubrum, febricitantibus gratiffimum.

Etiam *Vinum rubrum* e baccis paratur tempore æstivali grate refocillans.

VACCINIUM ULIGINOSUM.

VACCINIUM uliginosum L. Sumpfheidelbeer.
Moorbeer.

ODOR baccarum extus cœrulearum intus albarum nullus. SAPOR aquosus, subfatuus.

VIRTUS. Baccæ copiosius assumptæ interdum temulentiam cum fugaci capitis dolore excitant.

Usus. Baccæ vix æstimantur, a solis pueris rusticanis leguntur.

O L I V A.

OLEA europæa L. Oliven.

ODOR fructuum fere nullus. SAPOR fructus recentis immaturi valde acerbus, falfugine vero conditi sapidus.

VIRTUS nutriens, roborans, appetitum excitans.

Usus. Fructus falfugine seu muria conditus acetarii forma frequenter comeditur.

C Y D O N I U M.

PYRUS Cydonia L. Quitten.

ODOR fructuum maturorum recentium fragrans, subcephalicus. SAPOR adstringens, acidulus, vinosus. Immaturorum vero austerus. Coctorum cum cinamomo gratissimus.

VIRTUS nutriens, refrigerans, adstringens, stomachi-

ca, antiputredinosa in morbis bilioso - putridis & saburra rancida utilis eibus.

Usus. Fructus maturi cum vino & cinamomo cocti comeduntur. E succo *gelatina* seu *Miva cydoniorum* paratur. Romani hæc poma odoris gratia in cubiculis saluatoriis servabant, at odor quibusdam hominibus molestus est.

ACACIA NOSTRAS.

PRUNUS spinosa L. Schlehen.

ODOR baccarum nullus. SAPOR austerus, acidiusculus, ingratus. Hi fructus sero autumno post inceptum frigus nocturnum rite maturescunt; si æstas calida antecessit, satis sapidi evadunt.

VIRTUS adstringens, refrigerans.

Usus. Baccæ raro eduntur crudæ, at *contusæ* & vino albo impositæ, eidem colorem rubrum & jucundum conciliant saporem. *Folia* tenera leviter tosta pro infuso *succedaneo* Theæ Chinensis inservire possunt.

MYROBALANUS.

PHYLLANTHUS Emblica L. Mirobalanen.

ODOR fructus nullus. SAPOR adstringens, subacris.

VIRTUS purgans & roborans uti Rheum.

Usus. Purgandi scopo fructus quidam edi possunt.

UVA URSI.

ARBUTUS Uva ursi L. Bärentraube.

ODOR baccarum nullus. SAPOR fatuus, adstringens.

VIRTUS calculosis utilis. *

Usus. Baccæ etsi fatui saporis a Russis & Jacutis tamen avide comeduntur. * *

ARBUTUS UNEDO.

ARBUTUS Unedo L. Erdbeerbaumfrucht.

Usus. Fructus siccus, subfatuus, obstipans, magnitudine pruni.

ARBUTUS ALPINUM.

ARBUTUS alpinum L. Alpen = Erdbeerbaumfrucht.

Usus. Fructus cœruleus, fatuus, saporis fere Rubeos nigri, vix Lapponibus gratus, cervis relinquendus.

FRUCTUS OLEOSI.

AMYGDALA DULCIS.

AMYGDALUS communis dulcis L. Süsse Mandeln.

Habentur amygdalæ cum putamine *molli* Krackmandeln, & cum putamine *duro* hartschaligte Mandeln.

ODOR nucleorum debilis. SAPOR dulcescens, mitis, subpinguis. Nuclei pars dimidia oleum est blandum.

* Baccæ maturæ in pulverem redactæ a $\frac{1}{2}\beta$ ad $\frac{3}{4}\beta$ contra calcem datæ. *Ill. MURRAY. app. med. T. 2. p. 68.*

** *Cel. GMELIN Flor. Sibir. T. 4. p. 118.*

VIRTUS valde nutriens, acria obvolvens. Infusionis ope in aqua fervida epidermis bruna facile a medulla nuclei separatur, hæc enim fauces vitat, raucedinem ac tussim producit.

Usus. Nuclei eduntur recentes vel ficcati. Nucleus *toftus* Coffeæ modo paratus pro potu succedaneo Coffeæ adhibetur. Ex amygdalis decorticatis cum saccharo & aqua rosarum in pulmentum redactis paratur *Panis Martius* vel *Pasta regia*. Marzipan. Denique *Placentæ*, *Tortæ*, *amygdalæ saccharatæ albæ* ut & *toftæ*. Multiplex denique est amygdalarum dulcium usus pro cupediis culinaribus & pro *emulsione*. Vide *Emulsio*.

Pasta ex amygdalis contusis internæ superficiei amphorarum illita facit ut aqua turbida citius clarificetur. V. *Aqua turbida*.

AMYGDALA AMARA.

AMYGDALUS communis amara L. Bittere Mandeln.

ODOR nucleorum debilis. **SAPOR** amaricans.

VIRTUS. Saporis gratiam in præparatis amygdalinis auget. *Emulsio* ex amygdalis amaris febrem intermittentem curat. * Nuclei multis animalibus sunt venenum; ebrietatis vinosæ censentur esse remedium.

Usus. Amygdalæ quædam amaræ dulcibus additæ emulsiones & cupedias amygdalinas reddunt sapidiore & gratiore.

* *Ill. BERGIUS mat. med. p. 410.*

A V E L L A N A.

CORYLUS Avellana L. Haselnuß.

Varietas habetur:

α. *Avellana* Fructu rotundo, *albo* gemeine Haselnuß.

β. ——— Fructu oblongo *rubente* Bartnuß, vel Lambertsnuß, quia circa Lamberti diem maturescit.

γ. *Avellana Byzantina* Türkische Haselnuß, ceteris avellanis dulcior & præstantior est, diutius conservatur & raro cariola fit.

ODOR nucleorum nullus. SAPOR subdulcescens, aquosior tamen quam in juglande.

VIRTUS nutriens, obtundens. *Pellicula* nucleum investiens siccans & adstringens est, ideo tussiculam cum faucium stricture anhelosis & astmaticis excitat.

USUS. Nuclei recentes detracta pellicula, & siccati cum pellicula esitantur.

J U G L A N S.

JUGLANS regia L. Wallnuß.

Varietates juglandis sunt:

α. *Nux juglans vulgaris*. Gemeine Wallnuß.

β. ——— fructu maximo. Große Wallnuß, bonitate priori cedit.

γ. ——— putamine fragili. Dünshälige Wallnuß.

δ. ——— bifera Doppelte Wallnuß.

3. *Nux juglans fructu serotino.* Spat reifende
Wallnuß.

ODOR nucleorum maturorum nullus. SAPOR subdulce-
scens. *Pelliculæ* obvelantis stipticus.

VIRTUS nutriens, obvolvens, anthelmintica.

USUS. Nuclei recentes detracta pellicula eduntur; hæc
enim acris est & fauces irritat. Nuclei siccati
quibus hæc detrahi nequit, cum pane secalino
sapiunt. *Condita juglans* bonum roborans stoma-
chicum est.

P I S T A C I A.

PISTACIA vera L. Pistazie. Pimpernuß.

ODOR nucleorum nullus. SAPOR amygdalinus, dul-
cescens, subpinguiusculus, subbalsamicus.

VIRTUS nutriens, obtundens, emolliens.

USUS. Nuclei eduntur crudi, cum vitulina vel galli-
nacea carne affati aut elixi. Etiam varias cupe-
dias culinares ingrediuntur.

PINEOLÆ vel PINEOLI.

PINUS Pineæ L. Zirbelnuße. Pinien.

ODOR nucleorum nullus. SAPOR dulcis, oleosus.

VIRTUS nutriens, obvolvens.

USUS. Pineæ & Pistaciæ amygdalas ob majorem olei
copiam nutriendi facultate superant.

N U X F A G I.

FAGUS sylvatica L. Bucheckern. Bucheicheln.

ODOR nucleorum nullus. SAPOR debilis, vix dulcescens.

VIRTUS nutriens, at nucis crudæ cephalalgiam & temulentiam inducens, nux ustulata non nocet, quibus stomachus robustus.

Usus. Nuclei *ustulati* more castaneorum eduntur.

His nucibus sues vulgo saginati valde pinguescunt, sed lardum mollius evadit & inter elixandum haud parum liquefit.

N U X C E M B R Æ.

Pinus Cembra L. Cembernûße.

ODOR nullus. SAPOR pistaciæ.

Usus. Nuclei ut pistacia comeduntur & loco amygdalarum ad varias cupedias adhibentur. *

A N A C A R D I U M O C C I D E N T A L E.

Anacardium occidentale L. Abendlândische Elephantenlaus.

ODOR receptaculi maturi suavis. SAPOR testæ causticus, os inflammans, at sapor nuclei gratus ut amygdalæ dulcis.

VIRTUS nutriens.

Usus. In Indiis, ubi hæc nux recens occurrit, maxime expetitur. Hæc faba carbonibus injicitur donec exterius putamen, quod acre est, dehiscat & separari possit.

* *Cel. SCHREBER oekonom. Samml. I. Th. p. 164.*

ANACARDIUM ORIENTALE.

ANACARDIUM orientale L. Morgenländische
Elephantenlaus.

VIRTUS, quæ in præcedente specie monui, hic quo-
que notanda veniunt.

CASTANEA DULCIS.

FAGUS Castanea L. Castanie. Rôsten.

ODOR nucum nullus. SAPOR dulcescens, sicciusculus.

Torculari pressæ nullum oleum sed liquorem fun-
dunt, qui fermentationem vinosam subit.

Optima varietas est *Castanea sativa* seu *Marona*.
Maronen.

Castanea equina Ros = Castanie, quæ circa Con-
stantinopolim crescit, vilioris notæ est.

—— *pumila* Amerikanische Castanie, quæ ma-
gnitudinem nucis avellanæ habet, gratissimo
dulci sapore gaudet.

—— *jylvestris* Wilde Castanie, ob duritiem &
austeritatem non edulis est.

VIRTUS nutriens, flatulenta, alvum constipans, dige-
stu difficilis.

Usus. Noces coctæ, vel ustulatæ pericarpio coriaceo
detracto eduntur. Adduntur brassicæ cæruleæ, ut
ejus vim laxantem frangant. *Genuenses* & incolæ
tractus Cemmenii, quibus frumenti inopia est, ex
castaneis pulpam præparant, qua panis loco ve-
suntur. Hæc pulpa grati saporis, at ob compa-
ctam indolem difficillimæ digestionis est.

C A C A O.

THEOBROMA Cacao L. Cacaubohne.

ODOR vix nullus, nisi nuclei *toſti* & tunc debilis.

SAPOR pinguiusculus, leniter subadstringens, amaricans, ſatis gratus.

VIRTUS nutriens, leniter adstringens, aphrodiſiaca.

USUS. Nuclei *toſti* ad præparationem chocolatæ adhibentur. Vide *Chocolata*. Caro pulpoſa fructus edulis eſt. *Semina* nondum matura ſaccharo condita comeduntur. *

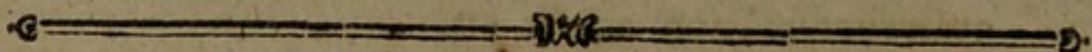
TRIBULUS AQUATICUS.

TRAPA natans L. Waſſernuß.

ODOR nullus. SAPOR nuclei recentis dulceſcens, ad caſtaneam accedens. Fructus ſub aqua creſcens ab hyemis frigore conſervatur.

VIRTUS nutriens, alvum conſtipans, digeſtu difficilis.

USUS. Nucleus editur aſſatus. Venetiis ſub nomine *Nucum Jeſuitarum* in foro venditur.

FRUCTUS VALDE EXOTICI.

Fructus huc refero, noſtris regionibus pleniffime ignoſtos, quibus Natura calidiſſimarum climatum menſas ditat.

Hi fructus noſtris communiter longe majores, dulciores, ſapidiores & ſolis calore melius cocti repe-

* *Cel. JACQUIN obſerv. botan. pars I. p. 2.*

riuntur. Hinc corpus egregie nutriunt, refrigerant, gulam gratissime irritant, putredinem bilis & humorum æstu timendam arcent, ideo climatibus calidis perfecte conveniunt.

M U S A.

MUSA paradisiaca L. Pisang. Paradies = Muse.

Usus. Fructus subfarinoso - viscoso - dulcis, ac si tosta poma cum saccharo & butyro quis gustaret. Decorticatus fere absque masticatione in ore facile liquescens, infantibus & ægrotis cibus innoxius.

B A N A N A.

MUSA Sapientum L. Banane. Bananen = Muse.

Usus. Cibus vulgaris nigrorum. Fructus vero avidius ingestus, præsertim si magna copia aquæ desuper potetur, dysenteriam excitare dicitur, * quam spiritus frumenti & Banania tosta & calida adhuc comesta curat.

A N N O N A.

ANNONA Jacca L. aliæque species. Annona.

* *Cel. SCHÖLER diff. sistens observationes super morbis surinamensium. 1781. Götting. p. 27. saltem dicit: interim*
„ notari quoque eos non dysenteria correptos esse, qui
„ fructibus his ingestis statim spiritum frumenti vel si-
„ miles liquores superbibebant: & hac ratione ibi multi
„ hunc morbum avertere solent. Dysenteria ab acrimo-
„ nia acida horum fructuum oriri videtur.

Usus. Magnus hicce fructus, in ore pinguedinis instar diffluens, copia vix nocens, Indis frequentissimus est cibus, qui ab illis non immerito inter delicias refertur. Quædam Annonæ peculiari indigent præparatione antequam eduntur.

M A N G O S T A N A.

GARCINIA Mangostana L. Mangopflaume.

Usus. Fructus dulcissimus, omnium Indiæ fructuum gratissimus, saluberrimus, nec ægrotis noxius. Imo, qui omnem cibum fastidiunt, Mangostanam tamen appetunt.

G U A J A C A N A.

PSIDIUM Guajacana L. Gwajawen. Cujabafrucht.

Usus. Fructus aliquantum siccus, sapore rubo idæo similis, obstipans nonnihil. Editur etiam assatus cum saccharo.

D I L L E N I A.

DILLENIA indica L. Ostindische Rosapfelsfrucht.

Usus. Fructus acidissimus, refrigerans Limoniorum instar, sitim oryzæ messoribus fessis in India exstinguens.

C H R Y S O P H Y L L U M C A I N I T O.

CHRYSOPHYLLUM Cainito L. Sternapfelsfrucht.

Usus. Fructus gratissimus, aphrodisiacus, in mensis secundis Indorum frequentissimus.

CHRYSOBALANUS ICACO.

CHRYSOBALANUS Icaco L. Cacaoapflaume.
Ikatopflaume.

Usus. Fructus sapore Pruni domesticæ, caute assu-
mendus, nam facile corrumpitur.

GENIPA AMERICANA.

GENIPA amaricana L. Amerikanische Genipa-
Beere.

Usus. Fructus subacidus, suaveolens, gratus. Rarius
autem comeditur, ora enim atro inficit colore,
intra xvi dies vix abluendo. Hinc etiam Indi mi-
litantes faciem succo hujus fructus tingunt, ut
inimicis feroces appareant.

MORINDA.

MORINDA Royoc L. Indianische Maulbeer.

Usus. Fructus Indis placet, vix vero Europæis. Indi
e radice hujus plantæ sibi atramentum parant.

MORINGA.

GUILANDINA Moringa L. Moringabaumfrucht.

Usus. Fructus per totam Indiam obvi-
us, in frusta con-
scissus juri carni-
um vel calappi lymphæ incoctus
editur.

MALUM INDICUM.

RHAMNUS Jujuba L. Indianische Jujubenaepfel.

Usus. Fructus instar parvorum prunorum, dulcis cum

pauca adstrictione , comeditur crudus in India.
Exficcati atque in alias regiones transferri se non
finunt uti jujubæ vulgares.

M O M B I N.

S P O N D I A S Mombin L. Mompin.

Usus. Fructus acris, subcorrosivus, sale muriatico ma-
ceratus editur.

D I O S P Y R O S.

D I O S P Y R O S Kaki L. Kasiaepfeln.

Usus. Japonensibus ob gratum saporem Pomorum fre-
quens cibus, at cum fructus facile corrumpatur,
hinc simul legendus & edendus. *

M A M M E A.

*M A M M E A americana & asiatica L. Mammen-
Pfersche.*

Usus. Fructus maximus, gratissimus, Persicarum fer-
me gaudens sapore.

O C H N A J A B O T A P I T A.

O C H N A Jabotapita L. Jabotapitafrucht.

Usus. Fructus cæruleus, sapore Myrtilli subadstrin-
gens, labia cærulea reddens, unde etiam negli-
gitur.

O P U N T I A.

*C A C T U S Opuntia L. Indianische Feige. Ficus
indica.*

* KÆMPF amœnit. p. 85. t. 86.

Usus. Fructus ruber , diureticus , urinam rubram ,
quasi sanguinolentam reddens.

J A M B O S.

EUGENIA Jambos L. Jambusen. Jambuener.

Usus. Fructus odoratus , tener , dulcis , subacidus , ab
initio prandii frequenter adhibetur. Manducatur
integer , at succo deglutito pars fibrosa expui-
tur.

COCOS NUCIFERA seu CALLAPPI.

Cocos nucifera L. Kokosnuß. Indianische Nuß.
Calappi.

Usus. Fructus maximus , in quo caro nuclei esculenta
est. Nucleus cavus succo dulci copioso ad ali-
quot libras fere gaudet , qui *lac cocos* dicitur &
sitim egregie peregrinantibus exstinguit. *Medulla*
Calappi , germanis *Liplap* dicta ob olei copiam
nutriens , aphrodisiaca , refrigerans & saporis ju-
cundi est. *Cortex* interior , mollis aceto , sale &
oleo conditus forma acetarii comeditur. Ex corti-
ce hoc Indi etiam lac coquunt , in quo olera ,
piscis , aut oryzam coquunt.

COCOS BUTYRACEA.

Cocos butyracea L. Butter , Kokosnuß. *Palma*
oleosa.

Usus. Ex fructu hujus palmæ decoctionis ope oleum
elicitur flavum , consistentiæ butyraceæ , quod

Indianis in usu diætecico pro cibis est. Eo oleo Nigritæ totum circumliniunt corpus.

J A C A P U C A Y A.

LECYTHIS Ollaria L. Topfbaumnuß.

Usus. Fructus ollis vel lagenis similis, nuces amygdalis paulo majores, pistaciis sapore respondentes includit, quæ tostæ comedi solent.

C A T A P P A.

TERMINALIA Catappa L. Catappebaumnuß.

Usus. Nuclei, qui saporem Avellanæ habent, in *Batavia* & *Bonda* comeduntur.

G N E M O N.

GNETUM Gnemon L. Gnemonbaum- Nuß.

Usus. Nux sicca & dura elixatione emollita frigitur instar fabarum. Saporem habet dulcem aquosum cum leni austeritate. Fructus dulcis etiam editur sed aqua coctus.

C A N A R I U M.

CANARIUM commune L. der gemeine Canarienbaum.

Usus. Dulces hujus arboris nuclei incolis Indiæ orientalis nutrimento quotidiano inserviunt. Nimis recentes & crudi nimia copia ingesti diarrhæas & dysenterias inducunt, nisi parum salis addatur & fumo siccentur. Optimum præbent nutrimentum trans mare navigantibus, quum diu incorrupti

possint fervari. Vetusti vero nuclei, in quibus oleum jam corrumpitur, rancidi & siccissimi sunt.

SOLANUM MONTANUM.

SOLANUM montanum L. Bergpapa.

Usus frequens est apud Indos, qui hac radice in jure & embemmate vescuntur.

CHATE.

CUCUMIS Chate L. Türkische Gurken.

Usus. Fructus aquosus, dulcescens, frigidiusculus, delictum magnatum Mahometanorum; More cucumeris nostri sativi præparatur.

PETOLA.

CUCUMIS acutangulus L. gemeine Petole.

Usus. Fructus, qui formam cucumeris habet, quotidianus plebi cibus est in Amboina & China; teneri hi cucumeres sylvestres cum jure piscium aut Callapi lymphâ cocti eduntur.

STRYCHNOS POTATORUM.

STRYCHNOS potatorum L. Nuß der Wassertrinker. *Atsjar*.

SAPOR fructus primum dulcis, postea amarus & adstringens. Fructus maturus & immaturus sale & aceto conditus Bengalæ sub nomine *Atschier* in tabernis venditur.

Usus. Singularem habet qualitatem aquas a terra argillacea vel calcarea turbidas purificandi. Aqua in vase fictili recepta, hac nuce trita, intra pauca momenta præcipitatur & purissima fit.

S O J A.

DOLICHOS Soja L. Sojabohne.

ODOR fructus exacte ut Roob sambuci. SAPOR salsus, obscure pinguiusculus, in Roob sambuci incidens.

VIRTUS fructus conditi appetitum excitans.

Usus. Chinenfes ex his fabis coctis & in lixivio salino maceratis præstantissimum carnis elixatæ condimentum parant. Etiam in Suecia jam Soja in mensis opulentorum embemmatibus carniû & piscium admiscetur. *

DOLICHOS TETRAGONOLOBUS.

DOLICHOS tetragonolobus L. Vierwinklichte Bohnen. Lobus quadrangularis.

Usus. Teneræ & virides siliquæ, quum vix fabas formaverint, in brevia segmenta scissæ cum jure quodam pingui elixatæ in cibum ab Indis adhibentur.

DOLICHOS SINENSIS.

DOLICHOS sinensis L. Chinesische Bohnen.

* Ill. BERGIUS m. m. p. 606. & Schwed. Abhandl. 25. Theil.

Usus. Virides siliquæ in segmenta, quæ *conchides* dicuntur, scissæ in aqua coctæ & dein jure pingui imprægnatæ delicatum præbent Indis cibum.

DOLICHOS LIGNOSUS.

DOLICHOS lignosus L. Indianische Bohne.
Cacara. Phaseolus perennis.

Usus. Siliquæ virides in conchidas scissæ vulgaris Indorum cibus sunt, sed multo vilioris deprehenduntur saporis quam phaseoli Europæi & pingue carniū jus pro embemmate requirunt.

DURIO.

DURIO Zibethinus L. Durione.

Usus. Fructus gratissimus, subgraveolens præcipue in-
assuetis, calefaciens, aphrodisiacus; Copia licet sumptus vix unquam se satis habuisse peregrinatores dicunt. Si vero noxam infert, tunc Piperis folium comedunt.

PAPAIA.

CARICA Papaia L. Papaja.

Usus. Fructus magnitudine Melonis, solidus, densus, colore ovi vitelli, gelatinosus, fatue dulcis, Indis gratissimus, editur decorticatus cum carnibus coctus.

AVERRHOA ACIDA.

AVERRHOA acida L. Saurer Averrhoepfel.

Usus carambolæ.

B I L I M B I.

AVERRHOA Bilimbi L. Bilimbiapfel.

Usus. Fructus omnium acidissimus, dentes illico acerbè stupefaciens, sed quod mirum dentes ab alio acido stupefacti illico sensationem naturalem recuperant a morsu hujus pomi. Indi hoc fructu ob immanem aciditatem non vescuntur crudo, sed saccharo bene condito. Succum adhibent pro embemmatibus ad carnes & pisces. Hoc succo etiam maculas ex linteo vel panno delent.

C A R A M B O L A.

AVERRHOA Carambola L. Carambolaapfel.

Usus. Fructus maturus sapore acido vinoso instructus, refrigerans, siti exstinguendæ aptissimus.

M A L P I G H I A.

MALPIGHIAE species variæ L. Malpigische Beere.

Usus. Fructus sapore cerasi acidi gaudet, frequentissime ab Americanis in mensis secundis adhibetur.

M E L A S T O M A.

MELASTOMÆ variæ species L. Schwarzmund.

Usus. Fructus cœruleus, figura & sapore Grossulariæ similis ora comedentium aterrimo intra 14 dies non delendo colore inficit.

P O D O P H Y L L U M.

PODOPHYLLUM peltatum L. Manapfel.

Usus. Fructus flavus mense Majo lectus sapidissimus; indigenis Americæ septentrionalis pueris maxime expetitus.

M A N G I F E R A.

MANGIFERA indica L. Mangefrucht.

Usus. Fructus carnosus, gratissimus, nucleo amygdalino gaudens.

C O R Y P H A.

CORYPHA umbraculifera L. Schirmpalmfrucht.

Usus. Fructus maximus, sapidus. At vix floret ante 30 seu 40 ætatis annum.

B O R A S S U S.

BORASSUS flabellifer L. Weinpalme. *Lontarus domestica*.

Usus. Quamvis ex omnium palmarum fructibus vinum parètur, ex Borasso tamen hoc frequentissime fit. *Vinum palmeum* est valde dulcescens, at post 36 horas jam acescit. *Tyriones* dulci sapore delectant incolas. * Aliis medulla e nucleo fructuum gratus est cibus.

A R U N D O S A C C H A R I F E R A.

SACCHARUM officinarum L. Zuckerrohr.

Usus. Indiæ incolæ succum dulcem ex recentibus furculis exsugunt, qui gratissimi saporis est. De saccharo vide *Condimenta*.

* Hamb. Magaz. 17. B. p. 502.

G R I A S.

GRIAS cauliflora L. Griasfrucht.

Usus. Fructus maximus, sapore gratus.

C A L A B A.

CALLOPHYLLUM Calaba L. Schönblattfrucht.

Usus. Fructus nostris cornis similis, dulce-amaricans, parum gratus.

E L Æ O C A R P U S.

ELÆOCARPUS serrata L. Graniterbaumfrucht.

Usus. Fructus sapidus, olivarum instar conditus plerumque assumitur.

P E R S E A.

LAURUS Persea L. Avogatofrucht.

Usus. Fructus homini & animalibus valde gratus, pyro maximo similis.

A R E C A O L E R A C E A.

A R E C A oleracea L. Rohlpalmbaum.

Usus. Folia juniora cum sale & jure pingui cocta saporem habent gratissimum. In aqua macerata acetariis adduntur. Aceto condita diu servari possunt. *

C A S S A V A.

JATROPHA Manihot L. Mehlswurzel. Manihot. Cassava.

* Hamburg. Magaz. 17. Band p. 498.

ODOR radices nullus. SAPOR subdulcis, minime acris.

Tota planta, si recens est, succo scatet, qui homini & animalibus venenum est.

Usus. Americani radicem in aqua macerant, dein rastro in farinam radunt, ex hac succum venenatum torcularis ope exprimunt, tum farinam in lamina igne torrent. Ex hac farina panem candidissimi coloris & delicati saporis sibi conficiunt, quem absque omni noxa comedunt.

Farina hæc per sæcula sine corruptione servari potest.

SITODIUM.

SITODIUM atile SOLANDERI. Mehlsfrucht.
Brodfrucht.

Usus. Indi Otahitæ fructus hujus arboris nondum penitus maturos in frusta scindunt, quæ igne torrent. Sapor fructus tosti est farinosus, gratus adeo ut sapidissimi panis nostri triticei saporem vincat. Ex fructu tosto in farinam contuso & sub terram, ut fermentet, defosso, panem *nigrum* sibi parant.

C A F F R A.

CYCAS Caffra. * Mehlsrinde.

Usus. Hottentoti medullam hujus arboris pellibus ovinis vel vitulinis includunt, dein mensis spatio humo recondunt. Postea effodiunt putrefactam

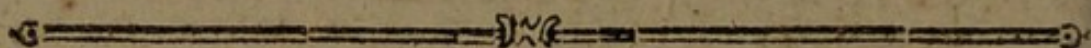
* *Nova acta societatis scient. Upsaliensis. Vol. 11. p. 283.*

medullam, inter lapides in farinam conterrunt,
& affusa aqua in pastam redigunt, quam sub ca-
lente cinere coquunt.

LACHRYMA JOBI INDICA.

COIX Lachryma L. Indianische Hiobs- Thräne.

Usus. Licet hoc frumentum difficulter decorticetur,
ob dulcedinem tamen in cibum frequenter ab In-
dis adhibetur, granula per noctem in aqua sunt
maceranda, decorticanda, dein cum calappi lym-
pha in pulvem instar oryzæ coquenda. Granula
hæc dura magis ex oblectamento quam ad sani-
tatem eduntur. *

C L A S S I S.

ESCULENTORUM VEGETABILIIUM SUCCEDANEORUM.

Vegetabilia huc refero, non tatum quæ calamitatis
tempore in annonæ defectu vel caritate a variis
gentibus in usum alimentarem adhibebantur, sed
etiam ea, quæ variis in regionibus ob cerealium
& olerum defectum panis & olerum locum sup-
plent.

Non inutilem esse hõrum vegetabilium cognitionem
tristis docuit observatio. Pauperes etenim ob so-

* *Cel. ZUKERT l. c. p. 82.*

lam vegetabilium ad esum aptorum ignorantiam, tempore calamitoso, ut latrantem satiarent stomachum, inconvenientissimo rerum genere sese implebant, unde in pessimos incidebant morbos vel fame peribant.

LOCO CEREALIU M.

SCIRPUS MARITIMUS.

SCIRPUS maritimus L. Meer = Semsen. Meer = binzwurzel.

Usus. Radices nodosæ in farinam redactæ pro pauperibus urgente annonæ caritate in panem adhiberi possunt.

BROMUS SECALINUS.

BROMUS secalinus L. Rocken = Tresp.

Usus. In agris secalinis contabescente reliqua segete adeo copiosus quandoque crescit, ut vulgus secale in bromum permutatum esse opinetur. Semina meliori frumento immixta panis conficiendo inserviunt. Si vero iusto majori copia admiscetur, tunc panem infuscare & edentes temulentos reddere solet.

AVENA FATUA.

AVENA fatua L. Wind = Haber.

Usus. Ad cibos deficiente meliori avena a Dalekarlis adhibetur.

L O L I U M.

LOLIUM temulentum L. Sommer = Lolch. Schwindelhaber.

Usus. Grandia ejus semina, etsi venenata sint, cum multa farina bona commixta pro pane inservire possent; noxius enim effectus in tostione panis maximam partem perire dicitur. Cerevisiæ autem admixtum lolium temulentiam & cæcitatem induxit. Vide *Toxicologiam*.

TRITICUM REPENS.

TRITICUM repens L. Quefen = Wurzel. Hundegras.

Usus. Possunt omnium graminum semina pro alimento usurpari, pleraque tamen nimis minuta sunt, quam ut sufficienti copia colligi possint. Nullum autem gramen tritico repente copiosius & nullibi deficiens invenitur. *Radices* ejus inter arandum acervatim colliguntur, quæ ficcata & in farinam redactæ annona premente in panem adhiberi possunt.

CONVALLARIA POLYGONATUM.

CONVALLARIA Polygonatum & multiflora L. Weismurz.

Usus. Radix dulcescens, mucosa, grata acredine gaudens. E radicibus, urgente annonæ calamitate panem succedaneum conficiunt rustici Satagun-

diæ. *Turiones* eduntur Constantinopoli uti asparagus.

LAPATUM ACUTUM.

RUMEX acutus L. Gemeine Gründwurz.

Usus. Semina exsiccata in annonæ caritate inserviunt ad panis coctionem, qui vero valde constipat. *Folia* primo vere cum oleribus coquuntur.

POLYGONUM CONVULVULUS.

POLYGONUM Convulvulus L. Buchwinde.

Usus. Semina Fagopyro similia in annonæ caritate panis succedaneo conficiendo inserviunt. *

POLYGONUM VIVIPARUM.

POLYGONUM viviparum L. Keimender Wegetritt.

Usus. E radicibus exsiccatis & in farinam redactis panis premente annonæ caritate parari potest. Samojedis polygonum viviparum cum carnibus Tatarorum & ferarum unicum fere nutrimentum est.

POLYGONUM AVICULARE.

POLYGONUM aviculare L. Vogelwegetritt. Blutkraut.

Usus. Semina parva quidem, at numerosissima & val-

* *Ada Holm.* 1750.

de ponderosa sunt, ut fagopyrum in usum cibalem adhiberi possunt.

POLYGONUM BISTORTA.

POLYGONUM Bistorta L. Matterwurj.

Usus. In Insula *Kamtschatka* radix, quæ minus adstringens est quam in Europa, vel recens vel siccata cum caviaro contuso editur.

UVA URSI.

ARBUTUS Uva ursi L. Bärentraube.

Usus. Baccæ siccatae, etsi ingrati sint saporis, latrante stomacho in panem redigi possunt. Vis adstringens tamen timenda.

SPERGULA ARVENSIS.

SPERGULA arvensis L. Acker = Sparf.

Usus. Accolæ maris septentrionalis in Finmarkia Norvegica, destructa segete, herbam secant & semina pro pane conficiendo colligunt.

CRATÆGUS ARIA.

CRATÆGUS Aria L. Mehlbeer. Atlasbeer.

Usus. Baccæ siccatae & in farinam redactæ inserviunt pro pane vicario conficiendo. Nimis vero constipant.

CRATÆGUS OXYCANTHA.

CRATÆGUS Oxycantha L. Weisdornbeer.

Usus præcedentis.

SORBUS AUCUPARIA.

SORBUS aucuparia L. Vogelbeer. Quitsernbeer.

Usus. Baccæ ficcatae & in farinam contusæ panem non plane insalubrem præbent.

FILIPENDULA.

SPIRÆA Filipendula L. Rother Steinbrech. Erd-Eicheln.

Usus. Radices tuberosæ, pisiformes ficcatae & in farinam redactæ panem vicarium præbent non plane contemnendum.

CYNOSBATUS.

ROSA canina L. Hagebutte.

Usus. E cynosbatis siccatis, coctis & in farinam redactis panis parari potest.

STACHYS PALUSTRIS.

STACHYS palustris L. Sumpf = Rosspolen.

Usus. Radices carnosæ ficcatae, inque farinam redactæ ad panem vicarium conficiendum adhiberi possunt. Radices recentes coctæ possent esitari.

MELAMPYRUM ARVENSE.

MELAMPYRUM arvense L. Acker = Ruhweizen.

Usus. E seminibus panis vicarius interdum conficitur, qui vero fuscus & amaricans est.

O R O B U S.

O R O B U S tuberosus & niger L. Knolliche Erben
& Schwarze Erben.

Usus. Radices sapidæ sunt & pro pane vicario inter-
viunt. Radice orobi nigri olim Angli obsidione
cincti vitam per aliquod tempus sustentarunt. *

P I S U M M A R I T I M U M.

P I S U M maritimum L. Meerstrands = Erbse.

Usus. Semina pro panificio adhiberi possunt. **

L A T H Y R U S C I C E R A.

L A T H Y R U S Cicera L. Purpurrothe Platterbse.

VIRTUS. Semina comesta rigiditatem crurum & clau-
dicationem causabant. *** Ab esu panis ex semi-
ne confecti tota familia paralyti crurum corripie-
batur. Hinc ab ejus usu abstinendum.

E R V U M E R V I L J A.

E R V U M Ervilja L. Giftige Erben.

ODOR seminum nullus. SAPOR farinosus, subinsipi-
dus.

* *Cel. R A J Histor.* 916.

** *Incolæ Comitatus Oxford - schire Angliæ anno 1655*
inedia afflicti his seminibus sese sustentarunt.

*** *Cel. D I V E R N O I diff. de lathyri quadam venenata*
specie in Comitatu Montbelgardensi culta. Basileæ 1770
vel vide *Cel. L I N G U E T und T I S S O T über das*
Getreid und Brod. p. 120.

VIRTUS. Semina inter alimenta hominum quondam numerabantur, at panis ex semine vel solo vel cum tritico coctus crurum imbecillitatem adeo vehementem produxit, ut ægri scipionibus binis inniti opus haberent. *

Usus. Ab eo abstinendum.

VICIA SATIVA.

Vicia sativa L. Wifen.

ODOR seminum nullus. SAPOR subfarinaceus.

VIRTUS. Viciæ minus quam fabæ nutriunt, robustum ventriculum & laboriosam vitam illarum digestio exigit; hinc cibus est rusticis relinquendus, qui annonæ caritate iis vescuntur vel in pane utuntur.

LUPINUS.

Lupinus albus L. Feigbohne.

ODOR seminum nullus. SAPOR amarus, ingratus, qui vero maceratione in aqua calida perit.

VIRTUS nutriens, copiosior esus flatulentiam gignit & alvum constipat, ideo sola annonæ caritate in cibum & panem adhibentur.

* *Cel. BINNINGER observ. & curat. med. Cent. 5. obs. 70 p. 571. & Cel. VALISNERI in Galeria di Minerva T. 4. p. 240. Equos, qui plantam integram devorant, tanta crurum imbecillitas corripuit, ut vix pedibus insistere possent & diu contremiscerent. Gallinæ distensione ingluviei a semine devorato necantur. Cel. ROSSI de plant. venen. p. 39.*

TRIFOLIUM REPENS.

TRIFOLIUM repens L. Kriechender Klee.

Usus. Flores siccati pro pane inserviunt. Scoti fame pressi *trifolio* pratensi pro pame utebantur. Imo omnia trifolia ad panem vicarium adhiberi posse dicuntur. * Flores rubri subdulces sunt & ab infantibus sub nomine Himmelbrod eduntur. **

SCORZONERA HUMILIS.

SCORZONERA humilis L. Niedriger Scorzoner.

Usus. Radices rite siccatae & in pulverem redactae ad panis confectionem adhiberi possunt. Radices tenerae coctae ut Daucus vel Pastinaca esculentae sunt.

CALLA PALUSTRIS.

CALLA palustris L. Sumpf = Calla.

Usus. Radix saporem habet urentem fere causticum ignis adinstar. Attamen quod mirum est, ex ea panem conficere dura docuit homines necessitas. Radices in sole vel clybano exsiccatae lapide molari in farinam conteruntur. Haec farina suaveolens & alba cum aqua pura coquitur in consistentiam pultis, quae decantata aqua deprehenditur omnis acrimoniae expers. Haec farina, cum farina cerealium vel pini mixta panem album,

* Ill. LINNÆI *amœnit.* T. p.

** Cel. EHRHART. 4. B. p. 133.

dulcem, gratissimi saporis, præsertim si recens est, exhibet. Hoc pane utuntur Westrobothien-
ses & Ostrobothienfes.

ARUM ESCULENTUM.

ARUM esculentum L. Esbarer Aron.

Usus. Radix cruda acerrima est, in duplici autem aqua cocta vel assata, nutriend & sapidissimus fertur esse cibus.

ARUM MACULATUM.

ARUM maculatum L. Geflecker Aron.

Usus præcedentis.

COLOCASIA.

ARUM Colocasia L. Egyptischer Aron.

Usus. Acerrima hæc radix ut ari radix tractata sapidissimum exhibet cibum. Ideo in Aegypto toti agri hac planta sunt confiti.

FAGUS SYLVATICA.

FAGUS sylvatica L. Gemeine Buche.

Usus. Glandes fagi leviter more castaneorum tostæ, aut etiam bene siccata & in farinam redactæ, in aqua in modo Callæ coctæ, ut vi narcotica liberentur, ad panem adhiberi possunt.

GLANDES.

QUERCUS Robur L. Eichen.

ODOR nullus. SAPOR glandis acerbus, stypticus.

VIRTUS adstringens, constipans.

Usus. Glandes premente annona vulgo pro pane adhibentur, multum tamen constipant, nisi torreantur, antequam moluntur. Quæ de esu glandium quernarum relata leguntur, non videntur intelligi posse de quercu nostra, sed de quercu peculiari, quæ dulces gerit glandes. *

PINUS SYLVESTRIS.

PINUS sylvestris L. Gemeine Fichte.

Usus. Dalekarli, alique populi ex trunco maxime æquabili, cui minima inest resina, corticem detrahunt, leviter torrent, in farinam molendino conterunt & panem succedaneum inde conficiunt. Notandum tamen farinam aqua calente antea esse elixandam & cum aliquantulo frumenti esse commiscendam. Hoc pane non tantum inedia pressi victitant, sed & illi, qui uberiori gaudent annona, hoc nihilominus vescuntur, ne desuetudo ab hujus esu frequentiori, nimiam ipsis adferat molestiam. Pueris in deliciis est primo vere librum recentem pini cultello derasum comedere.

PINUS ABIES.

PINUS Abies L. Gemeine Tanne.

* *Cel. SCHAW. T. 2. p. 118.*

Usus. Liber primo vere eodem modo, quo Pinus sylvestris a pueris interdum abrasus comeditur.

HYMENÆA COURBARIL.

HYMENÆA Courbaril L. Heuschreckenbaum.

Usus. Semina farina dulci circumdata sunt, ex qua panem conficere annonæ caritas docuit.

ZIZANIA AQUATICA.

ZIZANIA aquatica L. Seehaber.

Usus. Fructus farinaceus oryzæ similis, primarium incolis Americæ septentrionalis cibum constituit.

CICHORIUM INTYBUS.

CICHORIUM Intybus L. Cichorienwurz.

Usus. Radices ante caulescentiam esculentæ sunt & siccatae pani conficiendo inserviunt.

SUCCEDANEA OLERUM

LILIUM CAMSCHATCENSE.

LILIUM Camschatcense L. Kamtschatenser Lilie.

Usus. Radix acerrimi & caustici saporis ab incolis Kamtschatkæ autumnò effoditur, sole siccatur & tunc cocta in cibum recipitur. *

ARISARUM.

ARUM Arisarum L. Kohlar.

* *Cel. GMELIN Flor. Sibir. T. I. p. 40.*

Usus. Pauca in hac planta deregitur acrimonia, unde ejus cauliculi cum crassissimis radicibus in aqua prius cocti denuo coquuntur & cum calappi lymphâ olus præbent plebejis Indorum staminibus, qui carnibus vesci non audent. *

DIOSCOREA SATIVA.

DIOSCOREA sativa L. Blutfohl.

Usus. Herba cum aliis oleribus ob nauseosam dulcedinem cocta, radix assata & in taleolos secta editur ab Indis. Ex *Dioscorea alata* & ex *tryphilla*, etsi acrem & amarum saporem habeant, Indi tamen repetitis elutionibus & expressionibus sibi panem & alios cibos parare noscunt. **

DIOSCOREA BULBIFERA.

DIOSCOREA bulbifera L. Debißwurzel. *Ubium digitatum*.

Usus. In insulis Indiæ, quibus oryza deest, communis est esca planta hæc, primum in aqua ebullita & tum sub cineribus tosta.

CYPERUS PAPYRUS.

CYPERUS Papyrus L. Aegyptische Papierrinde.

Usus Aegyptii succum tenuem, dulcem, polychylum ex junioribus radicibus, reiectis partibus fibrosis, ore sugunt.

* *Cel. RUMPH* l. c. c. 87. t. III.

** *Cel. OSBECK* p. 254.

ARACHIS HYPOGÆA.

ARACHIS hypogæa L. Erdpistazien.

Usus. Fructus amygdalis similis, lento igne tostus in regionibus Mexicanis Americæ frequenter editur.

ANCHUSA OFFICINALIS.

ANCHUSA officinalis L. Officinelle Ochsenzunge.

Usus. Folia tenera primo vere lecta in jusculis loco Brassicæ concocta, ut cibus salubris in Uplandia adhibentur.

PRIMULA VERIS.

PRIMULA veris L. Schlüsselblume.

Usus. Foliis utuntur Angli in oleribus, placentis & acetariis. *Corollæ* vino impositæ jucunditatem augent, unde *vinum primulæ* in Suecia notum.

CAMPANULA.

CAMPANULÆ fere omnes species L. Glockenblume.

Usus. Radix & folia, antequam caulescunt, cocta edi possunt.

LAPSANA COMMUNIS.

LAPSANA communis L. Gemeiner Nainkehl. Ackerkehl.

Usus. Editur Constantinopoli cruda antequam floret. Raphanum sapit, cocta autem amarescit.

BONUS HENRICUS.

CHENOPODIUM Bonus Henricus L. Guter
Heinrich. Heinskraut.

Usus. Turiones, germina novella & florum tyrsi,
dum adhuc teneri sunt, coquuntur aqua aut car-
nium jusculo & cum butyro liquefacto gratum,
subecoproticum dant cibum.

SONCHUS ALPINUS.

SONCHUS alpinus L. Alpen Gänsedisteln.

Usus. Turiones decorticati a lapponibus eduntur cru-
di. Sapor amaricans aquæ potatoribus gratus esse
dicitur.

SONCHUS OLERACEUS.

SONCHUS oleraceus L. Hasenfohl. Kohllartige
Gänsedistel.

Usus. Folia tenera inter olera collectitia coquuntur.

HELIANTHUS ANNUUS.

HELIANTHUS annuus L. Gemeine Sonnenblume.

Usus. Discus & juniores caules, ut cynaræ capita edi
possunt.

HERACLEUM SPONDYLIIUM.

HERACLEUM Spondylium L. Bärenflau.

Usus. Camschatcenses caules nudos bene decorticatos
comedunt. Russi e petiolis foliorum radicalium
ficcatis farinam saccharatam excutiunt, hoc sac-

charum convivis cupediarum loco offerunt. Poloni & Lithuani ex foliis & feminibus addito fermento potionem parant, quæ pauperibus loco cerevisiæ est.

SEMPERVIVUM TECTORUM.

SEMPERVIVUM tectorum L. Hauswurz. Hauslaub.

ODOR foliorum debilis. SAPOR subsalsus, leniter stypticus.

USUS. Folia tenera & succulenta in jusculis loco Portulacæ inservire possunt.

RANUNCULUS FICARIA.

RANUNCULUS Ficaria L. Scharbockkraut. *Chelidonium minus*.

ODOR herbæ debilis, nasturcinus. SAPOR consimilis. Inter ranunculos hæc species minus acris est, forte quia planta vernalis.

USUS. Folia in Uplandia verno tempore lecta inter olera coquuntur. Cotione enim mitescit sapor acrisculus. In mixtione cum aliis herbis ad juscula oleracea paranda, quæ scorbuticis valde conveniunt, adhibetur.

LAMIUM ALBUM.

LAMIUM album L. Weiße taube Messel.

USUS. Folia primo vere coquuntur cum oleribus & eduntur in Suecia superiore.

LAMIUM PURPUREUM.

LAMIUM purpureum L. Rothe taube Nessel.

Usus. Editur parī modo cum præcedenti.

SINAPIS ARVENSIS.

SINAPIS arvensis L. Acker = Senf.

Usus. Folia cocta pauperibus loco Brassicæ inserviunt.

ORNYTHOGALUM LUTEUM.

ORNYTHOGALUM luteum L. Bogelmilch.

Usus. Bulbi urgente annonæ caritate exsiccati & in farinam redacti pro cibo & pane inserviunt.

CRAMBE MARITIMA.

CRAMBE maritima L. Meerfohl.

Usus. Juxta littora oceani crescit. Folia, dum adhuc tenera sunt, loco Brassicæ coquuntur, maturiora namque folia temulentiam inducunt.

CARDUUS PALUSTRIS.

CARDUUS palustris L. Sumpf = Distel.

Usus. A Smolandis editur coctus. Omnes fere Cardui, verno tempore, dum adhuc nec flores nec calices emisserunt, esculenti sunt.

MELOCACTUS.

CACTUS Melocactus L. Melonendistel.

Usus. Fructus pulposus comestus urinam subrubram reddit.

CARLINA ACAULIS.

CARLINA acaulis L. Eberwurj, wilde Artischofen.

Usus. Caules juniores & Receptaculum floris ut cynara coctum editur.

ONOPORDON ACANTHIUM.

ONOPORDON Acanthium L. Weisse Bergdistel. Wilde Artischocken.

Usus. Disci florum & juniores caules ut cynara parati, eduntur.

CNICUS OLERACEUS.

CNICUS oleraceus L. Kohlartiges Kraut.

Usus. Folia maxime in Russia loco Brassicæ adhibentur.

HIPOCHÆRIS MACULATA.

HIPOCHÆRIS maculata L. geflecktes Saukraut.

Usus. Rustici Smolandix folia tempore fœniseeii colligunt & ut Brassicam coctam comedunt.

ALGA SACCHARIFERA.

ULVA latissima L. Isländisches Meergras.

Usus. Plures dantur Algarum species esculentæ. Hæ omnes, si primum e mari evelluntur, viscido mucō obductæ & sale marino imprægnatæ sunt, unde gravem odorem & salsum habent saporem. Sed utrumque hoc vitium maceratione in aqua

recenti tollitur adeo, ut fatue sapiant. Tum crudæ eduntur vel cum intinctu ex succo limoniorum vel ex aceto. *Siccatae* algæ etiam ad alios cibos coqui possunt.

A M A R A N T H U S.

AMARANTHUS oleraceus & lividus L. Weißer & rother Amaranth.

Usus. Folia iners, insipidum, digestu difficile olus constituunt, hinc sola annonæ caritas ad ejus usum urget.

B L I T U M.

AMARANTHUS Blitum L. Maier-Amaranth.
Usus prioris.

L I C H E N I S L A N D I C U S.

LICHEN islandicus L. Isländisches Moos.

Usus. Is leviter coctus in jasculo comeditur, vel siccatu in panem conficitur. Valde nutriens est, si cum lacte coquatur: ob mucilaginem amaricantem roborans cibus est, qui in phthisi incipiente, scorbuto, calculo laudatur.

L I C H E N V E L L E U S.

LICHEN velleus L.

Usus præcedentis.

F U C U S S A C C H A R I N U S.

FUCUS saccharinus L. Zuckersüßes Meergras.

Usus. Folia formæ lactucæ eduntur. Folia aqua fontana irrorata & in loco calidiori suspensa saccharum exsudent.

FUCUS ESCULENTUS.

Fucus esculentus L. Esbarez Meergras.

Usus præcedentis.

FUCUS PALMATUS.

Fucus palmatus L. Handförmiges Meergras.

Usus præcedentis.

TREMELLA NOSTOC.

Tremella Nostoc L. Sternpuß.

Usus. Est algæ species, quæ esculenta esse dicitur.*

Infusum ejus cum spiritu vini clandestine exhibitum fallidium strenuis spiritus adusti potatoribus excitare fertur. **

ULVA UMBILICALIS.

Ulva umbilicalis L. Meernabel.

Usus præcedentis.

TATARIA HUNGARIA.

Tataria hungarica Tatarwurj. *

ODOR nullus. SAPOR radicis coctæ dulcis, sapidus.

* *Ill. HALLERI Mat. med. T. 2. p. 280.*

** *Cel. VOGEL Mat. med. p. 135.*

*** *Cel. SZENT-MIKLOS diff. de Tataria hungarica. Viennæ. 1778. cum plantæ icone.*

VIRTUS. Hungari in annonæ caritate & inopia radice cocta vescuntur, forma oleris vel acetarii. Perennitas radicis, moles adultæ radicis ingens, vitæ constantia in læsione etiam notabili, duratio in climatis hungarici frigore hyemali, culturam aut saltem in sylvestribus propagationem uberiores contra annonæ penuriam quam maxime commendant.

P H Y T O L A C C A.

PHYTOLACCA decandra L. Kermesbeer.

Usus. *Baccæ* acido-fatum habent saporem, ab infantibus impune sæpe comeduntur. Folia juniora tenerrima ab Americanis in oleris eduntur & salubria sunt; folia autem adultiora venenata habentur.

L A P P A.

ARCTIUM Lappa L. Große Kletten. Bardana.

ODOR vix ullus. **SAPOR** debilis.

Usus. Caules priusquam flores emittunt dissecti, cortice denudati & rite cocti, tanquam asparagi sapiunt. Crudi & decorticati quoque cum oleo & aceto in acetariis comeduntur.

B O R R A G O.

BORRAGO officinalis L. Borretsch.

Usus. Juniora folia jussalis, quæ nigro tingunt colore, & acetariis adduntur.

ERYNGIUM MARITIMUM.

ERYNGIUM maritimum L. Meerstrand: Manns-
treu.

ODOR nullus. SAPOR coctione gratus.

USUS. Turiones ante florescentiam more asparagi edun-
tur, gratè sapiunt & optime nutriunt.

MERCURIALIS ANNUA.

MERCURIALIS annua L. Gemeines Bingel-
kraut.

USUS. Folia oleribus admisceri possunt; at sedule di-
stinguatur Mercurialis annua a Mercuriali peren-
ni, quæ venenata est. *Annua* habet folia glabra,
Perennis folia scabra gerit.

BETONICA.

BETONICA officinalis L. Betonie.

USUS. Folia tenella oleribus interdum admiscentur.

ONONIS.

ONONIS arvensis L. Haubeheln.

USUS. Turiones eduntur ut asparagus. Veteres illos sa-
le condiebant.

SALICARIA.

LYTHRUM Salicaria L. Brauner Weiderich.

USUS. Folia Kamtschadali ad pisces coquunt & iis pro
Thea utuntur. Medullam cerevisiæ addunt. *

* *Cel. KRASCHENINNIKOW* p. 106.

A R C H A N G E L I C A.

ANGELICA Archangelica L. Erzengelwurz.

Usus. Caules, antequam umbellam explicant, de corticati & crudi a Lapponibus instar pomorum sapidum & grati esitantur.

E P I L O B I U M A N G U S T I F O L I U M.

EPILOBIUM angustifolium L. Schmalblättricher Weiderich.

Usus. Radix sub terra asparagos innumeros pedales & bipedales, crassitie digiti exserit, qui more asparagi edi solent. Camschadali medullam caulium inter cupedias referunt.

P A N I C U M S A N G U I N A L E.

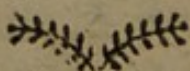
PANICUM sanguinale L. Bluthirse.

Usus forma oleris in cibum recipi potest.

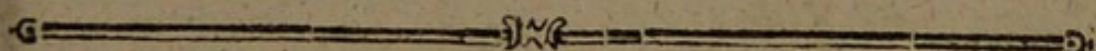
F O E N U M G R Æ C U M.

TRIGONELLA Fœnum græcum L. Bockshornsaamen.

Usus. Fructus in lacte coctus foeminas ægyptiacas reddere obesas dicitur.

ESCULENTA
ANIMALIA

ELENCHUS GENERALIS.

Mammalia. *Saugthiere.*

Aves. *Federthiere.*

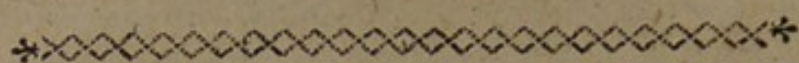
Pisces. *Fische.*

Amphibia. *Amphibien.*

Insecta. *Insecte.*

Vermes. *Würme.*

ELENCHUS SPECIALIS.

M A M M A L I A.

C I C U R A.

- Bos , *der Ochse.*
Taurus , *der Stier.*
Vacca , *die Kuh.*
Vitulus , *das Kalb.*
Urus , *der Auerochse.*
Bubalus , *der Büffelochse.*
Ovis , *das Schaaf.*
Aries , *der Wider.*
Vervex , *der Hammel.*
Agnus , *das Lamm.*
Capra , *die Ziege, die Geiß.*
Hircus , *der Bock.*
Caprus , *der verschnittene Bock.*
Hædus , *das Ziegenböcklein.*
Sus , *das Schwein.*
Porcellus , *das Spanferkel.*
Camelus , *das Cameel.*
Canis , *der Hund.*
Equus , *das Pferd.*
Asinus , *der Esel.*

F E R A.

- Aper , *das Wildschwein, das schwarz Wildpret.*
Cervus , *der Hirsch.*

- Capreolus, *das Reh.*
 Lepus, *der Hase.*
 Cuniculus, *das Caninchen.*
 Cavia porcellus, *das Meerschweinchen.*
 Rupicapra, *die Gämsen.*
 Rupicapra sibirica, *das wilde Schaaf.*
 Ibex, *der Steinbock.*
 Alces, *das Elendthier.*
 Dama, *der Damhirsch.*
 Tarandus, *das Rennthier.*
 Vulpes, *der Fuchs.*
 Erinaceus, *der Igel.*
 Hystrix, *die Stachelschwein.*
 Marmota, *das Murmelthier.*
 Ursus, *der Bär.*
 Taxus, *der Dachs.*
 Sciurus, *das Eichhörnchen.*
 Citellus, *das Erdzeisel.*
 Glis esculentus, *die Reilmaus.*
 Catus, *die Kaze.*
 Rattus, *die Ratte.*
 Mus, *die Maus.*

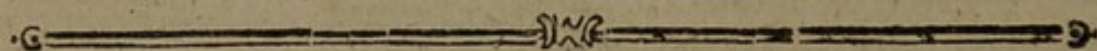
L A C U S T R I A.

- Lutra, *die Fischotter.*
 Fiber, *der Biber.*

M A R I N A.

- Phoca vitulina, *das Seekalb, der Seehund.*
 Lutra marina, *die Meerotter.*

Rosmarus, *das Wallrofs.*
 Phoca ursina, *der Seebär.*
 ——— leonina, *der Seelöwe.*
 Manatus, *die Seekuh.*
 Balæna, *der Wallfisch.*
 Physalus, *der Finnfisch.*
 Catodon, *der Wittfisch.*
 Macrocephalus, *der Pottfisch.*
 Delphinus, *die Meerschwein.*
 Delphis, *der Delphin.*
 Monoceros, *das Einhorn.*

A V E S.

G R A N I V O R Æ.

Gallus domesticus, *der Hahn.*
 Gallina domestica, *die Henne.*
 Pullus gallinaceus, *die junge Hüner.*
 Gallus indicus, *der Indian.*
 Pavo, *der Pfau.*
 Phasianus, *der Fason.*
 Numida, *das Perlhuhn.*
 Urogallus, *der Auerhahn.*
 Tetrix, *das Birkhuhn.*
 Lagopus, *das Schneehuhn.*
 Perdix, *das Rebhuhn.*
 Perdix ruffa, *das röthliche Rebhuhn.*
 Francolinus, *der Francolin.*
 Attagen, *das Haselhuhn.*

Tarda, der Trapp.

Anas domesticus, die zahme Gans.

—— *ferus, die wilde Gans.*

Columba Oenas, die Hanstaube.

Palumbus, die Wildtaube.

Turtur, die Turteltaube.

Pfittacus, der Papayoy.

Alauda arvensis, die Lerche.

—— *pratensis, die Wiesenlerche.*

—— *arborea, die Baumlerche.*

—— *campestris, die Kothlerche.*

—— *alpestris, die Berglerche.*

—— *Spinoleta, die Florentinerlerche.*

—— *cristata, die Schopflerche.*

—— *Calandra, der weiße Hortulan.*

Fringilla Carduelis, der Stigliz, der Distelfinck.

—— *domestica, der Spaz, der Sperling.*

—— *montana, der Bergspaz.*

—— *montifringilla, der Bergfinck.*

—— *cannabina, der Hanfling.*

—— *Spinus, der Zeisig.*

—— *Citrinella, das Citrinlein.*

—— *cœlebs, der Fink.*

—— *canaria, der Canarienvogel.*

Motacilla Ficedula, der Feigenschnepfer.

—— *Oenanthe, das Weiskehlchen.*

—— *alba, die weiße Bachstelze.*

—— *flava, die gelbe Bachstelze.*

—— *Rubecula, das Rothkehlchen.*

—— *Erithacus, der Rothschwanz.*

Motacilla Phænicurus, *das Schwarzkehlgen.*

———— troglodites, *der Schneekönig.*

———— Lusciniæ, *die Nachtigall.*

———— Curruca, *die Grasmücke.*

———— Regulus, *der Haubenkönig.*

Turdus viscivorus, *die Schnarre, der Zarizer.*

———— Pilaris, *der Krammetsvogel.*

———— Merula, *die Schwarzamsel.*

———— iliacus, *die Weindrossel.*

———— musicus, *die Zippe, die Singdrossel.*

———— polyg'ottus, *die Spottdrossel.*

Ampelis Garrulus, *der Seidenschwanz.*

Oriolus Galbula, *die Goldamsel.*

Tetrao Coturnix, *die Wachtel.*

Emberiza hortulanus, *der Ortolan.*

———— Citrinella, *die Goldammer.*

———— nivalis, *der Schneevogel.*

Loxia corvirostra, *der Krummschnabel, der Kreuzvogel.*

———— Pyrrhula, *der Gümpel, der Thumpfaff.*

———— Coccothraustes, *der Kernbeißer.*

———— Chloris, *der Grünling.*

INSECTIVORÆ.

Scolopax Rusticola, *die Waldschnepfe.*

———— Gallinago, *der Wasserschnepf.*

———— arquata seu Numenius, *der Brachvogel.*

———— Gallinula, *der Rohrschnepf, das Wasserkühnchen.*

———— Glottis, *der Regenschnepf.*

Scolopax limosa, der *Pfuhlschnepfe*.

Charadrius Morinellus, die *Mornell*.

———— *apicarius*, der *Feldläufer*.

———— *Pluvialis*, die *Düte*, der *grüne Regenpfeiffer*.

Tringa pugnax, das *Streithuhn*.

———— *ocrophus*, das *rothe Wasserhuhn*.

———— *squarotola*, die *Brachamsel*.

———— *canutus*, das *graue Wasserhuhn*.

———— *Vanellus*, der *Kibiz*.

Hæmatopus ostralegus, der *Austerdieb*.

Sturnus vulgaris, der *Staar*.

Parus major, die *Meise*.

Rallus Crex, der *Wachtelkönig*.

———— *aquaticus*, die *große Wasserralle*.

———— *Porzana*, die *kleine Wasserralle*.

Corvus Cornax, der *Raab*.

———— *Pica*, die *Elster*.

———— *frugilegus*, die *Saatkrähe*.

———— *Corone*, die *Raabenkrähe*.

———— *Cornix*, die *Krähe*.

———— *Monedula*, die *Dohln*.

———— *Eremita*, der *Waldraab*.

———— *Glandarius*, das *Baumhazel*.

Cuculus canorus, der *Kukuk*.

Oriolus Galbula, der *Widewall*.

Hirundo rustica, die *Rauchschwalbe*.

———— *esculenta*, die *Tunkinschwalbe*.

———— *urbica*, die *Hauschwalbe*.

———— *riparia*, die *Uferschwalbe*.

Picus viridis, der Grünspecht.

Phœnicopterus ruber, der Flamingo.

Upupa Epops, der Widehopf.

I C H T Y O P H A G Æ.

Anas Boschas domestica, die zahme Ente.

—— *fera, die wilde Ente.*

—— *Querquedula, die Krickente.*

—— *rusticollis, die Rothhalsgans.*

—— *Crecca, die Kriechente.*

—— *mo chata, die Bisamente.*

—— *arborea, die Baumente. Holzente.*

—— *molliſſima, der Eidervogel.*

—— *hyperboreus, die Schneegans.*

Onocrotalus, die Kropfgans, der Nimmersatt.

Baſſanus, die Baſſanergans.

Cygnus, die Schwahn.

Platalea, die Löffelgans.

Mergus Serrator, das Tuckäntel.

—— *Merganser, die Tauchergans.*

Fulica atra, das Röhrhendel.

—— *aterrima, das Blashuhn, das Waſſerhuhn.*

—— *Porphyrio, der Sultan.*

—— *chloropus, die Waſſerhenne.*

Ardea cinerea, der Fiſchreicher.

—— *ſtellaris, der Rohrdumel.*

—— *Grus, der Kranich.*

—— *Ciconia, der Storch.*

Struthio Camelus, der Straus.

Colymbus Grille, die Tauchertaube.

Colymbus cristatus, *der Haubentaucher.*

—— auritus, *der Ohrentaucher.*

Larus canus, *die Möwe.*

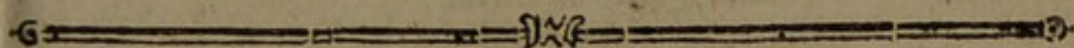
—— marinus, *die Seemöwe.*

—— atricilla, *der Spötter.*

Sterna Hyrundo, *die Europäische Meerschwalbe.*

—— nigra, *der Mayvogel, die schwarze Meerschwalbe.*

—— minuta, *die kleinste Fischmöwe.*

P I S C E S

F L U V I A T I L E S.

Mustela fluviatilis, *die Aalraupe.*

Muræa Anguilla, *der Aal.*

Salmo Trutta, *die Lachsforelle.*

—— Fario, *die Forelle.*

—— Salar, *der Salm, der Lax.*

—— Hucho, *die Huche, die Hauchforelle.*

—— Salmerinus, *der Salmeling.*

—— Salvelinus, *der Salvelin.*

—— Umbla, *der Röhling.*

—— Thymallus, *die Äsche.*

—— Eperlanus, *der Meerstint.*

—— alpinus, *die Bergforelle.*

—— Albula, *der Weissfisch.*

—— Oxyrhynchus, *der Hauting.*

Cyprinus Carpio, *der Karppe.*

- Cyprinus Barbus, *der Barme.*
 ——— Brama, *die Bräse.*
 ——— Tinca, *die Schleye.*
 ——— Carassius, *die Karausche.*
 ——— Ballerus, *die Bleye. Blick.*
 ——— Orfus, *der Orf, der rothe Karpen.*
 ——— Alburnus, *der gemeine Weissfisch.*
 ——— Rutilus, *der Rothflosser.*
 ——— Erythrophthalmus, *das Rothauge.*
 ——— Dobula, *der Döbel.*
 ——— Phoxinus, *die Elrize.*
 ——— Nasus, *der Nasenfisch.*
 ——— Iesus, *der Bratfisch.*
 ——— leuciscus, *der Laucke, der Weissfisch.*
 ——— Aphya, *der Spirling.*
 ——— Gobio, *der Gründling.*
 Cottus Gobio, *der Koppe.*
 Gasterosteus, *der Stichling, der Stechbüttel.*
 Perca fluviatilis, *der Bärsch.*
 ——— cernua, *der Kaulprass.*
 ——— lucioperca, *der Zauder. Sandbarsch.*
 ——— Zingel, *der Züngelbarsch.*
 ——— labrax, *der Seewolf. Seehecht.*
 ——— Alburnus, *der Weissbarsch.*
 Esox lucius, *der Hecht.*
 Silurus Glanis, *der Wels.*
 Gobius niger, *die Meergrundel.*
 Cobitis Barbatula, *die Bartgrundel.*
 ——— fossilis, *der Wetterfisch, die Bissgurn.*
 ——— Tænia, *der Steinheißer.*

PISCES MARINI.

Muræna Helena, *die Muräne. Meeraal.*

Scomber Thynnus, *der Thunfisch. Thonfisch.*

——— Pelamis, *der Bonetfisch.*

——— Scomber, *die Makrelle.*

——— Trachurus, *die Bastard-Mackrelle.*

Mullus Surmuletus, *der Merrbarbe.*

——— Barbatus, *der Rothbart.*

——— imberbis, *der Kahlbart.*

Perca marina, *der Seebarsch.*

Gadus Morrhuus, *der Cabeljau, der Stockfisch.*

——— Merlucius, *der kleine Stockfisch.*

——— Aeglefinus, *der Scheelfisch.*

——— Mustela, *die Quappe, die Meerquappe.*

——— Merlangus, *der Wittling.*

——— barbatus, *der Phycis.*

——— Callarias, *der Dorsch.*

——— Molva, *der Leng.*

——— Carbonarius, *der Kohlmund.*

Clupea Harengus, *der Hering.*

——— Sprattus, *der Sprott.*

——— Encrasiculus, *die Sardelle.*

——— Alosa, *der Alsen.*

——— Triffa, *die Porsteflosse.*

Pleuronectes Rhombus, *der Rhombus.*

——— Hippoglossus, *die Heilbutte.*

——— Plateffa, *der Schulle. Platteis.*

——— Flesus, *der Flinder.*

——— Linquatula, *die Schaare.*

Pleuronectes Solea, *die Zunge.*

———— maximus, *die Steinbutte.*

———— Limanda, *der Schuppenblutfisch.*

———— Passer, *der Stachelflunder.*

Esox Belone, *die Meernadel.*

Lyra marina, *die Meerleyer.*

Cuculus marinus, *der Seeguguck.*

Lucerna marina, *der Meergeyer.*

Tinca marina, *die Meerschliche.*

Pavo marina, *der Meerpfau.*

Zeus Faber, *der St. Peterfisch;*

Trachinus Draco, *der Stacheldrache, das Peter-
männchen.*

Xiphias Gladius, *der Schwerdfisch.*

Mugil Cephalus, *der Grofskopf.*

Sciæna Umbra, *der Umbrasfisch, die Seekræhe.*

Atherina Hepsetus, *der Kornährnenfisch.*

Sparus Aurata, *die Goldbrasem.*

———— annularis, *der Schwarzingel.*

———— Sargus, *der Bandirte.*

———— Melanurus, *der Schwarzschnauz.*

———— Salpa, *der Goldstrich.*

———— Cantharus, *der Ringaug.*

———— Boops, *das Grofsauge.*

———— Mæna, *der Laxirfisch.*

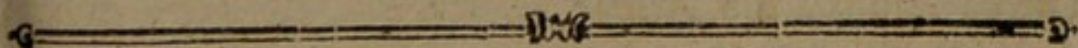
———— Erythrinus, *der Rothschnuppe.*

———— Pagrus, *der Sackflosse.*

Gobius Aphya, *die Nylgrundel.*

PISCES AMPHYBII.

- Acipenser Huſo, *der Hauſen.*
 ————— Sturio, *der Stör.*
 ————— Tuck, *der Tück.*
 ————— Ruthenus, *der Sterlet.*
 Lampetra marina, *die Lamprete.*
 ————— fluviatilis, *die Bricke.*
 Raja Torpedo, *der Krampfffiſch.*
 ————— Batis, *der Stachelroche.*
 ————— Paſtinaca, *der Pfeiſchwanz.*
 ————— Oxyrinchus, *das Spitzmaul.*
 ————— Miraletus, *der Spiegelroche.*
 ————— clavata, *der Nagelrochen.*
 Squalus Acanthias, *der Dornhaay.*
 ————— Zygæma, *der Hammerfiſch.*
 ————— Carcharias, *der Menſchenfreſſer.*
 ————— Pristiſ, *der Sägefiſch.*
 ————— Galeus, *die Meersau.*
 Lophus piſcatorius, *der Meerfroſch.*
 Tetradon Mola, *der Mühlſteiniſch.*
 Diodon Hyſtrix, *der Stachelfiſch.*
 Centriſcus Scolopax, *der Schneppenfiſch.*
 Singnatus Acus, *die Spitznadel.*
 ————— Hippocampus, *das Seepferdchen.*

A M P H I B I A.

- Testudo orbicularis, *die Fluſſſchildgrote.*

Testudo lutaria, die Sumpfschildkröte.

—— *marina, die Meerschildkröte.*

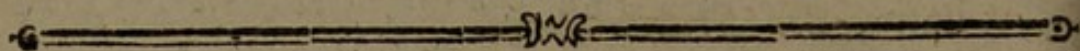
—— *Caretta, die Karettschildkröte.*

Rana esculenta, der Frosch.

Lacerta Iguana, der Leguan.

Coluber Vipera, die europäische Natter.

Boa Constrictor, die Königsschlange.

I N S E C T A.

Cancer fluviatilis, der Flußkreb.

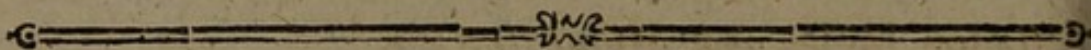
—— *Pagurus, der Taschenkreb.*

—— *Gammarus, der Hummer, der Meerkreb.*

—— *Grangon, die Garnälle.*

—— *Squilla, der Squillenkreb.*

Locusta, der Heuschrecke.

V E R M E S.

Cochlea, der Schnecke.

Mytilus edulis, die Miesmuschel.

Ostrea edulis, die Auster.

Pholas Dactylus, der Steinbohrer.

Cardium edule, das Kammdoublet.

Echinus esculentus, der Seebal, der Meerapfel.

Sepia officinalis, der *Blackfisch*, der *Dintenfisch*.

— *media*, die *Meerspinne*.

— *Sepiola*, die *kleine Meerspinne*.

— *Octopodia*, der *Achtfuß*.

— *Loligo*, die *Seekaze*.

D E
V I C T U A N I M A L I
G E N E R A T I M.

Esus ciborum e regno animali depromptorum *Victus* dicitur *animalis*.

INDOLES. Nutriunt animalia principio gelatinoso, glutinoso, oleoso vel mucoso. Hæc principia plus minus sale alcalino vel ammoniacali imprægnata inveniuntur. Libra una cibi animalis ut plurimum paullo plus quam unciam unam substantiæ nutrientis in se continet. *

Usus. Continent carnes animalium succos nostris humoribus simillimos; gelatina enim, quæ est in vituli fibris, nihil fere differt a lymphâ sanguinis humani, parum ab adipe adeps. Ideo victus animalis facilius digeritur, plus nutrit, & magis roborat corpus humanum quam victus vegetabilis. Nam sanguinis requisita consistentia plastica optime a cibo animali conservatur & animalia carnivora multo sunt animalibus herbivoris robustiora. Robur enim pendet a tenacitate glutinis fibrarum, atque majori copia rubrorum sanguinis globulorum. Prodest hinc diætâ animalis sanis vi-

* *Comment. Academ. Regiæ Parisinæ. Anno 1730 & 1732.*

ram laboriosam exercentibus, labore nimio vel morbo prægresso exhaustis, pituita vel acido laborantibus.

Abusus. Nocet vero victus animalis *plethoricis*, copiam cruoris sani nimium augendo; in *febris* & morbis *inflammatoriis* eandem ob rationem & stimulo salino alcalino pulsum accellerando. * In morbis *putridis* & *scorbuto* saburram alcalino-putridam augendo. Abundat enim in carnibus sal urinosus. Ideo victus animalis diu continuatus sine admixtis vel interpolatis cibis vegetabilibus acescentibus humores reddit putridos, rēnues, fœtidos; hinc anima, sudor & urina hominum carnivororum fœtent. Inde a victu animali pruritus, scabies, febris putrida, hœtica, ** scorbutus, e solutis putredine humoribus diarrhœ, dysentericæ, hæmorrhagiæ per omnes corporis canales. Caro autem *putrida* ingesta nauseam, vomitum, hypercatharsim, febrem putridam inducit.

Morbi a diætâ animali orti diætâ vegetabili curantur.

* *III. HALLERI Elem. Physiol. T. viii pars II. p. 44.* Ego mihi videor, dicit, in repetitis exemplis, videre homines, qui multo caseo, & sinapi & carnibus & alio putredinoso victu se sustentarunt, cum specie habitus athletici, vix posse letho eripi, si febris acuta accesserit, quales homines sobrii & victum sequentes vegetabilem facilius superant.

** *III. HALLER. l. c. T. vj. p. 211.*

Multiplex denique carnum est differentia quo ad saporem, duritiem & præparationem culinarem.

1. *Respectu habitus.* Subpinguia animalia plus nutrimenti dant & carnem teneriorem, quam nimis macra, quæ tenacia ut plurimum sunt. *Castratorum* animalium caro mollis, pinguis, delicata. *Non castratorum* dura nauseosa.
2. ——— *ætatis.* *Seniorum* animalium carnes sunt duræ, tenaces, siccæ, digestu difficiles. *Juniorum* autem molles, teneræ, humidæ. *Pulli* tamen ob nimiam mucositatem & dulcescentem saporem brevi nauseam pariunt.
3. ——— *æstri venerei.* Quadrupedum mares eo, quo in venerem pruriunt tempore & cum femellis coire solent, virulentum contrahunt odorem, adeo ut mensis tunc apponi nequeant.
4. ——— *pabuli.* Caro animalium *herbivorum* mitis, subdulcis, *carnivororum* subacris, urinosa, facile putrescens. Et *piscivororum* pisculenta, subrancida, limosa, insalubris.
4. ——— *climatis.* Idem animalium genus imo & species quibusdam in regionibus delicatior, in aliis vilior, habet carnem.
6. ——— *temporis anni.* Sic turdus æstate, cum insectis vescitur, insipidam, autumno uvis &

baccis pastus delicatam & teneram habet carnem. Hinc quodvis animal eo anni tempore optime in cibum adhibetur, quo convenientissimum ei pabulum quærere licuit.

Denique respectu *præparationis culinæ* multiplex habetur carniū quoad saporem & duritiem diversitas.

1. Caro *elixata*. Carnes teneriores cum aqua frigida igni admoventur donec ebulliat. Sic cruditas emendatur, & succus gelatinosus multum in aquam extrahitur.
2. — *cocta*. Ebullitio diu protracta carnes duriores emollit, at gelatinam in aquam evocat.
3. — *assata*. Absque ullo menstruo caro ope ferri igni admovetur. Ignis poros carnis aperit & gelatinam in carnibus contentam calefacit adeo, ut fibræ in proprio succo gelatinoso emolliantur. Sic carnes juniorum animalium & volucrum nimia humiditate privantur, sapidiores & teneriores fiunt.
4. — *frixa*. Quando carnes cum butyro in sartagine vel in craticula assantur. Cavendum ne butyrum vel oleum vel lardum additum nimio ignis calore empyreumatica evadant. Empyreumatica enim pinguedo insalubris est.
5. — *sale condita*. Carnes maria salis conditæ diutius, a putredine præservari & ob

humiditatem carnis sale extractam sapidiores redduntur. Recens caro muriata hinc tenera, facile digeranda & salubris, ni nimia copia assumatur. At antiqua caro muriata ob duritiem & incipientem putredinem insalubris est. Vide *Sal culinaria*.

6. Caro *aceto condita*. Hac conditura carnes etiam duriores mollescere, teneriores sapidiores & salubriores reddi solent.
7. — *infumata*. Fumo carnes redduntur sicciores, sapidiores & a putredine præservantur. Si vero nimis infumantur & diutius asservantur, tunc ob duritiem in ventriculo vix digeri queunt, hinc dispepsiam causant vel paucum & cacochymum sanguini supeditant chylum.
8. — *aëre exsiccata*. Valde dura, insipida, digestu difficillima est.
9. — *embemmata*. Si caro leviter elixata de novo in embemmate lente coquitur. Embemmatum, quæ ad carnes eduntur, innumera sunt species, nobis usitatissimæ sunt:
 - a. Embemma *butyraceum*, quod ex butyro liquefacto paratur.
 - b. — *acidum*, si priori embemmati acetum vel succus citri incoquitur.
 - γ. — *sanguineum*, si sanguis animalis cum priori embemmate coquitur.
 - δ. — *dulce*, si saccharum, mel vel sapa musti embemmati miscetur.

3. Embemma *herbaceum* si embemma ex petroselino, allio, cæpa, armoracea &c. paratur.

5. ————— *cremoraceum*, si ex lacte vel ovi vitellis.

7. ————— *aromaticum*, si embemmati piper, macis, cardamomum vel aliud aroma majori copia admiscetur.

Dantur nationes barbaræ, quæ suas carnes crudas & recentes comedunt & aliæ quæ carnibus sua sponte putrefactis vescuntur. Carnes *crudæ* non assuetis dyspepsiam; *subputridæ* nauseam, vomitum hypercatharces, febrem putridam causant. Carnes ex animalibus rabidis vel leprosis rabiem vel lepram causant.

M A M M A L I A.

ANIMALIA mammis instructa, quæ in victum adhibentur animale, dividi solent in *cicura*, *fera*, *lacustria*, *marina*.

M A M M A L I A

C I C U R A.

Hæc classis animalium maximam partem carne gaudent succulenta, gelatinosa, pingui, facile digerent-

da , hinc multum nutriente , saluberrima. Jura simul præbent sapida & gelatinosa , hinc animalia circura seu quadrupedia domestica frequentissimus cibus nostris in regionibus sunt.

B O S.

Bos Taurus L. der Ochse. Bos novellus. Rind , junger Ochse.

Mas *Taurus* , femella *Vacca* & taurus castratus proprie *Bos* vocatur. Taurus & Vacca ad sextum ætatis mensem *Vitulus* & ad secundum ætatis annum *Juvenus* dicitur.

VIRTUS. Caro *bovina* bovis *novelli* est tenera , gelatinosi succi plena , homini sano facile digerenda. Hinc plurimis hominibus victus quotidianus , saluberrimus , multum nutriens , valde roborans. Caro autem bovis *vetuli* & duris laboribus emaciati tenax , dura , digestu difficilis est , atque crassos & insalubres generat humores.

Usus. Caro *bovina* editur frequentissime elixata , vel in proprio vapore succata , rarius affata , aceto vel sale macerata , aut infumata.

Præter carnes etiam reliquæ bovis partes in cibum recipiuntur :

1. *LINGUA BOVINA* optimæ notæ cibus est.

2. *COR* , *RENES* & *HEPAR* durum valde exhibent cibum a forti solum stomacho digerendum.

3. *PULMONES* & *LIEN* ob spongiosam & tenacem fabricam difficulter digeruntur & minus nutriunt.

4. *VENTRICULI* in frusta dissecti sub nomine *Ruttelfleck*, membranacei cum sint, difficilior quam caro digeruntur & minus nutriunt.

5. *CEREBRUM* mollius quidem est, at facile in ventriculo corrumpitur.

De reliquis bovis partibus ut de medulla & sevo vide *Condimenta*.

T A U R U S.

BOS Taurus L. Stier. Est Bos non castratus.

VIRTUS. Caro *taurina* est dura, sicca, digestu difficilis. Ob odorem ingratum plures gentes ab hac carne abhorrent.

Usus. Hispani tauro in pugna cum canibus perempto vesci amant. Hoc mortis genus teneriorem & molliorem reddit carnem, at facilius putrescentem.*

V A C C A.

BOS Taurus L. Rüb. Femella Bovis Tauri.

VIRTUS. Caro *vaccina* est bovina siccior, minus sapida, gelatinosa & pinguis, atque digestu difficilior, quam bovina. Ideo ægrotis caro vaccæ nisi junioris non concedenda.

* *Cel. LABAT Reise nach Spanien und Welschland. I. Th. p. 377.*

Usus ut carnis bovinæ. *Ubera* elixata & addito butyro in sartagine frixa adpersis aromatibus gratum præbent cibum, at ob densam pinguedinem difficulter digerendam.

V I T U L U S.

Bos, sextum ætatis mensem nondum explens. Ralb.

VIRTUS. Caro *vitulina* est carne bovina ob mitissimam pinguedinem fibris intermixtam multo sapidior, tenerior & ideo digestu facilior, at ob gelatinæ muciditatem majorem debilius præbet nutrimentum. Vituli autem nondum *bimestris* caro, adhuc nimis mucosa & insipida est.

Usus. Assata vel elixata omnium carniū saluberrima & mollissima est caro vitulina, hinc sanis & ægrotis convalescentibus ob facilitatem digestionis convenientissima. In deliciis etiam sunt *caput* elixatum, *cerebrum* assatum & aromatibus conspersum. Nec non *cor*, *renes* & *lingua*. At *pedes vitulini* cibum valde glutinosum & *mesenterium* valde pinguem sistunt.

U R U S.

Bos Taurus Urus L. der Auerochs.

VIRTUS. Caro *Uri* juvenis non nimis dura esse dicitur.

Usus. A tartaris & Tartariæ vicinis populis, præsertim *condita* in usum alimentarem adhibetur.

B U B A L U S.

Bos Bubalis L. der Büffelochse.

VIRTUS. Caro bubali juvenis valde sapida, senioris vero dura, glutinosa, crassum suppeditans chylum.

Usus. Populi Asiatici carne bubalina loco bovinae quotidie vescuntur.

O V I S.

Ovis Aries L. das Schaaf. Est aries femella.

Mas *Aries*, hic sexto ætatis mense castratus *Vervex* dicitur. Femella vocatur *Ovis* & ejus catulus *Agnus*.

VIRTUS. Caro *ovilla* insipida, viscosa, ægre digerenda est.

A R I E S.

Ovis Aries L. der Wider. Est aries mas.

VIRTUS. Caro tenax, odoris hircini, digestu difficilis, cacochema.

V E R V E X.

Ovis Aries L. der Hammel, Schöps. Est aries sexto ætatis mense castratus.

VIRTUS. Caro *vervecina* solidior quam bovina, succulenta tamen, digestu non adeo difficilis, gelatinosa, & pinguis, transpirationem augens. Si cerevisia superbibatur cardialgia & tormina qui-

busdam hominibus oriuntur, quæ symptomata ab hausta desuper aqua non observantur.*

A G N U S.

Ovis Aries L. das Lamm. Est catulus ovis.

VIRTUS. Caro *agnina* facillime digeritur, gelatinoso-mucosa & tenera est, hinc reconvalescentibus bonus cibus.

Usus. Cum acetosa, cerefolio vel dracunculo cocta valde sapit, *assata* tamen magis.

C A P R A.

CAPRA Hircus L. die Ziege, die Geiß. Est hirci femella.

Mas *Hircus*, femella *Capra* dicitur. Hircus sexto a nativitate mense castratus vocatur *Caprus* vel *Caper*. Catulus autem capræ *Hædus* nominatur.

VIRTUS. Caro *caprina* dura, digesta difficilis.

H I R C U S.

CAPRA Hircus L. der Bock. Est mas capræ.

VIRTUS. Caro *hircina* ob teterrimum odorem vix deglutienda.

Usus. In nonnullis Sueciæ provinciis tamen comeditur.

C A P R U S seu C A P E R.

CAPRA Hircus L. der verschnittene Bock. Est Hircus castratus.

* *Cel. ZÜKERT l. c. p. 91.*

VIRTUS. Castratione odor hircinus multum non autem perfecte amittitur. Caro *caprea* dura a solo ventriculo robusto superari potest.

H Æ D U S.

CAPRA Hircus L. das Ziegenböcklein. Est catulus capræ.

VIRTUS. Caro *hædina*, mollis, digestu facilis, bonum largitur alimentum.

S U S.

SUS Scrofa L. das Schwein.

Mas *Verres* der Eber, femella *Scrofa* der Möhr, dicitur. Verres sexto ætatis mense castratus *Majalis* der Bär solet vocari. Scropha bis de anno *porcellos* Ferklein deponit. *Porcelli* qui ubera adhuc ducunt, *lactentes* Spanferklein nominantur.

VIRTUS. Caro *suilla* seu *porcina*, quæ mediæ ætatis est optima, & sapida, at ob pinguedinem digestu aliquantum difficilior, chylum viscidiorum largitur, transpirationem minuit, hinc caro hæc solis hominibus exercitatum vitam ducentibus conveniens cibus est.

Abusus carnis valde pinguis dyspepsiam, obesitatem, scabiem, acrimoniam rancidam & lepram, si scropha lentigine laborat, causat.

Usus. Ab omnibus fere gentibus, præter Judæos & Muhametanos, quibus religio usum hujus carnis

vetat , in cibum recipitur. Editur cocta - affata, -
frixā, salita, infumata, perfumata.

Salita caro porcina *Vöckelfleisch* tenerior & sapida
est, si vero maceratio in muria nimis protraha-
tur, tunc dura, rancida, putrescens & insalubris
redditur.

Infumata caro salubrior est quam perfumata. Atte-
nuat fumus tenacitatem, minuit pinguedinem,
excitat ventriculum ad digestionem. Hinc dantur,
qui infumatam porci carnem facilius digerunt
quam coctam, affatam, & frixam. Delicatissimam
suis infumati partem constituunt.

Pernæ seu *Petasones* *Schinken*, qui si teneri nec
nimis saliti sunt, facile in ventriculo digeruntur.
Pernæ autem vetustæ nimis duræ aut tenaces ci-
bum sistunt difficulter digerendum, insalubrem.

Præparata porcina sunt :

1. *APEXABONES* Blutwürste, cacochymi
sunt ob sanguinem facile in ventriculo pu-
trescentem & lardum rancescens.
2. *TOMACULÆ* seu *TOMACINÆ* Leber-
würste. Gratiores at digestu difficiliores sunt,
nisi hepar molle & aromate bene conditum.
3. *LUCANICÆ* Bratwürste. Delicatissimæ ex
his sunt *Insiciæ* seu *Saucissons*, & salubres,
si pinguedine & nimio aromate non turgeant.
4. *FARCIMINA INFUMATA*. Servelade
vel Knackwürste. Ob saporis gratiam multis
in deliciis habentur, at si nimis fumo indu-

rata, aut nimis piperata, nocent, quibus ventriculus debilis, hæmoptoicis, scabiosis, reconvalescentibus, hypochondriacis.

P O R C E L L U S.

Sus Scropha L. quæ ubera adhuc ducit. Spanferkel.

VIRTUS. Caro humida, suavis, concoctu facilis, si pinguedine non peccat.

Usus. Assata gratissimum præbet ferculum. Leniter *infumata* caro ob teneritatem salubrior quam suilla perfumata.

C A M E L U S.

CAMELUS Dromedarius L. das Kameel, der Dromedar.

VIRTUS. Caro cameli juvenis sapida, digestu facilis.

Usus. Affricanis & Asiaticis gentibus in frequentem cibum cedit.

C A N I S.

CANIS familiaris L. der Hund.

VIRTUS. Caro canina digestu facilis, subdulcis, parum nutriens.

Usus. In insulis Canariensibus, Indiæ, Chinæ, Canadæ incolæ hodiedum carne canina vescuntur.

E Q U U S.

EQUUS Caballus L. das Pferd.

VIRTUS. Caro spongiosa, dulcis adeo saporis, ut nisi nitro vehementer salita comedi nequeat.

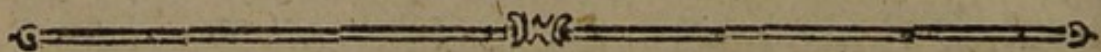
Usus. Tartari carne equina semicruda vescuntur. Caro equina tamdiu coquenda est donec non amplius spumet. Hæc elixata vel affata non adeo contemnendi saporis esse dicitur. Sæpe jam in obsidionibus exoptatus fuit famelicis cibus.

A S I N U S.

Equus Asinus L. der Esel.

VIRTUS. Caro pulli tenera & sapida. Caro *Onagri* Waldesel cervinæ proxima a veteribus fuit habitata. Caro asini senioris gustu insuavis, digestu difficilis, cacochema.

Usus. Ab Italis, quibus pullus in deliciis est, comeditur.

M A M M A L I A F E R A.

Fera mammalia, quum magis quam domestica motu exerceantur, atque acriori vescantur pabulo, sicciorem, teneriorem, sapidiorem & digestu faciliorem præbent carnem, quam animalia cicura. At ob minorem gelatinæ & pinguedinis copiam, caro ferina ad juscula paranda adhiberi nequit. Ob salis urinosi copiam transpirationem cutaneam ad sudorem usque promovet * & morbis ab acido ortis medetur.

* *London Magazin.* 1759. p. 244.

At copiosior & longior carnis ferinæ esus multo citius quam caro animalis cicuri nauseam, rursus putridos, sitim & dispositionem ad morbos putridos gignit.

A P E R.

Sus Scrofa Aper sylvestris L. die Wildschwein, Schwarz Wildpret.

VIRTUS. Caro *aprina* firmior, sapidior, tenerior & digestu facilior est quam suilla. Autumno optime sapit. *Caput* pars nobilissima apri censetur.

Porcellus sylvestris der Frischling, qui aper duorum mensium est, delicatissimum sistit cibum.

USUS. Editur elixa, assata, sale condita. Caro *aprina* diu a corruptione servari potest.

C E R V U S.

CERVUS Elaphas L. der Hirsch.

VIRTUS. Caro *hinnuli* seu cervi adhuc juvenis satis tenera, sapida & nutritiva est. At caro cervi adulti & cervæ digestu est difficilior.

USUS. Editur ut *aprina* caro. *Cornua* mollia *hinnuli* elixata in taleolos scissa & frixa delicatum, gelatinosum sistunt cibum.

C A P R E O L U S.

CERVUS Capreolus L. das Reh.

VIRTUS. Caro *capreoli* biennio non majoris tenera, digestu facilis, multum nutriens, carne cervina delicatior. Exquisitissima caro hæret ad lumbos,

quæ Ziemer, hanc sequitur illa femorum, quæ Niehschlegel dicitur.

Usus. Editur affata.

L E P U S.

LEPUS timidus L. der Hase.

VIRTUS Caro *lepusculi* seu leporis a tertio ad octavum mensem sapida & digestu facilis est. Caro leporis senioris tenax, minus sapida, digestu difficilis. Copiose assumpta caro leporina ventriculum gravat & insomnia parit. Cavendum etiam, ne globuli sclopeti interdum carni adhærentes insimul devorentur, hi enim colicam saturninam inducunt.

Usus. Editur affata.

C U N I C U L U S.

LEPUS Cuniculus L. das Kaninchen.

VIRTUS. Caro albicans, leporina mollior, humidior, digestu facilior, at minus sapida minusque nutriens. Cuniculus junior adultiori, ferus domestico præfertur.

Usus. In deliciis habetur a Suecis, Belgis, Hispanis & Anglis. Editur caro affata.

C A V I A P O R C E L L U S.

CAVIA Porcellus L. das Meerschweinchen.

VIRTUS. Caro, quæ cuniculo congruens, in Gallia editur.

R U P I C A P R A.

CAPRA Rupicapra L. die Gämse.

VIRTUS. Caro rupicaprea dura, tenax, digestu difficillima.

R U P I C A P R A S I B I R I C A.

OVIS Ammon L. das wilde Schaaf.

VIRTUS. Kamtschadali carnem & pinguedinem, quæ delicatissima dicitur esse, in deliciis habent.

I B E X.

CAPRA Ibx L. der Steinbock.

VIRTUS. Rustici alpium Helveticarum dura hac carne, quam cervinæ similem esse dicunt, vescuntur.

A L C E S.

CERVUS Alces L. das Elendthier.

VIRTUS. Caro alcis junioris affata delicati saporis & facilis digestionis est. Caro autem adulti animalis dura & digestu difficilis.

Usus. Incolæ regionum borealium alcibus vescuntur.

D A M A.

CERVUS Dama L. der Damhirsch.

VIRTUS. Convenit cum carne Capreoli.

T A R A N D U S.

CERVUS Tarandus L. das Rennthier. Rangifer.

VIRTUS. Caro velocissimi animalis sapidissima, digestu facillima.

V U L P E S.

CANIS Vulpes L. der Fuchs.

VIRTUS. Autumno uvarum esu pinguescens vulpes in cibum recipitur, extra autumnum dura & viro-
si odoris est caro vulpina.

Usus. Caro elixa vel affata a Sarmatis & rusticis Gal-
lis editur.

E R I N A C E U S.

ERINACEUS europæus L. der Igel, der Schwein-
igel.

VIRTUS. Caro erinacea pinguis quidem, at durissima,
digestu difficillima. Versus autumnum pomis &
uvis pinguefactus erinaceus aliquantum tenerior
est.

Usus. Caro diu aceto vel vino fervido macerata &
aromate bene condita ab Hispanis & Indianis in
usum alimentarem adhibetur.

H Y S T R I X.

HYSTRIX cristata L. die Stachelschwein.

VIRTUS. Caro hystricis dura, digestu difficilis, sub-
dulcis.

Usus. Præparanda ut caro Erinacei. Romæ in foro ven-
ditur.

M A R M O T A.

MUS Marmota L. das Marmelthier, *Mus monta-
nus*.

VIRTUS. Caro suillæ similis est, præsertim hyeme, ubi Marmota pinguescit.

Usus. Ab incolis Alpinis elixa, assata, muriata & infumata editur.

U R S U S.

URSUS Arctos L. der Bär.

VIRTUS. Caro juvenculi, hyeme capti, sale condita & ob nimiam spongiositatem fumo siccata edulis est. Pingues pernæ maxime laudantur. Adulti vero ursi caro fœtens & digestu difficillima est.

Usus. Caro ursina Alpinis, Norvegis, Russis & Kamtschadalibus in deliciis habetur.

T A X U S.

URSUS Meles L. der Dachs.

VIRTUS. Taxus autumnu uvis & pomis pinguescit, hinc ejus caro autumnu delicata, suillæ similis.

Usus. Comeditur in Italia, Helvetia, Germania.

S C I U R U S.

SCIURUS vulgaris L. das Eichhörnchen.

VIRTUS. Caro albida, subdulcis, saporis ut caro gallinæ, salubris, digestu facilis. Sciurus niger præfertur rutilo.

Usus. A rusticis Norvegis editur in jusculis.

C I T E L L U S.

MARMOTA Citellus L. das Erdzeiselen.

VIRTUS. Caro albida priori similis.

GLIS ESCULENTUS.

GLIS esculentus L. die Melli-maus.

VIRTUS præcedentis.

C A T U S.

FELIS Catus domesticus L. die Hausfaze.

Usus. Caro leporinæ similis esse dicitur, & a quibusdam hominibus in Hispania, Gallia, Hollandia comeditur.

R A T T U S.

MUS Rattus L. die Raze.

Usus. Nigritæ Jamaicenses capite, cauda & pedibus rejectis carnem teneram & pinguem in deliciis habent. * Etiam in Sibiria & Martinica in cibum recipitur.

M U S.

MUS Musculus L. die Maus.

Usus. Tungusi & Incolæ Insulæ Martinicæ absque fastidio muribus vescuntur. **

MAMMALIA LACUSTRIA.

Mammalia in lacubus viventia ob carnem duram, pinguedinem subrancidam, saporem & odorem pi-

* Hamburg. Magaz. X. B. p. 557. & BUFFON vierf. Thiere IV. B. p. 236.

** Ill. BUFFON l. c. p. 236.

scinum digestu sunt valde difficilia, hinc dyspepsiam & cacochymiam facile generant.

L U T R A.

MUSTELA Lutra L. die Fischotter.

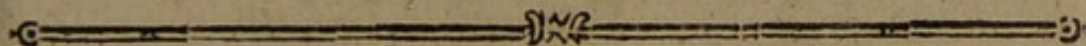
VIRTUS. Caro dura, saporis & odoris rancidi, digestu difficilis. Nihilominus diebus jejunii magnatum mensis apponitur.

CASTOR FIBER.

CASTOR Fiber L. der Bieher.

VIRTUS. Caro dura, digestu difficilis, odoris piscini, subrancidi, ob pinguedinem copiose carni intermixtam fastidium brevi generans, validum sistens nutrimentum. Exquisitissima animalis pars cauda est.

Usus. Apud Norvegos in deliciis habetur.

M A M M A L I A M A R I N A

Mammalia in pelago viventia carne sunt prædita admodum dura multaque pinguedine subrancida, hinc valde dyspepta & cacochyma, paucis exceptis, deprehenduntur. Exhibent nutrimentum populis maritimis.

P H O C A V I T U L I N A.

PHOCA vitulina L. das Seefalb, der Seehund. *Vitulus marinus.*

VIRTUS. Caro junioris phocæ saporem carnis agninæ habet, ob copiosam admixtam pinguedinem subrancidam digestu difficilis & insalubris est cibus. A pinguedine liberata caro ut Salmo siccatus sapit.

Usus. Editur in Norvegia, Suecia, Islandia.

LUTRA MARINA.

MUSTELA Lutris L. die Meerotter, die Seeotter.

VIRTUS. Caro præsertim femellæ junioris tenerior & sapidior est quam phocæ vitulinæ, esus ejus scorbutum curare dicitur. *

Usus. Editur assata, & elixa sapidum jus præbet.

R O S M A R U S.

TRICHECUS Rosmarus L. das Wallroß.

VIRTUS. Caro sapida, carni suillæ similis.

P H O C A U R S I N A.

P H O C A ursina L. der Seebär.

VIRTUS. Caro femellæ sapida ut caro agnina est, juniorum caro assata saporem porcelli, adultorum vero veratri saporem habet, nauseam & vomitum creat.

P H O C A L E O N I N A.

P H O C A leonina L. der Seelöwe.

VIRTUS. Caro dura, exquisitissima pars lingua est, quæ linguæ bovinæ saporem habet.

* *Cel. STELLERS Meerthiere* p. 204 - 206.

M A N A T U S.

TRICHECUS Manatus L. die Seefuh, der Meer-
ochs. *Vacca marina*.

VIRTUS. Carnem coctione admodum turgentem, fir-
mam, bovinæ similem habet. Muria conditus
manatus ut caro bovina salita sapit. Diu etiam
calidissimo anni tempore, etsi larvis verminosis
scateat, absque fœtore conservari se finit.

Usus. Editur salita & aere siccata, in Guiana & In-
dia.

B A L Æ N A.

BALÆNA Mysticetus L. der gemeine Wallfisch.

VIRTUS. Caro rubra, dura, sicca, sapor carni bu-
bulæ congruens.

Usus. Populi septentrionales carnem elixatam edunt,
pinguem carnem in longa loromenta scindunt,
quæ in aere exsiccant & pro cibo asservant. Cau-
da & lingua pars animalis junioris exquisitissima
est. Editur a Grænlendis, Islandis & Kamscha-
dalis.

P H Y S A L U S.

BALÆNA Physalus L. der Fynnfish.

VIRTUS. Caro hujus balenæ est priori sapidior, & stu-
rionis similis. Lardum autem deterius.

Usus. Editur a Grænlendis.

C O T O D O N.

PHYSETER Cotodon L. der Wittfish.

VIRTUS. Caro & pinguedo sapida.

Usus. Cauda sale & aceto condita saporem carnis
suillæ similem habent.

MACROCEPHALUS.

PHYSETER Macrocephalus L. der Vottfisch, der
Kaschelott.

VIRTUS. Caro pulchre rubens, at tendinosa & dura,
diu a putredine immunis manens. Hic piscis no-
bis *sperma ceti* elargitur.

DELPHINUS.

DELPHINUS Phocaena L. das Meerschwein, der
Braunfisch.

VIRTUS. Caro nigricans, dura, digestu difficilis, non
autem insipida, carni vaccinae similis.

Usus. Caro sale condita, aceto vel vino macerata &
cum herbis aromaticis elixa vel in tomaculis edi-
tur a Græenlandis & Norvegis.

DELPHIS.

DELPHINUS Delphis L. der Delphin, der
Zümmler.

VIRTUS. Caro sapida, editur ab incolis Insulæ Ta-
bago.

MONOCEROS.

MONADON Monoceros L. das Einhorn, der
Narwal.

VIRTUS. Caro sapida magni æstimatur a Grœnlandis.

A V E S.

Classis volucrum, quæ in usum alimentarem adhibentur, dividi solet in aves *granivoras*, in *insectivoras* & in *piscivoras*.

AVES GRANIVORÆ.

Caro avium, quæ granis vescuntur, est carne quadrupedum domesticorum delicatior, & digestu faciliior, non autem validum sed leve præbet nutrimentum, hinc imbecillibus & ægrotis præsertim caro pullorum convenit, laboriosis autem & robustis hominibus non sufficit.

In deliciis sunt, quæ carne alba, ut genus gallinaeum, gaudent, hæ optimum & saluberrimum præbent alimentum, non ita, quibus avibus fusca est caro, his enim firmiores sunt fibræ, digestu difficiliiores.

GALLUS DOMESTICUS.

PHASIANUS *Gallus domesticus* L. der Hahn.

Mas *Gallus*, femina *Gallina* & ambo primis a partu septimanis *Pulli* dicuntur. Gallus tercio mense castratus *Capo*; Gallina autem castrata, *Pullarda* vocatur.

VIRTUS. Caro galli *junioris* bene saginati digestu facilis, sapida, bonum largitur chylum. Galli *adultioris* vero caro, qui crebrius jam venerem exercuit, est sicca, tenax, digestu difficilior. *Cristæ gallinacæ* ut & *testes* juniorum gallorum magni æstimantur a quibusdam.

Caponis vero caro, maxime *Stirensis*, multo pinguior, tenerior, delicatior & digestu faciliior est quam galli non castrati vel gallinæ.

Usus. Capones & Galli juniores eduntur affati; Galli adultiores elixatione multum emolliuntur, & ad paranda juscula nutrientia adhiberi solent, quorum gelatina sextam constituit partem.

GALLINA DOMESTICA.

GALLINA domestica L. die Henne. Femina Galli *gallinacæ*.

VIRTUS. Caro gallinæ *junioris* delicata, digestu facilis; carne galli præstantior. Hinc propter carnis teneritudinem ab omni ævo in saluberrimum cibum recepta est. Gallinæ vero *annosæ* caro, quæ aliquoties jam ova deposuit, est tenax, digestu difficilis, pro sapidis vero jusculis parandis valde apta. Hæc debilitatis & a morbo restitutis inserviunt.

Caro gallinæ, ovariorum excisione castratæ seu *Pullardæ* est carne caponis adhuc delicatior. Chimæra est, quod frequens ejus esus podagram gignat.

Usus præcedentis.

PULLUS GALLINACEUS.

GALLI & GALLINÆ aliquot septimanarum. Die junge Hühner.

VIRTUS. Nihil eorum carne delicatius & tenerius, hinc debilitatis a morbo vel alia causa exhaustis convenientissimus cibus.

Usus. Sanis ob mollitiem assati, ægris in embemma-
te cum succo citri acidulato præbentur.

GALLUS INDICUS.

MELEAGRIS Gallopavo L. der Indian, der Cas-
lecutische Hahn.

VIRTUS. Caro Gallopavonis bene saginati sapida, te-
nera, facile digerenda. In pectore alba & tene-
ra, in lumbis & posteriore parte bruna & durior
est. Gallus indicus præsertim castratus præstantio-
rem habet carnem quam gallina indica.

Usus. Editur assatus. *Annosus* in juscule melius da-
tur vel gelatus. Fabula est caput esse venenatum.

PAVO seu PAVUS.

PAVO cristatus L. der Pfau.

VIRTUS. Caro pavonis *junioris* tenera est & Romanis
olim in deliciis fuit. *Senioris* autem caro dura,
sicca & digestu difficilis.

PHASIANUS.

PHASIANUS Colchicus L. der Fasan.

VIRTUS. Caro exquisitissimi saporis, præsertim in Bohe-
mia, tenera, facilis, digestu, optimum præbens
alimentum. Diu in frigore incorrupta permanens.

N U M I D A.

NUMIDA Meleagris L. das Perlhuhn.

VIRTUS. Caro ad carnem Galli indici accedit, sapi-
dior redditur, si aliquot dies aeri exponatur. Ra-
rius hæc avis in nostris cortibus, ob horrendos,
quos edit clamores, educatur.

U R O G A L L U S.

TETRAO Urogallus L. der Auerhahn.

VIRTUS. Caro duriuscula, sicca, validum præbens nu-
trimentum, odoris abietini, cum avis gemmis
abietis velcatur.

T E T R I X.

TETRAO Tetrix L. das Birkhuhn.

VIRTUS. Caro *junioris* Tetricis tenera, sapida, alba,
concoctu facilis. Sed *veteris* caro durior, dige-
stu difficilis, hinc diu aeri exponenda.

L A G O P U S.

TETRAO Lagopus L. das Schneehuhn.

VIRTUS. Caro tenera, præstans, perdicibus congruens.

P E R D I X.

TETRAO Perdix L. das Rebhuhn.

VIRTUS. Caro post phasianum delicatissimi saporis, æstate & autumnò optima, digestu facilis & egregii alimenti. *Annosæ* perdicis caro ad jura nutrientia recipitur.

PERDIX RUFFA.

TETRAO ruffus L. das røthlichte Rebhuhn.

VIRTUS. Caro ejus perdice vulgari delicatior.

FRANCOLINUS.

TETRAO Francolinus L. der Francolin, das französische Rebhuhn.

VIRTUS. Caro hujus avis in Gallia valde æstimatur.

ATTAGEN.

TETRAO Bonasia L. das Haselhuhn. *Gallina corylorum*.

VIRTUS. Carnem teneram & albam, sapidissimam, digestu facilem habet, quæ optimum præbet alimentum.

TARDA.

OTIS Tarda L. der Trappe.

VIRTUS. *Junioris* caro tenerior, delicata, *veteris* autem dura, elixatione in vasis clausis vix emollienda & tunc adhuc durum præbens alimentum.

ANSER DOMESTICUS.

ANAS Anser domesticus L. die zahme Gans.

VIRTUS. *Junioris* anseris caro sapida, digestu facilis. *Adulti* & bene saginati caro a multis gentibus in deliciis habetur, at anserinam carnem digestu esse difficilem experientia docuit. Hinc a copioso & frequenti ejus usu cachexia, obstructio viscerum, febris intermittens dicitur observata.

Usus. *Elixata* vel *assata* editur. *Infumata* vilioris adhuc notæ est, hæc elixata difficiliter a ventriculo digeritur quam caro cruda cum pipere comesta. *Hepar* anseris saginati esu suavissimum est, at ob nimiam pinguedinem sæpe ventriculo inimicum.

ANSER FERUS.

ANAS Anser ferus L. die wilde Gans, die Schneegans.

VIRTUS. Caro tenacior, ficior, digestu difficilior quam Anseris domestici. Hyeme caro aceto bene macerata in artocreata recipitur.

COLUMBA.

COLUMBA Oenas L. die Haustaube.

VIRTUS. Caro *juniorum* columbarum, quæ nondum volare possunt, sapida, tenera, digestu facilis, at caro *adultarum*, nisi elixatione & maceratione in aceto tenerior reddatur, tenax, digestu difficilis & insalubris est. Quæ agros pervagantur columbæ Feldtauben iis, quæ in hypocaustis aluntur, gratiores sunt.

PALUMBUS.

COLUMBA Palumbus L. die Wildtaube.

VIRTUS. Caro pullorum ob teneritudinem carnis bonum & sapidum præbent cibum. At *senioris* Palumbi caro dura & coriacea est.

T O R T U R.

COLUMBA Tortur L. die Turteltaube.

VIRTUS. Caro junioris & pinguis Turturis sapidior & tenerior carne columbæ domesticæ est.

P S I T T A C U S.

PSITTACUS nobilis & severus L. der Papagen.

VIRTUS. Caro pullorum carni columbinæ similis.

ALAUDA ARVENSIS.

ALAUDA arvensis L. die Feldlerche.

VIRTUS. Autumno mirum in modum Alauda pinguescit, tunc ejus caro tenera, sapida, digestu facilis, saluberrima. Saporis excellentia Alaudarum Lipsiensium & Hallensium a pastu *Allii urfini* Hundsfnolauch est. Officula una cum carne deglutita sæpe cardialgiam inducunt.

ALAUDA PRATENSIS.

ALAUDA pratensis L. die Wiesenlerche.

VIRTUS. Caro sapidissima præcedentis.

ALAUDA ARBOREA.

ALAUDA arborea L. die Baumlerche. Waldlerche. Schmervogel.

VIRTUS præcedentis.

ALAUDA CAMPESTRIS.

ALAUDA campestris L. Rothlerche. Brachlerche.
VIRTUS prioris.

ALAUDA ALPESTRIS.

ALAUDA alpestris L. die Berglerche. Winterlerche. Schneelerche.
VIRTUS prioris.

SPINOLETTA.

ALAUDA Spinoletta L. die Florentinerlerche, der Grünling.
VIRTUS prioris.

ALAUDA CRISTATA.

ALAUDA cristata L. die Schopflerche, die Hausbenlerche.
VIRTUS prioris.

ALAUDA CALANDRA.

ALAUDA calandra L. der weisse Hortulan.
VIRTUS prioris.

CARDUELIS.

FRINGILLA Carduelis L. der Stiegliz. Distelfink. Rothvogel.
VIRTUS præcedentis.

FRINGILLA DOMESTICA seu PASSER.

FRINGILLA domestica L. der Sperling, der Spaz.

VIRTUS.

VIRTUS. Caro dura, insalubris, hinc inde tamen comeditur. Ab ejus esu libidinem excitari, quia avis facillissima sit, fabulam sapit.

FRINGILLA MONTANA.

FRINGILLA montana L. der Berg seu Felsesperling. Bergspaz.

VIRTUS præcedentis.

MONTIFRINGILLA.

FRINGILLA montifringilla L. der Bergfink.

VIRTUS. Caro tenera, at saporis amaricantis. *

FRINGILLA CANNABINA.

FRINGILLA cannabina L. der Hänfling.

VIRTUS præcedentis.

FRINGILLA SPINUS.

FRINGILLA Spinus L. der Zeisig, das Zeisgent.

VIRTUS præcedentis.

FRINGILLA CITRINELLA.

FRINGILLA Citrinella L. das Citrinlein.

VIRTUS præcedentis.

FRINGILLA COELEBS.

FRINGILLA coelebs L. der Fink.

VIRTUS. Caro sapida, digestu facilis, salubris.

* *Cel. SCOPOLI ann. I. hist. nat. 149.*

FRINGILLA CANARIA.

FRINGILLA canaria L. der Canarienvogel.
VIRTUS præcedentis.

FICEDULA.

MOTACILLA Ficedula L. der Feigenesser, der
braune Gliengschnäpper.
VIRTUS. Caro sapida, non insalubris.

MOTACILLA OENANTHE.

MOTACILLA Oenanthe L. das Weiskehlchen,
der Weisschwanz.
VIRTUS præcedentis.

MOTACILLA ALBA.

MOTACILLA alba L. die Bachstelze.
VIRTUS. Caro digestu facilis, salubris.

MOTACILLA FLAVA.

MOTACILLA flava L. die gelbe Bachstelze.
VIRTUS præcedentis.

RUBECULA.

MOTACILLA Rubecula L. das Rothkehlchen, das
Rothkropfchen.
VIRTUS. Caro digestu facilis, salubris.

ERITHACUS.

MOTACILLA Erithacus L. der Rothschwanz,
das Rothschwänzchen.

VIRTUS. Caro præcedentis.

P H O E N I C U R U S.

MOTACILLA Phœnicurus L. das Schwarzkehlchen, der Rôthling.

VIRTUS. Caro præcedentis.

MOTACILLA TROGLODYTES.

MOTACILLA troglodytes L. Zaunschlupfer, der Zaunkönig.

VIRTUS præcedentis.

L U S C I N I A.

MOTACILLA Luscinia L. die Nachtigall.

VIRTUS. Caro sapore non adeo exquisito est prædita.

C U R R U C A.

MOTACILLA Curruca L. die Grasmücke, der Spottvogel.

VIRTUS. Caro non adeo insipida, facilis digestu.

R E G U L U S.

MOTACILLA Regulus L. der Haubenkönig, das Goldhähnchen.

VIRTUS præcedentis.

T U R D U S V I S C I V O R U S.

TURDUS viscivorus L. die Schnarre, der Zarißer.

VIRTUS. Caro tenera, digestu facilis, salubris. Avis inter Turdos maxima & valde carnosa.

TURDUS PILARIS.

TURDUS pilaris L. der Krammetsvogel, der Kran-
nabetsvogel. *Juniperinus*.

VIRTUS. Caro omnium Turdorum sapidissima & tener-
rima, digestu facilis, salubris. Sapidior est, si
baccis juniperi diu pastus fuit. Ventriculus ante
esum bene a contentis expurgandus, cum quan-
doque semen hyosciami, quo hæ aves impune
vescuntur, contineat. Veteres magnas olim gre-
ges harum avium in aviariis saginabant.

M E R U L A.

TURDUS Merula L. die Amsel, die Schwarz-
drossel.

VIRTUS. Caro tempore vindemiarum sapidissima, tur-
di pilaris fere similis, tenera, digestu facilis. Si
vero juniperi baccis vescatur avis, tunc caro
amaricans redditur.

TURDUS ILIACUS.

TURDUS iliacus L. der Buntdrossel, die Wein-
drossel.

VIRTUS. Caro digestu facilis, salubris.

TURDUS MUSICUS.

TURDUS musicus L. die Singdrossel, die Zippe.

VIRTUS. Caro sapida, digestu facilis, salubris.

TURDUS POLYGLOTTOS.

TURDUS polyglottos L. die Spottdroffel , der Spottvogel.

VIRTUS. Caro sapidissima.

GARRULUS.

AMPELIS Garrulus L. der Seidenschwanz , der Sterbvogel.

VIRTUS. Caro sapida & pinguis. *

GALBULA.

ORIOLOS Galbula L. der Kirschvogel , die Goldamsel.

VIRTUS. Avis valde pinguescit & carne tenera sapidissima gaudet.

COTURNIX.

TETRAO Coturnix L. die Wachtel.

VIRTUS. Caro coturnicis bene pasti tenera, sapidissima, digestu facilis, salubris. Nimia vero pinguedo, qua hæc avis quandoque abundat, dyspepta est. Timor inanis est, ab esu coturnicis epilepsia hominem posse corripi, quia hæ aves hoc morbo quandoque laborent; plura enim animalia epileptica sine noxa fuere comesta. Ventrículus avis abjiciatur, sæpe enim semina hellebori & lolii temulenti in eo deprehenduntur.

* Fränk. Samml. II. p. 439. FISCHERS Naturg. von Livland. p. 95.

H O R T U L A N U S.

EMBERIZA hortulana L. die Ortolan, die Gartenammer.

VIRTUS. Caro pinguis, delicatissima, in Italia & Gallia præprimis adamata. Hæ aves ex his regionibus deplumatae & farina conspersæ in cistis in exteris regionis transportantur. Elixatae parum aves ac dein aceto & aromate conditæ integro anno conservari se sinunt.

Usus. Editur cum petroselino & crusta semelæ rasæ, in craticula frixa.

C I T R I N E L L A.

EMBERIZA Citrinella L. die Goldammer, der Aemerling.

VIRTUS. Caro pinguis, sapidissima. *

EMBERIZA NIVALIS.

EMBERIZA nivalis L. die Schneeammer, der Schneebogel.

VIRTUS. Caro avis milio & cannabe bene pastæ sapidissima, salubris.

C U R V I R O S T R A.

LOXIA curvirostra L. der Krummschnabel, der Kreuzschnabel.

VIRTUS. Caro salubris, autumnis pinguis, digestu facilis.

* *Cel. DÖBELS Jäg. Prakt. I. B. p. 63.*

P Y R R H U L A.

LOXIA Pyrrhula L. der Gumpel, der Dompfaff.
der Thumpfaff.

VIRTUS. Caro sapida, salubris.

C O C C O T H R A U S T E S.

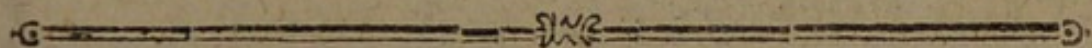
LOXIA Coccothraustes L. der Kernbeißer, der
Steinbeißer.

VIRTUS. Caro pinguis, sapidissima.

C H L O R I S.

LOXIA Chloris L. der Grünsing, der Grünsinf.

VIRTUS. Caro autumnno sapidissima.

A V E S I N S E C T I V O R Æ.

Caro harum avium non adeo mitis & dulcescens ut granivorarum est, sed subacris, urinosa, seu alcalescens. Hinc hominibus *acido* laborantibus salubris, *putrido* autem laborantibus valde noxia, cum putredinem promoveat, & abusus eam inducat. Quiqudam caro tenera aliis tenax, dura aut cadaverosi odoris.

S C O L O P A X R U S T I C O L A.

Scolopax Rusticola L. die Waldschneepfe.

VIRTUS. Caro autumnno tenera, exquisitissimi saporis.

Editur affata una cum intestinis. Gulosi excrementa hujus avis in deliciis habent.

SCOLOPAX GALLINAGO.

SCOLOPAX Gallinago L. die Mooschnepfe, die
Wasserschnepfe, die Becassine.

VIRTUS. Caro sapore delicatissimo gaudet.

SCOLOPAX ARQUATA.

SCOLOPAX arquata L. die Doppelschnepfe, der
Brachvogel.

VIRTUS. Caro hujus scolopacis eximie sapida.

GALLINULA.

SCOLOPAX Gallinula L. die Rohrschnepfe, das
Wasserhühnchen.

VIRTUS prioris.

SCOLOPAX GLOTTIS.

SCOLOPAX Glottis L. der Regenschnepf, das
Meerhuhn.

VIRTUS præcedentis.

SCOLOPAX LIMOSA.

SCOLOPAX limosa L. die Pfuhlschnepfe.

VIRTUS præcedentis.

MORINELLUS.

CHARADRIUS Morinellus L. der Mornell.

VIRTUS. Caro valde sapida.

CHARADRIUS APRICARIUS.

CHARADRIUS apricarius L. der Feldläufer,
der Grillvogel.

VIRTUS caro pinguis & sapida. Ova delicata.

PLUVIALIS.

CHARADRIUS Pluvialis L. die Düte, der grüne Regenpfeiffer.

VIRTUS. Caro sapidissima. In Gallia una cum intestinis comeditur.

TRINGA PUGNAX.

TRINGA pugnax L. das Streithuhn, der Kampfhuhn.

VIRTUS. Caro maris sicca & foetida, sed caro femellæ, quæ Begine audit, sapidissima est.

TRINGA OCROPHUS.

TRINGA ocrophus L. das rothe Wasserhuhn.

VIRTUS. Caro eximie sapida.

TRINGA SQUARATOLA.

TRINGA Squaratola L. die Brachamsel, der graue Riebiß.

VIRTUS præcedentis.

TRINGA CANUTUS.

TRINGA canutus L. das graue Wasserhuhn.

VIRTUS. Caro pinguis in deliciis habetur.

VANELLUS.

TRINGA Vanellus L. der Riebiß.

VIRTUS. Caro autumno pinguis, sapida, digestu facilis, salubris. Pro podagricis & arthriticis eximius dicitur esse cibus. * *Ova* sapidissima galinaceis vix cedunt.

HÆMATOPUS OSTRALEGUS.

HÆMATOPUS ostralegus L. der Austerdieb, die Meeresther.

VIRTUS. Caro detracta pelle bonum præbet edulium.

S T U R N U S.

STURNUS vulgaris L. der Staar, der Starl.

VIRTUS. Caro *pullorum* tempore vindemiarum pinguis & grata. Caro *seniorum* dura, digestu difficilis, sapore amaro & odore ingrato instructa, hinc pauperum cibus. Amarities pellis detractio-
ne evanescere dicitur.

P A R U S.

PARUS major L. die Maise.

VIRTUS. Caro variarum specierum in cibum hinc inde recipitur & ad paranda jura. Est vero caro non nimis sapida.

C R E X.

RALLUS Crex L. der Wachtelkönig, der Nalle.

VIRTUS. Caro autumno pinguis, sapidissima, digestu facilis.

* *Hannöv. Magaz.* 1780 p. 4 o.

RALLUS AQUATICUS.

RALLUS aquaticus L. die groſſe Waſſerralle.

VIRTUS. Caro ſapidiffima.

RALLUS PORZANA.

RALLUS porzana L. die kleine Waſſerralle.

VIRTUS. Caro eximie ſapida.

CORVUS.

CORVUS Corax L. der Raab.

VIRTUS. Caro detracta pelle, quæ valde coriacea eſt, a miſerrimis hominibus non ſine ſaſtidio deguſtatur.

CORVUS PICA.

CORVUS Pica L. die Eſter.

VIRTUS. Caro mediocris bonitatis eſt.

CORVUS FRUGILEGUS.

CORVUS frugilegus L. die Saatfrähe.

VIRTUS. Caro pullorum ſapida eſſe dicitur, cum hæc avis carne cadaverofa non veſcatur. Ruricolæ in Gallia & Saxonia hanc carnem edunt.

CORVUS CORONE.

CORVUS Corone L. die Rabenfrähe, der kleine Raab.

VIRTUS. Pullorum caro hinc inde præſertim Luſitanæ in cibum recipitur: *

* ZORNS *Petinoth.* 2. Th. 263. & *Cel. BUFFONS* *Vögl.* VII. B. p. 96.

CORVUS CORNIX.

CORVUS Cornix L. die Krähe, die Nebelkrähe.

VIRTUS. Caro ob tetrum odorem vix editur.

CORVUS MONEDULA.

CORVUS Monedula L. die Dohle.

VIRTUS. Caro in variis regnis comeditur.

CORVUS EREMITA.

CORVUS Eremita L. der Waldrabe, der Eremit.

VIRTUS. Caro sapida & æstimata. *

CORVUS GLANDARIUS.

CORVUS Glandarius L. das Baumhäzel, der Hesper.

VIRTUS. Caro dura quidem, at cocta & dein assata carni anserinæ dicitur congruens.

CUCULUS.

CUCULUS canorus L. der Ruckfuch.

VIRTUS. Caro pullorum suavis saporis esse fertur.

GALBULA.

ORIOLOUS Galbula L. der Kirschvogel, der Weid-
rall.

VIRTUS. Caro avis cerasis bene pastæ, pinguis & sapidissima.

* III. BUFFON Vögl. VII. B. p. 25.

HIRUNDO RUSTICA.

HIRUNDO rustica L. die Rauchschwalbe.

VIRTUS. Caro pullorum cocta a Kamtschadalis comeditur, affata ab aliis.

HIRUNDO ESCULENTA.

HIRUNDO esculenta L. die Lunkinschwalbe, die Indianische Schwalbe.

VIRTUS. Hæc avis ob nidos suos *esculentos* in culina sinensium celebris est. Hæ aviculæ ex spuma maris basim scopulorum alluentis materiam quamdam tenacem, gelatinoso - aromaticam colligunt, ex qua nidos ad scopulos maris ædificant, in quibus ova ponunt & pullos excludunt.

USUS. Interna nidorum substantia per semihoram in aqua macerata dein a sordibus depurata, elixatur cum lardo vel carne vitulina aut pingui gallina, ac sic a sinensibus ut cibus valde nutriens editur.

HIRUNDO URBICA.

HIRUNDO urbica L. die Hausschwalbe.

VIRTUS. Etiam hujus hirundinis caro hinc inde in cibum recipitur.

HIRUNDO RIPARIA.

HIRUNDO riparia L. die Uferschwalbe, die Wasserschwalbe.

VIRTUS. Editur in Hispania. *

* *Cel. WILLUGB. Ornithol. p. 156.*

PICUS VIRIDIS.

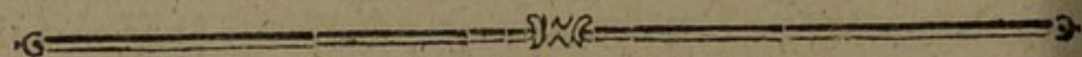
PICUS viridis L. der Grünspecht.

VIRTUS. Caro dura, saporis tamen non ingrati. Minores pici non insalubres.

PHOENICOPTERUS RUBER.

PHOENICOPTERUS ruber L. der Flamingo, der Flammenvogel.

VIRTUS. Caro dura & fusca, attamen sapida esse dicitur.

AVES ICTHYOPHAGÆ.

Caro avium piscivororum, paucis exceptis, dura, cruda, subrancida & digestu difficilis est, atque odorem limosum & saporem piscinum habet, hinc mensis non apponitur, nisi arte culinari bene præparata & digestioni magis adaptata prius fuerit.

Sedes saporis rancidi in tela cellulosa subcutanea residet, hinc hæc cum pelli avi detrahenda, dein caro lardo farcienda & bene aceto macerata assanda.* Caro & ova harum avium sunt præcipuus navigantium & fluviis vicinarum gentium cibus.

ANAS DOMESTICA.

ANAS Boschas domestica L. die zahme Ente.

* Fränkische Samml. II. B. p. 448.

VIRTUS. Vicissitatur ranis, insectis, piscibus & aquarum impuritatibus, hinc caro dura & subrancida, nisi diu domi nutriatur seminibus cerealibus. Saginatione caro sapidior quidem & purior sed haud tenerior redditur. Anatum feminae sunt maribus praestantiores. At pectore tantum & cervice sapiunt. Pinguedo anatis facile rancescit.

Abusus anatum cachexiam parit, id luridus judaeorum color, qui hoc cibo frequenter vescuntur, demonstrat.

ANAS FERA.

ANAS Boschas fera L. die wilde Ente.

VIRTUS. Caro anatis ferae tenerior quidem quam domesticae, at saporis subrancidi & digestu difficilis atque insalubris cibus. Aceto diu macerata & artocreati indita melius sapit quam affata.

ANAS QUERQUEDULA.

ANAS Querquedula L. die Bergente, die Knäcke-ente.

VIRTUS. Caro populis septentrionalibus in cibo familiaris, macra, sicca & digestu difficilis.

ANAS RUFICOLIS.

ANAS ruficolis L. die Rothhalsgans.

VIRTUS. Caro tenera & sapidissima.

ANAS CRECCA.

ANAS crecca L. die Kriechente.

VIRTUS. Caro tenera, boni saporis, omnibus reliquis anatibus præferenda.

ANAS MOSCHATA.

ANAS moschata L. die Bisamente.

VIRTUS. Caro dura, bruna, difficulter digerenda.

ANAS ARBOREA.

ANAS arborea L. die Baumente, die Holzente.

VIRTUS. Caro hujus anatis sapidissima, cum piscibus non vescatur.

ANAS MOLLISSIMA.

ANAS mollissima L. der Eidervogel, die Eidergans.

VIRTUS. Dura & piscosa caro aceto macerata, paulisper elixata & dein affata in cibum a pauperibus recipitur.

ANAS HYPERBOREUS.

ANAS Hyperboreus L. die Schneegans.

VIRTUS. Hyperborei in regionibus frigidis septentrionalibus tempore æstivo sub terram defossa tempore hyemali cibus vulgaris sunt.

ONOCRATALUS.

PELECANUS Onocratalus L. die Kropfgans, der Nimmersatt.

VIRTUS. Dura & rancida caro in cibum tamen hinc inde adhibetur.

B A S S A N U S.

PELECANUS Bassanus L. die Bassanergans, die Schottische Gans.

VIRTUS. Pullorum caro apud scotos ob carnem pinguem & delicatam in deliciis habetur.

C Y G N U S.

ANAS Cygnus L. der Schwahn.

VIRTUS. Caro nigra, dura, tenax, digestu difficillima. Nihilominus tamen frequens est populorum septentrionalium esca. Mansuetus Cygnus fero præfertur. Pectus juniorum in deliciis habetur.

P L A T A L E A.

PLATALEA leucorodia L. die Löffelgans.

VIRTUS. Caro sapida. *

M E R G U S S E R R A T O R.

MERGUS Serrator L. die Tauchente, der Meer-
rache, das Tuckantel.

VIRTUS. Caro saporis piscini, edulis tamen.

M E R G U S M E R G A N S E R.

MERGUS Merganser L. die Tauchergans.

VIRTUS. Caro & pinguedo rancidi odoris, frequenter tamen a fæcæis comeditur.

F U L I C A A T R A.

FULICA atra L. das Rohrhendel.

* *Cel. PALAS Reise I. Th. p. 377.*

VIRTUS. Caro detracta pelle comeditur, est autem dura, subrancida, digestu difficilis, insalubris.

FULICA ATERRIMA.

FULICA aterrima L. das Blafshuhn, das schwarze Wasserhuhn.

VIRTUS. Pullorum caro edulis, adulatorum tetra, coriacea.

FULICA PORPHYRIO.

FULICA Porphyrio L. der Sultan, das Sultanshuhn.

VIRTUS. Caro sapidissima, in Persia frequens esca.

FULICA CHLOROPUS.

FULICA Chloropus L. die Wasserhenne.

VIRTUS. Caro sapidissima & pinguis, cutis vero nauseosum colorem lividum habet.

ARDEA CINEREA.

ARDEA cinerea L. der Reiher, der Fischreiger.

VIRTUS. Caro pullorum sapida in artocreate editur.
Caro adulatorum tenax, vix digerenda, limosi saporis.

ARDEA STELLARIS.

ARDEA stellaris L. die Mohrdornel.

VIRTUS præcedentis.

ARDEA GRUS.

ARDEA Grus L. der Kranich.

VIRTUS. Caro pullorum sapida, adultorum insipida, tenax, saporis piscini, hinc aceto & aromate antea sum bene condienda.

C I C O N I A.

ARDEA Ciconia L. der Storch.

VIRTUS. Caro tenax, limosi odoris, digestu difficilis, insalubris. Aegyptii illa ramen vescuntur.

STRUTHIO - CAMELUS.

STRUTHIO Camelus L. der Strauß, der Rameelstrauß.

VIRTUS. Caro dura, digestu difficilis. Pinguedo ejus sapidissima dicitur, loco butyri comedenda. Ova sapida; octo hominibus satiandis unum sufficit.

COLYMBUS GRILLE.

COLYMBUS Grille L. die grönländische Taube, die Tauchertaube.

VIRTUS. Caro pullorum pinguis, mollis, sapidissima. Pulli ab Islandis pro cibo hyemali sale vel fumo condiuntur.

COLYMBUS CRISTATUS.

COLYMBUS cristatus L. der Haubentaucher.

VIRTUS. Caro valde pinguis, at rancidi saporis & insalubris.

COLYMBUS AURITUS.

COLYMBUS auritus L. der Ohrentaucher, der Meerdrehhals.

VIRTUS præcedentis.

LARUS CANUS.

LARUS canus L. die Möwe, die kleine graue Möwe.

VIRTUS. Caro fungosa, limosi odoris & saporis, insalubris, digestu difficilis. Pulli ab Islandis eduntur.

LARUS MARINUS.

LARUS marinus L. die Seemöwe.

VIRTUS. Caro quidem sapida, at digestu difficilis, insalubris.

LARUS ATRICILLA.

LARUS atricilla L. die kleine weiße Möwe, der Spötter.

VIRTUS. Caro mollis, pinguis, grata. Ab Islandis sale vel fumo conditi eduntur pulli.

STERNA HYRUNDO.

STERNA hyrundo L. die Seeschwalbe, die Meeresschwalbe.

VIRTUS. Caro dulcescens, columbinæ congruens.

STERNA NIGRA.

STERNA nigra L. der Manvogel, die kleine schwarze Seeschwalbe.

VIRTUS. Caro edulis.

STERNA MINUTA.

STERNA minuta L. die kleinste Fischmöwe.

VIRTUS. Caro sapore piscino caret.

D E

PISCIBUS GENERATIM.

AQUEI elementi incolæ a loco, quem potissimum inhabitare amant, dividi solent in pisces

1. *fluviatiles*, qui in fluviis degunt. Quo velocior fluvii cursus, eo salubriores & sapidiores sunt pisces fluviales.
2. *lacustres*, qui lacus inhabitant limosos lente motos. Hi pisces pinguiore quidem, at laxi, mucosi & ob odorem & saporem limosum ingrati & insalubres sunt. Non autem spernendi sunt pisces, lacuum, quorum aqua sat valide movetur.
3. *marinos*, qui pelagum inhabitant. Plerique pisces marini paucis exceptis duri sunt & digestu difficiles.

4. *amphibios*, qui pulmone arbitrario instruuntur. Multi ex hac classe molles, sapidi, alii duri, digestu difficiores.

Indoles piscium est tenuis gelatina mucosa, hinc eorum natura inter vegetabilem & animaleam ambigit. Principium enim gelatinosum pene æque ac in carne bubula abundat, * at multa aqua & mucilagine diluta. Putrescendo fœtidi alcalini liquoris plus præbent, quam carnes bubulæ & his multo citius putrescunt.

VIRTUS. Nutriunt tenui gelatina mucosa. At paucissimi cum sint sanguinis & pinguedinis, & gelatina valde aquosa abundant, minus utique alunt, minus sanguinis rubri faciunt, minusque dant roboris quam quadrupedia & aves. Hinc laboriosis hominibus ab esu piscium roboris virium & libidinis diminutio. Ideo mōnachi generationi non destinati a Romana ecclesia ad majorem vel unicum piscium usum non absque ratione legibus adstringebantur. **

Usus. Nobis pisces diebus jejunii, aliis pœnes carniū esum sunt in usu. Multæ autem dantur gentes, quæ pene ex solis piscibus vitam sustentant. Imo populi circa Mascata & Araxem unice se suaque pecora piscibus alunt. Major sub boreali cœlo

* *Memoires de l'academie de l'an 1730 & 1732.* Caro bubula dat ex Ziv extracti gr. 108. Cyprinus 152 grana. Lucius grana 168.

** *Ill. HALLER El. Phys. T. VI. p. 203.*

ejus victus est necessitas, sub hoc enim cœlo ne gramina quidem adoleſcunt. Historia gentium etiam docet, antiquiorem longe eſſe piſcium quam carniū eſum, populoſque inveniri plures ichthyophagos. quam carnivoroſ. * *Lactes* piſcium non niſi in lucio æſtimantur. *Ova* piſcium, omnino ſunt ob duritiem digeſtu difficilia, inſalubria, imo in quibuſdam venenata. *Cauda* piſcium, quæ ſpinis non abundat, in plurimiſ piſcibuſ eſt pars optima. Plurimi piſceſ maceſcunt poſtquam ova generarunt, hinc tempore vernali plurimi piſceſ macileſcunt, & inſipidi inveniuntur. *Aetas* piſciſ carnem non adeo ac in aliis animalibuſ mutat.

PRÆPARATIO, qua piſceſ ad eſum adaptantur varia eſt.

Commeduntur :

- α. *Elixati*. Recentēſ piſceſ aceto elixati digeſtu facileſ, ſapidi & ſaluberrimi ſunt.
- β. *Frixi in craticula*. Pinguiores piſceſ ſic ſapiunt, digeſtu facileſ.
- γ. *Frixi cum butyro aut oleo in ſartagine*. Sapidi quidem, at ob multam pinguedinem digeſtu difficiliores.
- δ. *Sale conditi*. Marini piſceſ muria conditi nobiſ adferuntur, digeſtu difficileſ.
- ε. *Aceto conditi*. Ob duritiem digeſtu difficiliores.
- ζ. *Infummati*. Ob duritiem digeſtu valde difficileſ & cacochymi.

* Ill. HALIER l. c.

- η. *Aere siccati*, digestu non adeo difficiles, si nondum subputridi & ad mollitiem cocti.
- θ. *Emhemmati*. Sic optimi, digestu faciles.
- ι. *Gelati*. Ob gelu glutinositatem digestu difficiles.
- κ. *Sapor & odor limosus* piscium lacustrium dispellitur, si pisces tales aquæ puræ vel fluviatili aliquod ante esum tempus includantur & aqua salita bene abluantur. *

Abusus. Pisces facile & citius quam carnes putrescunt atque plus continent fœtidi alcalini liquoris, quam carnes putrescentes. Frequentior piscium esus ideo putrido - alcalinam in primis viis & sanguine generat acrimoniam, ex qua scabies, ** epidermidis totius secessus, scorbutus, ulcera maligna putrida, morbus pedicularis, febres putridæ, vermes, *** & a piscibus rancidis lepra observatur. In animalibus, quæ piscibus pascuntur, rancidus & fluidus est adeps, lac ingratum & carnes fœtidæ. Sapor avium pisces rapientium pisculentus. An ab esu piscium leproforum lepra

* *Schwed. Abhandl.* 15. B. opinatur author limosum principium solis adhærere integumentis externis piscis, coctura vero in carnes penetrare.

** Epidemica scabies ex esu sardinarum. *Mémoires de l'academie l'an 1749.* p. 134.

*** Cum mucus putridus innato seminio vermium excludendo & nutriendo aptum sit pabulum, & ichthyophagæ gentes frequenter vermibus vexentur.

& piscium tania laborantium tania? * A piscibus salitis scorbutus, inflammatio & excoꝛiatio genitalium in utroque sexu. **

PISCES FLUVIATILES.

Qui in fluviis velociter motis degunt, pisces sapidi & salubres sunt.

MUSTELLA FLUVIATILIS.

GADUS Lota L. die Trusche, die Nasraupe.

VIRTUS. Caro mollis, dulcis, mediocriter glutinosa, saporis exquisiti, digestu non adeo difficilis. Solidior, candidior & salubrior est caro mustelæ

* *Cel. BLOCH Abhandl. von der Erzeugung der Eingeweidwürmen. Berlin 1782. p. 42. demonstrat seminum vermium intestinalium hominibus quibusdam esse innatum, & vermes intestinales ex uno animali in aliud propagari non posse, etsi vivi ingerantur, hinc ab esu piscium vermes intestinales homini non esse timendos. Ill. ROSENSTEIN Abh. von dem Kinderkrankh. 3. Ausg. p. 445. dicit quidem se in cocto Cyprino Brama vermem vivum vidisse, at Cel. BLOCH p. 4. vidit vermes piscium in aqua ebulliente intra aliquot minuta mori. Forsan vermem Bramæ quem Ill. ROSENSTEIN vidit, multa pinguedo piscis & insufficiens coctura ejusdem a morte tuebatur.*

** *Cel. ZUCKERT von den Speisen aus dem Thierreich. p. 109.*

fluviatilis quam lacustris. Mustela totam per æstatem ad hyemem usque in cibum recipi potest. Hepar delicatissimum.

Usus. Mustela, dempta cute mucosa, cocta additis aromatibus editur, nimium autem pinguis affata melius sapit.

A N G U I L L A.

MURÆNA Anguilla L. der Aal.

VIRTUS. Caro pinguis, sapidissima, at ob viscidam pinguedinem digestu difficilis. Copiose ingesta nauseam, vomitum quandoque febrem causat.

Usus. Editur *assata* cum acetario, vel aceto *elixata* sale atque aromate bene conspersa. *Siccata* & *muria* condita ut & *infumata*, quæ a multis in deliciis habetur, ægre a ventriculo fertur.

T R U T T A.

SALMO Trutta L. die Lachsforelle.

VIRTUS. Caro solida, rubicunda, delicatissima. Copiose autem ingesta ob pinguedinem facile fastidium movet. Trutta salmonata quandoque morbo corripitur, qui eas esui ineptas reddit. *

F A R I O.

SALMO Fario L. die Forelle.

VIRTUS. Piscis carnis delicato sapore, teneritudine, pinguedinis blanditie ac salubritate omnibus pi-

* PANTOPPIDAS 2. Th. p. 363.

scibus palmam præripit. Aestate sapidissimus, hyeme omnem fere amittit gratiam.

Usus. *Elixatus* optime sapit, *salitus* est vilior.

SALMO SALAR.

SALMO Salar L. der Salm, der Lax.

Habitat in mari, inde in fluvios ascendit, plurimus in Rheno.

VIRTUS. Caro salmonis rubet & rubor coctione intenditur. Caro salmonis *junioris* seu *Salmunculi* solida, delicati saporis, pinguis, multum nutriens. At nimis pinguis fastidium mox parit. *Salmo marinus* ingrati est saporis. Caro salmonis ætate provectioris sicca & dura est.

Usus. Recens *Salmo elixatus* delicatissimus. *Salitus* deterior. *Infumatus* crudus cum pipere comestus stomacho aptior est quam butyro *frixus*. Frictione enim magis indurefcit.

HUCHO.

SALMO Hucho L. der Hucho, die Hauchforelle.

VIRTUS. Caro mediocris saporis.

SALMERINUS.

SALMO Salmarinus L. der Sämbling.

VIRTUS. Caro omnium piscium sapidissima, tenera, pinguis, friabilis, digestu facilis, boni succi plena.

Usus. Editur recens & sale conditus.

S A L V E L I N U S.

SALMO Salvelinus L. der Salvelin.

VIRTUS præcedentis.

U M B L A.

SALMO Umbla L. der Rôthling.

VIRTUS. Caro pulchre rubens, sapidissima.

T H Y M A L L U S.

SALMO Thymallus L. die Äsche.

VIRTUS. Caro albida, solida, friabilis, digestu facilis, saluberrima, adeo delicata, ut Truttis præferatur a nonnullis.

E P E R L A N U S.

SALMO Eperlanus L. der Stint.

VIRTUS. Caro mollis, sapida, digestu facilis, at parum nutriens. Piscis violam redolet, hinc *Viola marina* Seeveilgen quibusdam audit.

A L P I N U S.

SALMO Alpinus L. die Bergforelle.

VIRTUS. Caro sapidissima.

A L B U L A.

SALMO Albula L. der Weißfisch.

VIRTUS. Caro subfætida, vilis, quæ paulo gratior evadit, si juri acido incoquatur vel elixata cum aceto & armoracia edatur.

OXYRHYNCHUS.

SALMO Oxyrhynchus L. der Häuting, der Schnepel.

Habitat in mari & fluviis.

VIRTUS. Caro friabilis, tenera, non insalubris. *Re-cens* & *ficcatus* cum rapis coctus in deliciis est.

C A R P I O.

CYPRINUS Carpio L. der Karpe, die Carpe.

VIRTUS. Caro carpionis fluviatilis, mediocris magnitudinis, mollis, dulcis, tenera, parum glutinosa, digestu facilis, salubris, bene nutriens. Cyprini *maximi* duri & tenaces sunt. Cyprini *lacustres* lutum redolent, insipidi, etsi pinguiore & grandiores carpionibus fluviatilibus esse soleant, insalubres sunt.

Usus. Carpio editur elixatus cum aceto & armoracea vel sanguine proprio & aceto elixus, vel frixus. Ex ovis *Caviarum rubrum* conficitur. *Lactes* laudantur in hectica.

B A R B U S.

CYPRINUS Barbus L. der Barbe.

VIRTUS. Caro mollis, candida, solubilis, boni succi plena, si piscis e fluvio saxoso limpido capiat. *Ova Barbi* comesta choleram causare dicuntur. *

* TIMÆUS *Casus medicinal.* p. 104.

B R A M A.

CYPRINUS Brama L. die Brase.

VIRTUS. Piscis in craticula assati caro mollis, pinguis, saporis non insuavis, sed digestu aliquantum difficilis.

T I N C A.

CYPRINUS Trinca L. die Schlene.

VIRTUS. Caro subglutinosa, saporis suavis, digestu aliquantum difficilis. Bona ex hoc *juscula* parantur.

C A R A S S I U S.

CYPRINUS Carassius L. die Karausche.

VIRTUS. Caro quocunque modo parata, tenerrima & saluberrima.

B A L L E R U S.

CYPRINUS Ballerus L. der Bley, der Blicf.

VIRTUS. Caro salubris, hyeme pinguior.

O R F U S.

CYPRINUS Orfus L. der Orf, der rothe Karpfe.

VIRTUS. Caro sicca, friabilis, salubris, laudatur assata.

A L B U R N U S.

CYPRINUS Alburnus L. der Weißfisch, der Güns-
ster.

VIRTUS. Caro vilis saporis, ob multas spinas ægre manducanda.

R U T I L U S.

CYPRINUS Rutilus L. Rothflosser. *Rubellus*.

VIRTUS. Caro levis, boni saporis & succi salubris.

ERYTHROPTHALMUS.

CYPRINUS Erythrophthalmus L. das Rothauge.

VIRTUS. Caro Rutilo similis.

D O B U L A.

CYPRINUS Dobula L. der Döbel.

VIRTUS. Caro mollis, salubris at spinis referta.

P H O X I N U S.

CYPRINUS Phoxinus L. die Elrize.

VIRTUS præcedentis.

N A S U S.

CYPRINUS Nasus L. der Nasenfisch.

VIRTUS præcedentis.

J E S E S.

CYPRINUS Jeses L. der Bratfisch.

VIRTUS. Caro mollis, miti pinguedine intermixta, saporis jucundi.

Usus. Elixata vel affata salubrem sistit cibum.

L E U C I S C U S.

CYPRINUS leuciscus L. der Weißfisch, die Laucke.

VIRTUS. Caro boni saporis, digestu facilis.

A P H Y A.

CYPRINUS Aphya L. der Spirling.

VIRTUS præcedentis.

G O B I O.

CYPRINUS Gobio L. der Gründling, der Krefßling.

VIRTUS. Caro piscis ex aqua pura capti salubris & sapida, ex fluvio limoso insipida, vilis, insalubris.

Usus. Piscis *frixus* comedi solet.

COTTUS GOBIO.

COTTUS Gobio L. der Koppe.

VIRTUS. Caro mollis, suavis, digestu facilis, *ovis* turgēt pinguibus, copiosis, delicatissimis, hyeme optimis. Fluviatilis lacustri præstantior est.

GASTEROSTEUS ACULEATUS.

GASTEROSTEUS aculeatus L. der Stichling, der Stichbüttel. *Pungitivus*.

VIRTUS. Pisciculus ob parvitatem & multos aculeos non æstimatus. Elixatus vel affatus est pauperum cibus.

PERCA FLUVIATILIS.

PERCA fluviatilis L. der Flußbärsch, der Bärsc.

VIRTUS. Caro solida, duriuscula, sed resolubilis tamen, cum petroselino cocta cibus gratus, quo-
vis

vis anni tempore excepto mense Aprili salubris.
Ova fartagine frixa in deliciis sunt.

PERCA CERNUA.

PERCA cernua L. der Kaulbarsch.

VIRTUS. Caro priori similis, frequens in quadragesima cibus.

LUCIOPERCA.

PERCA Lucioperca L. der Sandbarsch, der Zander.

VIRTUS. Caro alba, pinguis, tenera, salubris, per totum annum excepto mense Aprili bona.

Usus. Editur elixatus butyro superfuso. Salitus & infumatus vilior est.

ZINGEL.

PERCA Zingel. der Züngelbarsch.

VIRTUS præcedentis.

LABRAX.

PERCA Labrax L. der Seehecht, der Seewolf.

VIRTUS. Piscis delicatus.

ALBURNUS.

PERCA Alburnus L. der Weißbarsch.

VIRTUS præcedentis.

LUCIUS.

ESOX Lucius L. der Hecht.

VIRTUS. Caro lucii mediæ magnitudinis solida, delicata; stomacho idonea, saluberrima. Caro lucii vetustioris vel nimis magni dura, digestu difficilis, insalubris.

Usus. Editur elixatus & assatus. Lucius *parvus* Brat-
hecht sartagine frixus levem sistit cibum.

GLANIS.

SILURUS *Glanis* L. der Wels. *Silurus* der Schaid-
fisch.

VIRTUS. Maximus fluviatiliū piscis, judæis vetitus, quia squammis caret. Caro mollis, perpinguis, saporis boni, succi valde nutrientis plena, sed glutinosa, ventriculum relaxans.

Usus. Silurus junior laudatur cum aromatibus coctus. *Salitus* non sapit.

GOBIUS NIGER.

GOBUS *niger* L. die Meergrundel.

VIRTUS. Caro non adeo mala.

BARBATULA.

COBITIS *Barbatula* L. die Bartgrundel, die Schmerl, die Gründel. *Fundulus*.

VIRTUS. Caro vernali tempore sapidissima, saluberrima, tenerrima, præsertim Barbatulæ, quæ circa ripas in limpidis rivulis reperitur & Steinschmerl dicitur.

Usus. Editur elixata in aqua vel vino cocta addito saccharo, butyro, aromate.

COBITIS FOSSILIS.

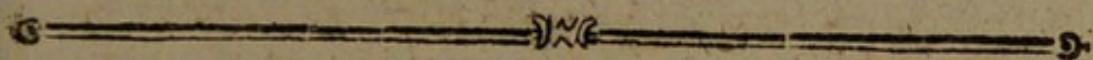
COBITIS fossilis L. der Pritsker, die Bißgurm,
der Schlammbeißer, der Wetterfisch.

VIRTUS. Pisciculi caro est priori ignobilior. Pisciculus
lagenæ vitreæ sabulo & aqua impletæ inclusus
sua inquietudine instantem aeris mutationem in-
dicat, hinc thermometer vivum exhibet.

COBITIS TÆNIA.

COBITIS Tænia L. der Steinbeißer, die Dorn-
grundel.

VIRTUS. Caro tenacior quam præcedentis, hinc inter
viles pisces numeranda.

PISCES MARINI.

Plerique pisces, qui pelagum inhabitant, paucis ex-
ceptis, duri & digestu difficiles sunt. Optimi &
sapidissimi sub durissima glacie maris germanici
ab 80 gradu usque ad polum arcticum depre-
henduntur. Dantur pisces marini, qui e mari in
fluvios descendunt. Mere autem marini aquam
dulcem non ferunt.

MURÆNA HELENA.

MURÆNA Helena L. die Meeraal, die Seeaal,
die Muräne.

VIRTUS. Caro ob delicatum saporem Helena cænarum
audit, est anguilla fluviali macrior.

T H Y N N U S.

SCOMBER Thynnus L. Thunfisch, der Thonino.

VIRTUS. Caro delicata vitulinæ fere similis.

USUS. Editur tostus vel frixus cum aceto & oleo. In Italia intestina replent carne conscissa, aceto macerata, pipere, sale & allio condita, sicque lucanicas grati saporis conficiunt. *

P E L A M I S.

SCOMBER Pelamis L. der Bonetfisch.

VIRTUS. Caro solida, sicca, at sapida & nutriens.

S C O M B E R.

SCOMBER Scomber L. die gemeine Macrele.

VIRTUS. Caro mollis, sapida, modice comesta non insalubris, ob pinguedinem non nimia copia ingerenda.

USUS. Optime sapit assatus. *Salitus* ad exteras regiones mittitur.

T R A C H U R U S.

SCOMBER Trachurus L. die Bastardmacrele.

VIRTUS. Caro siccior & durior quam scombri.

S U R M U L E T U S.

MULLUS Surmuletus L. der Risenbarbe.

VIRTUS. Caro sapidissima.

* *Cel. LABAT Reise nach Spanien. I. Th. p. 74 & 78.*

B A R B A T U S.

MULLUS Barbatus L. der Rothbart, der Meersbarbe.

VIRTUS. Caro omnium piscium sapidissima, jam a Romanis præsertim caput in deliciis habebatur. Piscis desquamatus rubro gaudet colore.

MULLUS IMBERBIS.

MULLUS imberbis L. der Kahlbart.

VIRTUS præcedentis.

P E R C A M A R I N A.

P E R C A marina L. der Seebärsch.

VIRTUS. Caro mollis, pinguis, tenera, digestu facilis, sapidior perca fluviatili. Laudatur in sartagine frixa & farina conspersa.

M O R H U A.

G A D U S Morhua L. der gemeine Kabeljau. Aëre exsiccatus Stockfisch. Salitus & exsiccatus Laxberdon dicitur.

VIRTUS. Caro piscis recentis sapida, tenera, facilis digestionis, salubris. Aere exsiccatus tantam obtinet duritiem, ut multos per annos sine sale incorruptus servari possit, sed difficilis est digestu, nisi dura caro cum bulliente aqua coquatur, maceretur & fustario tenerior reddatur. Coqui variis aliis artificiis siccatum hunc piscem molliorem reddere sciunt.

M E R L U C I U S.

GADUS Merlucius L. der kleine Stockfisch.
VIRTUS præcedentis.

A E G L E F I N U S.

GADUS Aeglefinus L. der Schelfisch.
VIRTUS. Caro recens sapida, solida quidem & sicca,
at digestu tamen facilior, quam Morbuz cense-
tur. Salitus nobis adducitur.

M U S T E L A M A R I N A.

GADUS Mustela L. die Meerquappe.
VIRTUS. Caro sapida, at solidior quam Mustelæ flu-
viatilis.

M E R L A N G U S.

GADUS Merlangus L. der Wittling.
VIRTUS. Caro mollis, tenera, sapida.

B A R B A T U S.

GADUS Barbatus L. der Rhencis, der Steinbock.
VIRTUS præcedentis.

C A L L A R I A S.

GADUS Callarias L. der Dorsch.
VIRTUS. Caro solida, sicca, at digestu facilis.

M O L V A.

GADUS Molya L. der Leng.

VIRTUS præcedentis. Caro mollior, sapidior & durabilior quam Morhuæ, hinc pro itineribus marinis frequens.

C A R B O N A R I U S.

GADUS Carbonarius L. der Kohnmund.

VIRTUS. Caro etiamsi recens, dura, cruda & vilis saporis, pauperum solummodo cibus.

H A R E N G U S.

CLUPEA Harengus L. der Döckelhäring. *Halex*.

VIRTUS. Caro recentis harengi pinguis, dulcis, molli cum sale elixata vel assata editur, sed mox ob nimiam dulcedinem fastidium parit. *Muriatus* harengus editur crudus qui salubrior quam assatus, & in morbis pituitosis utilis est.

Salitus & *infumatus* harengus Pickling dicitur, durus, siccus, parum nutriens, difficulter digerendus cibus est. Vide *condimenta Salina*.

S P R A T T U S.

CLUPEA Sprattus L. die Sprotte.

VIRTUS. Caro pinguis & tenera, assata, fumata & siccata delicati saporis est.

E N C R A S I C U L U S.

CLUPEA Encrasiculus L. die Sardelle. *Sardina*.

VIRTUS. Piscis *muria* conditus editur crudus cum capparibus, & olivis, vel cum aceto, oleo & pipere forma acetarii. Additur etiam saporis gra-

tia ovīs frixis & embemmatibus piscium & car-
nium. Vide *Condimenta salina*.

A L O S A.

CLUPEA Alofa L. die Älſe.

VIRTUS. Caro pinguis & rubra, ſaporem ſalmonis fe-
re habet. Editur fumata.

T H R I S S A.

CLUPEA Thriffa L. die Borſtenflosſe.

VIRTUS. Inter optimos menſæ piſces numeratur in In-
ſulis Caribæis, ubi vero non raro cibus venena-
tus dicitur evadere. *

R H O M B U S.

PLEURONECTES Rhombus L. das Viereck,
der Rhombus.

VIRTUS. Caro tenera, ſicca, delicata, digeſtu facilis,
non inſalubris. Antiquitas Rhombum jam cele-
bravit.

H I P P O G L O S S U S.

PLEURONECTES Hippoglossus L. der Heilbutt.

VIRTUS. Caro recentis piſcis ſapida, ſed propter co-
pioſam & firmam pinguedinem illi intermixtam
ſtomacho gravis digeſtu eſt. Magnus huius piſcis
in partes diſſectus & ſalitus conſervatur.

* Cel. BROWNE *the natural Hyſtory of Jamaica*. Lond.
1756. p. 443.

P L A T E S S A.

PLEURONECTES Plateffa L. der Plateiß seu
Schulle.

VIRTUS. Caro pinguis & sapidissima.

F L E S U S.

PLEURONECTES Flesus L. der Flunder.

VIRTUS prioris.

L I N G U A T U L A.

PLEURONECTES Linguatula L. die Schaare.

VIRTUS præcedentis.

S O L E A.

PLEURONECTES Solea L. die Zunge.

VIRTUS. Caro piscis spinosa quidem, at tenera, sicca,
delicata, digestu facilis, salubris. *Siccatus* pi-
scis lixivio cinereo maceratus elixatur & cum
pisis comeditur.

P L E U R O N E C T E S M A X I M U S.

PLEURONECTES maximus L. die Steinbutte.

VIRTUS præcedentis.

L I M A N D A.

PLEURONECTES Limanda L. der Schuppen-
blutfisch.

VIRTUS præcedentis.

P A S S E R.

PLEURONECTES Passer L. der Stachelflunder.
VIRTUS præcedentis.

B E L O N A.

ESOX Belone L. die Meernadel.
VIRTUS. Caro subdura, sapida, digestu paulo difficilis.

LYRA MARINA.

TRIGLA Lyra L. die Meerleier.
VIRTUS præcedentis.

CUCULUS MARINUS.

TRIGLA Cuculus L. der Seeguckguck.
VIRTUS præcedentis.

LUCERNA MARINA.

TRIGLA Lucerna L. die Meerleuchte, der Meerzenger.
VIRTUS præcedentis.

TINCA MARINA.

LABRUS Tinca L. die Meerschleie.
VIRTUS præcedentis.

PAVO MARINUS.

LABRUS Pavo L. der Meerpfau.
VIRTUS præcedentis.

F A B E R.

ZEUS Faber L. der St. Peterfisch.

VIRTUS prioris.

D R A C O.

TRACHINUS Draco L. der Stachelbrache, das
Petermännchen.

VIRTUS prioris. Punctura spinæ grave vulnus inferre
scribitur. *

G L A D I U S.

XIPHIAS Gladius L. der Schwerdtfisch, der Des-
genfisch.

VIRTUS prioris.

C E P H A L U S.

MUGILL Cephalus L. die Meeräse, der Groß-
kopf.

VIRTUS præcedentis. Ex ovis hujus piscis *caviarum*
seu *Botargo* Italorum paratur.

U M B R A.

SCIÆNA Umbra L. die Seebrähe.

VIRTUS prioris.

H E P S E T U S.

ATHERINA Hepsetus L. der Mittelländische Kor-
nährenfische.

VIRTUS prioris.

A U R A T A.

SPARUS Aurata L. der Goldbrachsem, ob splendentem colorem aureum.

VIRTUS. Caro sartagine frixa digestu paulo difficilis.

S P A R U S A N N U L A R I S.

SPARUS annularis L. der Schwarzingel.

VIRTUS prioris.

S A R G U S.

SPARUS Sargus L. der Bandirte.

VIRTUS prioris.

M E L A N U R U S.

SPARUS Melanurus L. der Schwarزشwanз.

VIRTUS prioris.

S A L P A.

SPARUS Salpa L. der Goldstrich.

VIRTUS prioris.

C A N T H A R U S.

SPARUS Cantharus L. das Ringauge.

VIRTUS prioris.

B O O P S.

SPARUS Boops L. der Großauge.

VIRTUS prioris.

M Æ N A.

SPARUS Mæna L. der Laxirfisch.

VIRTUS. Caro sapida, at alvum aliquoties movens.

Etiã fale condita servatur.

E R Y T H R I N U S.

SPARUS Erythrinus L. die Rothschuppe.

VIRTUS prioris.

P A G R U S.

SPARUS Pagrus L. die Sackflosse.

VIRTUS prioris.

A P H Y A.

GOBIUS Aphyia L. die Aylgrundel.

VIRTUS. Caro sapida.

PISCES AMPHIBII.

Pisces pulmone arbitrario instructi maximam partem maris sunt incolæ, hinc paucis exceptis carnem piscium marinorum habent.

H U S O.

ACIPENSER Huso L. der Hausen.

VIRTUS. Ex mari Danubium & fluvios imperii Ruthenici petit. Caro piscis recentis delicata, carne vitulina sapidior.

Usus. Editur recens elixata vel frixa & succo citri humectata. Caro sale condita ante esum aqua macerari debet.

STURIO.

ACIPENSER Sturio L. der Stör.

VIRTUS. Ex mari excurrit in majores fluvios. Caro piscis *junioris* præsertim in oris marinis capti tenera, Husoni carni fere similis, valde nutriens.

Usus. Caro recens frixa vel elixata editur. Piscis in loramenta sectus conservatur siccatus vel salitus. Fortis tendo dorsum a capite ad caudam occupans, exsectus & exsiccatus in cibum quoque recipitur.

TUKA.

ACIPENSER Tuka KRAMERI der Tuck.
Antacæus. Habitat in Danubio.

VIRTUS. Caro non ingrati saporis, crocea pinguedine referta, mollis, Husone tamen inferior.

RUTHENUS.

ACIPENSER Ruthenus L. der Sterlet.

VIRTUS præcedentis.

LAMPETRA MARINA.

PETROMYZON marinus L. die Lamprete. Habitat in mari, initio veris ad flumina migrat.

VIRTUS. Caro delicati saporis, at viscosi succi plena.

LAMPETRA FLUVIATILIS.

PETROMYZON fluviatilis L. die Neunauge seu die Briffe. Habitat in fluviis.

VIRTUS. Piscis recens nauseosi & dulcescentis saporis est; frixus & aceto conditus durior & sapidior redditur, at ructus & gravitatem in ventriculo producit.

TORPEDO.

RAJA Torpedo L. der Krampffisch. Habitat in mari mediterraneo: qui hunc piscem tangunt idu electrico percutiuntur.

VIRTUS. Caro Torpedinis & omnium Rajarum dura, gravis & vilis est.

BATIS.

RAJA Batis L. der Stachelroche.

VIRTUS. Caro dura, gravis, digestu difficilis.

PASTINACA.

RAJA Pastinaca L. der Pfeilschwanz.

VIRTUS. Piscis aculeo caudæ adhærens difficulter sanabile vulnus excitat, caro tamen sine noxa comeditur.

OXYRINCHUS.

RAJA Oxyrinchus L. das Spitzmaul.

VIRTUS. Carne præ reliquis Rajis molliori gaudet. Fumo indurata nobis mittitur.

M I R A L E T U S.

RAJA Miraletus L. der Spingelroche.

VIRTUS. Caro dura.

R A J A C L A V A T A.

RAJA clavata L. der Nagelroche.

VIRTUS. Caro dura, ut reliquarum Rajarum.

A C A N T H I A S.

SQUALUS Acanthias L. der Dornhaan.

VIRTUS prioris.

Z Y G Æ N A.

SQUALUS Zygaena L. der Hammerfisch.

VIRTUS prioris.

C A R C H A R I A S.

SQUALUS Carcharias L. der Menschenfresser,
der Nequin.

VIRTUS præcedentis.

P R I S T I S.

SQUALUS Pristis L. der Sägefisch.

VIRTUS præcedentis.

G A L E U S.

SQUALUS Galeus L. die Meersau.

VIRTUS prioris.

L O P H I U S P I S C A T O R I U S.

LOPHIUS piscatorius L. der Meerfrosch.

VIRTUS prioris.

MOLA

M O L A.

TETRODON Mola L. der Mühlsteinfisch.
VIRTUS præcedentis.

H Y S T R I X.

DIDON Hystrix L. der grosse Stachelfisch.
VIRTUS præcedentis.

S C O L O P A X.

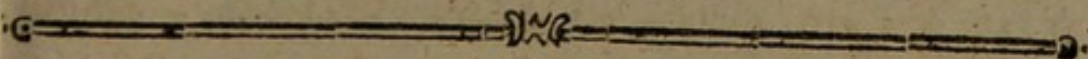
CENTRISCUS Scolopax L. der Schneppenfisch.
VIRTUS præcedentis.

A C U S.

SYNGNATHUS Acus L. die Spisnadel.
VIRTUS præcedentis.

H I P P O C A M P U S.

SYNGNATHUS Hippocampus L. das Seepferd-
chen.
VIRTUS præcedentis.

A M P H I B I A.

Ex tetra hac animalium classe valde pauca in cibum
recipiuntur, etsi plura & forsan omnia vi nutrien-
di gaudeant. Indoles amphibiorum cum frigido
piscium sanguine convenit.

TESTUDO VULGARIS.

TESTUDO orbicularis L. die Flußschildkröte.

VIRTUS. Caro bovinæ similis, minus sapida tamen quam testudinis marinæ, crassum & mucosum suppeditat nutrimentum.

Usus. Optime sapiunt testudines abscissis capite, cauda & pedibus, tamdiu elixatæ, donec tegmina facile a carne removeri possint, atque tandem frixæ addito allio, sale aliisque aromatibus. Jura testudinum in hectica laudantur. *

TESTUDO LUTARIA.

TESTUDO lutaria L. die Schlammschildkröte, die Sumpfschildkröte.

VIRTUS præcedentis.

TESTUDO MARINA.

TESTUDO Mydas L. die Riesenschildkröte, die Meerschildkröte.

VIRTUS. Caro elixata est albo-viridescens, pinguedine intermixta, instar carnis vitulinæ delicata, salubris & digestu non adeo difficilis. Tetusto perpauca gelatinam habet; Caro & jura inde

* Æstum & siccitatem hecticorum plus quam alia jussula, cum minus alcaliescentia sint, moderantur jura testudinum & ranarum. *Cel. TRNKA historia febris hecticae. p. 345.*

parata scorbutum & luem veneream curant. Testudo hæc stupendæ adeo magnitudinis est, ut octoaginta hominibus satiandis sufficiat. Solis testudinibus prædones itineratores sæpe diu in America vixerunt.

Usus. Caro elixata, vel affata editur. Sale condita in exterarum regiones transfertur. Ova ut gallinacea cocta vel sola vel cibis admixta comeduntur. Pinguedo sevo bovino similis viridescit & comesta urinam viridescente colore imbuunt.

Caro delicatissima circa costas est, hæc affata cum pinguedine dein sale pipere & succo citri condita eximium sistit cibum.

TESTUDO CARETTA.

TESTUDO Caretta L. die Karettschildkröte.

VIRTUS. Caro sapida, at vi eccoprotica gaudet; ideo ad varios morbos præsertim scorbutum & luem curandam laudatur, copiosior usus urinam & sudorem colore imbuunt.

Ova hujus testudinis sapidissima omnium sunt.

R A N A.

RANA esculenta L. der grüne Wasserfrosch. *

* *Insalubris* dicitur esse rana in putridis aquis degens. Femora ranarum, quæ mense Martio venduntur vel a *Rana temporaria* vel a *Bufone* sunt, juniores enim ranæ esculentæ sub finem Martii, annosiores ad finem

VIRTUS. Caro ranarum, pullorum gallinaceorum carni quidem similis, at pauci nutrimenti cibus est, perpaucam enim gelatinam exhibet.

Usus. Elixata vel affata mensis adhibetur. *Jus* e femoribus ranarum coctum hecticis & biliosis utile censetur.

C R O C O D I L U S.

LACERTA Crocodilus L. der Crocodill.

Usus. Caro moschi odorem spargit, ab Indis & Mauris editur. *Ova* crocodili sapidissima sunt.

I G U A N A.

LACERTA Iguana L. der Leguan, der Kammleguan.

VIRTUS. Caro sapidissima, pullinae carni multum praefenda, at siphiliticis noxia. *Ova*, quae vitello carent & coctione non indurescunt, sapidissima sunt.

V I P E R A.

COLUBER Berus L. die Europäische Natter.

VIRTUS. Caro capite & cauda reiectis ex aqua in modum piscium cocta quondam leprosis porrigenda.

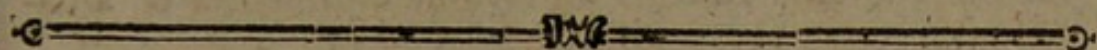
Aprilis ex limo, quo se per hyemem recipiunt, saltem in climate frigidior, prodeunt. *Cel. SPILMANN Inst. mat. med. 1774. p. 178.*

tur; ut nigrity in Africa adhucdum solent. Hodie vero solum *jus viperinum* exhibetur.

BOA CONSTRICTOR.

BOA Constrictor L. die Königschlange, die Riesenschlange.

VIRTUS. Caro ingentis hujus serpentis delicatissima dicitur & ab Indianis in cibum, quem in deliciis habent, adhibetur.

I N S E C T A.

Etiam e teterrima hac classe animalium, pauca quædam in usum alimentarem adhiberi solent. A quibusdam cicadæ, ab aliis Araneæ, scorpii que in cibum recipiebantur. * Conveniunt insecta cum piscium natura putredinosa.

CANCER FLUVIATILIS.

CANCER Astacus L. der Flusskrebs. Eligendi sunt astaci mediæ magnitudinis, in limpida aqua degentes a Majo ad Augustum capti, quo tempore ovulis & carne sunt pleni. Augusto mense, quo proprium sibi thoracem struunt, proprio odore & sapore præditi sunt. Possunt domi nutriri hepate bovis: delicatissimi sunt, qui lacte

* Ill. HALLERI Elem. Physiol. T. V. p. 205.

nutriuntur. Urticæ foliis diutius vivi conservantur, si aceto vel cerevisia conspergantur.

VIRTUS. Caro astaci sapidissima, digestu facilis & evidenter nutriens quidem est, sed aliquid acritatis continet, quod faucibus molestum est & quandoque varios producit morbos exanthematicos. Frequentior cancerorum esus, sanguinem solvere, quia sale alcalino urinoso abundant, hinc hæmoptoën et phthisim inducere dicuntur.

E conquassatis cancris jura valde nutrientia & alcaliscentia parari solent, quæ acido laborantibus conveniunt.

Usus. Coctus in cibum recipitur.

P A G U R U S.

CANCER Pagurus L. der gemeine Taschenkrebs.

VIRTUS. Caro sapidior & delicatior quam reliquorum cancerorum marinorum.

Usus. Caro in sartagine frixa vel cocta cum embemmate acido aut frigefacta cum oleo, aceto & pipere editur.

G A M M A R U S.

CANCER Gammarus L. der Hummer, der Meerkrebs.

VIRTUS. Stupendæ magnitudinis sæpe est. Caro dura, compacta, digestu difficillima, in cauda vix edulis. Laudatur chelatum caro, vino macerata, diu

cocta & aromate bene conspersa. Femellæ antecellunt mares.

C R A N G O N.

CANCER Crangon L. die Garnåle. Cancer digiti infantis neunati magnitudinem vix excedit.

VIRTUS. Crangones carne tenera & sapidissima gaudent, præsertim caudæ crusta spoliata, pipere, sale & aceto præparata.

S Q U I L L A.

CANCER Squilla L. der Squillenfrevß.

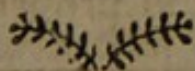
VIRTUS. Parvi hi cancri Hamburgo jam elixati ad alias regiones mittuntur & digestu faciles sunt.

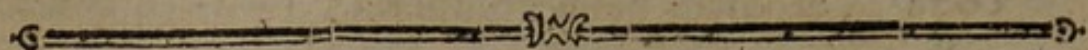
L O C U S T A.

GRYLLUS cristatus L. LOCUSTA L. der Heuschrecke, der Kamheuschrecke.

VIRTUS. Caro femorum est esculenta. Arabes, Syrii & Aegyptii sine specierum discrimine locustis tostis butyro superfuso vel in aqua coctis addito butyro vescuntur. In Mecca ex pulvere locustarum sole siccatarum cum aqua pultem conficiunt, quo incolæ loco panis utuntur. *

* *Schwed. Abh.* 14. Band. p. 81.

V E R M E S.

Ex numerosa vermium classe sequentes in usum alimentarem adhibentur.

C O C H L E A.

HELIX Pomatia L. der Schnecke, der Weinberg-schnecke.

VIRTUS. Caro glutinosa, tenax, nulla præparatione emollienda, hinc digestu difficilis. Abusus dyspepsiam, ructus, oppressionem & murmura inducit.

Usus. Cochleæ elixatæ & embemmati ex aceto, armoraceo & oleo intinctæ multis gratum edulii genus sunt. *Jure cochlearum* hæctica curabatur. *

M Y T I L U S.

MYTILUS edulis L. die gemeine Mießmuschel, die Küchenmuschel.

VIRTUS. Cibus sapidus, bene nutriens, at digestu non adeo facilis, si majori copia assumatur. Odoris & saporis gratia embemmatibus carniū præsertim caponum additur.

Usus. Mytilus ut ostrea crudus comedi nequit, sed vel elixus vel assatus mensis apponitur. Optima est præparatio, si in propria sua salugine elixe-

* *Cel. TRNKA febris hæct. histor. p. 345.*

tur & petroselino , allio atque sinapi condiatur.
Caro alba elixatione quandoque subrubra evadit.

Mytuli marini antecellunt eos , qui in stagnis marinis degunt. *Veteres* Mytuli noscuntur , quod elixatione saturate rubri evadant , hi succo turgent acri , amaro , qui fauces erodit , tussim siccam & vocem raucam efficit. *

Mytuli quandoque ex morbo , qui omnibus testaceis communis est , evadunt *venenati* , hi comestis anxietatem , convulsionem , tremorem , capitis intumescuntiam , maculas in cute efflorescentes , delirium & febrem producunt. *Antidotum* est acetum , succus citri , piper præmisso vomitorio. Vide *Toxicologiam*.

O S T R E A.

O S T R E A edulis L. die Auster.

VIRTUS. Nobilissimus ex classe testaceorum cibus & forte unicus , qui *vivus* ab homine comeditur. Ostreae crudæ molli pulpa admodum nutriunt , naturali salugine alvum movent , gelatinoso succo acrimoniam humorum obtundunt , hinc emaciatis utilis cibus. ** Crudæ facilius digeruntur , quam quæ butyro & aromatibus in propriis testis frixæ comeduntur.

* *Cel. ZÜKERT mat. alim.* p. 128.

** Ostrearum esu curabatur hæctica *Cel. TRNKA historia febris hæcticæ. Vindobonæ* 1783. p. 163 & 344.

Sed eligendæ sunt ostreæ recentes, mediæ magnitudinis, teneræ, succosæ, in limpida aqua captæ, quæ enim in stagnis marinis degunt, vilioris sunt notæ, duræ & ingrati saporis. Ostreæ anglicæ viridescentes cum succo citri comestæ omnium delicatissimæ sunt.

Ostreæ eo tempore, quo ova pariunt, innumeris vermiculis rubicundis replentur & summe nocent in cibum adhibitæ. *

D A C T Y L U S.

PHOLAS Dactylus L. der Steinbohrer.

VIRTUS. Caro delicati saporis editur in Gallia ab incolis maritimis.

C A R D I U M E D U L E.

CARDIUM edule L. das Kammdoublet.

VIRTUS. Caro sapida ostreæ congruens in cibum recipitur.

E C H I N U S E S C U L E N T U S.

ECHINUS esculentus L. der Seeball, der Meerapfel. *Pomum marinum.*

VIRTUS. Caro, præsertim vero ova hujus vermis elixa vel affata comeduntur.

* *Cel. GEOFFROY 6. Th. p. 73. & Nouveaux Mémoires sur l'Italie par deux Gentilshommes Suedois. 1764. T. 2. p. 110.*

SÆPIA OFFICINALIS.

SÆPIA officinalis L. der Dintenfisch, der Blackfisch, die Meerspinne.

VIRTUS. Caro dura instar glutinis coriacei, digestu difficillima, vilis & ingrati saporis; Editur tamen in variis Galliæ locis.

Usus. Caro lixivio salis & cinerum macerata dein aqua elixatur & postea frigitur cum butyro, allio, petrosellino & pipere. Jus e carne sæpiæ paratum vim eccoproticam habet.

SÆPIA MEDIA.

SÆPIA media L. die Meerspinne.

VIRTUS præcedentis. Atramentum quod animal projicit in manu ardorem excitat, juri tamen admiscetur, quo sæpia coquitur.

SÆPIOLA.

SÆPIA Sæpiola L. der Zwergblackfisch, die kleine Meerspinne.

VIRTUS. Caro mollior & sapidior quam Sæpiæ officinalis.

SÆPIA OCTOPODIA.

SÆPIA octopodia L. der Achtfuß. Italis *Polpo*.

VIRTUS. Caro cibum sistit instar corii durum, vilem, ingrati saporis, ex maceratione nitri rubentem, digestu difficillimum.

Usus. Hæc sæpia lixivio nitri macerata, elixata & postea butyro frixa & pipere bene condita mensis apponitur.

SÆPIA LOLIGO.

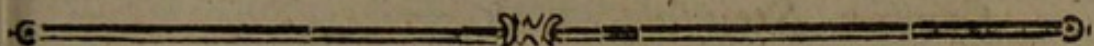
SÆPIA Loligo L. die Seefaze. Italis *Calamaro*.
der Calamar.

VIRTUS præcedentis.

CONDIMENTA

ESCULENTORUM ET POTULENTORUM.

ELENCHUS GENERALIS.

Condimenta falina. *Salzgewürze.*

_____ acida. *Saure Gewürze.*

_____ dulcia. *Süße Gewürze.*

_____ pinguia. *Fette.*

_____ lactea. *Milchartige.*

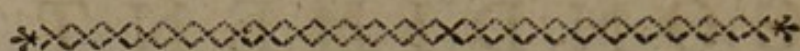
_____ gelatinosa. *Galertartige.*

_____ aromatica. *Aromatische Gewürze.*

_____ extraordinaria. *Ausserordentliche.*

_____ narcotica. *Betaubende Gewürze.*

ELENCHUS SPECIALIS.

S A L I N A.

- Sal culinare. *Küchensalz.*
— Gemmæ. *Steinsalz.*
— marinum. *Meersalz.*
Nitrum. *Salpeter.*
Caviarum. *Caviar.*
Garum. *Fischlake.*
Sardina. *Sardelle.*
Halex. *Höring.*
Caro muriata. *Pöckelfleisch.*
—— fumata. *Geräuchert Fleisch.*

A C I D A.

- Acetum vini. *Weinessig.*
—— cerevisiæ. *Biereßig.*
Omphacium. *Agrest.*
Succus citri. *Citronensaft.*

D U L C I A.

- Saccharum. *Zucker.*
Mel. *Honig.*
Sapa musti. *Eingesottener Most. Mostsaft.*

P I N G U I A.

- Oleum olivarum. *Baumöl.*
—— amygdalarum. *Mandelöl.*

Oleum lini. *Leinöl.*

—— Cocos. *Kocosöl.*

—— raparum. *Rübsaamenöl.*

—— papaveris. *Mohnsaamenöl.*

—— sesaminum. *Sesamöl.*

—— myagrinum. *Leindotteröl.*

Medulla ossium. *Knochenmark.*

Pinguedo bovina. *Ochsenfette.*

—— anserina. *Gänsefett.*

—— porcina. *Schweinschmalz.*

—— piscina. *Fischschmalz.*

Pinguedo empyreumatica. *Tropffette.*

Lardum. *Speck.*

L A C T E A.

Cremor lactis dulcis. *Sahne.*

—— ——— acidus. *Saurer Milchroh.*

Oxygala. *Sauermilch.*

Lac ebutyratum. *Buttermilch.*

—— spissatum. *Dickmilch.*

Coagulum lactis. *Milchtopfen.*

Butyrum recens. *Butter.*

—— coctum. *Schmalz.*

Caseus. *Käs.*

—— cremoraceus. *Butterkäfs.*

—— non cremoraceus. *Nachkäfs.*

—— antiquus. *alter Käfs.*

G E L A T I N O S A.

Gelatina cornu cervi. *Hirschhorngalert.*

Gelatina carnis. *Fleischgalert.*
 ——— ichthiocolæ. *Haufenblasengalert.*
 ——— amyli. *Kraftmehlgalert.*
 Ovi albumen. *Eyweiß.*
 — vitellus. *Eyerdotter.*
 Ova gallinacea. *Hünnereyer.*
 Sanguis animalium. *Thierblut.*

AROMATICA MITIORA.

Allium. *Knoblauch.*
 Cepa. *Sommerzwiebel.*
 Allium fistulosum. *Winterzwiebel.*
 ——— Scorodoprasum. *Rokenbolle.*
 ——— Ascalonicum. *Scharlotten.*
 ——— Porrum. *Porre.*
 ——— Schœnoprasum. *Schnittlauch.*
 Cepa scetilis. *Spaltschnittlauch.*
 Lepidium. *Pfefferkraut.*
 Satureja. *Saturey. Bohnenkraut.*
 Mentha gentilis. *Küchenmünze.*
 Salvia. *Salbey.*
 Rosmarinus. *Rosmarin.*
 Thymus. *Thymian.*
 Serpyllum. *Quendel.*
 Basilicum. *Basilicum.*
 Majorana. *Majoran.*
 Origanum vulgare. *Wohlgemuth.*
 Cerefolium. *Kerbel.*
 Scandix odorata. *Spanischer Kerbel.*
 Cortex citri. *Citronenschalle.*

- Carvi. *gemeiner Kümel.*
 Cuminum. *Römischer Kümel.*
 Nigella. *Schwarzkümel.*
 Anethum. *Dill.*
 Fœniculum. *Fenchel.*
 Anisum. *Anis.*
 Sinapis. *Gemeiner Senf.*
 Eruca. *Weisser Senf.*
 Dracunculus. *Dragun.*
 Artemisia. *Beyfuss.*
 Laurus. *Lorber.*
 Juniperus. *Wacholder.*
 Petroselinum. *Petersilie.*
 Capparis. *Kapern.*
 Chalta palustris. *Sumpf- Dotterblume.*
 Spartium scoparium. *Pfriemenkraut.*
 Armoracea. *Meerrettig.*
 Alliaria. *Knoblauchskraut.*
 Cardamine pratensis. *Wiesenkresse.*
 Tanacetum vulgare. *Reinfarn.*
 Melilotus cærulea. *Sibengezeit.*
 Crithmum maritimum. *Meerfenchel.*
 Enula. *Aland.*
 Semen papaveris. *Mohnsaamen.*
 — cynæ. *Wurmsaamen.*
 Crocus. *Safran.*
 Nux moschata, *Muskatennuss.*
 Macis. *Muskatenblühe.*
 Cinamomum. *Zimmt.*

A C R I O R A.

- Caryophyllus aromaticus. *Gewürznelke.*
 Anthophyllus. *Mutternägelein.*
 Piper. *Gemeiner Pfeffer.*
 Amomum seu Piper Jamaicense. *Westindischer Pfeffer.*
 Capsicum. *Spanischer Pfeffer.*
 Cubebæ. *Cubeben.*
 Cardamomum. *Cardamomen.*
 Grana paradyfi. *Paradieskörner.*
 Zingiber. *Ingwer.*
 Galanga. *Galgantwurzel.*
 Calamus aromaticus. *Calmus.*
 Coriandrum. *Coriander.*
 Vanilla. *Vanillie.*

EXTRAORDINARIA.

- Curcuma. *Gilbwurz, gelber Ingwer.*
 Orleana. *Orlean.*
 Glacies. *Eis.*
 Aer fixus. *Fixe Luft.*
 Fermentum panis. *Sauerteig.*
 Tartarus cerevisiæ. *Bierhefen.*
 Asa fœtida. *Stinkender Asond. Teufelsdreck.*
 Laurocerasus. *Kirschlorberbaum.*
 Amylum. *Kraftmehl.*
 Gummi arabicum. *Arabischer Gummi.*
 Abelmofchi semina. *Biesamkörner.*
 Ruta hortensis. *Gartenweinraute.*

Nicotiana. *Tobak.*

Stincus marinus. *Stink.*

Pinguicula. *Fettkraut.*

Caryophyllata. *Benedictenwurz.*

Absynthium. *Wermuth.*

Calendula. *Ringelblume.*

Myrica Gale. *Gemeine Myrica.*

Filix mas. *Farrenkraut.*

Flos vitis viniferæ. *Weinstockblühe.*

Farina mineralis. *Bergmehl.*

NARCOTICA INEBRIANTIA.

Opium. *Mohnsaft.*

Hyosciamus physalodes seu Benge. *Sybirisches Bil-*
senkraut.

Harmala. *Gemeiner Harmel.*

Areca seu Pinanga. *Arecanufs.*

Cannabis. *Hanf.*

Agaricus muscarius. *Fliegenschwamm.*

Lupulus. *Hopfen.*

Horminum. *Scharley. Scharlachkraut.*

Sclearia. *Muscatellerkraut.*

Rosmarinus sylvestris. *Wilder Rosmarin.*

Millefolium. *Schaafergarben.*

Lolium temulentum. *Sommerlolch.*

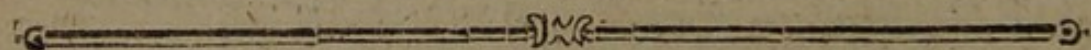

DE
CONDIMENTIS
GENERATIM.

SUBSTANTIÆ, quæ esculentis aut potulentis additæ gratum saporem vel odorem conciliant, *condimenta* dicuntur.

Hæc, paucis exceptis, vi nutriente destituuntur quidem, at grato stimulo ad faciliorem digestionem ciborum contribuunt, ad roborandum ventriculum, & cibos a corruptione præservandos inserviunt.

CONDIMENTA SALINA.

Sunt condimenta, quæ saporem salsum conciliant cibis.

SAL CULINARE seu FONTANUM.

MURIA fontana L. Brunensalz. *Sal commune* seu *Sal vescum*. Est sal medius ex alcali minerali fixo & acido salis constans.

ODOR nullus; SAPOR salsus. Ex fontibus, quos *Salinos* dicunt, evaporatione obtinetur & a salibus heterogeneis, quibus mixtum esse solet, purgatur.

VIRTUS. Saporem gratum conciliat cibis; attenuando mucosas & gelatinosas partes resolutionem ciborum promovet; stimulo salino ventriculi actionem in cibos adauget, alvi ac urinæ excretionem sollicitat, vermibus est infestum.

Hinc merito veteribus *aroma aromatum* audiebat; absque sale enim non sapit cibus nec digeritur.

Carnium & piscium putredini resistit, si uncia una aquæ non infra 15 grana contineat. Infra hoc pondus putredinem promovet.

Usus. Sal culinare omnibus fere cibis ut carnibus, piscibus, oleribus, acetariis & juribus saporis conciliandi gratia modice additur.

Abusus salis cibarii, maxime si aquæ potus jungatur parcior, acrimoniam muriaticam in corpore generat. Inde scorbutus, dissolutio humorum, acritas salina, febricula lenta, sitis, pruritus, rubores, putrida ulcera, contractura musculorum & ligamentorum. *

* Id docent Classiarii qui ob multos cibos salitos in diætâ navali adhibitos scorbuto putrido frequenter laborant. Si vero excessus adhuc major est, non quidem putredinem sed duritiem inflexilem producit, cujusmodi exemplum narratur in Actis Anglicanis de puella pica laborante; quæ a sexto usque ad decimum tertium ætatis annum sale marino, non aliter ac pueri sæpe saccharum vorare solent, utebatur, unde adeo rigida facta est, ut artus movere non posset unde & mortua est. *Philosophical. Transact.* ann. 1665. n. 8. p. 138.

SAL GEMMÆ.

MURIA montana L. Steinsalz seu Bergsalz. *Sal fossile*, ut plurimum pellucens obtinetur, e montium visceribus efoditur, & a sordibus & metallicis quandoque particulis alieno colore depuratur.

ODOR nullus. SAPOR falsus.

VIRTUS & USUS prioris.

SAL MARINUM.

MURIA marina L. Meersalz. Est sal communis quod e mari in regionibus calidioribus evaporatione per aerem & solem, in frigidioribus evaporatione per ignem obtinetur.

ODOR nullus. SAPOR valde falsus.

VIRTUS præcedentis. Sal marinus omnes reliquos acrimonia superat, at nisi depuretur amarus & ingratus est.

USUS apud populos maritimos & ad condiendos harengos.

NITRUM.

Est sal medius ex alcali fixo vegetabili & acido nitri constans. Salpeter.

ODOR nullus; SAPOR falso-amaricans, refrigerans.

VIRTUS. Saporem gratiorem ac ruborem amœniorem conciliat carnibus.

USUS. Cum sale culinari inspergitur ante fumationem *pernis Porcinis Schinken* ut magis rubeant.

C A V I A R U M.

Ova seu Ovaria *Acipenserum*, *Mugilis* & aliorum piscium muria condita, contusa, in sole siccata & oleo immersa dicuntur Caviar.

ODOR piscinus. SAPOR salsus ex amaro dulcis, piscinus. *Color* niger.

VIRTUS. Cibus digestu difficilis, nauseosus, acriminosus.

USUS. Gentes præsertim Græcæ Ecclesiæ addictæ diebus jejunii maximam hujus cibi copiam consumunt. Caviarum vel crudum cum pane tosto, aut cum aceto & oleo, aut cum citri succo mixtum editur.

G A R U M.

Est putrilago ex Interaneis piscium vel ipsis piscibus, super prunas cum aceto solutis & dein cum vino putrefactis. *Fischlase*.

ODOR piscinus putridus; SAPOR similis, salsus.

USUS. Veteres hanc putrilaginem auro contra rependebant, & Romani, orbis domini iis horridis putrilaginibus suum cibum intingebant. Neque hodie penitus gari usus obsolevit, cum in Lotharingia & in Tunkino ex squillis & cancris foetidissimis etiam nunc Garum paretur. *

* *III. HALLERI Elem. Phys. T. VI. p. 204.*

S A R D I N A.

CLUPEA Encrasiculus L. Sardelle. Abscisso capite exenteratur & sale conditus nobis affertur pisciculus.

ODOR piscinus peculiaris. SAPOR falsus, piscinus, gratissimus.

VIRTUS salis culinaria, ac simul stomachica, & aphrodisiaca, appetitum excitans, aliorum piscium condimentum. Sed cibus acrimoniosus. *

Usus. Hi pisciculi cum capparibus & olivis summa cum voluptate eduntur crudi; etiam piscibus, caponibus, ovis frixis saporis gratia adduntur. Ex encrasicolo super prunas in aceto soluto optimum fit *garum*.

H A L E X.

CLUPEA Harengus L. Håring. Piscis sale conditus nobis adfertur.

VIRTUS. Recens harengus suo sale appetitum excitat, digestionem promovet, mucum solvit & digestu facilis est hominibus sanis, nec non in morbis pituitosis & serophulosis: at qui, ulcere, vulnere, febre calida, viscere ulceroso, scabie, herpete, aut alia cachexia laborat, ut scorbuto vel morbo putrido, huic harengus nocet, omnes enim hi morbi ab esu ejusdem deteriores redduntur. **

* Ex sardinarum esu frequenti scabies epidemica observabatur. *Mémoires de l'Académ.* 1749. p. 134.

** *Cel. GRAUMANN Diätetisches Wochenblatt für alle*

Usus. Editur forma acetarii cum aceto, oleo, olivis capparibus & in tessulas conscissis pomis, vel caseo parmesano. Editur etiam recens, vel vario embemmate conditus, aut assatus.

Abusus inducit scorbutum, morbos putridos & acrimoniosos. Additur condimenti instar variis aliis cibis.

CARO MURIATA.

Caro animalis vel piscis muria condita. Pöckelfleisch.

VIRTUS. Muria carni gratiam & teneritudinem conciliat, atque illam diu a putredine præservat. Hinc talis caro tenera & sapida est atque facile digeritur. Si vero maceratio in muria iusto diutius protrahatur, tunc dura, rancida, putrescens & insalubris evadit atque scorbutum, febrem putridam vel alios morbos putridos producit. Noceat enim duritie, rancore, putredine, sale.

Usus. Non solum caro porcina, sed etiam bubula & alia carnes ut & pisces muria condiri solent.

CARO FUMATA.

Caro leviter infumata, geschweltes; *Caro perfumata* geräuchertes Fleisch dicitur.

VIRTUS. Fumus ligni sale acido carnes & pisces a putredine diu præservat, tenacitatem attenuat,

Stände I. B. p. 138. Deleo, quod egregium hunc librum non citius quam vix ante finitam mei operis impressionem obtinere potuerim.

minuit humiditatem , pinguedinem exsiccat & aliquantum indurat.

Caro infumata sapida , tenerior , digestu facilior & salubrior est quam perfumata , atque ventriculum ad digestionem excitat , hinc dantur , qui infumatam porci carnem facilius quam coctam vel assatam digerunt.

Caro autem nimis perfumata & diu asservata , durum , tenacem , difficulter digerendum & insalubrem sistit cibum.

Usus. Caro non solum porcina , sed & aliorum animalium ut & pisces fumo condita in cibum asservari solent.

CONDIMENTA ACIDA.

Sunt condimenta , quæ cibos sapore acido imbuunt.

ACETUM VINI.

Est liquor acidus ex vini fermentatione acida natus.

Weinessig.

ODOR fragrans , acidus , gratus. *SAPOR* odori congruus.

VIRTUS antiseptica , antibiliosa , sudorifera , cardiaca , gratum saporem acidum cibus concilians.

Usus. Carnes & pisces aceto conditæ teneriores & sapidiores fiunt , atque a putredine præservantur. Alcalescentia carnis ferinæ aceto mitigatur. Cruditates herbarum acetariarum corrigitur ab aceto.

Vis medicata. In morbis putridis, biliosis, verminosis & scorbuticis cibi aceto acidulati conveniunt. Oxycraturum pro potu adhibitum sudorem movet, sitim sedat, putredinem arcet, obesitatem impedire dicitur.

Nocet autem acetum calculosis, arthriticis, phtysicis, hystericeis, hypochondriacis, chloroticis, tussientibus, infantibus. Immodicus usus saburram acidam, bilis inertiam, cachexiam acidam inducit.

ACETUM CEREVISIÆ.

Est liquor acidus ex cerevisiæ fermentatione acida natus. *Biereffig.*

ODOR minus gratus quam in aceto vini; **SAPOR** aceti saltem vulgaris ingratus, maltum & lupulum aliquantum redolens. *Consistentia* turbida.

VIRTUS debilior quam in aceto vini.

Usus. In culinis nostris ad carnis macerationem solummodo adhibetur.

OMPHACIUM.

Est succus ex *uvīs immaturis* pressus & aliquantum fermentatus. Dicitur etiam *Agresta*. *Agrest.*

ODOR subvinosus; **SAPOR** acidus, adstringens, gratus.

VIRTUS valde refrigerans, roborans. In cadis bene obturatis addito pauxillo salis in cella ad tertium annum asservari potest.

Usus. In gallia & quibusdam regionibus calidis usitatissimum est condimentum pro intinctibus car-

nium, piscium, ovorum, quibus mire gratum conciliat saporem.

Nostrates *uyas immaturas* pro intinctu ad carnes in embemmate coquunt.

SUCCUS CITRI.

Est succus ex *malo citreo* expressus.

ODOR nullus; SAPOR acidus, gratus.

VIRTUS refrigerans, antiseptica, gratum saporem acidulum cibus concilians.

Usus. Ob gratam aciditatem pro communissimo condimento embemmatibus carnum & piscium additur.

Hystericæ, hypochondriaci, arthritici & calculosi qui cibos aceto conditos ferre nequeunt, cibos succo citri vel limonum acidulatos facillime ferunt.

CONDIMENTA DULCIA.

Quæ saporem dulcem cibus conciliant, huc pertinent.

SACCHARUM.

SACCHARUM officinarum L. Zucker. Est sal essentialis *ARUNDINIS sacchariferae* L. *

ODOR nullus; SAPOR dulcissimus. *Constat* oleo & acido proprio.

* *Cel. BEHRENS diff. dulcium naturam & vires expendens. Göttingæ. 1779.*

VIRTUS est nutriens, * relaxans, saponacea, eccoproptica, antiscorbutica ** anthelmintica *** antiseptica. **** Oleosa sabigens cum aqua, hinc obesitatis remedium & digestivum ciborum pinguium.

Usus. Frequentissimum est condimentum ad dulcificandos cibos. *Fructus* varii saccharo condiuntur, atque ex farina cum saccharo & aromatibus variae fiunt *pastæ saccharinæ*, quæ mensis secundis apponi solent.

Vis noxia. Saccharata usu immodico ob latens acidum fortissimum dentes denigrant, & ossibus dicuntur inimica. In primis viis ob vim fermentantem saburram acido - flatulentam generant,

* In India mancipiis reliquæ, a secunda sacchari Sueci ebullitione remanens in victum cedunt & porci a crassioribus sacchari fœcibus pinguescunt.

** Indos, qui copia sacchari abundant, nunquam scorbuto laborare adnotavit BECHERUS p. 334.

*** ANDRY *generation des vers.* p. 164. observationem habet pueri, qui confectione saccharata abundanter ingesta copiam vermium per alvum deiecit. Lumbrici aquæ saccharatæ immersi intra unam vel duas horas vivere desinunt, quum in decocto absynthii & in solutione aloes 20 imo 30 horas vitam protraherent.

**** Caro vitulina pulvere sacchari conspersa, immunis a putredine mansit & exsiccata. Sanguis recens in sacchari solutionem translatus ne exacte quidem septimo die notas putredinis exhibuit. *III. PRINGLE Diseases of the army. App. p. XL.*

relaxant partes firmas, solvunt humores, generi nervoso aciditate obsunt, hinc caveant a saccharinis, quibus acidum in primis viis est, vel bilis iners, aut laxitas ventriculi vel pulmonum, ideo debilibus, chloroticis, hysteriis, hypochondriacis, infantibus, rhachiticis nocent. *

Calx ad depurandum saccharum adhibita, quæ inanem multis incutit timorem, nullam infert noxam, cum saccharum non ingrediatur. **

M E L.

MEL officinarum. Honig. Est succus dulcis ab *APEmellifera L.* ex nectariis florum collectus in ejus ventriculo elaboratus, atque intra favos repositus. Sponte ex favo craticulæ imposito defluens est optimum & vocatur *Mel virginicum*. Expressum est vilius, ceram redolens & *Mel commune* dicitur. *Excoctum* vero nullius prorsus est valoris. ODOR fragrans haud ingratus; SAPOR dulcissimus sub-

* Non enim omnes saccharum adeo facile ferunt, quam dux de Beaufort, qui sacchari ℥j per 40 annos quotidie sumpsit & ætatem 70 annorum attigit, post mortem viscera tamen inventa sunt sana dentesque incorrupti. *Cel. SLARES Vindication of Sugar.*

** Calx ad præparationem sacchari adhibita abripit modo justo abundantius acidum & cum hoc vel fundum petit vel spumæ inhæret, consequenter nullo modo nocere potest. Si vero integra frustra calcarea in saccharo fuere deprehensa, tunc hæc modo casu fortuito accesserunt. *Cel. BEHRENS. l. c. p. 27.*

acriusculus. *Constat* ex acido sacchari & mucilagineo oleoso principio.

Virtus est nutriens, relaxans, abstergens, saponacea, solvens, eccoprotica, diuretica, antiseptica.

Usus. Veteres, dum saccharo carebant, non solum fructus sed & alia plurima esculenta melle condiebant. Nostros panem melle crudo illitum comedunt, variaque panificia, præsertim *panem piperatum* Pfefferkuchen conficiunt. Demum ad fructus & alios cibos dulcificandos mel adhiberi solet.

Vis medicata. Virtute abstergente conducit ulcerosis, constipatis, arenosis * & verminosis.

Vis noxia. Mel facile in ventriculo fermentat, flatus generat, bilem resolvit, hinc mel bilescere ventriculum dicitur. Multis ex idiosyncrasia diarrhæam torminosam ut vidi causat.

S A P A M U S T I.

Mustum ad tertias partes coctum *Sapa*, & ad dimidias coctum *Defrutum* vocatur.

ODOR & SAPOR dulcissimus, gratior sapore mellis.

VIRTUS sacchari adinstar dulcificans cibos.

Usus. Loco pretiosi sacchari fructibus horæis coctis, embemmatibus carinum quarumdam Nostros ten dictarum additur.

* *Cel. PERCIVAL'S Essays* p. 232. *Ill. PRINGLE* quavis hebdomade longo tempore libram unam mellis fabulo afflictiis summa cum utilitate dedit.

CONDIMENTA PINGUIA.

Sunt condimenta, quæ cibos blando sapore pingui imbuunt: absque butyro enim aut oleo insipidus fere omnis est cibus. Cibos lubricant, ut facilius deglutiri possint. Insigniter denique nutriunt * sed validum & diu durans nec facile adeo digerendum præbent alimentum. Carnes, ova & alii cibi pinguedine fusa obducti diu a putredine immunes se præservari sinunt.

Abusus vero pingium relaxat primas vias, & totum corpus. Inde leucophlegmatia vel obesitas gravans, & obstructiones pituitosæ viscerum. *Rancescentia* vero pinguia in primis viis pyrosim, in secundis cacochymiam rancidam, inflammationes, exanthemata herpetica, ulcera maligna, gangrenam, cariem, cancos producant. ** Rancida &

* Egregius HEWSON (*Experimental inquiry into the properties of the blood* London 1771. p. 127) refert de amico suo STRACKIO, quod ille variis institutis ponderatione experimentis detexisset, dum per aliquod tempus diversis cibis uteretur, minorem sevi quantitatem jacturæ sui corporis reparandæ sufficere quam cujusvis alterius cibi, & facta comparatione cum parte carnis macilenta, pinguedinis facultatem nutriendi esse ad minimum ut tria ad unum.

** Ill. GAUBII *institut. pathol. editio secunda* p. 320.

corrupta cito fit animalium pinguedo & pessima est piscium: hæc sodam, cardialgiam, colicam, scorbutum oleosum, febrem ardentem & lepram causat.

In nostris regionibus frequentissimo in usu sunt cremor lactis, butyrum, lardum & pinguedo bubula; in Meridionali Europa oleum olivarum; in frigidis plagis pinguedo piscium, Balænarum nempe & Phocarum. Ne condimenta pingua adeo cito rancescant, decoquuntur, condiuntur sale vel fumo indurantur ut lardum.

Quo recentiora sunt pingua, quo molliora, eo minus nocent; frigida minus, quam calida, Butyrum liquatum & dum calet assumptum a plerisque hominibus minus bene fertur, quam recens & frigidum. Nunquam conducunt sincera, sed semper cum aliis cibis mixta assumantur. Pessimus mos est, qui tantum fere butyri, quantum panis edunt, qui cremore lactis frequenter & sine pane aut alio sicciore cibo utuntur. Qui legumina & olera nimis pinguefaciunt. Potus calidus desuper haustus pinguedinem extricat, frigidus retinet, hinc minus nocet, ut experientia docuit.

Abusus. Pingua difficulter digeruntur*, dyspepta sunt & diu in ventriculo manent, aut in fracedinem vel rancorem abeunt, igne redduntur *empyreumatica*.

* *Ill. HALLER c. l. p. 324.*

OLEUM OLIVARUM.

Oleum ex fructu *OLEÆ europææ L.* expressum.
Baumöl. Olivenöl.

ODOR olei recentis vix ullus; SAPOR blandus. Aetate rancescit & acre fit. Album optimum, viride virius est.

VIRTUS nutriens, relaxans, involvens, saporem blandum concilians.

USUS. Quarumdam regionum incolæ & monachi quidam ad cibos pinguefaciendos oleo loco butyri utuntur, effectu autem minus salubri. Nos acetum cum oleo miscemus pro condimento acetariorum.

OLEUM AMYGDALARUM.

Oleum e nucleis *AMYGDALI communis L.* expressum. Mandelöl.

ODOR nullus; SAPOR blandus, subdulcis sive ex dulcibus sive ex amaris amygdalis fit pressum. Hoc oleum priori facilius rancescit.

VIRTUS ut olei olivarum est.

USUS pro condimento acetarii a delicatulis adhibetur.

OLEUM LINI.

Oleum ex seminibus *LINI usitatissimi L.* expressum.
Leinöl.

ODOR & SAPOR olei etiam recentis aliquantum ingratus; in calore rancescit.

VIRTUS nutriens, relaxans, emolliens, alvum lubrificans.

Usus. Quibusdam in regionibus brassicam acidulatam crudam cum oleo lini conditam comedunt. Cibus mihi ingratiſſimus ab aliis delicatus invenitur. Alii oleum lini cibis & juri addunt.

O L E U M C O C O S.

Oleum ex nuce arboris *Cocos butyracea* L. diſtillatæ expreſſum vel excoctum. *Cocos* etiam *oleum Calappi* vocatur.

Non ſolum ex hac ſed etiam ex aliis palmarum ſpeciebus ſimile oleum butyraceum paratur ut ex *coco nucifera*, ex *Elaide Guinenſi* aliisque. *

ODOR ſubranceſcens; SAPOR dulcis ut olei olivarum.

VIRTUS. Expreſſum eſt blandum, excoctum vilius; utrumque intra dimidium menſem valde ranceſcit.

Usus. Per totam Indiam hoc oleum, cum quo omnes piſces & olera præparantur, eſt uſitatiffimum. Rancidum a pauperibus in cibum recipitur. Inde probabiliter Indorum ſanguis per continuum hujus olei uſum in cibis rancidus evadit, unde forte ſcabies maligna, cui Indi adeo obnoxii ſunt, originem habet. **

* *Cel. AUBL. Gian app. p. 96.*

** *Cel. RUMPH T. I. C. 3.*

OLEUM RAPARUM.

Oleum ex seminibus *BRASSICÆ Napi L.* exprefsum. Rübsaamenöl.

ODOR subrancidus; SAPOR acriusculus.

VIRTUS infalubris.

USUS. In Belgio & inferiori Saxonia loco olei olivarum ab inferioris fortis hominibus usurpatur. Maxime hoc oleum in usum Lampadum a plebe adhibetur, sed ardens fuligine sua gravat pectus & inquinat suppellectilem, stupaque, dum extinguitur, graviter foetet.

OLEUM PAPAVERIS.

Oleum e seminibus *PAPAVERIS somniferi L.* Mohnsaamenöl.

ODOR & SAPOR blandus.

VIRTUS prioris. Omni vi narcotica caret.

USUS. Loco butyri absque noxa cibus additur in variis locis. * Placentæ post olei expressionem residuæ a pueris impune devorantur.

OLEUM SESAMINUM.

SESAMUM orientale L. Oleum e seminibus presum. Sesamöl.

* *Cel. ROZIER observat. sur la physique. 1776. in Aug.* in Gallia pereuntibus hyeme a 1710 oleis, oleo olivarum surrogatum fuit. Nuperrime hoc oleum regno lucrum octodecim millionum attulit.

ODOR olei nullus. SAPOR subdulcis, gratissimus. *Indoles* blanda valde & nutriens, difficulter rancescens.

Usus. Indis inservit ad quosvis cibos pingues reddendos.

OLEUM MYAGRINUM.

MYAGRUM sativum L. Oleum e seminibus pressum. *Leindotteröl.*

VIRTUS blanda, oleo sesamino similis.

Usus. Loco olei olivarum hinc inde adhibetur. Pauperes in Germaniæ quibusdam locis loco butyri oleo myagrino utuntur.

MEDULLA OSSIUM.

Est tenera pinguedo in ossibus bovinis contenta. *Rindschennarf.*

ODOR nullus; SAPOR pinguis, blandus, gratus.

VIRTUS nutriens, lubricans.

Usus. Juri carniū, oleribusque gratum conciliat saporem pinguem.

PINGUEDO BOVINA.

Pinguedo *BOVIS* *Rindfett.*

ODOR nullus. SAPOR pinguis, blandus.

VIRTUS nutriens, lubricans.

Usus. Oleribus & aliis cibis lubricandis inservit.

PINGUEDO ANSERINA.

Pinguedo *ANSERIS* *Gänsefett.*

ODOR & SAPOR acriusculus, butyro sapidior, at illo insalubrior ob levem rancescentiam.

VIRTUS nutriens, emolliens, resolvens. Adeps sapida est, sed flatus, rancedinem & pectoris oppressi-
nem progenerare solet, si cerevisia superbibatur.

USUS. Oleribus loco butyri ob saporis anserini gra-
tiam admiscetur. Pane hoc pinguedine illito de-
lectantur multi.

PINGUEDO PORCINA.

Pinguedo *SUIS Scrofæ L.* Schweinschmalz.

ODOR & SAPOR non adeo gratus ac in butyro.

VIRTUS prioris.

USUS ad olera lubricanda & pastas fermentatas Kra-
pfen frigendas adhibetur.

PINGUEDO PISCINA.

Pinguedo *BALÆNARUM* vel *PHYSETERUM*
vel *DELPHINORUM L.* Fischschmalz. Fisch-
thran.

ODOR subrancidus, SAPOR subacris, rancescens.

VIRTUS nutriens, emolliens. Sudorem fœtidum red-
dens. Hinc est quod Groenlandi vehementissime
oleant, quibus solenne est fracidis & rancescen-
tibus oleis animalium cetaceorum & phocarum
assidue atque immodice uti.

USUS præcedentis. In frigidis plagis vulgatissimum
condimentum pingue est.

PINGUEDO EMPYREUMATICA.

Est pinguedo igne empyreuticam indolem nata.
Tropffette.

Usus. Oleum e carnibus, dum assantur, destillans sedulo colligitur & ad fercula sapidissima adhibetur. Quin imo carnes ut majorem pinguedinis copiam & habeant & fundant, lardo involvuntur, butyro implentur & jugiter perfunduntur. Destillans oleum ab igne aperto & sicco adustum placet quidem palato, sed manifestam acrimoniam habet & ex vulgatissima observatione stomacho grave est, eoque magis inimicum, quo natura animalis, e quo fluxit, calidior & ad corruptionem proclivior est. Quare etiam ex sylvestribus & feris, item e piscibus elicited sub assatione oleum ob nimiam acritatem plerumque abjici solet. *

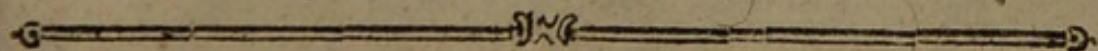
LARDUM PORCINUM.

Est adiposa membrana *Suis Scrophæ L. Specif.*

ODOR nullus; SAPOR pinguis.

VIRTUS recentis nutriend, rancescentis insalubris.

Usus ad varios cibos pingues reddendos.

CONDIMENTA LACTEA.

Sunt ciborum condimenta pingua, quæ ex lacte præparantur.

* *Cel. GRÜLL diff. de rancore & morbis ex rancido. Lugduni Batav. 1777. p. 75.*

CREMOR LACTIS DULCIS.

Pars lactis oleosa quæ in quiete sponte enatat in superficiem lactis dulcis. Sahne, Rohm.

ODOR nullus; SAPOR lacteus, pinguis, gratissimus.

VIRTUS valde nutriens, relaxans, acrimoniam involvens.

Usus. Aestate cum saccharo, quod hunc cremorem gratiorem & salubriorem reddit, comedi solet. Est denique consuetum additamentum coffeæ.

CREMOR LACTIS ACIDULUS.

Pars lactis oleosa, quæ sua sponte ex lacte acescente in superficiem enatat. Saurer Milchrahm.

ODOR nullus; SAPOR acido-pinguis, gratus.

VIRTUS nutriens, emolliens, refrigerans.

Usus. Additur variis cibis pro condimento pingui acidulo.

OXYGALA.

Est lac integrum jam acescens. Saure Milch.

ODOR nullus; SAPOR lacteo-acescens.

VIRTUS nutriens, refrigerans, eccoprotica, sitim sedans.

Usus. Tempore æstivo præbet gratum cibum.

LAC EBUTYRATUM.

Est lac suo cremore maximam partem orbatum. Buttermilch.

ODOR nullus; SAPOR lacteo-aquosus.

VIRTUS nutriens, temperans, diluens.

USUS. Saluberrimum est siccis, biliosis, fabricitanti-
bus & calidæ naturæ hominibus.

LAC SPISSATUM.

Est lac calefactum dein *Pinguicula L.* vel *Dorsea L.*
vel *coagulo* animali *Lab* dicto coagulatum & se-
ro privatum. Dickmilch.

ODOR nullus. SAPOR dulcis, gratus. *Constat* cremore
& caseosa lactis parte.

VIRTUS valde nutriens.

USUS. In *Suecia* & *Islandia* frequens est cibus. Nec
unquam male se habuisse dicuntur incolæ a quo-
tidiano hujus lactis usu. *

COAGULUM LACTIS.

Pars lactis caseosa a sero præcipitata, fermentationem
caseosam nondum passa. Milchtopfe.

ODOR nullus; SAPOR mitis, subcaseosus, acidulus.

VIRTUS nutriens, inviscans, glutinans.

USUS. Comeditur crudum coagulum cum saccharo
& additur variis cibis farinaceis.

BUTYRUM RECENS.

Pars lactis vaccini oleosa, agitatione a lacte separata.

ODOR nullus; SAPOR pinguis, mollis, subdulcescens,
omnium pinguedinum delicatissimus. Non sali-
tum butyrum brevi rancescit.

* *Schwed. Abh.* 11. B. p. 15.

VIRTUS nutrienda, relaxans, obvolvenda, omnium pinguedinum facillime digerenda.

Usus. Est commune ad cibos condimentum pingue. Cum pane butyrum majale, quod delicatissimum est, a multis comestum amatur.

Noxa. Quibus pulmo non est liberrimus, ii continuo, præsertim catarrhosi in aspera arteria difficultatem & necessitatem frequenter siccandi percipiunt. In omnibus morbis acutis butyrum est veneni loco, & in debilioris ventriculi hominibus facile in rancidum liquamen abit, quod post multa incommoda per vomitum rancidum aut motam diarrhæam decedit.

BUTYRUM COCTUM.

Butyrum igne liquefactum. *Schmalz*. Hac præparatione butyrum diu incorruptum servari potest.

ODOR nullus; **SAPOR** pinguis non adeo gratus ac butyri recentis.

VIRTUS nutrienda, emolliens, diu non rancescens.

Usus. Est communissimum ciborum condimentum pingue.

CASEUS CREMORACEUS.

Pars coagulabilis lactis fermentationem caseosam passa generatim *caseus* vocatur. *Käse*.

Varia est casei bonitas pro diversitate animalis & lactis parte, quæ ad casei præparationem adhibetur.

Caseus vaccinus *Ruchkäse*, ovillo minus, asinino & caprillo magis tenax est.

Caseus ovillus *Schaffkäse*. Vaccino minus nutrit, at

digestu facilius est ; optimus censetur *Liptavienfis*.

— *caprillus*. Ziegenkäse. Recens tantum edi potest, vilis notæ est antiquus.

— *buffelæ*, Büffelskäse ex lacte Bufellæ. Saporis gratia præfertur vaccino.

Triplex habetur casei species, respectu lactis. *Cremoraceus*, non *cremoraceus*, antiquus.

CASEUS CREMORACEUS.

Caseus cremoraceus Butterkäse. Qui ex lacte adhuc cum suo cremore remixto paratur.

ODOR mitis, caseosus ; SAVOR pinguis, subdulcescens, caseosus, mitis.

VIRTUS valde nutriens, ob alcalescentiam acido resistens. Pro cibo optimus, cum non multum a lactis natura recedat.

Usus. Est multarum regionum pabulum vulgare. Optimus est *Hippace* vulgo *Parmesankäse* seu *Lodienfis*, item caseus *Belgicus*, *Helveticus*, *Frisensis*, *Limburgensis*.

Abusus. Caseus diutissime in ventriculo residet, quod oris fætor testatur, oleo & putrida natura irritabilitatem primarum viarum obtundit, hinc alvus difficilis ductu. * In hominibus sedentariis facile

* Difficillime alpicolis multo caseo utentibus alvus ducitur, nam pinguedo & putrida natura casei motum peristalticum minuunt. HALLER *Elem. Physiol.* T. VII. p. 2, & p. 44.

faburram putridam causat, hinc in scorbuto, febre & aliis morbis putridis valde noxius est caseus. Alpicolæ caseum facilius ferunt, quod cum eo lactis & feri plurimum sumant, quo acore natura putrida casei contemperatur.

CASEUS NON CREMORACEUS.

Caseus qui ablato cremore ex solo coagulo lactis paratur. Ziger. *Caseus secundarius*. Nachkäse.

ODOR & SAPOR caseosus, at ficeus, ingratus, durus.

VIRTUS. Talis caseus est priori multo insalubrior, nam durus est instar cornu, parum nutriens, digestu difficillimus. Hinc pondus in ventriculo, gluten primarum viarum & pulmonum; viscerum obstructions & calculum generat.

Usus. Est cibus pauperum. Optimus adhuc est caseus *Glaronensis viridis* seu *rasilis*, Schabzieger, qui additione lectissimarum herbarum adeo corrigitur ut stomacho gratus & utilior fiat.

CASEUS ACRIS.

Est caseus cremoraceus ætate jam valde acris, alter Käse.

ODOR fortis, ingratus, multis nauseosus. SAPOR acerrimus, rancido - alcalescens, vermibus scatens.

VIRTUS. Inter manducandum os sæpe inflammans ac epithelion labiorum, linguæ, gingivarum in bullas elevans, excorians. Rancido - alcalinum lentorem in primis viis, similemque chylum generans. Inde vermes, febris saburralis, putrida, ut-

plurimum lethalis * in hominibus, qui caseo abutuntur.

Usus est cibus pauperum.

CONDIMENTA GELATINOSA.

Sunt condimenta, quæ maximam partem ex gelatina animali constant.

Celerrime nutriunt, quia facile in primis viis in chylum mutantur, & absque longa mora in sanguinem transeunt, hinc ægris exhaustis & imbecillibus offeruntur. Sed sæpius & parce, atque sufficienter aqua diluta præberi debent, alias in debili stomacho in tenacissimum gluten putridum abeunt. Robustis vero ac sanis hominibus nimis frequens gelatinosorum usus plethoram inducit vel mala quæ ex abusu carniū oriri diximus.

GELATINA CORNU CERVI.

Est gelatina ex cornu *CERVI Elaphi L.* cōctione extracta. Hirschhornsulze.

ODOR nullus; SAPOR blandus, gelatinosus.

VIRTUS valde nutriens, obvolvens, primo acescens, dein putrescens.

Usus. Cum saccharo & succo citri vel alius fructus mixta comedi solet.

* Qui caseo abutuntur morbo acuto præhensi vix evadunt. *Ill. HALLERI Elem. Phys. T. VII. pars II. P. 44.*

GELATINA CARNIS.

Est gelatina ex carne vitulina, gallina, aut porcina
coctione longa extracta. Fleischgalert.

ODOR nullus; SAPOR gelatinosus.

VIRTUS nutriens, obvolvens.

USUS. Pro condimento hæ gelatinæ cum aromatibus
frigide comedi solent. Etiam piscis sic gelati pa-
rantur pro mensis. Demum *tabulæ* ex *gelatina*
ficcata sub nomine *Soup portable* parantur, quæ
ab itinerantibus aqua calida diluuntur & loco ju-
ris bubuli in itinere hauriuntur.

GELATINA ICHTYOCOLLÆ.

Est gluteu e vesica aërea *ACIPENSERUM* L.
coctione parata. Hausenblasengalert.

ODOR nullus; SAPOR iners, glutinosus.

VIRTUS nutriens, obvolvens.

USUS. Pro condimento cum syrupo sacchari & emul-
sione amygdalina vel succo citri, vel aurantii
vel ribium &c imponitur mensis. Juribus gelandis
additur. Vina *turbida* ichtyocolle clarificari solent.

GELATINA AMYLI.

Est gelatina vegetabilis ex tritico elicita. Kraftmehl-
galerte.

ODOR nullus; SAPOR farinaceus.

VIRTUS nutriens, obvolvens.

USUS. Ex *vulgari* amylo parantur placentæ variæ. Ex
amylo *fermentato* parant Russi suum *Kisel*, quod

sapidus est cibus, quem cum lacte vel vino & aqua saccharoque comedunt. *

ALBUMEN OVI.

Est pars glutinosa *OVI gallinacei*. Enweis.

ODOR nullus; SAPOR glutinosus. Aqua *tepida* solvitur, *fervida* induratur.

VIRTUS nutriens, demulcens, obvolvens, mucum derafum restituens. Minus valens exhibetur nutrimentum quam ovi vitellus. Albumen calore induratum digestu difficillimus est cibus. At ovi albumen aqua tepida dilutum bene nutrit.

Pullus ovi vitello inclusus, solo albumine sub leni calore incubatus soluto, intra breve tempus bene enutritur & increscit.

Usus. Albumen conquassatum cum jure carniū sub nomine *Hadersupe* imponitur mensis. Adhibetur etiam ad varias cupedias parandas & clarificandum vinum turbidum.

VITELLUS OVI.

Est pars flava, oleoso - gelatinosa *OVI gallinacei*. Eherdotter.

* Amylum fermentatum sic paratur a Russis. Recipiatur farinæ tritici libra una alterave, huic adjiciatur furfuris tritici manip. j, tartari cerevisiæ q. s. & aquæ simpl. q. s. stent loco tepidiusculo & fermentent per 14 dies. Peracta fermentatione liquor decantetur & amyllum aqua ablutum servetur pro parando Kisel.

ODOR nullus; SAPOR oleoso - gelatinosus, insipidus.
Aqua tepida diluitur.

VIRTUS. Fortior albumine cibis est, digestu difficilior, plus nutriens quam albumen, in laudabilem tamen chylum sine magno coctionis molimine transiens. Vis est nutriens, vi saponacea solvens, calefaciens, putrescens. Hinc non convenit febrientibus, & biliosis. Nimia copia rancorem in primis viis creat. *

USUS. Additur saporis & majoris nutritionis gratia juri carniū.

OVA GALLINACEA INTEGRA.

OVA gallinæ domesticæ L. Hühner = Eyer.

ODOR nullus; SAPOR blandus.

VIRTUS. Ova vi nutriendi cibis animalibus fere omnibus palmam præripiunt. Sed pendet illorum salubritas a vario coctionis gradu.

Ova facile digerenda & bonum nutrimentum exhibentia, sunt:

a. *Ova sorbilia* Schlurfeyer. In quibus albumen nondum coit, hinc quæ liquida & fere semicruda sunt. Celerrime nutriunt, cito vires amissas restaurant, alvum laxant, solida emolliunt, humores acres demulcent, raucis & tussientibus utilia sunt.

* *Cel. HALLERI Elem. phys. T. VI. p. 325.*

β. *Ova tremula* Weichgesottene Eyer. In quibus albumen instar lactis tremulum est. Solidius prioribus nutrimentum præbent.

γ. — *densata* seu *mediocriter dura*, in quibus mollis vitellus duriusculo circumdatur albumine, hominibus robustioribus, qui solidiori indigent alimento, conveniunt.

Usus. Ova hæc mollia cum sale comeduntur. Adduntur ova variis cibis farinaceis. Vide *Panis ovatus*. Vitellus jure carnis dilutus tormina a purgantibus drasticeis compescit. Ovum *crudum* integrum id est albumen cum vitillo in 15^{ss} aquæ frigida dilutum & aliquoties de die haustum bonum est remedium pro ictericis. *

Abusus. Ova quantitate nimia comesta cruditates putridas facile pariunt, inde nausea & ructus nidorosi. Hinc ova febricitantibus sunt noxia. Solus vitellus in ventriculo facilius putrescit, quam si una cum albumine comeditur. **

Ad ova dyspepta, malum chylum generantia, referuntur:

α. *Ova elixa dura*, Hartgesottene Eyer, in quibus albumen calore in corneam quasi duritiem est densatum. Hæc difficillime digeruntur, per multos sæpe dies flatus & ructus nido-

* Cel. WEIKART *med. Schrift.* 4. B. p. 204.

** Cel. GEOFFROY *mat. med.* 7. Th. p. 514.

rosos emittunt. Mors ab ovis duris adsumptis observata fuit. *

β. — *toſta*, nempe ſub cineribus toſta gebratene Eyer præcedentium ſunt indolis.

γ. Ova *frixa*; nempe in ſartagine frixa. Huc pertinent a. ova *integra* Gejener. b. *conquaſſata* Rührener, c. *in placentam* friſta. Eyerfuchen. Præter duritiem habent hæc ova aliquid empyreumatici, acris, quo pars oleoſa vitelli ſub toſtione aut frixione inficitur, hinc concoctū difficilia ſunt & ruſtus putrido rancidos gignunt.

δ. — *antiqua*. Iſte Eyer, hæc utplurimum partim inania & ſubputrida ſunt, hinc pravi odoris & ſaporis. Si valde putreſcunt, vomituritionem, diarrhæam, tormina, anxietates, horripilationem & febrem putridam producunt.

Ad OVA DYSPEPTA etiam referuntur ob difficilem digeſtiorē & ingratiorem ſaporem:

Ova *Gallopavonum*. Indian ſeu Truthahneneyer.

— *Anſerum*. Gänſeener. Ova magna ventriculum aggravantia.

— *Anatum*. Entenener.

— *Pavonum*. Pfauenener.

— *Cygni*. Schwanenener. Quæ Islandiæ incolis grata ſunt.

* Ill. LINNE *Skonska reſa* p. 300.

Ova *Crocodili*. Crocodillener, quæ magnitudinem ovi anserini habent & ab Aegyptiis æstimantur.

— *Struthiocameli*. Straussenener.

— *Vanelli*. Rybizener.

— *Columbarum*. Taubenener, ob saporem prævum rejiciuntur.

— *Phasianorum*, Phasonener, bonitate accedunt gallinacis.

SANGUIS ANIMALIUM.

Succus ruber, vitalis e vasis animalium. Blut.

ODOR nullus; SAPOR gelatinosus, subsalsus.

VIRTUS. Crassus & concoctu difficillimus, facile putrescens est cibus imprimis bubulus. Iudæis Mosai-
ca lege interdictus.

USUS. Vix solitarie editur, at sæpe in farciminibus & embemmatibus piperatis culinæ intervit. Consuetissimus est nobis sanguis porcinus, qui intestinis cum adipe & aromatibus inclusus *apexabones* constituit. Sanguis piscinus pro embammate nigro ad pisces adhibetur.

CONDIMENTA AROMATICA.

Sunt vegetabilia, quæ odorem gratum, saporemque aromaticum cibus conciliant. Hæc non nutriunt sed ventriculum roborant, appetitum excitant.

adeo quidem, ut ultro satietatem cibos ingerere cogant. Stomachica sunt, urinam & alvum movent, tolluntque molestiam ciborum flatulentorum, atque corrigunt quasdam noxias ciborum qualitates.

Calidarum regionum incolæ pipere & capsico, cum illud omni fere cibo magna copia admiscunt, abuti videntur, at harum regionum incolæ sudoribus præ debilitate corporis diffluunt & eorum ventriculus ob imbecillitatem non appetit, febremque intermittentem facillime causat, nisi pipere excitetur. Hoc sensu clima calidum exigit condimenta, quæ ventriculum & corpus roborant. *

Abusus aromatum oleo acti æthereo producit in primis viis sitim, cardialgiam, ardorem, nauseam, ructus, vomitus, bilem exasperat, intestina irritat, inflammat.

In secundis viis motum humorum intendit, calefacit, adipem eliquat, humores alcaliscentes reddit. Inde siccitas, macies, febris calida, contracturæ, spasmî, exanthemata, inflammationes, dolores arthritici & plura alia nascuntur. **

A L L I U M.

ALLIUM sativum L. Knoblauch, zahmer Knoblauch.

* *Ill. BERGII mat. med.* p. 27.

** *Ill. GAUBII Inst. pathol.* p. 232.

ODOR fragrans, validus, graveolens; SAPOR acris, subdulcescens.

VIRTUS diaphoretica, diuretica, emmenagoga, anthelminthica.

Usus. In culinis carnes affatæ allio condiuntur. Additur etiam variis embemmatibus. Quoniam transpirationem bene movet, hinc nautis & sedentariis utile est condimentum.

C E P A.

ALLIUM Ceba L. Zwiebel. Sommerzwiebel.

ODOR fragrans, validus; SAPOR acris, subdulcescens. Rescissa oculos volatili suo principio ferit & lachrymas movet.

VIRTUS stimulans, diaphoretica, diuretica. *Cocta* vel *affata* multo mitior est.

Usus. Saporis gratia multis additur cibis, cum condimentum sit gratum & præstans.

ALLIUM FISTULOSUM.

ALLIUM fistulosum L. Winterzwiebel. *Ceba oblonga*.

ODOR debilius fragrans; SAPOR acris, cepaceus, subdulcescens, gratus.

VIRTUS diaphoretica, stomachica.

Usus. Bulbi adduntur carnibus. *Folia* iusculis oleraceis incocta gratum conciliant saporem.

SCORODOPRASUM.

ALLIUM Scorodoprasum L. Rockenbolle. Grasslauch.

ODOR fragrans in allium sativum incidens ; SAPOR acerrimus, amaricans, subcepaceus, pungens in lingua & faucibus.

VIRTUS stimulans, diaphoretica, diuretica.

Usus. Pro condimento variorum ciborum adhibetur, at inassuetis nimis fortis hæc allii species est.

ALLIUM ASCALONICUM.

ALLIUM ascalonicum L. Schalotten.

ODOR cepæ at gratior ; SAPOR cepæ at mitior.

VIRTUS stomachica, diaphoretica, diuretica.

Usus culinaris pro condimento variorum ciborum.

PORRUM.

ALLIUM Porrum L. Porre, zahmer Lauch.

ODOR fragrans ; SAPOR fragrans, parum acris, subdulcescens.

VIRTUS diaphoretica.

Usus. Radix jusculis carniū frequenter incoqui solet.

SCHÖENOPRASUM.

ALLIUM Schænoprasum L. Schnittlauch.

ODOR herbæ fragrans, gratus ; SAPOR cepaceus, calidiusculus, primo subdulcescens, dein debilius acris, adhærens. *Bulbi* sapidi mitiores.

VIRTUS stomachica, diaphoretica, diuretica.

Usus. Embemmatibus, juribus, ovis frixis inspergitur. Nonnulli crudum esitant cum pernīs porcinis, anseribusque salitis.

CEPA SECTILIS.

ALLIUM Cepa fissilis L. Spaltschnittlauch. *

ODOR cepæ fragrans, SAPOR cepaceus, subdulcescens, acris, linguam & fauces calefaciens, oculos feriens, at lachrymas non provocans.

VIRTUS eadem quæ priorum allii specierum.

Usus idem. Notum est Israelitas in deserto commururasse ob defectum allii specierum, quas in Aegypto esitaverant.

LEPIDIUM.

LEPIDIUM latifolium L. Pfefferkraut.

ODOR & SAPOR nasturtii, manifeste linguam feriens.

Usus. Condimenti loco cum carne comeditur.

SATUREJA.

SATUREJA hortensis L. Saturej. Bohnenkraut.

ODOR fragrans, cephalicus; SAPOR aromaticus, calidus; *siccata* herbæ odor & sapor fere fortior.

VIRTUS stomachica, emmenagoga, excitans, diuretica, resolvens.

Usus. Saporis gratia additur cibis quibusdam præcipue fabis.

* Ill. BERGIUM *mat. med.* p. 262.

MENTHA GENTILIS.

MENTHA gentilis L. Rûchenmünze.

ODOR fragrans, gratus, subcitreo - menthaceus, in Majoranam simul incidens; SAPOR calidus, aromaticus, in flavedinem citri incidens.

VIRTUS stomachica, resolvens.

USUS. Folia virentia hujus menthæ saturæ herbarum odoris & saporis gratia admiscuntur & cruda eduntur.

SALVIA.

SALVIA officinalis L. Salbey.

ODOR fragrans, gratus; SAPOR aromaticus, calidus, amaricans.

VIRTUS roborans, stomachica, resolvens.

USUS. Folia carnibus assatis & pernīs immittuntur, ut salviæ odore imbuantur.

ROSMARINUS.

ROSMARINUS officinalis L. Rosmarin.

ODOR fragrans, gratus, cephalicus. SAPOR aromaticus, calidus.

VIRTUS resolvens, nervina, corroborans, emmenagoga.

USUS. Saporis gratia quibusdam carnibus & piscibus sub elixatione additur. Oves Monspelienses ab esu Rosmarini sapidas carnes sortiuntur. *

* *Cel. SALLE Materies medic. Monspelii 1768. p. 14.*

T H Y M U S.

THYMUS vulgaris L. Thymian.

ODOR herbæ fragrans, cephalicus, gratus; SAPOR aromaticus, calidus.

VIRTUS stomachica, resolvens, emmenagoga.

USUS. Hac herba condiuntur quidam cibi.

S E R P Y L L U M.

THYMUS Serpyllum L. Quendel.

ODOR herbæ fragrans, gratus, cephalicus. SAPOR aromaticus, calidiuscus, subamaricans.

VIRTUS resolvens, tonica, stomachica, diuretica.

USUS. Quidam loco tymi vulgaris serpyllo cibos quosdam condiunt.

B A S I L I C U M.

Ocymum Basilicum L. Basilie.

ODOR fragrans, gratus; SAPOR aromaticus, gratus, subanisatus.

VIRTUS stomachica, resolvens, excitans.

USUS. Culinis gratum est variorum ciborum condimentum.

M A J O R A N A.

ORIGANUM Majorana L. Majoran.

ODOR herbæ fragrans, cephalicus, gratus; SAPOR aromaticus, subamaricans, calidiuscus.

VIRTUS stomachica, nervina, resolvens, emmenagoga.

USUS. Variis cibis odoris & saporis gratia additur.

ORIGANUM VULGARE.

ORIGANUM vulgare L. Wohlgemuth.

ODOR herbæ recentis fragrans, graviusculus, non ingratus, fere serpilli. SAPOR aromaticus, in Mentham incidens, sed debilior.

VIRTUS majoranæ.

USUS. Loco Majoranæ jusculis immisceri posset. Folia tosta etiam, quum Theæ Chinenfi similia adeo sint, ut ab ea non nisi difficiliter discernantur, pro Thea Chinenfi adhiberi possent. *

CEREFOLIUM.

SCANDIX Cerefolium L. Körbelsraut.

ODOR herbæ, si fricatur gratus, balsamicus; SAPOR aromatico-balsamicus, gratus, ad anisum accedens.

VIRTUS resolvens, lactifera, vulneraria, subemmenagoga.

USUS. Folia eduntur cocta in jusculis, nec non adhibentur ad panatellas & placentas, quas sapidas & gratiores reddunt. Additur juribus carnis bubulæ, ut ei gratus sapor concilietur.

Vis medicata. Jusculum vel serum lactis cum cerefolio parum coctum est egregium in ictero, tussi protracta, herpete, lochiis, menstuis & hæmorrhoidibus suppressis, anacatharsi puriformi, lacte deficiente & tumoribus induratis.

* Ill. LINNÆI amænit. Vol. 3. p. 90.

SCANDIX ODORATA.

SCANDIX odorata L. Spanischer Körbel.

ODOR herbæ recentis gratus, fere anisi. SAPOR dulcescens, ad anisum accedens.

VIRTUS pectoralis, diuretica, gratum saporem cibis concilians.

Usus. Folia recentia in Suecia sunt culinaria, ingrediuntur una cum aliis herbis vernali tempore juscula oleracea. In Silesia radix culinaria est. *

CORTEX CITRI.

CITRUS medica L. Citrone.

ODOR corticis seu flavedinis fragrans, gratissimus.

SAPOR confimilis, calidiusculus, vix amaricans.

VIRTUS calefaciens, cardiaca, gratum saporem concilians.

Usus. Pro condimento variorum ciborum & limonadæ. Etiam saccharo conditi habentur cortices citri.

C A R V I.

CARUM Carvi L. Wiesenfummel.

ODOR seminum aromaticus, subgraviusculus; SAPOR aromaticus, calidus, gratus.

VIRTUS carminativa, lactifera, stomachum corroborans.

* *Cel. SCHWENCKFELD stirp. & foss. Silesiæ catalog.*
p. 259.

Usus. Saporis gratia semina immiscentur pani acidulo & caseis. Etiam saccharo conditum comeditur semen carvi. Additur jusculis jejunalibus. Tartari cum lacte hoc semen forbillant. Destillatores spiritum frumenti semine carvi rectificant. Convenit carvi semen in colica frigida, nocet in reliquis colicæ speciebus.

C U M I N U M.

CUMINUM *Cuminum* L. Römischer vel Gartensümmei.

ODOR seminum fortis; SAPOR aromaticus in carvum incidens sed gravior, ingrator.

VIRTUS carminativa, stomachica.

Usus. Ob ingratiorem saporem rarius carvo panis & cibi cumino condiuntur.

N I G E L L A.

NIGELLA *fativa* L. Schwarzkümmel.

ODOR seminum fragrans; SAPOR aromaticus in Saffra-
fras incidens.

VIRTUS emmenagoga, lac provocans, carminativa.

Usus. In Oriente hæc semina pani domestico insperguntur ut * flatuum molestia tollatur, & gratus sapor pani concilietur.

* Nonnulli hæc semina veneni suspecta habent, at hujus suspicionis luculenta desunt testimonia, nisi a fraudulentis vel ignaris semen Daturæ inmixtum fuerit.

A N E T H U M.

ANETHUM graveolens L. Dill. Gapper.

ODOR herbæ gratus, fragrans; SAPOR aromaticus, gratus.

VIRTUS carminativa, lactifera, hypnotica.

Usus. Herba adhuc tenera coquitur cum carne, muræna, anguilla, cancris, brassica acidulata, qui cibi inde aromate anethi imbuuntur. Etiam cucumeribus muria condiendis saporis gratia additur.

F O E N I C U L U M.

ANETHUM Fœniculum L. Fenchel.

ODOR seminis gratus, aromaticus, suavis; SAPOR aromaticus, dulcescens, calidiusculus, gratus.

VIRTUS carminativa, lactifera.

Usus. Semen saccharo conditum comeditur.

A N I S U M.

PIMPINELLA Anisum L. Anis.

ODOR seminis aromaticus suaveolens; SAPOR aromaticus, dulcescens, gratus, calidiusculus.

VIRTUS carminativa, lactifera.

Usus. Comeditur hoc semen saccharo conditum. Inspergitur panis vel externæ superficiei vel ipsi massæ immiscetur.

S I N A P I S.

SINAPIS nigra vel alba L. Senf.

ODOR feminis debilis; SAPOR acris, subfugax, sub-amaricans, calidus, fauces linguamque calefaciens.

VIRTUS irritans, appetitum excitans, aphrodisiaca.

Usus. In culinis pulvis sinapios cum musto vel aceto conditus ad carnes & farcimina editur. Pulvis sinapios ætate rancescit, quare in vasis bene obturatis conservari debet.

ERUCA.

BRASSICA Eruca L. Weisser Senf.

ODOR feminis graviusculus; SAPOR sinapios, verum longe remissior.

VIRTUS sinapios at debilior.

Usus. Antiquitus ad condienda obsonia adhibebantur semina. Folia recentia contrita fœtent instar adustorum pilorum & acris saporis sunt, tamen inter condimenta ciborum & acetariorum apud Italos sumuntur. *

D R A C U N C U L U S.

ARTEMISIA Dracunculus L. Dragun. Nostratibus, deutscher Bertram vocatur.

ODOR herbæ fragrans, suaveolens; SAPOR aromaticus, gratus, vix amaricans.

VIRTUS stomachica, emmenagoga, appetitum excitans.

* RAII *Hist. plant.* p. 806.

Usus. Folia *siccata* cibis quibusdam condimenti grati causa admiscuntur. Folia tenera recentia tempore vernali cum carne agnina aut pisce cocta egregium his conciliant saporem. Adduntur etiam acetariis pro condimento. *Acetum dracunculi* est fragrans, gratissimum. In Persia dracunculum cum oxysaccharo & pane comedunt.

A R T E M I S I A.

ARTEMISIA vulgaris L. Benfuß.

ODOR foliorum subfragrans, subrancidus; SAPOR herbaceus, vix amaricans.

VIRTUS emmenagoga.

Usus. Coqui anseres artemisia infarcire solent, ut carni saporem gratiorem concilient; alii simul pomum ventri anseris immittunt.

L A U R U S.

LAURUS nobilis L. Lorber.

ODOR foliorum digitis tritorum fragrans; SAPOR aromaticus, balsamicus, graviusculus.

VIRTUS stomachica, resolvens, movens menstrua, sudorem, urinam.

Usus. In nostris culinis pisces cocti & frixi aceto & foliis lauri condiuntur.

J U N I P E R U S.

JUNIPERUS communis L. Wacholder.

ODOR baccarum aromaticus, gratus; SAPOR aromaticus, dulcescens, calidiusculus.

VIRTUS diuretica, diaphoretica, emmenagoga, hydro-
piciis utile aroma.

Usus. Baccæ contusæ aut integræ embemmatibus car-
nium & piscium adduntur. Alii rob juniperi ci-
bis admiscent. Cerevisia non fermentata, tamen
grata a rusticis in suecia paratur, sed potus
brevioris usus, at scorbuticis admodum salu-
tariis.

P E T R O S E L I N U M.

APIUM Petroselinum L. Petersilie.

ODOR foliorum subaromatines, subingratus. SAPOR
subaromaticus.

VIRTUS diuretica, gratum saporem concilians cibus.

Usus. Condimenti adinstar carni bubulæ, jusculis,
piscibus aliisque ferculis & embemmatibus ad-
ditur. Nocere dicitur epilepticis & ophthalmia la-
borantibus. *

C A P P A R I S.

CAPPARIS spinosa L. Rapern.

ODOR florum conditorum fragrans, non ingratus; SA-
POR acerbiusculus, acescens, florum non condito-
rum amaricans.

VIRTUS tonica, stomachica, appetitum excitans.

Usus. Flores nondum erupti condiuntur sale & ace-
to. Quo teneriores leguntur, eo firmiores fiunt

* Ill. MURRAY ap. med. T. 2. p. 302.

conditi, sapidioresque. In culinis nostris incoquantur embemmatibus carniū & piscium.

CALTHA PALUSTRIS.

CALTHA palustris L. Sumpfdotterblume.

Usus. Floribus statim sub explicatione lectis & muria acetoque conditis Capparidis loco utuntur nonnulli.

SPARTIUM SCOPARIUM.

SPARTIUM scoparium L. Desenartige Pfrimen.

Usus. Flosculi muria & aceto conditi, abeunt in Succedaneum Capparidis.

A R M O R A C I A.

COCHLEARIA Armoracia L. Meerrettig.

ODOR radiceis fragrans, pungens, penetrans, oculos feriens. SAPOR acris, fervidus, dulcescens, quandoque subamaricans. *Masticata* fauces & linguam pungens, tussim excitans, nares feriens, oculos lachrimantes reddens, at effectu fugaci.

Codæ aut *siccata* radiceis sapor & odor debilis.

VIRTUS appetitum excitans, diuretica, incidens, irritans, antiscorbutica.

Usus. Radix rasa aceto diluta, vel, ut acrimonia involvatur, lacte & butyro fuso subacta, forma embemmatibus ad bubulam comeditur. Cumprimis piscium insipidorum condimento inservit.

A L L I A R I A.

ERYSIMUM Alliaria L. Knoblauchstrauch.

Usus. Folia primo vere intinctibus & salsamentis adduntur. *

CARDAMINE PRATENSIS.

CARDAMINE pratensis L. Wiesenfresse.

Usus præcedentis.

TANACETUM VULGARE.

TANACETUM vulgare L. Reinfarn.

ODOR foliorum recentium fortis, gravis. SAPOR aromaticus, amarus, acutus.

VIRTUS stomachica, anthelminthica, emmenagoga.

Usus. Folia tenella in placentis ex ovis & farina gratissimum præbent ferculum.

MELILOTUS CÆRULEA.

MELILOTUS cærulea L. Siebengezeit.

ODOR & SAPOR balsamicus.

Usus. Adhibetur ad condiendum caseum rasilem Glorionensium.

CRITHMUM MARITIMUM.

CRITHMUM maritimum L. Meerfenchel.

VIRTUS. Ad excitandam esuriem sub forma acetarii comeditur.

* *Cel. LOES pruss.* 8.

E N U L A.

INULA Helenium L. Mand. Radix helenii.

ODOR radicis aromaticus, gravis non ingratus. Sapor amaricans in acorem incidens, ingratus, diu inhærens.

VIRTUS tonica, stomachica, pectoralis, emmenagoga, antiscabiosa.

Usus. Multo seu vino absynthiaco additum, gratum conciliat odorem & saporem.

SEMEN PAPAVERIS.

PAPAVER somniferum L. Mohnsaamen.

ODOR seminum nullus; Sapor dulcescens, lacteus.

VIRTUS nutriens. Hæc semina minime narcotica sunt, lac enim narcoticum in sola parte corticali capsulæ residet.

Usus. Hæc semina pani & aliis cibis farinaceis admiscuntur condimenti causa. Cruda etiam eduntur magna copia & innoxie a Gallis, Polonis & Hungaris.

SEMEN CINÆ seu SANTONICI.

ARTEMISIA Contra L. Wurmsaamen.

ODOR proprius, fortis, nauseosus. Sapor amarus, nonnihil acris.

VIRTUS anthelmintica.

Usus. Infantibus verminosis saccharo condita exhibentur hæc semina bis de die ad scrupulum unum.

C R O C U S.

CROCUS sativus officinalis L. Safran. Stigmata
florum in usum recipiuntur.

ODOR fragrans, similis alcali volatili urinoso, medio-
criter aromatico. SAPOR aromaticus, subamari-
cans.

VIRTUS resolvens, emmenagoga, diuretica. Hinc gra-
vidis, nimium menstruantibus & hystericis no-
xia.

Usus. In culinis nostris juscula, panesque quidam cro-
co tinguntur.

N U X M O S H A T A.

MYRISTICA officinalis L. Nucleus fructus *Nux*
moschata dicitur. Muskatennuß.

ODOR nuclei fragrans, gratus; SAPOR aromaticus &
simul pinguiusculus.

VIRTUS stomachica, roborans, subnarcotica.

Usus. Variis ciborum embemmatibus saporis gratia
admiscetur. Cerevisiæ admixta corrigit flatulen-
tiam.

M A C I S.

Cortex reticulatus inter putamen & nucleum *Nucis*
moschatæ. Muskatennuß.

ODOR & SAPOR macis fortiores quam nucis.

VIRTUS & Usus præcedentis.

C I N A M O M U M.

LAURUS Cinamomum L. Zimmet. Caneel.

ODOR corticis fragrans, aromaticus, suavissimus; SAVOR dulcescens, aromaticus, gratus, dein acris, calidiusculus, subadstringens.

VIRTUS stomachica, excitans, roborans, ventriculo debili utilis.

Usus. Cum saccharo inspergitur oryzæ in lacte coctæ, & pani tosto adfuso vino.

AROMATICA ACRIORA.

CARYOPHYLLUS AROMATICUS.

CARYOPHYLLUS aromatica L. Gewürznelke.

Calices fructus immaturi seu florum nondum explicatorum *Caryophylli*; & fructus maturi hujus arbusculæ *Anthophylli*. Mutternelken dicuntur.

ODOR caryophyllorum fragrans, validus, aromaticus, suavis. SAVOR aromaticus, fortis, calidus, acriusculus, fauces linguamque calefaciens, halitum fragrantissimum spargens.

VIRTUS caryophyllorum percalefaciens, roborans, stomachica, irritans, emmenagoga.

Usus. Saporis & odoris gratia multis admiscetur cibis, præsertim condituris saccharatis.

Spiritus vini cum caryophyllis rectificatus cephalæam & visum tenebricosum excitat, Idem a cerevisia & musto cum caryophyllis conditis sensi.

A N T H O P H Y L L U S.

Fructus maturus *CARYOPHYLLI aromaticæ* L.

Mutternägelein, Mutternelken.

ODOR anthophyllum multo debilior, quam caryophyllum. SAPOR substripticus, multo minus aromaticus, quam in caryophyllis.

Usus Caryophyllum, sed rarior ob vim adstringentem & aromaticam indolem minorem.

PIPER NIGRUM.

PIPER nigrum L. Schwarzer Pfeffer. Semen immaturum est *nigrum*, maturum vero *album*, hinc *piper* album est piper nigrum, maturitate cortice suo nigro privatum.

ODOR hujus seminis aromaticus, validus; SAPOR fervidus, acris, in ore & faucibus fervens.

VIRTUS irritans, calefaciens, stimulan, atoniæ stomachi succurens.

Usus. Embemmatibus piscium, carniū, cucumeribus & ovis tremulis piper saporis gratia admiscemus. Calidarum regionum incolæ piper omni fere cibo magna copia admiscent.

AMOMUM seu PIPER JAMAICENSE.

MYRTUS Pimenta L. Westindischer Pfeffer. Nel-

Peppfer. Nägelein = Köpfe. *Pimenta*. Engli-
ſches Gewürz.

ODOR feminis fragrans; SAPOR aromaticus, partim ad
caryophyllos aromaticos, partim ad piper ni-
grum accedens.

VIRTUS ſtomachica, irritans. Inter Antophyllos & Ca-
ryophyllos medias habet vires aromaticas.

USUS ad condiendos piſces aliosque cibos per ſe inſi-
pidos eſt egregium.

C A P S I C U M.

CAPSICUM annuum L. Spaniſcher Pfeffer. *Pi-
per indicum*.

ODOR in fructu recenti narcoticus, fere tabaci; SAPOR
acerrimus, igneus, piperis adinſtar fauces ex-
candefaciens diu inhærens, intolerabilis.

VIRTUS valde irritans, ſtomachica.

USUS. Incolæ Peruvix ita fructum capſici crudum cum
ſale culinari conditum comedunt. In Hungaria
cucumeres cum capſico condiuntur.

C U B E B A.

PIPER Cubeba L. Cubeben. Schwindelförner.

ODOR fragrans, SAPOR aromaticus, acris, fervidus,
ſed pipere nigro tamen debilior.

VIRTUS irritans, ſtomachica.

USUS. Comeduntur ſaccharo conditæ contra vertigi-
nem ab imbecillitate ventriculi ortam.

C A R D A M O M U M.

AMOMUM Cardamomum L. Cardamomen.

ODOR gratus, aromaticus; SAPOR aromaticus, subcamphoratus.

VIRTUS stomachica, irritans, calefaciens, diaphoretica.

USUS. Ad cibos loco piperis condiendos in languore ventriculi conducit.

G R A N A P A R A D I S I.

AMOMUM Grana Paradisi L. Paradisförner.

ODOR seminis aromaticus; SAPOR aromaticus, calidus, pungens, inhærens, piperis instar.

VIRTUS calefaciens, stomachica.

USUS. Pro condimento ciborum.

Z I N G I B E R.

AMOMUM Zingiber L. Ingwer.

ODOR radicis fragrans; SAPOR aromaticus, fervidus, acris, linguæ inhærens.

VIRTUS percalefaciens, incidens, stomachica.

USUS. Radix recens saccharo condita ex Indiis allata est admodum præstans aroma pro ventriculo debili.

G A L A N G A.

MARANTA Galanga L. Galgant.

ODOR radicis aromaticus, minus gratus. SAPOR subacris, leviter aromaticus, dein fervidiusculus, inhærens.

VIRTUS calefaciens, stomachica, incidens.

USUS. In India orientali hæc planta pro usu culinari, ad condiendos cibos colitur. Europæi quidam radicem Galangæ Zingiberi præferunt, quia minus calida magisque sapida est.

CALAMUS AROMATICUS.

ACORUS Calamus vulgaris L. Kalmus.

ODOR radiceis fragrans, fortis, nauseosus. SAPOR aromaticus, nauseosus, acris, leniter amaricans, fauces & linguam calefaciens.

VIRTUS stomachica, incidens, diuretica, valde antiscorbutica. *

USUS. Radix saccharo condita inter bellaria mensis imponitur. Supplet vices Cinnamomi, Piperis, Zingiberis in defectu aromatum indicorum.

CORIANDRUM.

CORIANDRUM sativum L. Coriander.

ODOR seminis graveolens, aromaticus subgratus; SAVOR congruens.

VIRTUS carminativa, subnarcotica.

USUS. Ruricolæ semina coriandri admiscunt panī pro condimento carminativo. Hæc semina etiam saccharo condita mensis imponuntur.

VANILLA.

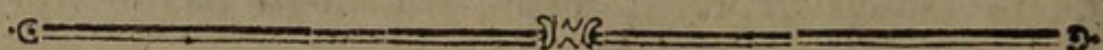
EPIDENDRUM Vanilla L. Vanillie.

* Ill. HOFMANN vom Scharbock &c. Münster 1782. p. 267.

ODOR filiquæ fragrantissimus, inhærens, * ad balsamum peruvianum accedens; SAPOR aromaticus, validus, subdulcescens, calidiusculus, balsamicus, gratus.

VIRTUS calefaciens, emmenagoga, aphrodisiaca, diuretica.

USUS. Est condimentum Chocoladæ. Admiscetur gelatinis, bellariis, vino cerasiaco.

CONDIMENTA EXTRAORDINARIA.

Sunt condimenta quibusdam nationibus consueta & singularia.

C U R C U M A.

CURCUMA longa L. Giesbwurz, gelber Ingber, Curcumen.

ODOR radiceis unguentaceus; SAPOR subamaricans, subcalidiusculus, debiliter aromaticus.

VIRTUS luteo-tinctoria, aperiens, diuretica.

USUS. In India radix recens omni cibo admiscetur.

O R L E A N A.

Bixa Orellana L. Orlean.

ODOR seminum ingratus; SAPOR debilis, obscure falsus.

VIRTUS flavo-tinctoria.

* Siliqua digitis tractata ad triduum eos suo odore imbuunt.

Usus. In America cibus loco croci admiscetur hæc semina. Rustici butyrum pigmento orleanæ colorant.

GLACIES.

Est aqua gelu in massam solidam mutata. Eis.

VIRTUS. Potibus ad gelu inducendum additur, & ad cibos vel gelatinas fructuum horæorum glacianas adhibetur. Frigus ventriculum roborat, corpus refrigerat, bilis acrimoniam, rancorem in ventriculo compescit.

Noxa. At æfluanti corpori ingesti cibi glaciati inducunt anginam, pleuritidem, ventriculi, hepatis, vel diaphragnotis inflammationem, vel dolores colicos, hydropes, polypos cordis & similia mala. *

AER FIXUS.

Est fluidum aëriforme, acidæ indolis, quod ex creta emanat, si cum acore quodam effervesceat. Fixe Luft seu Luftsaure.

ODOR nullus; SAPOR acidulus, pungens.

VIRTUS. Est ergo aquarum mineralium condimentum. Saporem gratum acidulum conciliat aquæ, cerevisiæ, vino, lacti. Etiam evaporata hæc liquida aere fixo adeo reddi possunt grata, ut vini campanici adinstar ebulliant. **

* *Ill. GAUBII institut. pathol. p. 239.*

** *Cel. HULME Anzeige eines sichern und leichten Mit-*

FERMENTUM PANIS.

Est pasta farinacea ope tartari cerevisiæ fermentata, acescens. Sauerteig. Dulcis enim fermentatio farinæ nimis diu protracta in acidam abit.

ODOR subacidus; SAPOR acidus, farinaceus.

VIRTUS. Fermentationem acidam conciliat massæ farinacæ.

Usus. Panis hoc fermento fermentatus evadit acidus, qui refrigerans est. At panis nimis acidus sodam, cardialgiam & dentes cariosos causat.

TARTARUS CEREVISIÆ.

Est spuma sub fermentatione cerevisiæ in superficiem emergens. Bierhefen. Germ.

ODOR acescens, SAPOR mollis, subacidus.

VIRTUS. Fermentationem dulcem conciliat, si massæ farinacæ addatur. Perinde autem est, siue *florem* cerevisiæ *natantem* siue *præcipitatum*, qui *fex* cerevisiæ dici solet, iu hunc usum adhibeamus, modo cerevisia non fuerit acida. Exsiccare solent nonnulli fermentum, quo pacto per totum annum servari potest.

Usus. Panis flore aut fece cerevisiæ fermentatus, dulcis evadit. Fermentatio panem reddit porosum

tels wider den Blasen- und Nierenstein &c. Nebst einer Anweisung Wasser und andere flüssige Körper, sehr geschwind mit fixer Luft anzuschwängern. Leipz. 1778.

& lentorem glutinosum attenuat. Etiam aliis cibis farinaceis hoc sine tartarus cerevisiæ additur.

ASA FOETIDA.

FERULA Assa foetida L. Stinkender Usand. Teufelsdreck.

ODOR hujus gummi - resinæ fœtidissimus, alliaceus; SAPOR amaricans, acris, mordens, diutissime inhærens.

VIRTUS carminativa, emmenagoga, anthelminthica.

Usus. Indis cibi condimentum est. Baniani Indiæ orientalis, qui ab esu carniū abhorrentes nec spirituosius indulgentes aromata, e quibus primum assa fœtida est, omni cibo immiscent, quam ad cibum digerendum necessariam ducunt. Ideo horum halitus oris & transpiratio pessime olet. *

FOLIA LAUROCERASI.

PRUNUS Laurocerasus L. Kirschlorbeerbaum.

ODOR foliorum vix ullus; SAPOR validus, substripticus, amaricans ut in amygdalis amaris at fortior.

VIRTUS. Folia cum lacte cocta saporem amygdalarum dulcium lacti conciliant. Majori dosi venenata sunt. V. *Toxicologiam*.

Usus. In culinis gallicis folia laurocerasi saporis amygdalini gratia cibis admiscentur. *Lac lauro-cerasi* ex libra lactis cum folio uno parum cocti constat.

* GROSE *Voyage aux Indes orient.* p. 336.

A M Y L U M.

AMYLUM tritici. Est pars amylacea ex tritico extracta. Kraftmehl. Störke.

ODOR nullus, SAPOR farinaceus. Sola coctura in aqua solubile est.

USUS. Amylum cum aqua ad pultis tenuioris formam redactum inter esculenta laudatur. Russi ex amylo in lacte cocto suum *Kissel* parant, quod cum cremore lactis vel cum vino, aqua & saccharo comedunt, quodque revera sapidus est cibus. *

At occultam tamen aliquam acrimoniam in se fovet & ad acescentiam valde proclive est. Hinc dissuadendus copiosus ejus usus est infantibus, quorum ventriculus imbecillitate, glutine aut acido laborat. **

G U M M I A R A B I C U M.

MIMOSA nilotica L. hoc gummi exsudat. Arabischer Gummi.

ODOR nullus; SAPOR nullus, masticatione mucilagineus.

VIRTUS nutriens, *** mucilaginea, obvolvens.

USUS. Nigritis & Mauris alimento vulgari est, ita ut incidente calamitate oryzae & milii integræ Mau-

* *Ill. BERGIUS mat. med. p. 53.*

** *Cel. CARTHEUSER diff. de Amylo. §. 9 & 10.*

*** Nutriendi vim possidet insignem, quoniam totum alimentosa materie sive mucilagine conflatur, dicit *Ill. MURRAY app. med. T. 2. p. 410.*

rorum civitates solo gummi arabico vescantur. *
Per binos menses hominibus supra mille peregrinantibus consumpta reliqua penu hoc gummi unice vitam in itinere sustentavit. ** Hoc gummi vel instar sacchari dentibus comminuunt, vel aqua emollitum deglutunt.

SEMINA ABELMOSCHI.

HIBISCUS Abelmofchus L. Biesamkörner.

ODOR suavissimus & quidem ejusmodi, qualem moschus & ambra mixta spirant. SAPOR odori congruus.

VIRTUS nervina.

USUS. Arabes semen pulverisatum potui Coffee pro gratia odoris addunt. Demum ad res, & vestimenta odore moschato imbuenda inserviunt.

RUTA HORTENSIS.

RUTA graveolens L. Garten-Weinraute.

ODOR herbæ fortis, gravis, non tamen ingratus; SAPOR amarus, gravis, acris.

VIRTUS anthelminthica, emmenagoga.

USUS. Semina rutæ veteribus Romanis inter aromata culinaria erant pariter ac ipsa herba recens & sicca; cum butyro pani illita hominibus verminosis offertur.

* *Cel. LIND Dis. in hot climates.* p. 348.

** *Cel. HASSELQUIST Resa* p. 553.

N I C O T I A N A.

Nicotiana Tabacum L. Tobacc.

ODOR foliorum narcoticus. SAPOR amaricans, acrisculus.

VIRTUS. Est quasi condimentum pro naribus, si pulvis iis attrahitur & condimentum pro faucibus, si foliorum fumus ore sugitur, quæ luxuria & mira consuetudo pene fere ubique terrarum usu quasi diætetico invaluit.

Pulvis foliorum vario additamento vel ob stimulum vel odoris gratia auctus, sub diversissimis nominibus venalis prostat.

Generatim vero pulvis *rudior* dicitur *Rappe*, pulvis autem *subtilissimus* vocatur *Tabacum hispanicum*.

Pulvis naribus attractus in non assuetis sternutationem excitat, vertiginem, anxietatem & incaute deglutitus nauseam, quandoque vomitum.

Usus. Opinantur multi caput liberius inde evadere, & visum acui, at utilitas hæc opinione magis quam experientia nititur. * Memorabile est, melancholicos & maniacos omnes & singulos tabacco valde delectari, etiamsi ante eidem non assueti, augeri vero ejus abusu epilepsiam & furorem, observatum est. **

* *Ill. MUREAY ap. med. p. 473.*

** *Cel. GREDING in Com. lips. Vol. 14. p. 650.*

Abusus. Longo tempore sternutationem non amplius movet, at nervi olfactorii inde occalescunt, ut adoratus pereat, nimium muci e naribus exhauritur, inde morbi nervosi & extenuatio ob frequentem sputationem & humorum acrimoniam.

Fumus tabaci, dum ore hauritur, inassuetis causet vertiginem, cephalalgiam, anxietatem, somnolentiam, vomitum, alvi solutionem: excessus in assuetis idem facit.

Moderatus usus in laxis & succosis hominibus pituitam oris & bronchiorum solvit, colicas flatulentas & alvum tardam solvit, anginam & odontalgiam catarrhosam quandoque mitigat.

Abusus diu protractus apoplexiæ, epilepsiæ, arthritidis, variorum pectoris vitiorum, icteri, tabis causa quandoque fuisse legitur. Inducit etiam nigredinem dentium.

STINCUS MARINUS.

LACERTA Stincus L. der Stink. *Scincus marinus*.

ODOR nullus; SAPOR salus.

USUS. Populi orientales hac lacerta ad libidinem augendam vescuntur.

PINGUICULA.

PINGUICULA vulgaris L. gemeines Fettkraut.

USUS. Norlandi lac super recentia folia mulgent, hoc inde condensatur & gratissimum exhibet saporem.*

* *Amœn. acad. Vol. 3. p. 79.*

CARYOPHYLLATA.

GEUM urbanum L. Benediktenwurz.

ODOR radicis recentis caryophyllæus, scilicet radicis tempore verno, in solo sicco lectæ; SAPOR stipticus.

VIRTUS tonica, antifebrilis. *

USUS. Radices lectæ antequam caulescunt cerevisiæ impositæ jucundum ipsi saporem ac odorem conciliant & ab acescentia præservant.

ABSYNTHIUM.

ARTEMISIA Absinthium L. Wermuth.

ODOR foliorum fortis, fragrans, graviusculus, temulentans. SAPOR intensius amarus.

VIRTUS stomachica, appetitum excitans, antacida, anthelminthica, antiputredinosa, resolvens, tonica.

USUS. Cerevisiam acescentem dolio immissa herba corrigit & ruri ad acorem arcendum humulo substituitur, etsi non sine inebriationis molestia. **

CALENDULA.

CALENDULA officinalis. Ringelblume.

ODOR florum suaviter subnarcoticus; SAPOR leniter acidulus.

* *Cel. BUCHHAVE observ. circa rad. Gei urbani sive caryophyllatæ vires in febris. Hafniæ 1781. p. 16.*

** *Ill. LINNÆI amœn. acad. T. 2. p. 179.*

Usus. Radio corollæ multi pro croco utuntur, dum boni & fragrantis odoris & saporis est.

G A L E.

MYRICA Gale L. gemeine Myrica.

Usus. Est succedaneum Lupuli majorum nostrorum & hodie quorundam rusticorum; nisi vero sat diu coquatur, cephalalgiam causat.

F I L I X M A S.

POLIPODIUM Filix mas L. Jarrenkraut.

Usus. Siberienses cerevisiæ incoquant, unde gratus odor, saporque rubi.

F L O S V I T I S V I N I F E R Æ.

VITIS vinifera L. Weinstockblühe.

Usus. Flores recentes in umbra siccati sacculo inclusi in musto suspensi gratissimum vino conciliant odorem.

F A R I N A M I N E R A L I S.

LAC LUNÆ seu species terræ calcaris. Bergmehl. *

Usus. Calamitatis tempore hæc terra cum farina

* *Cel. SCHÄFFERS kalkartiges Bergmehl. in 4. (ohne Jahrzahl und Druckort.)*

cereali mista in panem redigebatur a pauperibus. *

CONDIMENTA INEBRIANTIA SEU NARCOTICA.

Sunt condimenta, quibus vis irebriandi inest.

O P I U M.

Est succus resinoso - gummosus ex inciso capite *PAPAVERIS somniferi L.* exstillans. Mohnsafft.

ODOR opii orientalis validus, narcoticus. SAPOR nauseosus, amaricans, acris, caloris sensu os & palatum afficiens.

VIRTUS animum exhilarans, inebrians in *parva*, soporifera in *majori*, venenum in *nimia dosi*.

Usus. Gentes orientales, præsertim quibus Muhamedis religio vini usum interdicit, in quotidianum delictum opium assumunt ad exhilarandum animum & conciliandam sibi audaciam. In Turcia, Persia & Arabia multi præsertim magnates opium pilularum vel electuarii forma mensis instar bel-lariorum condimenti loco apponi curant. Eoque

* Cel. ZÜKERT *Allgemeine Abh. von den Nahrungsmitteln.* Berlin 1775. p. 129. §. 84. Et Ill. HALLERI *Elem. Phys.* T. VI. p. 214.

adeo delectantur, ut plurimis in die vicibus aliquam portionem deglutiant. Inde fortiter exhilarantur, ac si multum vini hausissent; hac consuetudine sibi adeo familiare reddunt opium, ut multi sensim drachmam sine noxa nycthemeri spatio deglutire discant.

At abusus multa parit incomoda, emaciatur enim sensim corpus, deperditur appetitus, melancholia (in qua unicum solatium est opium), languor, stupor, somnolentia, taciturnitas inducitur, unde videas instar stipitum somnolentos & quasi elingues sedere in conviviis opii liguritores. Demum memoriae abolitio senium præcox & mors præmatura sequitur. Hydropem autem abusus opii, ut abusus spirituosorum non generat. *

HYOSCIAMUS PHYSALODES seu BENGE.

HYOSCIAMUS Physalodes L. Sibirisches Bilsenfraut.

Usus. Arabes exinde condimentum parant, quod *Benge* vocant ac quo loco bellarii in conviviis vescuntur.

VIRTUS. Hoc Benge in parva dosi est exhilarans, & inebrians, assuetis adeo necessarium, ut deficiente Benge cibum fastidiant.

* *Cel. KAEMPFER Amœn. exot.* p. 645. Et *ARVIEUX Reisen.* 3. *Th.* p. 10. & 19.

In *majori* dosi est phantasticum, inebrians, coma vigil excitans, longo usu hujus veneni totum systema nerveum valde debile & maxime irritabile redditur, unde tremor corporis, terror ex minimo strepitu, facies leucophlegmatica. *

H A R M A L A.

PEGANUM Harmala L. gemeiner Harmel.

Usus. Semina hujus plantæ apud turcas, qui his condimenti instar vescuntur, in foro venalia prostant.

Virtus inebrians, exhilarans, idæam volatus per nubes, evanido autem veneni effectû, oblivionem rerum gestarum inducens. **

ARECA seu PINANGA.

ARECA Cathecu L. Arecanuß. Est nux ex fructu hujus palmæ.

* D'ARVIEUX p. 12.

** Ill. LINNÆUS in *amœnitat. academ. vol. 6. p. 183* opinatur, ex hoc semine forte bolum fuisse, quem KÆMPFERUS apud Persas in convivio assumpsit; unde inexplibili gaudio, risu, joco suffundebatur. At finita cæna, dum ascendisset equum, haud aliter ipsi videbatur, ac si pegaso insidens volitasset per nubes & coloratissimos iridis arcus, cumque diis cœnasset. Altero die oblitus erat gestorum omnium.

ODOR gratus; SAPOR adeo adstringens est, ut nux sola masticari nequeat.

USUS. Nux discissa & cum pauxillo calcis, ad moderandam Pinangæ austeritatem intra folium unum alterumve arboris Betel involuta, amicis mutuo sese convenientibus apud Indos observantiæ causa offertur. Unde saliva rubedine tincta profluit, gingivæ corroborantur & os grato halitu perfunditur.

C A N N A B I S.

CANNABIS sativa L. Hanf.

USUS. In Persia et tota India ex foliis cannabis, aqua frigida infusis, potum parant, qui exhilarat et gravem temulentiam inducit. Turcæ ex polline cannabis cum sputo humano trochiscos parant, quos *Maslac* dicunt, et quibus condimenti instar in conviviiis vescuntur.

VIRTUS. Cannabis *indicæ* folia et pollen sunt narcotica, inebriantia et lætitiā inducentia. Nostræ cannabis foliis vis lætificans non inest. *

AGARICUS MUSCARIUS.

AGARICUS muscarius L. der Fliegenchwamm.

* H O O K E *philosoph. experiments and observat.* p. 211.
Semina indica, in Anglia sata cannabim produxerunt, indicæ ex omni parte similem non vero lætificantem, hinc vis lætificans a climate et solo indico unice pendet.

ODOR teter; SAPOR acris.

VIRTUS exigua dosi exhilarans, inebrians, majori venenata furorem, tremorem inducens.

Usus. Kamtschadali ex agarico et epilobio angustifolio potum valde inebriantem sibi conficiunt, quem magnates eorum in deliciis habent, servi, qui urinam ebriorum magnatum bibunt, adhuc dum inebriantur exinde. *

L U P U L U S.

HUMULUS Lupulus L. Hopfen.

ODOR fragrans, subnarcoticus, gravis; SAPOR peramarus.

VIRTUS tonica, diuretica, anthelminthica, inebrians.

Usus. Est condimentum cerevisiae. Omni cerevisiae lupulus imponitur, ut dulcedo nauseosa malti, stomacho haud dubie nocitura, grata amaritiei imbuatur. Haec amarities cerevisiam ab acrescentia impedit, tonicam et diureticam reddit et, ut vulgo creditur, ob lupuli amarorem cerevisia a calculo praeservat.

H O R M I N U M.

SALVIA Horminum L. Scharley, Scharlachkraut.

ODOR foliorum gravis; SAPOR amaricans, subaromaticus.

VIRTUS subnarcotica, inebrians.

* Cel. KRASCHEMINIKOW *Natural of Kamtschatka* p. 209 et 209.

Usus. Cerevisia vel vinum foliis hormini imprægnatum valde inebriat capitisque dolores excitat.

S C L A R E A.

SALVIA Sclarea L. Muscatellerkraut.

ODOR foliorum gravis, fortis, SAPOR amaricans, subaromaticus.

VIRTUS inebrians.

Usus. Cerevisia vel vinum herba imprægnatum insigniter inebriat capitisque dolores excitat. * Oenopoli fraudulentum etiamnum vina sapore moschatellino ope hujus herbæ imbuunt.

ROSMARINUS SYLVESTRIS.

LEDUM palustre L. Wilder Rosmarin.

ODOR herbæ fragrans, aromaticus, subnarcoticus.

SAPOR aromaticus leviter amaricans.

VIRTUS inebrians, diuretica, resolvens.

Usus. Antequam humulus ad condiendam cerevisiam adhiberi cæpit, hæc herba illius in locum apud pauperes surrogata est, verum temulentia effrænis et dirus capitis dolor a ledo palustri abstinere quemlibet jubet. **

M I L L E F O L I U M.

ACHILLEA Millefolium L. Schaafgarbe.

ODOR herbæ debilior in odorem mucoris incidens;

SAPOR amaricans.

* *Cel. LOBEL advers.* p. 240.

** *Ill. LINN. Fl. suec.* p. 136.

VIRTUS. Millefolium cum lupulo cerevisiæ injectum reddit cerevisiam inebriantem et potatores fere insanos. *

LOLIUM TEMULENTUM.

LOLIUM temulentum L. Sommerloch. Trespe.

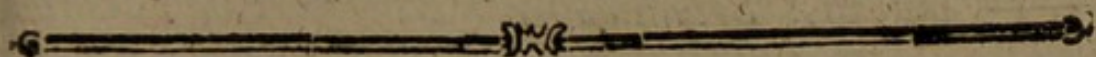
ODOR nullus; **SAPOR** suldulcis non ingratus.

USUS. Semen Cerevisiæ, spiritui vini vel pani additum, temulentiam, vertiginem et ebrietatem inducit.
Vide *Toxicologiam*.

* *Flora suec.* 2. n. 770.

POTULENTA.

ELENCHUS GENERALIS.

Aquæ. *Wässer.*

Cerevisiæ. *Biere.*

Vina. *Weine.*

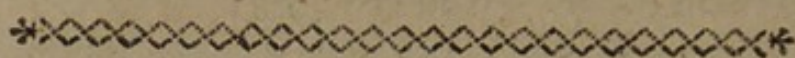
Spiritus vinosi. *Brandweine.*

Lacta. *Milcharten.*

Potulenta dulcia. *Süße Getränke.*

—— calida. *Warme Getränke.*

ELENCHUS SPECIALIS.

A Q U Æ.

- Aqua montana. *Bergwasser.*
—— fluviatilis. *Flusswasser.*
—— putealis. *Brunnwasser.*
—— nivalis seu glacialis. *Schneewasser.*
—— lacustris. *Teichwasser.*
—— palustris. *Sumpfwasser.*
—— cisternalis. *Cisternwasser.*
—— marina. *Meerwasser.*

C E R E V I S I Æ.

- Cerevisia hordeacea. *Gerstenbier.*
—— triticea. *Weizenbier.*
—— secalina. *Rockenbier.*
—— avenacea. *Haberbier.*
—— mays. *Maysbier.*
—— Pini. *Tannenbier. Förenbier.*
—— lagenaria. *Buttelbier.*
Mumia Brunsvicensis. *Braunschweigische Mumme.*

V I N A.

Vina ACIDULA.

- Vinum Rhenanum. *Rheinwein.*
—— Mosellanum. *Moslerwein.*
—— Neccarinum. *Nekerwein.*

Vinum Stradae montanae. *Bergsträsser Wein.*

——— Austriacum. *Oesterreicherwein.*

——— Franconicum. *Frankenweine.*

Vina ACIDULO - DULCESCENTIA.

Vinum gallicum album. *Weisser Franzwein.*

——— campanicum. *Champagnerwein.*

——— hungaricum album. *Weisser Ungarischer Wein.*

——— portugalicum. *Portwein.*

Vina AUSTERIUSCULA.

Vinum hungaricum rubrum. *Rother Ungarischer Wein.*

——— gallicum rubrum. *Rother Franzwein.*

——— Burgundicum. *Burgunderwein.*

——— Eremiticum. *Eremitagerwein.*

——— Burdigalense. *Bourdeauerwein.*

——— Pontac. *Pontak.*

——— Gravianum. *Claretwein.*

Vina DULCIA.

Vinum Tockaiense. *Tokayerwein.*

——— S. Georgii. *Edenburger Ausbruch.*

——— hispanicum ordinariam. *Gemeiner Spanischer Wein.*

——— Capense. *Kapwein.*

——— Frontiniacum. *Frontiniac.*

——— Malvaticum. *Malvasierwein.*

——— Maderaicum. *Maderawein.*

——— Palmae. *Palmfec.*

——— Malaccense. *Malagawein.*

Vinum Xeræ. *Xereswein.*

—— Alicantinum seu Illicitanum. *Alikantenwein.*

—— Lachryma Christi. *Lachrima Christi.*

—— Græcum di Somma. *Vesuviuswein.*

—— montis Puliciani. *Montipulicianer.*

—— Tyrolense. *Tyrollerwein.*

—— Tinto. *Tintowein.*

—— Muscatellinum. *Muscatellerwein.*

Vina ACIDA.

Vinum Cassoviense. *Caschauer Wein.*

—— Bohemicum. *Bömischer Wein.*

—— Saxonicum. *Sächsischer Wein.*

—— Silesiacum. *Schlesischer Wein.*

—— Lusaticum. *Elsasser Wein.*

—— Helveticum. *Schweizischer Wein.*

—— Marchicum. *Mark - Wein.*

SPIRITUS VINOSI.

Spiritus vini. *Weinbrandwein.*

—— frumenti. *Kornbrandwein.*

—— prunorum. *Zwetschenbrandwein.*

—— cerasorum. *Kirschbrandwein.*

—— sacchari seu Taffia. *Zuckerbrandwein. Rum.*

—— oryzæ. *Reißsbrandwein. Arak.*

—— lactis equini. *Pferdmilchbrandwein.*

LACTA.

Lac humanum. *Frauenmilch.*

—— vaccinum. *Kuhmilch.*

- Lac caprinum. *Ziegenmilch.*
 — ovillum. *Schaafmilch.*
 — asininum. *Eselmilch.*
 — equinum. *Pferdmilch.*
 Serum lactis. *Molken.*

POTULENTA DULCIA.

- Mustum. *Most.*
 Vinum absynthiacum. *Wermuth.*
 ——— pomaceum. *Apfelwein.*
 ——— cerasiacum. *Weichselwein.*
 Hydromel. *Meth.*
 Succus Betulæ. *Birkensaft.*
 Limonada. *Limonade.*
 Lac amygdalinum. *Mandelmilch.*

POTULENTA CALIDA.

- Aqua tepida. *Laues Wasser.*
 Thea viridis. *Grüner Thee.*
 ——— bohea. *Theebou.*
 Coffea. *Coffe.*
 Chocolada. *Schokolade.*
 Limonada spiritiosa. *Puntsch.*
 Jus carnis bubulæ. *Rindfleisch - Brühe.*
 ——— vitulinæ. *Kalbfleisch - Brühe.*
 ——— vervecinæ. *Hamel - Brühe.*
 — gallinæ. *Hünerbrühe.*
 — testudinum. *Schildkröten - Brühe.*
 — ranarum. *Frosch - Brühe.*
 — cochlearum. *Schnecken - Brühe.*

Jus cancerorum. *Krebs - Brühe.*

— piscium. *Fisch - Brühe.*

— viperinum. *Vipern - Brühe.*

— consummatum. *Kraftbrühe.*

— e vino calido. *Weinsupe.*

— ex cerevisia calida. *Biersupe.*

— ex lacte calido. *Milchsuppe.*

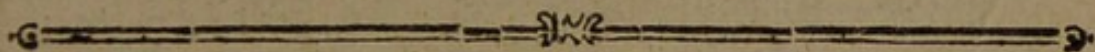
DE

POTULENTIS

GENERATIM.

LIQUIDA, quæ siti exstinguendæ opponuntur, *Potulenta* vocantur.

Naturalissimus autem & saluberrimus potus, quem Natura homini omnibusque assignavit animantibus, est aqua frigida.

DE AQUA GENERATIM.

Aqua est corporum principium constitutivum, quod in purissimo suo statu ens est simplex, fluidum, inodorum, insipidum, pellucidissimum. *

Est vero aquæ multiplex varietas. Hinc generatim dividuntur aquæ:

* *Cel. THOUVENEL Betrachtungen über die trinkbare Wässer in Cel. CRELL neueste Entdeckungen in der Chemie. 4. Theil p. 218. seu Histoire de la Société de Médecine de Paris. Les années 1777 et 78. p. 274-290. et Cel. BERGMAN opuscula T. I. p. 139.*

in *simplices*, quæ *dulces* etiam vocantur, et nullo elemento peregrino scatent.

— *minerales*, quæ particulis mineralibus abundant.

— *molles*, quæ parum,

— *duras*, quæ multum sedimenti selenitici deponunt.

— *salubres*, quæ puræ,

— *insalubres*, quæ impuræ sunt vel alio vitio laborant.

Aqua *bona* debet esse pellucida, absque odore, sapore et colore, levis, frigida, paucò aere fixo donata, * et analysi chemica examinata nullum exhibere principium heterogeneum.

Quod noscitur, si aqua ab acido sacchari, ab alcali fixo, et a solutione argenti nitrosa non vel parum evadat turbida. Perfecte enim pura aqua nullibi terrarum invenitur.

VIRTUS. Aqua quidem sola corpus non nutrit, ** at sitim exstinguit, refrigerat, corpus humectat, ne exsicceatur, humores diluit, ne spissitudine red-

* Omnis aqua bona aerem fixum continet, quæ infra 6 pollices habet putrida est. Solus enim aer fixus aeris putridi evolutionem in aquis cohibet.

** *Ill. HALLERI El. physiol. T. VI. p. 181.* Aquæ potus famem ita lenit, ut diu absque cibo vita tolerari possit, quod ægrotorum apositia laborantium exempla docent. Deficiente autem utroque alimento inedia 10 dierum homini ceterum sano utplurimum letalis est.

dantur immeabiles, excretiones humorum vitæ actionibus corruptorum per renes, cutim et alvum promovet, et sanitatem illibatam conservat. Hydropotæ appetitu, gustu, olfactu, visu et memoria præ zythopotis et ænopotis excellunt. Multi denique morbi copiosiori potu aquæ frigidæ curantur.

Usus. Oportet autem aquam bibere crudam et frigidam, prout Natura offert; hæc enim est gratior linguæ, sitim magis sedans, ventriculum magis roborans, quam aqua cocta et iterum refrigerata.

Optima et purissima aqua est *montana*, huic accedit *fluviatilis*, deterior hac jam est *putealis*.

Quantitas potus assumendi exacta præscribi nequit. Hæc a siti determinatur. Homini sano sufficit, si quotidie mensuram saltem aquæ in potu et cibo hauriat. Plus sitiunt, qui vitam exercitatum, quam qui quie tam exercent, plus qui assa edunt, quam qui elixa, plus qui carnes panesque, quam qui olera & fructus vel acidula vel pingua ingerunt.

Aquæ potui quotidiano ineptæ vel nocivæ sunt:

1. Aqua *putrida*, quæ nempe *aerem putridum* ut aqua diu in vasis retenta, magna copia continet, qui odore nauseosissimo noscitur, si aqua talis ad quartæ partis remanentiam incoquatur, producit febres putridas, diarrhæam, vomitum, nauseam.

Emendatio. Aqua diu aeri exposita & bene agi-

tata emendatur. * Unicum aeris putridi antidotum & corrigens esset immixtio aeris fixi. Alii acetum immiscent, Romanis militibus ideo *posca* ad sitim restinguendam porrigebatur.

Magna est in navibus miseria, si in longis itineribus marinis aqua cadis excepta corrumpatur & infectis tota scateat. Conservari aquam in vasis lapideis prius aqua fervida bene purgatis, dein *fumo sulphuris accensi* imprægnatis, & tandem instillatis aquæ olei vitrioli guttis aliquot, experientia docuit. **

2. Aqua *turbida*, quæ multum *terræ argillaceæ phlogisticatæ*, vel *aeratæ* continet, colore opalescente & sapore limoso, terreo displicet; quia ut plurimum simul aere limoso imprægnata invenitur. Febrem intermittentem & viscerum obstructions creare dicitur.

Emendatio. Potest hæc aqua fieri limpida, si *quieti* committatur aut per *lapides porosos*, *chartam* vel *arenam* filtretur, vel si vas ante infusionem aquæ *pastâ amygdalarum dulcium* aut *Strychno potatorum* illiniatur, qui fructus faciunt, ut turbida aqua citissime subsideat. ***

3. Aqua *nimis dura*. Aquæ, quæ calcem aeratam,

* Ill. TODE Bibliothek 2. B. p. 140.

** Histoire de l' Académie des sciences de Paris. 1722. pag. 9.

*** Vide *Strychnos potatorum* & *amygdala dulcis*.

selenitidem aliosque sales terrestres solutos continent, *duræ* vocantur. *Noscuntur* sapore sicco, terrestri, austero, bibentibus minus grato, solutione acidi sacchari, salisve alcalini fixi notabiliter turbantur, coctione hujus aquæ vasa crusta terrea paullatim obducuntur. Ad cerevisiam conficiendam, spiritum frumenti, infusum theæ vel coffeæ parandum minus valent. Legumina vel carnes vetustæ in hac aqua coctæ non mollescent. Stannum hisce aquis plerumque nigrescit. Ad vestes & lintheamina eluenda sunt inhabiles, partim quia impuritatem non facile solvunt, partim quia saponem destruunt. Ad obstructionem viscerum plerumque disponunt & longiori saltem usu labem sanitati minantur.

Ad linum & cannabem putrefactione præparandam sunt inutiles, quia vi antiseptica instruuntur. Experiendum igitur est, annon tales aquæ in itineribus maritimis longioribus cum fructu adhiberi possint. *

Emendatio. Si calx aerata est duritiei causa, tunc sola coctione & refrigeratione corrigitur, ut vero deposito calcareo sedimento aqua fiat palato grata in humilibus & amplis vasis libero aeri debet exponi, ut ex atmosphæra aeris fixi portionem iterum recipiat.

* *III. BERGMAN. opusc. T. I. p. 140.*

Aquæ calcaræ & seleniticæ cardialgiam, oppressionis sensum, indurationes viscerum & glandularum, alvi constipationem, quandoque alvi fluxum diuturnum causant, saltem non affuetis. *

Si vero calx vitriolata vel salita causa duritie est, tunc ebullitione & additione salis alcalini fixi basim terrestrem præcipitante est depuratio facienda.

4. Aqua *gelidissima*. Nocentissima est, si hauriatur corpore calente & sudoribus perfuso, inde pleuritis, peripneumonia, polypus cordis, apoplexia, inflammatio ventriculi & hepatis, phtysis, febris continua inflammatoria, vehementissimi spasmi, dolorum nephriticorum exacerbatio oriuntur. Qui gelidam sitim in stadio frigoris febrium intermittentium restincturi nimis ingurgitant, placentis febrilibus (*feberzelten*) ut ajunt, corripiuntur. Exercitati innoxie aquam frigidam bibere dicuntur, si post ejus haustum laborem vel motum continuant.

Sed prodest aquæ frigidissimæ haustus in debili-

* *Medical Transactions* Vol. I. p. 2. &c. Calculus autem urinarius ab aquis terrestribus non oritur, Göttingæ enim is calculus valde rarus, aqua vero valde terrestris observatur, & calculus urinarius productum animale ex glutine animali non ex terra calcaria est, ut Celeberrimi viri SCHEELE & BERGMAN demonstrarunt.

tate ventriculi & in febre biliosa, & morbis ab his causis originem ducentibus.

5. Aqua *cocta*. Hæc licet iterum refrigeretur, multo tamen deterior est quam frigida. Coctura enim suum aerem fixum maximam partem perdit & aer putridus eo ablato magis denudatur. Ideo non refocillat ut aqua frigida, insipida est, nauseam & vomitum movet.

Aqua *destillata* empyreuma redolet, quod vero aeri exposita iterum exuit.

6. Aqua *calida* ventriculum relaxat, ut de potu Theæ dicetur.

Aqua *valde* calida minus ventriculum debilitat quam tepida, quia calore magno ventriculum irritat.

7. Aqua *salina*. Aquæ, quibus plurimum inest salis medii ut salis mirabilis, amari, culinaris, vitrioli viridis &c. ad internum non minus quam domesticos usus ob amarum saporem, & vim purgantem sunt ineptæ.

8. Aqua *nimis aerata*, inducit temulentiam, & vertiginem, ut in me ipso observavi, si magna copia ad mensam vel interdiu hauriatur.

9. Aqua *hepatifata* seu *sulphurea*, quæ aerem *hepticum* continet, qui noscitur ex odore ovi putridi, sapore teterrimo dulcescente & ex sulphure ad fundum vasis præcipitato, si spiritus nitri instilletur.

Ob tetrum odorem & saporem bibi nequit, nisi spiritu nitri sulphur ex eo præcipitetur.

10. *Aqua plumbata.* Aqua montana per tubos plumbeos subterraneos advecta, aqua fontana in vasis cupreis stanno plumbato obductis vel in vasis e stanno plumbato confectis ultra 24 horas reservata, aqua pluvia e tectis plumbo obductis in receptaculum suppositum depluens excepta, est plumbo infecta. *

Noscitur ex colore lilaceo, seu violaceo-roseo, si aquæ hujus ℥iv guttæ vj solutionis argenti in acido nitri factæ instillantur. **

Inducit colicam & alios morbos saturninos.

11. *Aqua cupreata,* aqua fontana in vasis cupreis stanno non obductis diu reservata cupro inquinatur, quod ex colore coerulescente noscitur, si spiritus salis ammoniaci instilletur.

Inducit vomitum & alios morbos.

AQUA MONTANA seu FONTANA.

Est aqua, quæ ex montium rupibus scaturit; hinc etiam *rupestris* vocatur. Quellwasser.

VIRTUS. Optima, maxime reficiens et purissima omnium aquarum ut plurimum est montana. Hinc ubi haberi potest, pro potu quotidiano omnibus reliquis est præferenda.

* Vide *Toxicologiam*.

** *Cel. SAGE Untersuchung verschiedener Mineralien. Göttingen p. 23.*

AQUA FLUVIATILIS.

Est aqua ex fluvio hausta. *Flußwasser.*

Turbida est ut plurimum hæc aqua præsertim tempore pluvioso, hinc ante usum depuranda.

WIRTUS. In defectu aquæ montanæ ferri potest, est enim post eam adhuc saluberrima, * eoque purior est, quo vehementius movetur et duriori fundo gaudet. Non adsuētis alvum sub exordio usus movet. Ob mollitiem coquendis leguminibus, et braxandæ cerevisiæ aptior est aliis aquis.

NOXA. Tempore æstivo ob putrescentiam piscium vegetabiliumque, usus aquæ fluviatilis cardialgiam, diarrhæam, febremque excitasse dicitur. ** Aqua fluviatilis valde argillosa strumas producit. *** Aqua Nili ut aqua Sequanæ non assuetis scabiem causat. ****

AQUA PUTEALIS.

Est aqua e solo regionum planarum scaturiens. *Brunn-
wasser. Grundwasser.*

* *Nilum* bibunt *Ægyptii*, *Sequanam* *Parisini*, *Tiberim* *Romani*, *Choapsen* *Persæ*, *Danubium* *Budenses* aliique ejus accolæ.

** *Parisiis* 1731 epidemia ab usu aquæ Sequanæ observata legitur. *PRESLE Conservateur de la santé.* p. 105.

*** *Bernerisches Magazin* 1. Band et *Cel. PALLAS Reise durch Rußland.* 1. Th. p. 38.

**** *Cel. NIEBUHR Reise Besch.* 1. B. p. 131.

Admodum variat hæc aqua prout solum putei *argillosum*, *arenosum* vel *lutosum* est. Ex puteo *arenoso* bona, ex *argilloso* mala, ex *limoso* pessima est.

VIRTUS. Aqua putealis, cujus scaturigo ex monte in puteum ducitur, salubris est & sana, at cujus scaturigo ex solo arenoso vel argilloso est, fere semper dura seu calcareo-salenitica, hinc vide *Aquæ duræ* vitia.

Aqua putealis autem e solo *luto* orta valde infalubris deprehenditur. Aqua hæc in multis locis calce & putrilagine, quandoque falsugine est plena, adeo ut bibi omnino non possit. Hæ aquæ dysenteriam, febrem intermittentem & remittentem, phthisim, * ac in regionibus calidis morbos malignos causant. ** In puteo, ex quo aqua non frequenter hauritur, aqua quiete putrida fit.

Cochione pars aliqua impurioris sedimenti subsidet, miscella autem putrilaginosa hoc modo non separatur. ***

* *Schwed. Abh.* 1750. n. 3. & BELFORTI in *Ad. Helv.* T. III. p. 209.

** Negapotani eos morbos aqua per naves advecta sustulit. H. v. RHEEDE apud HAMILTON *Eust. Ind. voy.* T. I. p. 346.

*** Leidæ neque theæ infusum ex putealibus aquis palato gratum est. *Ill. HALLERI Elem. Phys.* T. VI. p. 242. ed. in 4.

Usus. In regionibus planis ob defectum aquæ montanæ & fluviatilis in usum alimentarem adhibere has aquas dura cogit homines necessitas. Etiam si frigore hæc aqua blandior fiat, montana tamen & fluviatili ob admixtas particulas putridas longe est insalubrior. Hinc magnum est solatium, si putei ex aqua montana construi possunt.

AQUA NIVALIS, seu GLACIALIS.

Est aqua ex *glacie* vel *niye* colliquata depluens.
Schneewasser. *

VIRTUS. Alpícolas innoxie hanc aquam pro potu quotidiano adhibere testantur fide dignissimi auctores. ** Alii has aquas longo usu strumas & viscerum obstructions generare dicunt, at multis in locis ubi strumæ sunt endemiæ, non bibuntur aquæ nivales. *** Potest demum suo frigore nocere, quando subito in corpus æstuans ingurgitur; tum vero non aqua sed frigus ejus causa morbi est. ****

* Nuper liquatæ aere fixo carent, aliquantulum calcis salitæ cum exiguis acidi nitri vestigiis in sinu foveant.
III. BERGMAN T. I. p. 57.

** In Helvetia nivem glaciemve colliquatam innoxie hauriri *Cel. SCHEUCHZER* testatur. Idem *Celeb. ANDERSON* de incolis Islandiæ & Groenlandiæ narrat.

*** *III. ZIMMERMANN von der Erfahrung. II. Th. p. 303.*

**** *III. HALLERUS* dicit: ipse sum expertus semel in Alpibus a frigidissima aqua punctorium in pectore do-

AQUA LACUSTRIS.

Est aqua ex *lacu* hausta. Teichwasser.

VIRTUS. Lacuum aquæ, ut plurimum minus sunt clara & valde sedimentosa, atque, etsi pellucida videantur, tamen ab insolatione tepida, ab exiguo motu vappida, ovulis insectorum scatentes, semiputrida, hinc insalubres sunt.

AQUA PALUSTRIS. *

Est aqua ex *palude* hausta. Sumpfwasser.

ODOR & SAPOR limosus.

VIRTUS. Minorem habet motum atque ideo est minus clara, gravior, & materia extractiva contaminata, unde plerumque *colorem* flavescentem ostendit.

USUS. Est aqua lacustri adhuc multo deterior, ob aerem limosum, quem continet, febrem intermittentem aut remittentem malignam sæpe excitat.

AQUA CISTERNALIS.

Est aqua *pluvialis* per subterraneos canales in *cister-*

lorem & pleuritidis primordia mihi subnasci. Semel singularem quemdam stuporem, alpicolis non ignotum, cum aliqua animi dejectione & ad omnes sensus motusque tarditate. *Elem. Phys.* T. VI. p. 241. Sed hæc symptomata perinde accidunt, quando absque potu ullo in frigidas cellas nos recipimus & ibi quiescimus.

*. *Lacus* sunt stagna majora; *Paludes* autem minora.

nas lapideas ducta, atque ex his in usum alimentarem hausta. Cisternwasser.

VIRTUS. Etiam hæc aqua ob stagnationem facile corrumpitur & ovulis insectorum scatet. Est denique *aqua pluvialis* lixivium atmosphææ, & intra paucum tempus putrescit, hinc non adeo pura, ut a multis censetur.

Usus. In regionibus calidis, ubi æstu terra exsiccatur & non nisi corruptæ aquæ lacustres dantur, cogit necessitas potus ad aquarum cisternalium usum confugere.

AQUA MARINA.

Est aqua, quæ pelagum constituit. *

ODOR nullus; **SAPOR** nauseosus, falso - amarus. Hoc nauseosum, in profunditate 60 orgyrum deficit vel vix sentitur. **

CONTENTA. Cantharus præter plurimam materiam *extractivam*, quæ a putrefactis animalibus & vegetabilibus ei inest, continet

Salis marini ℥ij & gr. 433.

Magnesiæ salitæ — — 380.

Gypsi — — 45.

VIRTUS. Aqua in superficie pelagi hausta ob terribilissimum sorem inassuetis movet nauseam, quandoque vomitum, diuresim, diarrhæam, vi septi-

* *Cel. BERGMAN opusc. chem. vol. I. p. 179.*

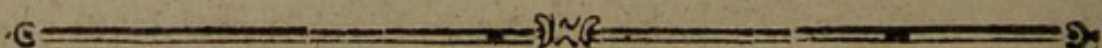
** *Schwed. Abh. 1757.*

ca solvente inducit scorbutum, * vel febrem navalem.

Usus. Piscatores & navigatores necessitate pressi aqua marina utuntur, at diu hanc sine scorbuto ferre nequeunt.

Aqua marina destillata & dein aeri exposita, ut empyreuma exuat, grata & salubris fit. ** Varii in hanc rem excogitati fuerunt apparatus, immo vapor etiam e leberibus, dum cibi parantur, adscendens captatus fuit.

Aqua marina, quæ ex profundo 60 orgyrum hauritur, ob falsedinem siti restinguendæ non conducit quidem; anatica tamen portione aquæ dulcis admixta, in cibis præparandis usum procul dubio adfert, quippe quo dimidiæ aquæ dulcis penui parcitur. *Glacies* in pelago natans peregrinantibus capta & liquata dulcem dedit aquam.

DE CEREVISIA GENERATIM.

Potus ex semine cereali decocto, fermentationem

* LESKE *Abh. aus den philosophischen Transactionen* s. Th. p. 314. Puella 16 annorum, scrophulosi habitus ab aqua marina, quam 10 diebus ad uncias 16 hauserat, in hæmorrhagiam uterinam, scorbutum oris, maculas petechiales, febrem putridam, animi deliquia inciderat et ex soluto sanguine obiit.

** *III. BERGMAN opusc. vol. I. p. 147.*

spirituosam passus & lupuli amarore imprægnatus, *Cerevisia* seu *Vinum Cereris* vocatur.

Cerevisia conficitur legitima cerealium germinatione, tostione, coctione, additione lupuli, & fermentatione spirituosam.

Homines in regiones viti propagandæ parum idoneas delati, hujus potus inventores erant. *

Respectu *coloris* dividitur *cerevisia*

in *albam*, quæ ex malto parum tosto & parum lupulato constat.

— *brunam*, quæ ex malto multum tosto & multum lupulato conficitur.

Respectu *consistentiæ* triplex habetur *cerevisiæ* varietas:

1. *Cerevisia meraca*, quæ consistentiam syrupi habet ut *Mumia Brunsvicensis*.

2. ——— *tenuis*, quæ diminuta hordei copia & aquæ momento auda debilissima est, hæc ob farinosam & acescentem indolem in ipsis morbis acutis pro potu admitti potest.

3. ——— *mediæ consistentiæ*, quæ qualis nostra *alba* & *bruna* est, vulgarem consistentiam habet, pro potu diætetico ad mensam optime adhibetur.

VIRTUS. *Cerevisia alba* & *bruna* minus quam vinum inebriat & calefacit, hinc æstivo potui aptior est *cerevisia*. Est simul valde nutriens & analepticus potus, hinc emaciatis & debilibus convenit. Nec

* Ill. HALLERI *El. Phys.* T. VI. p. 247.

adeo facile ac vinum in ventriculo acescit, hinc multi perferunt bonam cerevisiam, qui a vino aciditate stomachi vexantur. Cerevisia *bruna* ob majorem lupuli amaroem minus acescit, quam alba, & a calculo & podagra præservare creditur. Nam zythopotæ minus calculo laborant potato-ribus vini.

Vis noxia. Potest cerevisia aere, mucō cereali, aci-ditate & fæculentia nocere. Qui cerevisiæ potui non assueti sunt, aeris in viscore inclusi copiam accusant. Demum a spissâ cerevisiæ abusu calcu-los biliarios Bohæmis esse endemios alii opinan-tur. Nec convenit obesis ac pituita laborantibus ob indolem viscosam & nimis nutrientem. Appe-titum aliquantum imminuit ob eandem virtutem, hinc zytopotæ minus esuriunt & pituita laborant, quæ ventriculo, intestinis, & pulmonibus adhæ-rens varias viscerum obstructions & morbos ge-nerat.

Cerevisiæ *crapula* est longe quam vini durabilior. Cerevisia non bene *defæcata* tormina, diarrhæas & choleram excitat. *

Cerevisia *acescens* præter tormina stranguriam vino & spirituosius sanandam, causat.

* Fœx cerevisiæ leni calore ficcata & in pulverem re-dacta, si homini robustissimo ad grana tantum tria præ-beatur, teste KRAMERO *med. castrens.* p. 110. ve-herentissimas cum maximis doloribus conjunctas *ἄνω* & *κάτω* purgationes excitat.

Respectu *frumenti* & *præparationis* sequentes habentur cerevisiæ species.

CEREVISIA HORDEACEA.

Quæ ex *hordeo* paratur. Gerstenbier.

VIRTUS. Bene nutrit, & facile vias urinarias transit, minus calefacit, quam cerevisia triticea.

CEREVISIA TRITICEA.

Quæ ex *tritico* paratur. Weizenbier.

VIRTUS. Magis est nutriens ac calefaciens quam hordeaceæ, segnius autem renes transit, hinc obestitati, viscerum obstructioni, astmati ob lentorem ansam præbet.

CEREVISIA SECALINA.

Quæ ex *secali* paratur. Rockenbier.

VIRTUS. Est viridiusculi coloris, saporis haud ingrati, valde nutriens. At alvum constipare & respirandi difficultatem inducere dicitur. *

CEREVISIA AVENACEA.

Quæ ex *avena* conficitur. Haberbier.

VIRTUS. Tenuis est cerevisia, minus spirituosâ, minusque nutriens, at magis diuretica quam alia cerevisia.

CEREVISIA MAYS.

Ex frumento *Mays* conficitur. Mansbier.

* *Cel. GEOFFROY mat. med. pars III. p. 904.*

VIRTUS. In America septentrionali valde usitata est. *Sapore & virtute* convenit cum cerevisia hordeacea.

CEREVISIA PINI.

Est cerevisia ex ramulis *PINI sylvestris L.* confecta. Jöhrenbier.

VIRTUS. Europæi in America hanc cerevisiam faciunt. Est clara, resinosi saporis, parum nutriens at valde diuretica, & antiscorbutica, per plures annos non acefcens, hinc pro itineribus maritimis valde apta. *

CEREVISIA LAGENARIA.

Est cerevisia vitro infusa valde spumescens. Buttelsbier. Paratur, si cerevisia cum sacchari & cremoris tartari exigua portione mixta, lagenæ forti inclusa, epistomio & pice bene obturetur.

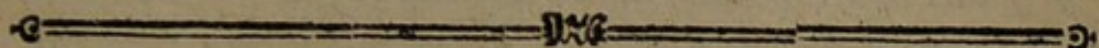
VIRTUS. Est gratissimi & reficientis saporis, valde putredini & scorbuto ob aerem fixum resistens, facile fertur a stomacho etiam debilissimo.

MUMIA BRUNSVICENSIS.

Est cerevisia ex hordeo parata, quæ adeo meraca est ut syrupi ferme consistentiam habeat. Braunschweigische Mumme.

* *Cel. CRELL die neuesten Entdeckungen in der Chemie.*
8. Theil. 1783. p. 160.

VIRTUS. Sapor est dulcis, valde spirituosus, adeo est durabilis hæc cerevisia, ut in utramque Indiam sine corruptione iter perferat. Valde nutriens, roborans at simul valdestimulans & inebrians est.

DE VINO GENERATIM.

Succus uvarum *VITIS viniferæ* L. fermentationem spirituosam passus, *Vinum* dicitur.

ODOR & SAPOR vinorum est specificus, gratus, spirituosus, *vinosus* vocatur.

VIRTUS. Ut condimenti vel medicamenti potius, quam potus instar vinum adhibeatur consulendum est. Cum aqua dilutum pro potu mensuali ingeri solet. Modica copia usurpatum languentem ventriculum roborat, appetitum incitat, ciborum digestionem adjuvat, systema nervosum roborat, calorem auget, putredini resistit, transpirationem promovet, & si acidum est, diuresim auget. Parcior vini usus in senio convenit, tenellæ ætati prohibeatur.

Vis medicata. Est summum cardiacum antisepticum in febribus putridis, & nervosis, nulla inflammatione aut plethora stipatis. Est summum roborans in recovalescentia a morbis. Curat guttam rosaceam, quam aquæ potatoes patiuntur & morbos a debilitate primarum & secundarum viarum. Est summum præservativum a morbis putridis. Nervosis morbis absente acido apprime convenit.

Abusus seu frequentior & copiosior vini usus ob spirituosam suam principia sanguinis motum auget, eumque ad caput determinat, hinc inebriat, deliria, soporem & quandoque apoplexiam inducit. Continuato abusu tremorem artuum, viscerum obstructions, podagram, calculum, icterum, asthma, hydropem, debilitatam sensilitatem & lente obrepentem apoplexiam gignit. *

Principia constitutiva vini sunt aqua, alcohol, acidum vini, oleum, terra, sal alcalinus fixus, aer fixus.

Differunt autem vina ætate, colore, sapore, spirituositate, regione, solo, situ, anno, vitio.

Respectu ætatis dantur.

Vina *recentia*, quæ unius anni sunt, hæc mucosa, turbida, acida, minus spirituosam.

— *antiqua*, quæ multorum annorum sunt.

Hæc clara, minus acida, magis spirituosam.

Respectu coloris dividuntur

in *alba*,

— *rubra*, quæ magis roborant & adstringunt.

Respectu spirituositatis discernuntur

in *generosa*, quæ multum alcoholis &

— *debilia*, quæ minus alcoholis plus aquæ continent.

* *Ill. MURRAY app. med. Vol. I. pº 318.*

Respectu soli habentur

— vini *montana*

— *planitiales*

— *insulana*

Respectu regionis dicuntur

vini *italica*, *hyspanica*, *gallica*, *germanica*,
hungarica, *bohémica* &c.

Respectu anni

vina *bonni*, *mali*, *mediocris* anni. *

Respectu vitii quod vinum habere potest, datur vinum
nimis novellum ob aciditatem cardialgiæ, tor-
minum, diarrhææ epidemicæ sæpe causa sunt.
nimis acerbum seu ex uvis immataris pressum,
sæpe colicam pictonum & contracturas mem-
brorum causat.

nimis sulphuratum. Vina nimis sulphurata pe-
ctori, capiti & nervis inimica sunt, inde va-
rios morbos nervorum, colicam, temulen-
tiam, tæssim, et phthisim generant. ** No-
scitur instillatione solutionis argenti nitrosæ,
qua vinum brunum vel nigrum evadit, ovum
vel lamella argentea vino imposita nigre-
scunt.

* Sic vinum Tockaviense non omni anno dulcescit, si enim autumnus pluviosus, tum acidum, si siccus dum dulce evadit. Nam humiditate uvæ non siccantur hinc mustum nimis dilutum in fermentationem, illico ruit vinosam.

** BRUCKMANNI *Epist. itin.* 26. Cent. 2.

mangonizatum lithargyro. Vina acida lithargyrio vel aliis præparatis plumbatis dulcificata inducunt colicam saturninam cum paralyfi extremitatum superiorum. *Noscitur vinum plumbatum instillatione liquoris probatorii*, quo vini præcipitatum nigrescit. Vide *Toxicologiam*.

fucatum. Oenopolæ vina nativa quoad colorem, consistentiam, saporem & gratiam arte imitari solent, quorsum pertinent saccharum ustum, passulæ majores, lignum Santalum rubrum, succus myrtillorum &c. Hæ res crumenæ magis quam sanitati dolum inferunt, at vina talia facile corrumpuntur.

VINA ACIDULA

Noscuntur grato sapore acidulo.

Subtili acido prædominante instructa sunt, quare alcali saturant & aquæ miscellam facile ineunt.

VIRTUS diluens, resolvens, sitim bene sedans, appetitum & coctionem promovens, sudorifera, valde diuretica, & antiseptica. Hinc hæc vina pro potu mensuali saluberrima.

VINUM RHENANUM.

VINUM RHENANUM. Rheinwein. Vinum in Germania ad Rhenum crescens. Species primariæ sunt *Hochheimense*, *Kostheimense*, *Rheingauense*, *Baccheracense*.

VIRTUS. Vinum tenue, subacidum, analepticum seu nervos insigniter reficiens, subrefrigerans, diureticum, antisepticum. Ex vinis germanicis præstantissimum, ætatem centum annorum ferens.

USUS. Cum aqua dilutum est saluberrimus potus mensualis, qui non solum hominibus sanis, sed etiam ægrotis debilibus acido non laborantibus, imo valde dilutum in ipsa debilitate febrium putridarum & nervosarum nulla plethora aut inflammatione stipatarum convenit.

VINUM MOSELANUM.

VINUM MOSELLANUM. Moslerwein. Colitur in Germania ad *Dusemunde, Vela, Zeltingen.*

VIRTUS. Vinum germanicum, tenue, leve, minus spirituosum quam Rhenanum, at magis diureticum & refrigerans in æstate & in calore febrili, materiam arthriticam & calculosam bene eluens. Facile tamen vapescit & ætate viribus spoliatur.

VINUM NECCARINUM.

VINUM NECCARINUM. Nefarwein. Colitur in ducatu *Palatino & Würtembergico.*

VIRTUS. Vina temperata, grata, at ob facilem vapescentiam fumo sulphuris vel spiritu vini imbuuntur, ut ad plures annos durent.

VINUM STRADÆ MONTANÆ.

VINUM STRADÆ MONTANÆ. Bergstrasser

Wein. Colitur in ducatu *Palatino*. Optimum est *Auerbacense* & *Bensheimense*.

VIRTUS. Vinum tenue, gratum, diureticum, caput non petens; ætatem ultra sex annos vix fert.

VINUM AUSTRIACUM.

VINUM AUSTRIACUM. Desterreicher Wein. Colitur in *Austria*, optimum est *Neoburgense*, *Wisenburgense*, *Nusbergense*, *Baumense*, *Pumperskirchense*, *Maurense*, *Krinzingense*, *Mödlingense*; *Edenburgense*, *Rezense*, *Tulnense*, *Wachauense*.

VIRTUS. Vina hæc ætatem nacta & bene fermentata sunt præstantia & salubria; *Juniora* autem vel mediæ ætatis acido abundant, hinc insalubria, arthritidem & phthisim generantia.

VINUM FRANCONICUM.

VINUM FRANCONICUM. Frankenwein. Optima species est vinum *Herbipolense montanum*, der Steinwein.

VIRTUS. Vinum album, generosum, grate acidulum, diureticum, capiti non offensum, stomacho aptum. Hinc pro potu mensuali aptissimum. Optimum evadit post tertium vel quartum annum.

VINA ACIDULO - SUBDULCESCENTIA.

Noscuntur sapore acidulo - subdulcescenti.

Minus continent principii acidi.

VIRTUS. Minus antiseptica & diuretica sed magis spirituosas quam vina prioris classis sunt. Aquam minus ferunt, hinc facile inebriant si meraca bibantur.

VINUM GALLICUM ALBUM.

VINUM GALLICUM ALBUM. Weißer Franzwein.

VIRTUS. Vina gallica in prima ætate sunt aquosa, acido - acerba, parum spirituosas, hinc intalubria, at vina *antiqua* saporem acido - dulcem cum grata acerbitate mixtum nanciscuntur & pro potu mensuali apta atque salubria fiunt.

VINUM CAMPANICUM.

VINUM CAMPANICUM. Schampagner Wein.

VIRTUS. Vinum Gallicum, acido - dulce, linguam acriter pungens, penetrantissimo spiritu & copiosissimo aere fixo repletum ita ut vitro infusum valde spumescat, & haustum nares feriat, multosque rursus excitet. Citissime exhilarat, levem crapulam inducit, corpus mire reficit. At velocissimus est ejus transitus per vasa secretoria, hinc mox urinam & sudorem movet, hinc mox exhalat hilaris crapula, quam cito producit. In sensibilibus subjectis ob aciditatem, quam in ventriculo relinquit, sodæ causa est. Ob copiosum aerem fixum & penetrantissimum spiritum in fe-

bre nervosa & putrida laudabile esset remedium, ni pretium obstarat.

Oenopolæ ex quolibet vino novello ope sacchari & fæcis columbinæ fraudulenter vinum campanum imitari sciunt. Hoc noscitur, si lagena exigua vino tali impleta & vitro aqua repleto inverse immissa vinum in aquam effluere sinat.

VINUM HUNGARICUM ALBUM.

VINUM HUNGARICUM ALBUM. Weisser Hungarischer Wein. Optimæ species sunt, vina *Soproniensia*, *Rustensia*, *Razeldorfensia*, *Nesmillinum*, *Waradinum*, *Oreschanum*.

VIRTUS. Hæc vina acidulo - dulcescentia respectu vinorum Austriacorum, valde generosa, analeptica, reficientia, diaphoretica & inebriantia sunt. *Nesmillinum* vero magis diureticum, acidulum & pro potu mensuali saluberrimum est.

VINUM PORTUGALLICUM.

VINUM PORTUGALLICUM. Portwein.

VIRTUS. Vinum rubellum, acido - dulcescens, subadstringens, crassum & generosum.

VINA AUSTERIUSCULA.

Noscuntur *sapore* plus minus *adstringente* & *colore rubro*.

Multum continent *tartari terrei*.

VIRTUS adstringens, alvum constipans, sanguinem exæstuans, vasa gravans, acidum generans, lar-

giori usu exsiccans, & fluida inspissans. *Conveniunt* tamen vina austeriuscula corporibus laxis, debilitatis, alvo laxa & atonia ventriculi laborantibus.

VINUM HUNGARICUM RUBRUM.

VINUM HUNGARICUM RUBRUM. Rother Ungarischer Wein. Optimum est *Budense*, *Neostadiense*, *Agriense* & *Sicksardiense*.

VIRTUS. Hæc vina fragrantia, adstringentia, acidula, gratissima sunt.

VINUM GALLICUM RUBRUM.

VINUM GALLICUM RUBRUM ORDINARIUM. Rother Franzwein.

VIRTUS. Vinum subadstringens, non nimis generosum.

VINUM BURGUNDICUM.

VINUM BURGUNDICUM. Burgunderwein.

VIRTUS. Vinum gallicum, rubrum, valde spirituosum, penetrabile, lenissime adstringens, stomachicum, generosum, sanguinem exæstuans.

VINUM EREMITICUM.

VINUM EREMITICUM. Eremitager Wein.

VIRTUS. Vinum gallicum, subausterum, saporem baccharum myrtilli referens, modice calefaciens, ventriculum roborans, salubre

VINUM BURDIGALENSE.

VINUM BURDIGALENSE. Bourdeauerwein.

VIRTUS. Vinum in Aquitania nascens, mite, minus generosum quam præcedens, hinc potui quotidiano aptum.

VINUM PONTAC.

VINUM PONTAC. Pontac.

VIRTUS. Vinum gallicum, subausterum, adstringens, vasa gravans, alvum constipans.

VINUM GRAVIANUM.

VINUM GRAVIANUM. Claret.

VIRTUS. Cum vino Pontac multum convenit.

VINA DULCIA.

Sunt vina quorum sapor valde *dulcis* est.

Acidum multo oleo vel mucro imprægnatum continent.

VIRTUS si simul spirituosæ sunt, calefaciens, cardiaca, stomachica, diaphoretica, antemetica. *Conveniunt* senibus, hypochondriacis, podagricis, acido & stonachi debilitate laborantibus. *Nocent* plethoricis, sanguineis, juvenibus. Habentur

1. *generosa* ut hungarica, hispanica, insolana, quæ durabilia & fortia sunt.
2. *debilia* ut italica, tyrolensia, gallica, hæc potius musta cocta quam vina vocari me-

rentur, cum fermentationem vix passa facile corrumpuntur.

3. *dulcificata* ex saccharo, & uvis passis parata.

4. *Plumbata* nempe lithargyro dulcificata. *

VINUM TOKAJENSE.

VINUM TOKAJENSE. Tokajerwein. Vinum hungaricum in Comitatu *Zempliniensi* ad oppidum *Tokay* proveniens. Sed præter *Tokay* septem alia numerantur oppida, quorum vina generositate Tokajensi non cedunt, hinc per excellentiam Tokajensia dicuntur, nempe vina locorum submontanorum *Tartzal*, *Mad*, *Tallya*, *Szanto*, *Keresztur*, *Liszka*, *Toltsua*. **

Genera vini Tokajensis sunt quatuor:

1. *ESSENTIA* die Essenz. Quæ ex uvis solis calore in ipsa vite siccatis & corrugatis sua sponte emanat. Hæc dulcissima, maxime spiritiosa, oleosa, spissiuscula & pretiosissima est. Hinc magnatum mensas solummodo ornat & vinis aliis dulcificandis inservit.

2. *VINUM PASSUM PRIMÆ NOTÆ.* Der Ausbruch. Quod ex uvis passis cum pauca quantitate musti affusa per lenem ex-

* V. WOLLIN *Verfälschung des Weins mit Bleyglätte.* p. 26. inde nobilium colica pictorum.

** Cel. DOMBI *diff. de vino Tokajensi.* 1758. *Trajecti ad Rhenum.*

pressionem paratur. Minorem dulcedinem & fragrantiam quam essentia habet.

3. *VINUM PASSUM SECUNDÆ NOTÆ.* Der Maslasch. Quod conficitur, si uvis prioribus iterum major multi quantitas affunditur & dein fortius exprimitur. Dulcedo & fragrantia minor quam in priori specie est.

4. *VINUM ORDINARIUM.* Gemeiner Wein. Quod ex uvis recentibus non siccatis more consueto, ut aliud vinum paratur. Habetur rubrum & album, utrumque acidulum, vix dulcescens, vulgare nec optimæ notæ vinum est. Vinum *apianum* dicitur, quod ex uvis recentibus, quæ odore & sapore nucem muscatam referunt, conficitur.

VIRTUS vini Tokajensis cardiaca, stimulans, diaphoretica, stomachica, nervina, ob oleositatem nutriens. Dulcedinem suam præ aliis dulcibus Europæ vinis tardissime deponens, ætate longissima in apto loco gaudens. Hinc vinum inter hungarica per universam Europam celebratissimum, fragrantissimum, dulcissimi saporis & gratissimi odoris.

USUS. Post alia vina ad prandii finem pauca quantitate ob fragrantiam convivis exhibetur.

VIRTUS medicata. In morbis a debilitate fibrum & nervorum ortis vel eadem stipatis exoptatas vires exserit cardiacas, ut in cachexia, malo hy-

pochondriaco , dyspepsia , lienteria , coeliaca ,
diarrhæa , flatulentia , in languore pannonico &
nausea hungarorum *Tsömör* dicta , in arthritide ,
podagra , in molestiis a senectute , in febrium in-
termittentium , nervosarum , putridarum debilitate
absque inflammatione , in reconvalescentia a mor-
bis acutis.

VINUM S. GEORGII.

VINUM S. GEORGII. Edenburger Ausbruch.
S. Jörgen Ausbruch. In comitatu Posonienſi ad
urbem S. Georgii.

VIRTUS. Vino Tokajensi non multo est inferius.

VINUM HISPANICUM ORDINA- RIUM.

VINUM HISPANICUM ORDINARIUM.
Gemeiner Spanischer Wein.

VIRTUS. Vinum tenue , aurei coloris , dulce cum pau-
ca amaritie mixtum , delicatum. Laudatur in ven-
triculi & intestinorum debilitate , in passione hy-
sterica & hypochondriaca.

VINUM CAPENSE.

VINUM CAPENSE. Kapwein. Ex promontorio
capitis bonæ spei.

VIRTUS. Vinum rubrum , dulce , generosum.

VINUM FRONTINIACUM.

VINUM FRONTINIACUM seu *LANGUEDOCIUM*. Frontinias.

VIRTUS. Vinum dulce, saporis nonnihil moscati, generosum, album.

VINUM MALVATICUM.

VINUM MALVATICUM. Malvasierwein. Ex *Candia*.

VIRTUS. Vinum clarum, saporis oleoso - dulcis, coloris ambrae, delicatum, stomacho aptum.

VINUM MADERAICUM.

VINUM MADERAICUM. Maderawein. In Insulis Canariensibus ex uvis semisiccis paratur.

VIRTUS prioris.

VINUM PALMÆ.

VINUM PALMÆ. Palm & Ses. In Insulis Canariensibus ex uvis semisiccis & corrugatis paratur.

VIRTUS prioris.

VINUM MALACCENSE.

VINUM MALACCENSE. Malagawein.

VIRTUS. Vinum hispanicum dulce, subamarum, oleosum, spissiusculum, valde spirituosum.

VINUM XERÆ.

VINUM XERÆ, Xerefer Sec. Vinum hispanicum.

VIRTUS. Vinum dulcis saporis & grati, tenue, spirituosum. Debilibus & reconvalescentibus commendatur.

VINUM ALICANTINUM.

VINUM ALICANTINUM seu *ILLICITANUM*. Alifantenwein. Vinum hispanicum.

VIRTUS. Vinum rubrum, spissiusculum, saporis dulcis, subnauseosi; tartarum ad lagenarum latera deponit; laudatur in ventriculi imbecillitate, ac in vermibus.

VINUM LACHRYMA CHRISTI.

VINUM LACHRYMA CHRISTI. Lachryma Christi. Vinum italicum. Ad Vesuvii radicem crescens.

VIRTUS. Ex vinis Italicis præstantissimum, rubrum, maxime spirituosum, caput facile tentans.

VINUM GRÆCUM DI SOMMA.

VINUM GRÆCUM DI SOMMA. Vesubiuswein. Vinum italicum. In Vesuvii cacumine nascens.

VIRTUS. Vinum pingue, aurei coloris, saporis acrisculi, dulcis, caput facile tentans. Hoc & præcedens vinum suavius fit, cum ad exteras regiones transfuehitur.

VINUM MONTIS PULICIANI.

VINUM MONTIS PULICIANI. Montipuliciner.

VIRTUS. Vinum italicum, rubrum, generosum.

VINUM TYROLENSE.

VINUM TYROLENSE. Tyrollerwein.

VIRTUS. Vina Tyrolensia satis quidem grata, sed non durabilia sunt.

VINUM TINTO.

VINUM TINTO. Tintowein.

VIRTUS. Vinum hispanicum, profunde rubrum, dulc-amaricans.

VINUM MUSCATELLINUM.

VINUM MUSCATELLINUM. Muscatellerwein.

VIRTUS. Vinum italicum, tenue, flavescens, suave, mitioris indolis.

VINA ACIDA.

Noscuntur *sapore acido.*

Multo tartaro sunt imprægnata.

VIRTUS. Ventriculum acido, sanguinem muco acidoterreo inquinant, hinc strumas, viscerum obstructions, calculum, arthritidem, podagram, pruritum, exanthema faciei generant. Ad con-

diendos cibos, coquenda juscula & conficiendam
mustardam solum adhiberi deberent. *

VINUM CASSOVIENSE.

VINUM CASSOVIENSE. Caschauerwein.

VIRTUS. Vinum hungaricum, acidum, acerbiusculum,
vile.

VINA BOHEMICA.

VINA BOHEMICA. Böhmische Weine.

VIRTUS. Hæc ut plurimum acida, & terrestria sunt,
nec ætatem ferunt. Optimum ex his adhuc est
Vinum ad Melnik & Auffig.

VINA SAXONICA.

VINA SAXONICA. Sächsishe Weine.

VIRTUS præcedentium.

VINA SILESIACA.

VINA SILESIACA. Schlesische Weine.

VIRTUS præcedentium.

VINA LUSATICA.

VINA LUSATICA. Elsaßer Weine.

VIRTUS præcedentium.

VINA HELVETICA.

VINA HELVETICA. Schweizer Weine.

VIRTUS acido - spirituosa.

* *Cel. ZUCKERT materia alimentaria.* p. 350.

VINA MARCHICA.

VINA MARCHICA. Mark-Weine.

VIRTUS. Vix ad potum sed ut plurimum ad cibos & jura vinosa coquenda, atque ad conficiendam mustardam adhibentur.

SPIRITUS VINOSI.

Liquidum inflammabile, aquæ miscibile, volatile, fragrans, ex fermentatione spiritnosa succi uvarum vel aliorum vegetabilium natum & destillatione elicatum, *spiritus vini* vocatur.

E spiritu vini cum vegetabili quodam aromatico destillato parantur varii liquores spirituosi, ut spiritus *cumini*, *carvi*, *melissæ*, *absynthii*, *juni-peri*, *nucleorum persici*. &c.

Hi spiritus *syrupo* edulcorati *Rosolia* dicuntur; hæc varîe colorata vario sub nomine divenduntur.

SPIRITUS VINI.

Est spiritus ex fœcibus vini destillatus. Weinbrandwein.

ODOREM habet fragrantem, spirituosum, peculiarem;
SAPOREM acrem, urentem.

VIRTUS est calefaciens, roborans, exhilarans, antiseptica, appetitum cibi creans, carminativa.

Usus. Hypochondriacis & hysteriis debilitate nervosa ventriculi laborantibus, quibus vinum acrem,

& cerevisia pituitam flatusque molestos creat, spiritus vini multa aqua dilutus convenit. * In calidioribus regionibus vires sudoribus exhaustas mirifice refarcit. ** Etiam in febre nervosa & putrida ingentem debilitatem corrigit. Anorexiam & flatulentiam a primarum viarum atonia ortam sanat. Ischuriam a potu cerevisiæ acescens solvit.

Abusus. Immodica ingurgitatio stupefacit, inebriat, ardorem & lentorem humorum phlogisticum inducit, morbos inflammatorios, viscerum & glandularum obstructions, nervorum debilitatem, tremorem, ptyisim, icterum, hæticam, hydropem causat. Quandoque flamma e ventriculo eructatur, aut incendium corporis oritur. Spiritus vini ex alembico cupreo destillatus cuprum continet, *** vide *Toxicologiam*.

SPIRITUS FRUMENTI.

Ex hordeo vel secali aut utroque simul mixto & fermentato in locis ubi nulla viticultura est, destillatur. Kornbrandwein.

* Ccl. WHYTT l. c. p. 641.

** Ill. ZIMMERMANN von der Erfahrung T. 2. pag. 318.

*** Cel. PLOUQUET Warnung an das Publikum für einem in manchen Branteweinen enthaltenen Gift, samt den Mitteln es zu entdecken und auszuschneiden. Tübingen 1780.

ODOR & SAPOR spirituosus at valde simul empyreumaticus nauseosus & spiritu vini multo debilior, aquosior.

SPIRITUS PRUNORUM.

Spiritus ex fermentato succo *prunorum* destillatus.
Zwetschenbrandwein.

VIRTUS, sapor gratior quam præcedentis.

SPIRITUS CERASORUM.

Spiritus ex fermentato succo *cerasorum* destillatus.
Kirschbrandwein.

VIRTUS. Sapor gratior adhuc præcedentis.

SPIRITUS SACCHARI seu TAFFIA.

Ex succo *arundinis sacchariferae* fermentato ab Americanis paratur. Zuckerbrandwein, qui ex syrupo saccharino paratur empyreuma habet & acrimoniam ac Taffia. Num dicitur.

VIRTUS urentem habet acritatem, hinc ab Anglis ad conficiendam limonadam spirituosam *Punch* dictam solummodo adhibetur. Taffia etiam anti-podagrica esse censetur.

SPIRITUS ORYZÆ.

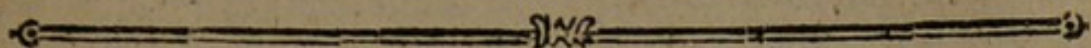
Spiritus ex *oryza* destillatus. Reißbrandwein. Arack.
Rack.

VIRTUS præcedentis.

SPIRITUS LACTIS.

Spiritus ex lacte equino fermentato paratus. Pferd-
milchbrandwein.

VIRTUS præcedentis. *Tartari & Indi* hoc spiritu utuntur.

DE LACTE GENERATIM.

Liquor e mammis animalium emulsus, vix odoratus, dulcis sapore, albus colore, spissiusculus consistentia, *lac animale* vocatur.

Hic liquor sua sponte in *cremorem*, *serum* & *caseum* secedit, qui secessus calore adjectisque salibus præsertim acidis acceleratur; saccharo contra & bullitu cavetur. *

Differt inter semet lac pro vario animalis, unde emulgetur, genere, nec non in eodem etiam genere lac pro singulorum animalium ætate, vitæ genere, pabulo, ** distantia a partu, tempore quo emulgetur, differt.

Lac quod cærulescit, aut flavescit, saporem aut odorem alienum prodit, cujusque guttula ungui instillata nimis cito aut nimis tarde defluit, rejiciatur.

Usus. Lac simul est esculentum & potulentum, quo solo non solum animalia neunata sed etiam multæ olim vixerunt gentes.

* *ILL. SPIELLMANN pharmacopœa generalis.* p. 128.

** Purgans fit lac caprinum a scamonio, allium a vaccis devoratum lacti suum odorem & saporem communicat.

LAC HUMANNUM.

Est lac e mammis mulieris emulsum. Frauenmilch.

VIRTUS. Habet lac humanum longe majorem copiam feri & aeris fixi, atque longe minorem copiam cremoris & casei, quam lac vaccinum vel aliud quodcunque animale. Neque ab acidis vegetabilibus aut animalibus (excepto acido ventriculi) coagulatur. * Est magis nutriens & reficiens, quam lac animale.

Usus. Est primarium & optimum neonatorum alimentum, cui tenellus infans jam in utero suæ matris adsuevit, hinc lac propriæ matris præstantius quam conductæ nutricis est, ut experientia docuit.

Est denique lac efficax medicina in tabe & phthysi hominum adultorum.

Dosis. Oportet autem, ut ægrotus lac ex ipsius nutricis mammis sugat, aut in vas emulsum illico bibatur, ne subtilissimus exhalans ex lacte recens multo & adhuc calido ros (quod liquidi nervorum magna copia mammas adeuntium forsan particeps est) exhalet.

Colostrum seu serosus primo post partum tempore e mammis exstillans liquor laxante sua virtute *meconium* ex intestinis neonatorum optime expellit. Si vero hoc colostrum diu in mammis stagnavit, tunc potius extrahatur & neonato non præbeatur, nam stagnando adeo quandoque acre

* Cel. BEGGIUS *mat. med.* T. I. p. 164.

evadit, ut pessima tormina & convulsiones excitare valeat. *

Debet vero lac esse fœminæ sanæ, quæ salubri motu corpus exercet & victu laudabili mixto seu vegeto - animali utitur & integro ætatis flore viget. Omnium optime si 4 vel 5 post pastum horis lac ducatur.

LAC VACCINUM.

Lac ex uberibus vaccæ emulsum. Kuhmilch.

ODOR vix ullus; SAVOR dulcis, gratus, proprius. *Indoles* vegeto - animalis, ex cremore pingui, sero saccharifero & caseo glutinoso constans. Facillime acescit, lacte humano spissius, cremore & caseo plenius est.

VIRTUS nutriens, fibras emolliens, relaxans, irritabilitatem & sensilitatem vi butyracea obtundendo nervos minuens, motum sanguinis temperans, acrimoniam obtundens, putredini resistens.

Usus. Tabes, phthisis, ** podagra, arthritis, dysenteria, ulcera interna, cancer præsertim uteri, necrosis, catharrhus, scorbutus, corpora a lue venerea fere putrida, salivatione exhausta sola *diæta alba* seu *lactea* curata vel saltem multum emendata fuere, in assumpto veneno, in dysu-

* CL. STEIN *Beschreib. einer Brust oder Milchpumpe* p. 11.

** Cel. SYDENHAM in lacte & equo spem curationis posuit.

ria a cantharidibus, in morbis niere nervosis, ut in hysteria &c. laudatur.

Incommoda. Non convenit lac vini potatoribus, acido-ventriculi aut sabura biliosa primarum viarum laborantibus, quibus fibra debilis & laxa est. Lac vehementer appetitum minuit, saporem ingratum & sitim in faucibus & fatuam quamdam sensationem in ventriculo relinquit, quia vi butyracea vascula humorem oris eructantia paulum obturat & eadem nervos ventriculi obtundit. Potest etiam in ventriculo in coagula abire, quæ pyloro impacta funestas civere convulsiones. *

Debilitat denique adultum hominem, ut omnis vegetabilis victus solet, ventriculum obtundit, alvum quibusdam nimis solvit, aliis nimis ficit. Hæc ut vitarent medici, vaccino lacti asininum substituerunt, quod tenuius est & alvum ducit; Alii aquam mineralem aliquam admiscuerunt, in qua sit modicum salis lixiviosi vel terræ absorbentis.

Dosis. Diætæ lacteæ. ℥j mane & ℥℥ a meridie dari potest. Pro prandio cibi cum lacte parati exhibentur.

Si lac vaccinum alvum obstipat, tunc ℥j sacchari lactis ℥j addatur. Si acidum in ventriculo generetur, tunc blandum absorbens detur.

Aquarum selteranarum ℥j cum ℥℥ lactis miscea-

* *Ill. VAN SWIETEN Com. T. IV. p. 686.*

tur. Alii decoctum hordei lacti loco selteranae aquae admiscent.

LAC CAPRILLUM.

Lac ex uberibus *Caprae*. Ziegenmilch seu Geismilch.

INDOLES. Asinino & equino copiosiore cremorem, at minus casei, qui vaccino tenerior est, vehit. Ejus serum post ovillum minus oleosum est.

Cum aqua selterana vel alia minerali dilutum exhibetur tabidis, quibus aliud lac alvum nimis laxat.

VIRTUS valde nutriens, obvolvens, constipans.

LAC OVILLUM.

Lac ex uberibus *Ovis*. Schaafmilch.

INDOLES. Est ex omnibus lactis speciebus maxime caseosum & cremoraceum. Minime ex omnibus ferosum.

VIRTUS. Valde nutriens, constipans. At qui corpori æstate nimis calenti hoc lac crudum ingurgitant, vomitu, cardialgia & febre quandoque corripiuntur. *

LAC ASININUM.

Lac ex uberibus *asinæ*. Eselmilch.

INDOLES. Est lac maxime ferosum, paucissimum cremorem & caseum habet.

* *Cel. ZUKERT mat. aliment. p. 151.*

VIRTUS nutriens, diluens, solvens, eccoprotica, & diuretica.

Usus. Ob tenuitatem suam ad humores acres edulcorandos, hecicis, arthriticis, rheumaticis, scorbuticis longe convenientius est quam aliud lac animale.

SERUM LACTIS.

Est lactis pars aquosa saccharum lactis continens, a caseo separata. Mollis.

SPECIES habetur duplex:

1. *DULCE*, quod dulcescente gaudet sapore & ope coaguli *Lab* dicti paratur.
2. *ACIDULUM*, quod acidulum habet saporem & sua sponte vel ope succi citri, acetii vel cremoris tartari a parte caseosa separatum fuit.

VIRTUS est diluens, minus quam lac nutriens, demulcens, relaxans, eccoprotica.

Usus. Incolarum *Islandiæ* est quotidianum potulentum.

POTULENTIA DULCIA.

Potulenta, quæ dulcem habent saporem, sunt.

MUSTUM.

Est succus ex uvis *VITIS viniferæ* L. expressus, nondum fermentatus. Most.

ODOR lenis; SAPOR dulcissimus.

VIRTUS nutriens, at ob copiosum aerem fixum extricatum ventriculum & intestina inflans, ructus, flatus, quandoque choleram, diarrhæam & capitis dolorem procreans; saburram pituitosam relinquens.

Usus. Vindemiæ tempore bibi solet. In regionibus calidis, ubi mustum facile in fermentationem abit, coquitur, & *Vinum coctum* audit. Mustum denique ad parandam *Mustardam* & *Sapam* nostris culinis inservit. V. *Sapa*.

VINUM ABSYNTHIACUM.

Est mustum cum herba absynthii & aliis plantis amaris conditum ac subfermentans. *Wermuthwein*.

ODOR aliquantum vinosus; SAPOR dulcamarus, gratissimus, sapidissimus.

VIRTUS. Musto minus ventrem inflat, amarore roborat.

Usus. Finitis vindemiis, donec mustum simplex vinefcit, bibi solet.

VINUM POMACEUM.

Est vinum ex succo pomorum, pyrorum vel aliorum fructuum fermentato paratum. *Obstwein*. *Apfelswein*. *Cidera*.

ODOR vinosus; SAPOR acidulo - dulcis. *Color* ruber vel flavus aquæ instar limpidus. Pomaceum e pomis austeris diu se servat, e pomis dulcibus vero paratum brevi corrumpitur.

VIRTUS. Recens pomaceum ut & nimis vetustum non valet, optimum est quod in media ætate constitutum. Hoc est nutriens, urinam movens, sitim bene sedans, bilis fervorem temperans. Majori copia inebrians & ventrem inflans.

Usus. In regionibus, quibus vitis vinifera vel pauca est, vel non matura fit, vinum est consuetum.

Abusus, ob vim diureticam maciem & diabeten quandoque inducit.

VINUM CERASIACUM.

Vinum ex cerasorum nigrorum succo expresso, aqua frigida diluto & dein fermentato. Weichselwein.

ODOR vinosus; **SAPOR** gratus, acidulus. *Color* ruber. Succus cerasorum sponte quidem fermentat, sed si saccharum addatur vinum magis spirituosum enascitur. *

VIRTUS pomacei.

Usus. In Suecia potus consuetus. Nostri in regionibus vinum cerasiacum *extemporaneum* ex vino rubro bono, cum syrupo cerasorum nigrorum dulcificato, additis aromatibus præsertim vanilla cum saccharo trita, confici solet.

HIDROME L.

Est potus ex melle cum aqua fermentato. Meth.

ODOR vinosus; **SAPOR** dulcissimus, vetustate vinosus. *Color* aurantius.

* *Ill. BERGIUS mat. med. p. 404.*

VIRTUS nutriens, facile inebrians, ventrem inflans, stimulans.

Usus. Exhibet potum regionibus vino destitutis familiarem.

L I M O N A D A.

Est potus ex aqua, succo citri & oleo saccharo flavedinis citri confectus. Limonade.

ODOR flavedinis citri; SAPOR acido - dulcis, gratissimus.

VIRTUS refrigerans, æstum & bilem temperans, putredini resistens, corpus tempore æstivo grate reficiens.

Usus in calidis regionibus quotidianus; nobis in æstate consuetus est potus; etiam febricitantibus & scorbuticis saluberrimus.

Nonnullis limonada stranguriam, spirituosus vero facile compescendam inducit.

L A C A M Y G D A L I N U M.

Est potus lacti analogus, qui ex amygdalis dulcibus cum aqua tritis & per linteum pressis conficitur, atque saccharo dulcificatur. Mandelmilch.

ODOR nullus; SAPOR dulcescens, lacteus. Augetur gratia saporis, si amygdalis dulcibus simul aliquot amygdalæ amaræ addantur.

VIRTUS nutriens, refrigerans, oleo obvolvens, obtundens.

Usus. Tempore æstivo potum refrigerantem exhibet gratum.

Abusus ventriculo ob oleum obtundens & relaxans est noxius.

S U C C U S B E T U L Æ.

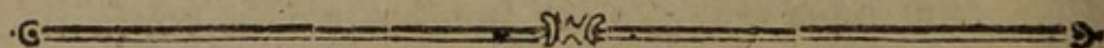
Est succus, qui tempore vernali ex trunco *BETULÆ albæ* L. terebra efforato stillat. Birken-saft.

ODOR nullus; SAPOR leviter dulcescens; *Color* lymphidus instar aquæ. Non perit arbor ex stillicidio lymphæ, sed perdit ut quidam statuunt, annum integrum de sua incrementia.

Arbores fauciatae pergunt lympham stillatim fundere, quoad folia proruperunt.

VIRTUS diluens, antiscorbutica, anthelminthica, diuretica.

USUS. Quidam ad depurandum sanguinem succum betulæ bibunt recentem. Lympha addito saccharo & fermento subit fermentationem vinosam, abitque in potum sub calore æstivo gratissimum & aere fixo abundantem adeo, ut instar vini campani effervescat. *

P O T U L E N T A C A L I D A.

Sunt potulenta, quæ calida sorbulari vel bibi solent. Consuetudo aquam impuram coctione clariorem reddendi calidis potibus ansam dedisse videtur.

* *Ill. BERGIUS m. m. p. 729.*

AQUA TEPIDA.

Est aqua per calorem vel ignem tepefacta. Laues
Wasser.

ODOR nullus; SAPOR fatuus, nauseosus.

VIRTUS nauseam & emesim movens, ventriculum re-
laxans.

Usus. Solum pro vomitu ciendo adhibetur.

THEA VIRIDIS.

THEA viridis L. Grüner Thee.

ODOR foliorum gratus, narcoticus, fragrantior quam
Theæ boheæ. SAPOR grate acerbus, odori con-
gruus.

VIRTUS foliorum recentium diuretica, narcotica. Fo-
lia ob odorem narcoticum tostione siccantur &
ante annum elapsum pro usu non adhibentur.

Usus pro parando infuso Theæ, quod est aqua cali-
da succo herbæ imprægnata, quæ cum saccharo
saporis gratia & quandoque cum lacte bibitur.

Thea viridis magis quam Bohea nocet imbecillita-
te systematis nervosi laborantibus.

THEA BOHEA.

THEA bohea L. Theebu seu Brauner Thee. *Thea*
chinensis.

Colitur hic frutex in China & folia ejus paullo ante
medium sæculi XVI. Europæis innotuere, & non-
dum finito sæculo jam per totam Europam incre-
buit illorum usus.

ODOR foliorum *recentium* narcoticus, virulentus, *ficcatorum* vero gratus. SAPOR amaricans, acerbus, non ingratus tamen. Folia recentia ob odorem virulentum torrentur & ante annum pro usu in China non adhibentur.

VIRTUS foliorum *recentium* virulenta, narcotica, * *ficcatorum* corroborans, diuretica.

Usus pro parando infuso Theæ, quod est diureticum & leniter diaphoreticum. Hinc sanis & ægrotis potus est consuetus. Convenit somnolentis, obesis, calculosis. Sitim exstinguit, ventriculi gulosorum saburram eluit, sanguinem a sordibus depurat, hinc scorbuticis vel alia acrimonia sanguinis laborantibus prodest, quatenus urinam pellit, renes a sabulo liberat. Absque saccharo & lacte commendatur in somnolentia & polysarcia, cum lacte in diarrhæa & in macie.

Abusus. Qui infuso hocce abutuntur, pallidi, tremuli, insomnes redduntur, atque debilitate sto-

* *Cel. LETTSOM diff. sistens observationes ad vires theæ pertinentes. Lugd. Batav. 1769.* Aquam stillatitiam theæ boheæ nervis ischiadicis ranae denudatis & cavitati abdominis applicuit, unde extremitates posteriores intra dimidium horæ prorsus paralyticæ & insensiles fiebant, & post horam exspiravit rana. Id vero non accidebat ab extracto theæ injecto. Unde concludit author, fragrantiam theæ nocere, dum largiori quantitate hauritur.

machi & languido ventre laborant. * Hinc nocet debilibus & ventriculi imbecillitate laborantibus, præsertim hystericis & hypochondriacis. A nimio Theæ usu ventriculus debilitatur, dentes corrumpuntur, borborygmi, anorexia, cachexia, hydrops, leucorrhæa inducitur. Chineses Theam noxiam pronuntiant in ophthalmiis, in colica & in paralyfi.

Succedanea, quæ Theæ loco commode substitui possent, adhuc nulla placuerunt. *Veronica*, *Myrica Gale*, folia *acaciæ*, *origani vulgaris*, *rubi arctici*, *Chenopodium ambrosioides*, *Apalachine* americanorum nullo modo saporis excellentia Theæ sunt æquiparanda.

C O F F E A.

COFFEA arabica L. Cofse.

ODOR seminum crudorum debilissimus; SAPOR subamaricans. Semina vero *ustulata* odorem fragrantem, gratum, penetrantem, præcipue si recentissime ustulata sint, spargunt. *Saporem* habent amaricantem, odori congruum.

Semina Coffeæ arabicæ sapidiora sunt & diutius se conservant, quam semina Coffeæ americanæ.

USUS. Potus Coffeæ medio circiter sæculo XVII. increbuit. Mane, post prandium & pro merenda a multis hominibus bibitur.

VIRTUS. Semina ustulatione redduntur subempyreumatica, hinc motum sanguinis accelerant, cale-

* *Ill. HALLER Element. Physiol. T. VI. p. 242.*

faciunt, stimulant, exsiccant, attenuant, stomachum roborant, urinam movent, vermes & flatus pellunt. Mane bibitus potus alvum blande solvit, erigit animum tristem, quibus vigilandi necessitas pro lucubratione vel alia re est, somnum dispellit. Saturatio mox post pastum sine lacte sumptus potus digestionem ciborum adjuvat. Nam putredinem carnis & fermentationem retardat Coffea. * Transpirationem & urinam movet, motum vitalem sanguinis auget.

Dosis. Pulveris circiter sesquiuncia libris duabus aquæ coctæ miscetur, ignique imponitur & postquam hæc bis, terve una ebulliverint, ab igne auferuntur. Quidam rasura cornu cervi decoctum reddunt clarum, sed hoc gelatinosum additamentum vim & gratiam potus labefaciat. Alii frigidam aquam affundunt, alii vas ab igne desumptum linteo frigido involvere solent, ut decoctum clarificetur.

Arabes & reliquæ gentes orientales coffeam absque saccharo sorbent, Europæi autem sacchari & plerumque etiam lactis vel ejus cremoris connubium desiderant.

Vis medicata. Cephalalgiam ex ventriculi debilitate** vel transpiratione suppressa ortam sæpe discutit, urinam movendo sabulum expellit. Diarrhæam

* *Cel. PERCIVAL Essays. Vol. 2. p. 712.*

** *Ill. BERGIUS m. m. p. 113.* Novit feminam, quæ a 20 annis quovis mane evigilavit cum cephalalgia, tantisper ingravescente, donec potum Coffeæ hausisset, ex quo per totum diem levatam se sensit.

chronicam quandoque sanat, ut & febrem intermittentem, si saturatissimum decoctum cum succi citri æquali quantitate mixtum apyrexiae tempore jejuno ventriculo assumatur. * Imminuit vim opii & aliorum narcoticorum. **

Vis noxia. Abusus saturatoris & nimis sæpe assumpti potus ob oleum empyreumaticum, suo stimulo calorem, anxietatem, cordis palpitacionem & pervigilium, præsertim in hominibus imbecilli systemate nervoso laborantibus, excitat. Excessus vero cephalalgiam, vertiginem, tremorem artuum, pusillanimitatem, exanthemata faciei, debilitatem visus, paralysem, diathesim ad apoplexiam parit. Hystericum & hypochondriacum malum, menstrua copiosiora & ultra ætatem durantia, atque hæmorrhoidales affectus gignit & auget, macilentiam & impotentiam virilem causat. Febrientibus igitur, plethoricis, cholericis, emaciatis, hæmoptoicis, hystericis non convenit.

Non omnis tamen noxa ab oleo empyreumatico feminum coffeæ est, partem culpæ fert *aqua calida*, ventriculum & nervos relaxans; *saccharum acido* generando favens, *lac* vel quod pejus *cremor lactis*, qui oleo relaxat fibras & fluorem album causare censetur. ***

* *Ill. MURRAY l. c. p. 397.*

** Arabes, qui abusu opii & confectioe benges somnolenti & depressi evadunt, solo Coffeæ potu eriguntur. D' ARVIEUX voyage dans la *Palestine*. p. 196.

*** *Ill. MURRAY l. c. p. 395.*

Succedanea, quæ Coffeæ tam pretii causa, quam molestiarum, quas ex potu percipi credunt, substituere conabantur, nullo modo votis respondent. Horum e tribu erant *panis secalinus tostus*, *hordeum* vel *secale tostum*, *radix cichorei* vel *scorzonæræ tosta*, *semina helianthi annui*, *fabæ vulgaris minoris* &c.

C H O C O L A T A.

Est potus ex aqua vel lacte, in pasta ex quo butyro Cacao, Vanilla & saccharo incoctum est. Schocolade.

ODOR gratus vanillæ; SAPOR blandus, dulcis, aromaticus, suboleosus.

VIRTUS nutriens, eccoprotica, emolliens, parum calefaciens, impinguans, acres humores involvens, fibras siccas humectans.

Usus. Pro jentaculo, aut merenda bibitur. Americanis & hispanis ordinarium alimentum est, qui chocolatam sæpius de die ut Batavi Theam & Coffeam bibunt.

Virtus medicata convenit in atrophia, marasmo senili, tabe sine febre hæctica tamen, in malo hypochondriaco, ** in hæmorrhoidibus cæcis & apertis. ***

* * *Cel. BEHRENS Select. Diætet.* p. 291. Nota est historia Cardinalis a RICHELIEU, supremi Galliæ status ministri, orbis, dum viveret, Directoris, qui hypochondriaco detentus morbo, postquam omnia incassum expertus esset auxilia medica, tandem Chocolatæ potu pristinam recuperavit valetudinem.

*** *Ill. LINNÆUS in amœnitat. academ. Vol. VI. p. 263*

LIMONADA SPIRITUOSA seu P O. LOPUNTIA.

Est aqua calida succo citri, saccharo & spiritu sacchari imprægnata. Puntsch.

ODOR gratus, spirituosus; SAPOR acido - dulcis, spirituosus.

VIRTUS sudorifera, cito & leviter inebrians, at inebriatione cito iterum evanescente, cum vis spiritus ardentis ab acido & copiosa aqua frangatur.

Usus. Frequens & consuetus in Anglia potus.

In morbis a transpiratione suppressa natis est egregium sudoriferum.

JUS CARNIS BUBULÆ.

Est aqua carnis bubulæ gelatina & pauco oleo per coctionem extracto imprægnata. Rindfleisch Brühe.

ODOR & SAPOR peculiaris, non ingratus.

dicit: juvenis literatus, quem ita per novem annos conquassaverant cæcæ hæmorrhoides, ut unicam speraret mortem medicinam, solo potu Chocolatæ per annum continuato perfecte curatus fuit. Etiam dicit, se plures novisse fœminas, quæ ex vita sedenteria & immoderato Coffeæ usu hæmorrhoidariæ tandem potu chocolatæ sanatæ fuerint.

VIRTUS gelatinoso - oleosa, valde nutriens, diluens.
Prima jusculi degeneratio est *acescens*, secunda
putrescens.

Usus. Initium prandii & cænæ plurimis in regioni-
bus cum jure, cui panis secalinus vel triticeus,
aut cibi farinacei, aut cerealia incoquantur, fie-
ri solet. Hæc incocta vim putrescentem gelatinæ
juris impedire solent, hinc talia jura non solum
sanis sed etiam ægrotis & acute decumbentibus
conveniunt.

JUS CARNIS VITULINÆ.

Jus ex carne vitulina paratum. Kalbfleisch = Brühe.
Est jure bubulo minus gelatinosum, magis muco-
sum, facilius & citius æstate *acescens*.

VIRTUS gelatinoso - mucilaginea, hinc nutriens & in-
volvans: hinc lixivium causticum calculosis in
jure vitulino datur: hinc in hausto veneno com-
mendatur.

JUS CARNIS VERVECINÆ.

Jus ex carne vervecina paratum. Hamel = Brühe.

VIRTUS, est valde glutinosum & pingue, hinc digestu
difficile.

Pedum vervecinorum, qui valde glutinosi sunt,
decoctum in morbis, ubi acre intestinis inest, sco-
po obvolvendi ano injicitur.

JUS GALLINACEUM.

Jus ex carne gallinæ vel galli senioris paratum. Hühnerbrühe.

ODOR & SAPOR gratissimus.

VIRTUS valde nutriens, sapida, analeptica, & roborans sine stimulo.

Lac pulli est jus carnis cujuscunque, in quo ovi vitellus solutus.

JUS TESTUDINUM.

Jus ex carne testudinum paratum. Schildkrötenbrühe.

VIRTUS nutriens, obvolvens, antiscorbutica, antihætica. Vide *Testudo vulgaris*.

Dosis. Una testudo, rejectis capite & pedibus ex aquæ ℥ij ad remanentiam ℥j coquitur & pro una dosi exhibetur.

JUS RANARUM.

Jus ex carne ranarum paratum. Frösch = Brühe.

VIRTUS nutriens, parum gelatinosa. Scopo medicato jura ex femoribus ranarum, & variis vegetabilibus cocta, phthisicis, hæcticis & morbo cutaneo laborantibus suadetur.

Dosis. 6 vel 8 paria femorum cum carne vitulina cum ℥iij aquæ ad remanentiam ℥j decoquuntur.

JUS COCHLEARUM.

Jus e cochleis paratum. Schnecken = Brühe.

VIRTUS nutriens, viscida, humores acres obvolvans, demulcens, hinc tussientibus & hepaticis non sine successu suadetur.

Dosis. Scopo medicato 8 vel 10 cochleæ cum ꝑbj aquæ coquantur.

JUS CANCRORUM.

Jus e cancris excoctum. Krebs = Brühe.

VIRTUS nutriens, parum gelatinosa, alcalescens.

Usus. Jura cancrorum debilibus, hepaticis, vitiis cutaneis, melancholia aut scorbuto laborantibus scopo medicato dantur. *

JUS PISCIUM.

Jus e carne piscium paratum. Fisch = Brühe. *Cyprius Tinca* in hunc usum frequens adhibetur.

VIRTUS gelatinoso - alcalescens, diluens, nutriens.

Usus. Tempore jejunii loco juris bubuli mensis apponitur.

JUS VIPERINUM.

Jus e carne viperæ paratum. Vipern = Brühe.

VIRTUS est gelatinosa & valde alcalina, hinc resolvens, antacida, sudorifera.

Usus. Scopo medicato in paralyfi, in morbis ab acido spontaneo, in morbis cutaneis, in plica polonica ** datur.

* *Cel. SPIELMANN inst. m. m. p. 178.*

** *GABRIEL de plica pol. p. 103.*

Dosis. Vipera, cujus cauda & caput abjicitur, in frustra secta cum juris pulli ℥ij ad remanentiam ℥j coquitur. Colatura mane assumitur & usus per tres septimanas continuatur.

JUS CONSUMMATUM.

Jus e carniū una vel pluribus speciebus paratum & in gelatinæ consistentiam fere concentratum.
Kraftbrühe.

VIRTUS. Valde nutriens, hinc debilibus exhaustis conveniens. Sed non in alia debilitate, nam *jura*, in quibus gelatina valde *concentrata*, in morbis putridis, febribus inflammatoriis & præsentente plethora aut obesitate nocent; stimulum enim inflammatorium, putredinem, febrem, plethoram & pinguedinem inferunt.

JUS E VINO CALIDO.

Est vinum cum ovi vitello & saccharo coctum. Weinsuppe.

VIRTUS. Calefaciens, sudorifera: cum vero partes spirituosæ coctione multum imminuantur, hinc tale vinum in ventriculo facile acescit.

Usus. Pro jentaculo hyemali a multis assumitur.

JUS EX CEREVISIA CALIDA.

Est cerevisia cum ovi vitello & saccharo vel melle cocta. Biersuppe.

VIRTUS calefaciens, sudorifera, nutriens, at facile in ventriculo acescens.

Usus. Pro jentaculo & in catarrhis laudatur.

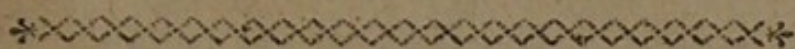
JUS E LACTE CALIDO.

Lac cum vel sine saccharo & vitello coctum. Milch-
suppe.

VIRTUS nutriens, emolliens. Lac coctura difficilior
acescit, at digestu est difficilior & minus refi-
ciens quam lac recens.

I N D E X.

A.

	<i>Pag.</i>		<i>Pag.</i>
Abelmoschi femina.	351	Amylum.	350
Abies.	164	Anacampferos.	91
Abfynthium.	354	Anacardium.	138. 139
Acacia.	133	Ananas.	108
Acanthias.	272	Anas.	238. 239. 240
Acetofa.	74	Anchusa officinalis.	167
Acetofella.	74	Anethum.	333
Acetum.	298. 299	Anguilla.	250
Acus.	273	Anifum.	333
Aeglefinus.	262	Anona.	141
Aer fixus.	347	Anser domesticus.	221
Agaricus.	82	— ferus.	222
— muscarius.	359	Antacæus.	270
Agnus.	202	Antophyllus.	341
Alauda arborea.	223	Aper.	207
— arvensis.	223	Aphyæ.	256. 269
— calandra.	224	Apium.	93
— campestris.	224	Aqua.	369 usque 381
— crispa.	224	Archangelica.	176
— pratensis.	223	Arachis hypogæa.	167
— spinoleta.	224	Arbutus alpinum.	134
Albula.	252	— unedo.	134
Albumen ovi.	319	Ardea.	242. 243
Alburnus.	254. 277	Areca.	152. 258
Alces.	209	Aries.	201
Alga saccharifera.	171	Arisarum.	165
Alliaria.	338	Armeniacum malum.	109
Allium.	324. 325. 326	Armoracia.	101. 337
Alofa.	264	Arthemisia.	335
Amaranthus.	172	Aruni esculentum.	163
Amomum.	342	— maculatum.	163
Amygdalæ amaræ.	135	Arundo saccharifera.	151
— dulces.	134	Asa foetida.	349

I N D E X.

	Pag.		Pag.
Afinus.	206	Brassica acidulata.	68
Asparagus.	77	— botrytis.	71
Atriplex.	76	— brocoli.	72
Autagen.	221	— capitata.	67. 94
Avellana.	136	— laciniata.	70
Avena.	40	— rapa.	95
— fatua.	155	— rubra.	69
Averrhoa acida.	149	— fabauda.	70
Aurantium.	108	— sectilis.	71
Aurata.	268	— selenisia.	71
Azarolus.	130	— viridis.	70
		Bromus.	155
		Bubalus.	201
		Bulbocastanum.	63
		Butyrum.	313. 314
B.		C.	
Balæna.	215	Cacao.	140
Ballerus.	254	Caffra.	153
Bananas.	141	Calaba.	152
Barbarea.	98	Calamus arom.	345
Barbatula.	258	Calendula.	354
Barbus.	253	Calla palustris.	162
Barnia.	254	Callarias.	262
Basilicum.	329	Caltha palustris.	337
Bassanus.	241	Camelus.	205
Batatta.	64	Campanula.	167
Batis.	271	Canarum.	146
Beccabunga.	98	Cancer.	277
Belona.	266	Canis.	205
Berberis.	105	Cannabis.	359
Beta.	73. 96	Canna saccharifera.	151
Betonica.	175	Cantharus.	268
Betula.	416	Caper.	202
Bilimba.	150	Capparis.	336
Blitum.	172	Capra.	202
Boa constrictor.	277	Capreolus.	207
Boletus.	86	Capficum.	343
Bonus Henricus.	168	Caragana.	56
Boops.	268		
Borassus.	151		
Borrago.	100. 174		
Bos.	198		

I N D E X.

	Pag.		Pag.
Carambolas.	150	Chloris.	231
Caraffius.	254	Chocolata.	422
Carbonarius.	263	Chryfobalanus Icaco. ..	143
Carcharias.	272	Chryfophyllum Cainito. .	142
Cardamine.	338	Civer.	56
Cardamomum.	343	Cichorium.	90
Cardium edule.	282	———— Intybus.	165
Carduelis.	224	Ciconia.	243
Cardunculus.	78	Cinæ semen.	339
Carduus palustris.	170	Cinamomum.	341
Carlina acaulis.	171	Citellus.	211
Caro fumata.	207	Citrinella.	230
———— muriaia.	297	Citrullus.	121
Carota.	59	Citrus.	104. 300
Carpio.	253	———— decumana.	105
Carvi.	63. 331	Clavaria.	86
Caryophyllata.	354	Cnicus deraceus.	171
Caryophyllus.	341	Coagulum lactis.	513
Cafeus.	314. 315. 316	Cocchothraustes.	231
Caffava.	152	Cobitis.	259
Cassia fistula.	107	Codios butyracea.	145
Castanea.	139	Coccus nucifera.	145
Castor.	213	Cochlea.	280
Catappa.	146	Cochlearia.	98
Catus.	212	Coffea.	419
Cavia porcellus.	208	Colocasia.	163
Caviarum.	295	Columba.	222
Caulorapa.	59	Colymbus.	243. 244
Centriscus scolopax.	273	Convallaria.	156
Cepa.	325. 327	Coriandrum.	345
Cephalus.	267	Cornix.	236
Cerasum acidum.	105	Cornu cervi gelatina. ..	317
———— dulce.	114	Cornus.	128
Cerefolium.	330	Cortex citri.	331
Cerevisia.	382 usque 386	Corvus.	235. 236
Cervus.	207	Corypha.	151
Chærophyllum bulbosum. .	93	Cotodon.	215
Charadrius apricarius.	232	Cottus.	256
———— pluvialis.	233	Coturnix.	229
Chate.	147	Crambe maritima.	170

I N D E X.

	Pag.		Pag.
Crangx.	279	Dracunculus.	99. 334
Crataejus.	129. 130. 158	Dudaim.	121
Cremor lactis.	312	Durio.	149
Crex.	234		
Crithmum.	338		
Crocodilus.	276		
Crocus.	340		
Cubebæ.	343		
Cuculus.	236		
—— marinus.	266		
Cucumis anguinus.	66		
—— fativus.	95		
Cucurbita.	122		
Cuminum.	332		
Cuniculus.	208		
Curcuma.	346		
Curruca.	227		
Curvirostia.	230		
Cydonia.	132		
Cygnus.	241		
Cynara.	78		
Cynosbatum.	113. 159		
Cyperus.	67		
—— Papyrus.	166		
Cyprinus.	253. 154. 255. 256		

D.

Dactyli.	123
Dama.	209
Delphinus.	216
Delphis.	216
Bidon hystrix.	273
Dillenia.	142
Dioscorea.	166
Diospyros.	144
Dobula.	255
Dolychus.	148. 149
Draco.	267

E.

Echinus.	282
Elæocarpus.	152
Emberiza.	230
Empetrum nigrum.	125
Encrafcikus.	263
Endivia.	73. 90
Enula.	339
Eperlanus.	252
Epilobium angustifolium. .	176
Equus.	205
Erinaceus.	210
Eruca.	334
Ervum Ervilja.	160
Eryngium maritimum. . .	175
Erythrinus.	269
Erytrophthalmus.	255

F.

Faba.	55
—— viridis.	81
Faber.	267
Fagopyrum.	42
Fagus.	137. 163
Fario.	250
Farina mineralis.	355
Fermentum panis.	348
Ficedula.	226
Ficus.	122. 123
Filipenduia.	159
Filix mas.	355
Flesus.	265

I N D E X.

	Pag.		Pag.
Fœniculum.	333	Grana Paradisi.	344
Fœnum græcum.	176	Granatum.	126
Fragum.	115	Grias.	152
Francolinus.	221	Grossolaria.	127
Fucus esculentus.	173	Grus.	242
— palmatus.	173	Guajacana.	142
— saccharinus.	172	Gummi arabicum.	350
Fringilla canaria.	226		
— cannabina.	225		
— citrinella.	225		
— cœlebs.	225		
— montana.	225		
— spinus.	225		
Fulica.	241. 242		

G.

Gadus.	262
Galanga.	344
Galbula.	229. 236
Gale.	355
Galeus.	272
Gallina.	218
Gallinago.	232
Gallinula.	232
Gallus domesticus.	217
— indicus.	219
Gammarus.	278
Garrulus.	229
Garum.	295
Gasterosteus.	256
Gelatina.	317. 318
Genipa americana.	143
Glacies.	347
Glanis.	258
Glans fagea.	163
— quercus.	163
Glis esculentus.	212
Gnemon.	146
Gobio.	256
Gobius niger.	258

H.

Hædus.	203
Hæmatopus ostralegus.	234
Halex.	263. 296
Harengus.	263
Harmala.	358
Helianthus annuus.	168
— Cynara.	66
— tuberosus.	65
Hepsetus.	267
Heraclæum spondilium.	168
Hipocharis maculata.	171
Hippocampus.	273
Hippoglossus.	264
Hippophal.	107
Hircus.	202
Hirundo.	237
Holcus forghum.	44
Hordeum.	38
Horminum.	360
Hortulanus.	230
Hucho.	251
Hufo.	269
Hydromel.	414
Hymenæa courbaril.	165
Hyosciamus physalodes.	357
Hystrix.	210. 273

I.

Jacapucaya.	146
Jguana.	276

I N D E X.

	Pag.		Pag.
Jambos.	145	Limonada.	415
Ibex.	209	Limonium.	104
Jeses.	255	Linquatula.	265
Juglans.	136	Locusta.	279
Jujuba.	24	—— olitoria.	91
Juniperus.	335	Loligo.	284
Jus.	423 usque 428	Lolium temulentum.	156. 362
K.		Lophius.	272
Karatas.	107	Lucerna marina.	266
L.		Lucioperca.	257
Labrax.	257	Lucius.	257
Lac. 312. 313. 408 usque	412	Lupinus.	161
Lacca.	415	Lupulus.	78. 360
Lachryma Jobi indica.	154	Luscinia.	227
Lactes piscium.	407 usq. 411	Lutra.	213
Lactuca.	89	—— marina.	214
Lagopus.	220	Lycoperdon.	87
Lamium album.	169	Lycoperficum.	126
—— purpureum.	170	Lyra marina.	266
Lampetra.	270	M.	
—— fluviatilis.	271	Macis.	340
Lapathum.	157	Macrocephalus.	216
Lappa.	174	Mæna.	269
Lardum.	311	Majorana.	329
Lapsana.	167	Malpighia.	150
Larus.	244	Malum indicum.	143
Lathyrus.	66	Malva.	76
—— cicera.	160	Mammea.	144
Laufocerasi folia.	349	Manatus.	214
Laurus.	335	Mangifera.	151
Lens.	55	Mangostana.	142
Lepidium.	327	Manna polonicum.	44
Lepus.	208	Marmota.	210
Leuciscus.	255	Mays.	96
Lichen islandicus.	172	Medulla ossium.	309
Lilium camtschaticense.	165	Mel.	302
Limanda.	265	Melampyrum.	159
		Melanurus.	268

I N D E X.

	Pag.		Pag.
Melaſtoma.	150	Muſtella.	250
Melica.	44	—— marina.	262
Melilotus cærulea.	338	Muſtam.	412. 413. 414
Melo.	120	Myrobalanus.	133
Melocactus.	170	Myrtillus.	131
Melongena.	125	Mytilus.	280
Mentha gentilis.	328		
Mercurialis annua.	175	N.	
Mergus.	241	Napobrassica.	58
Merlangus.	262	Napus.	58
Merlucius.	262	Nasturtium aquaticum. ..	98
Merula.	228	—— crispum.	97
Mefpillum.	128	—— horrenſe.	97
Millefolium.	361	—— indicum.	100
Maraletus.	272	Nafus.	255
Mola.	273	Nelumbo.	63
Molva.	262	Nicotiana.	352
Mombin.	144	Nigella.	332
Monedula.	236	Nitrum.	294
Monoceros.	216	Numida.	210
Montifringilla.	225	Nux Cembræ.	138
Morinda.	143	—— fagi.	137
Morinellus.	232	—— moſchata.	340
Moringa.	143		
Morrhua.	261	O.	
Morum.	115. 116	Ochna Jabotapita.	144
Motacilla alba.	226	Oenanthe.	226
—— curruca.	227	Oenothera.	92
—— erithacus.	226	Olea.	306. 307. 308. 309
—— flava.	226	Olivæ.	152
—— Luſcinia.	227	Omphacium.	299
—— oenanthe.	226	Onocrotalus.	240
—— Phoenicurus.	227	Ononis.	175
—— Regulus.	227	Onopordon.	171
—— Rubecula.	226	Opium.	356
—— Troglodytes.	227	Opuntia.	144
Mullus.	261	Oriſus.	254
Mumia Brunsviciſis.	386	Origanum.	330
Muræna.	259		
Muſa.	141		
Mus muſculus.	212		

I N D E X.

	Pag.		Pag.
Orleana.....	346	Phaseolus floralis.....	79
Ornythogalum luteum.....	170	———— nanus.....	80
Orobus.....	160	———— saccharatus... ..	80
Oryza.....	39	———— viridis.....	79
Ostrea.....	281	Phasianus.....	219
Ova gallinacea.....	320	Phoca leonina.....	214
Ovis.....	201	———— vitulina.....	213
Oxycoccus.....	130	———— urfina.....	214
Oxygala.....	312	Phœnicopterus ruber.....	238
Oxyrhyncus.....	253	Phanicurus.....	227
Oxyrinchus.....	271	Pholas Dactylus.....	282
P.		Phoxinus.....	255
Pagurus.....	278	Physalus.....	215
Palumbus.....	222	Phytolaca.....	174
Panicum italicum.....	41	Pica.....	235
———— miliaceum.....	41	Picus.....	238
———— sanguinale.....	176	Pimpinella italica.....	100
Panis secalinus.....	52	Pinanga.....	358
———— triticeus.....	50	Pinguedines.....	309. 310. 311
Papaja.....	149	Pinguicula.....	353
Papaveris semen.....	339	Pinus abies.....	164
Pargus.....	269	———— sylvestris.....	164
Parus.....	234	Piper jamaicense.....	342
Passer.....	224. 266	Pistachia.....	137
Pastinaca.....	61	Pisum.....	54
Pavo.....	219	———— maritimum.....	160
———— marinus.....	266	Platalea.....	241
Pelamis.....	260	Plateffa.....	265
Pepo.....	122	Podophyllum.....	150
Perca.....	256. 257	Polopuntia.....	423
———— marina.....	261	Polpo.....	283
Perdix.....	220	Polygonum aviculare.....	157
———— ruffa.....	221	———— couvolvulus.....	157
Perlea.....	152	———— erectum.....	42
Persicuni malum.....	109	———— Bistorra.....	158
Petrofelinum.....	62. 336	———— tartaricum.....	42
Petola.....	147	———— viviparum.....	157
Phallus.....	87	Pomum.....	110
Phaseolus.....	55	Porcellus.....	205
		Porrum.....	326
		Portulaca.....	73. 92

I N D E X.

	Pag.
Primula veris.	167
Priftis.	272
Prunum.	112. 113
Psittacus.	223
Pullus gallinaceus.	219
Pyrrhula.	231
Pyrum.	111

Q.

Querquedula.	239
----------------------	-----

R.

Raja.	271
— clavata.	272
Rallus aquaticus.	235
— porzana.	235
Rana.	275
Ranunculus ficaria.	169
Rapa.	57. 95
Rapunculus.	92
Raphanus.	101
Rapunculus.	62
Rattus.	212
Regulus.	227
Rhombus.	264
Ribes alpinum.	127
— nigrum.	126
— rubrum.	106
Rosmarinus.	328
— fylvestris.	361
Rosmarus.	214
Rubecula.	226
Rubus.	118. 119. 120
Rumex.	75
Rupicapra.	209
Ruta.	351
Ruthenus.	270
Rutilus.	255

S.

Pag.

Saccharum.	300
Sæpia.	283. 284
Sæpiola.	283
Sago.	44
Sal.	292. 293. 294
Salicaria.	175
Salicornia.	99
Salmarinus.	251
Salmo.	251
Salpa.	268
Salvelinus.	252
Salvia.	328
Sambucus.	102. 117
Sanguis animalium.	323
Santonici semen.	339
Sapa musti.	303
Sardina.	296
Sargus.	268
Satureja.	327
Scandix.	331
Schœnoprasum.	326
Sciæna umbra.	267
Scirpus maritimus.	155
Sciurus.	211
Sclarea.	361
Scolopax.	231. 232. 273
Scomber.	260
Scorodoprasum.	326
Scorzonera.	60
— humilis.	162
— picroides.	97
Sebestena.	124
Secale.	38
Sedum reflexum.	91
— rupestre.	91
Sempervivum tectorum.	169
Sepia.	283
Serpillum.	329

I N D E X.

	Pag.		Pag.
Serum lactis.	412	Tartarus cerevisiæ.	348
Siliqua dulcis.	124	Tartaria Hungarica.	173
Sinapis arvensis.	170	Taurus.	199
— nigra.	333	Taxus.	211
Sisarum.	60	Testudo.	274. 275
Sitodium.	153	Tetrix.	220
Smilax.	93	Thea.	417
Soja.	148	Thriffa.	264
Solanum montanum.	147	Thymallus.	252
— tuberosum.	64	Thymus.	329
Solea.	265	Thynnus.	260
Sonchus alpinus.	168	Tinca.	254
— oleraceus.	168	— marina.	266
Sorbus.	129. 159	Torpedo.	271
Spartium scoparium.	337	Trachinus Draco.	267
Sparus annularis.	268	Trachurus.	260
Spelta.	43	Tragopogon.	61
Spergula arvensis.	158	Tremella Nostoc.	173
Spinachia.	72	Tribulus.	140
Spiritus.	404 usque 406	Trifolium repens.	162
Sprattus.	263	Tringa canutus.	233
Squalus.	272	— ocropus.	233
Squilla.	279	— pugnax.	233
Stachys palustris.	159	— squarrotola.	233
Sterna.	245. 244	— vanellus.	233
Stincus marinus.	353	Triticum.	36
Struthio - Camelus.	243	— repens.	156
Sturio.	270	Troglodytes.	227
Strychnos potatorum.	147	Trutta.	250
Sturnus.	234	Tuka.	270
Surmuletus.	260	Turdus illiacus.	228
Sus.	203	— merula.	228
T.		— musicus.	228
Tamarindus.	106	— pilaris.	228
Tamus.	100	— pollyglottos.	229
Tanacetum.	338	— viscivorus.	227
Tarandus.	209	Turtur.	223
Taraxacum.	94	V.	
Tarda.	221	Vacca.	199

I N D E X.

	<i>Pag.</i>		<i>Pag.</i>
Vaccinium.....	132	Urtica.....	76
Vanellus.....	233	Vulpes.....	210
Vanilla.....	345	Uva.....	116. 117
Vervex.....	204	—— crispa.....	128
Vicia.....	161	—— urfi.....	133. 158
Vina.....	387 usque		
Vinum absynthiacum....	413	X.	
—— cerasiacum.....	414	Xiphias gladius.....	267
—— pomaceum.....	413		
Vipera.....	276	Z.	
Vitellus ovi.....	319	Zea.....	42
Vitis flos.....	355	Zeus faber.....	267
—— idæa.....	131	Zingel.....	257
Vitulus.....	200	Zingiber.....	344
Ulva umbilicalis.....	173	Zizania aquatica.....	165
Umbla.....	252	Zygæna.....	272
Urogallus.....	220		
Ursus.....	211		
Urus.....	200		

OPERA AUTHORIS HUCUSQUE EDITA.

Primæ lineæ anatomes.

Compendium institutionum chirurgicarum.

Pharmacologia chirurgica.

Pharmacia chirurgica.

Bromatologia.

Doctrina de morbis oculorum.

————— cutaneis.

————— dentium.

————— venereis.

Methodus nova & facilis argentum vivum, ægrotis lue venerea affectis exhibendi.

Elementa medicinæ & chirurgiæ forensis.

————— artis obstetriciæ.

OPERA GERMANICA.

Erster Umriss der Zergliederungskunst des menschlichen Körpers.

Anfangsgründe der chirurgischen Vorbereitungswissenschaften.

Materia chirurgica.

Chirurgische Pharmacie.

Lehrsätze der praktischen Wundarzneywissenschaft.

Neue Methode den mit der Pustulenseuche angesteckten das Quecksilber zu geben.

Sammlung chirurgischer Bemerkungen.

Anfangsgründe der Geburtshilfe.

Die Lehre von den Hautkrankheiten.

————— Zahnkrankheiten.

————— Augenkrankheiten.

————— venerischen Krankheiten.

Anfangsgründe der gerichtlichen Arzneywissenschaft.

